

ST. NICOLAEȘCU

DOGMEN
SLAVO-ROMÂNE

CUPRINSUL RELATIILOR ***

* TĂRII ROMÂNEȘI ȘI MOLDOVEI
CU ARDEALUL ÎN SECL. XV ȘI XVI.

• PRIVILEGIILE COMERCIALE • SCRISORI
DĂTEȘI ȘI PARTICULARE DIN ARHIVELE
SIBIULUI • BRĂȘOV ^{CU} ȘI BISTRITELOR •
• VARIA •

• FETE ORIGINALE ÎN:
SĂRILE DE PĂDUCERI
ȘI ABSTATIUNI •
• ÎȘTOARCE •

BUCUREȘTI

• 1905 •

*D-lui S. Popescu Băjenaru în semn de
bună prietenie. —*
4 Mai 1911. *S. Nicolaescu*

DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE

CU PRIVIRE LA
RELAȚIILE ȚĂRII ROMÂNEȘTI
ȘI
MOLDOVEI

CU
ARDEALUL ÎN SEC. XV ȘI XVI

—◆—
PRIVILEGII COMERCIALE,
SCRISORI DOMNEȘTI ȘI PARTICULARE
DIN ARHIVELE SIBIULUI, BRAȘOVULUI ȘI BISTRITELI
DIN TRANSILVANIA

—◆—
TEXTE ORIGINALE ÎNȘOȘITE DE TRADUCERI
ȘI ADNOTAȚIUNI ISTORICE

DE
ST. NICOLAESCU

BUCUREȘTI

LITO-TIPOGRAFIA L. MOTZĂTZEANU, INTRAREA ROȘETI, No. 6

1905

TOATE DREPTURILE RESERVATE

PRECUVĂNTARE

Documentele ce dau publicității sunt culese într'o escursiune, făcută acum doi ani prin țara Ardealului.

De mult doream să aduc un mic prinos istoriei noastre naționale — ca o mângăere proprie sufletească, ca o mulțumire față de profesorii mei — dar lipsa de mijloace materiale m'a împedical până în prezent de la această plăcută datorie. Azi, datorită părinților mei, lucrarea ese de sub tipar așa precum este.

Și spre a servi mai bine știința și a fi mai în folosul obștesc, am socolit de primă necesitate să public și textul original slavon al documentelor, pentru ca ast-fel cititorii să cunoască și limba în care ele sunt scrise. Aceasta se impune chiar de la sine, fiind vorba de texte vechi. Limba ca și paleografia slavonă nu sunt încă bine cunoscute; pe terenul acesta mai este de lucrat, sunt încă multe lacune, slavistica este încă în fașe. Osebit de aceasta, documentele noastre externe ca și cele interne, prezintă multe curiozități de limbă și nu pot fi deslegate de cât de cei cari posedă câte-va din limbile slave, pe lângă cea română. Ast-fel trebuie a și limbile populare sârbă și bulgară pentru lămurirea documentelor muntenești, și

limbile ruteană și rusă pentru cele moldovenești. Sub baina slavonă a documentelor, aflăm apoi, deseori, cuvinte, întorsături de frasă curat românești scăpate de sub pana diacilor sau grămăticilor cari le-au scris, ori din graiul domnilor sau boerilor cari le-au dictat.

Textele originale, prezentând așa dar un îndoit folos și pentru istoria limbei slave și pentru istoria limbei române, nu pot lipsi dintr' o astfel de publicațiune.

Am socotit iarăși că textele nu trebuiesc rezumate. Un text dat în întregime cuprinde mult, și multora poate folosi. De pildă: pe unul îl interesează partea istorică, altuia îi folosește partea filologică, pe un al treilea îl atrage cuprinsul juridic, pe popor voroava sfântă a graiului strămoșesc, scumpă și neprețuită oglindă a trecutului coborător sau înălțător. Dat în rezumat izvorul documentar pierde o bună parte din adevărata lui valoare.

Ținând seamă de toate acestea, am crezut de datorie să copiez textele cu îngrijire întocmai ca în original; prescurtările nu le-am împlinit, aruncăturile de litere le-am păstrat — spre a servi mai bine paleografeii. Semnele bârțiilor — căci mai toate scrisorile sunt pe bârtie — le-am observat și notat, fiind necesare une-ori la datare. Sigilografiei — o știință puțin studiată la noi — iarăși i-am adus o contribuțiune.

Pecețiile documentelor de față le-am studiat, la câte se află, cu minuțiozitate, reproducând legendele lor la locul cuvenit. Mi-a fost mare mulțămirea să pot descoperi în această privință lucruri nouă și interesante: două caracteristice peceți de la Neagoe Vodă Basarab; una adăogând un termen mai mult în legendă de cât cele-l'alte, iar a doua purtând imaginea sfântului Nicolae și de jur împrejur legenda: „Făcutu-s'a această pecetie de bun credinciosul domn Neagoe voevod“, pecetie întrebuințată până târziu, de județul și pârgarii din Târgoviște. Asemenea, pecetia lui Radul Vodă de la Afumați cu legenda: „Jă Radul voevod cel nou și domn român“. E curios apoi cum până în ultimul timp a fost trecută cu vederea artistică pecetie a lui

Mihai Bravul, care am pus-o pe învâlișul prezentei lucrări cu întreitu-i titlu de glorie ca domn al Țării-Românești, al Ardealului și al Moldovei, purtând în herb stemele celor trei țări. Asupra acestei peceși am atras atențiunea Societăței numismatice pentru medalia comemorativă. — E de observat că peceșiile lui Vlad Țepeș și ale fratelui său Vlad Călugărul diferă ca legendă, și nu se confundă una cu alta. A lui Vlad Călugărul și a fiului său Vlăduță poartă aceeași legendă; se deosebesc însă prin busturile din herb, fiind mai artistic lucrate unele de cât cele-l'alte. Același lucru se vede la peceșiile lui Radul eel Mare și ale fiilor săi Radul de la Afumați și Petru Paisie. În fine pe toate documentele interne cât și externe, din câte cunosc, de la Mihnea eel Rău, pecetia aplicată pe ele este a lui Vlad Țepeș, tatăl său.

La urma cărții am dat și două stampe de pecetii alese ca lip și o stampă de filigranele bârtilor documentelor moldovenești din arhivul Brașovului. Desemnul peceșiilor îl dătoresc amicului W. Sabo, iar al filigranelor d-lui R. V. Piekarski; după copiile scoase de mine în acest scop.

Cuprinsul documentelor este: privilegiile comerciale, scrisori domnești și particulare. Cele mai multe n'au dată. Am căutat a îndeplini această lipsă pe măsura cunoștințelor mele, făcând și oare-cari adnotări și explicații de cuvinte grele la înțeles. În traduceri am întrebuițat limba veche românească ca fiind mai conformă, mai proprie limbei vorbite pe vremuri. În cestiuni de istorie am stăruit mai mult asupra genealogiei voievozilor și asupra faptelor necunoscute. În notițe — datorită miilor de documente ce mi-au trecut prin mână cât timp am funcționat la Academia Română și de când funcționez la Arhivele Statului — am dat o sumă de noi contribuțiuni și lămuriri istorice, pe cari le împărtășesc celor doritori de adevăr. Ei vor privi alt-fel de cum au privit pe urmașii lui Mireea eel Bătrân, ai lui Alexandru eel Bun, Dan II, Vlad Țepeș, Vlad Călugărul,

Radul eel Mare, Radul Paisie; vor cunoaște alt-fel pe marele Mihai; vor vedea și se vor convinge că Domnitorii noștri n'au fost atât de blestemați și de prăpăstioși în faptele lor; vor afla apoi Domnitori pe cari istoria nu-i amintește, domni și buni și răi, cari au rămas uitați în negura vremurilor apuse, dar cari azi ies la lumină înbogățind numărul cărmuitorilor țărilor românești. Am desbătut întreg pomelnicul de la Bistrița, pomelnic scris în secolul XV-lea, foarte interesant pentru genealogia familiilor domnitoare din Moldova cât și asupra unora din boerii țării. Am reprodus o sumă de inscripțiuni în text și traducere, inscripțiuni culese de mine de pe la diferite mănăstiri și biserici din țară. Am extras însemnări și părți de texte de prin alte diferite documente interne și externe prețioase pentru istorie, filologie și vechiul Drept român. Cu un cuvânt n'am trecut nimic cu vederea din tot ce putea interesa pe istoric, pe filolog, pe jurist și pe popor.

La sfârșitul lucrării am dat și un Apendice de documente interne și externe, ca ilustrare și completare a celor expuse în corp. Notez cu osebire două prețioase cărți ce se păstrează în biblioteca Zamoyiski din Varșovia — din epoca de mărire a lui Mihai Bravul, una de la Ștefan Răzvan și alta de la hatmanul și pârcălabul Sucevei „Udrea“.

Documentele sunt grupate în trei capitole, după locuțiile de unde le-am cules. Cele de la Sibiu și Brașov văd pentru prima oară lumina, nu sunt cunoscute; cele de la Bistrița, afară de două, sunt date în rezumat de d-l N. Iorga, în Documente românești din arhivele Bistriței. — București 1900. Am crezut necesar, dat fiind cuprinsul lor interesant, să le public în întregime împreună cu textul lor slavon.

Sibiul, Brașovul și Bistrița erau cele trei centre comerciale principale, de unde Principatele române se aprovizionau cu tot ce le trebuia; în acelaș timp ele erau și centre politice: la adăpostul lor s'au făurit și îndeplinit de multe ori planuri mărețe. Relațiunile noastre

cu aceste cetăți sunt vechi, ele încep odată cu epoca de formare a Statelor române și ajung apogeul lor în secolul XIV și al XV. În timpii de restriște și de grea cumpănă, Domnitorii noștri ca și boerii își aflau acolo refugiul, la adăpostul acestor cetăți și de aci se întorceau încărcăți de bani și urmași de oști spre a-și recuceri prin sabie ceea ce pierduseră prin ambiția lor și viclesugul unora și altora.

Cu acestea încheind precuvântarea mea, țin a aduce mulțămirile mele d-lui profesor D. Oneiul, în seminarul căruia am învățat modul de a privi, trata și discuta cestiunile istorice, și d-lor archivari: Fr. Zimmermann, Fr. Stenner și Dr. Albert Berger, pentru buna voință ce mi-au arătat cu privilegiul cercetărilor mele în Ardeal.

Fie-mi îngădui încă a mărturisi recunoștința mea d-lui profesor Gr. G. Toeileseu, pentru comunicarea făcută în sânul Academiei române, la 10 Decembrie 1904, despre prezenta lucrare imprimată; d-lor General P. V. Năsturel, (REVISTA ALBINA, VIII, No. 14, p. 382), Dr. Ion Sîrbu (ISTORIA LUI MIHAI-VODĂ VITEAZUL, INTROD., p. xv) și N. Iorga (ANALELE ACAD., SER. II, T, XXVII, p. 4), pentru atențiunea acordată acestei lucrări.

Voiu fi fericit, dacă lucrarea mea, în urma lungei străduinți depuse, va interesa și aduce foloasele ce doresc.

St. Nicolaescu.

AUTOR *Horia Nicolescu*
VOL *Documente slavo-române*
N *1781. ANUL 1905*

DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE

DIN

ARCHIVA ORAȘULUI SIBIU.

VLAD III CĂLUGĂRUL.

(Aprilie 1482—Mai 1496)

I.

† Мѡн доври прїятѣло ѿ слаки сѣседо, вѣгж мѣще и сѣцѣ гнѣ лии
кравекъ свѣтаости и ки прѣгаро ѡ Сибн.
† Млатиѡ Бжїѡ Іѡ Ілѣ. коевѡда ѿ гнѣ. Нише гѡо лиѣ,
лиѡ зравїе ѿ за люко позравленїе моѡи доври прїятѣлоѡ ѿ
слаки сѣседо, вѣгж мѣще ѿ сѣцѣ гнѣ лии кїсѡте кравекѣ ѿ
ки ти прѣга ѡ Сибн. Ѳ по се дака ѣ знанїе прїятѣствѣ
ки: ѣре послѣ тѣрїи црѣ та мѣ зѡа на Порѣту, ѡ гко ми
поїдѡ ѿ занесо дажѣ цю е ѡ Ілѣкї Земляѡ, ѿ сѣ волиѡ
Бжїѡ хѡди и зравїе дѡидѡ, ѿ кѣ кашелѣ прїятѣствѣ послѣ
докрѣ гла. ѣре ѿмѣте лиїрѣ ѿ доврѡдѣте тѣ да прѣкїкѣте

сѣ лиро ѿ г добро колю; ѿ ница да се грижате на керъ
 гва лиѣ. Брѣ добре знаѣ приѣтѣствѣ ви како сѣ свѣза рѣчи
 сѣ вашио мати ѿ тоѣ дрѣжи докле ке бити жи. ѿ бѣ
 да ѣмножи лѣта приѣтѣствѣ ви.

† ІСО ВЛА ВСОБСО, МАТИА БЖІА ГНѢ.

Hârtie. — Monogram mic cu roșiu; pecetie aplicată: mare, rotundă, de
 ceară roșie, cu legenda: «† Іѡ Влад конюда, властню Бжню и господню»;
marca hârtiei: un foarfec.

c. 1482—1483.

† La ai mei buni prieteni și dulci vecini, burger meșterului și județului
 domnului craiului luminat și celor 12 pângari din Sibiu.

† Cu mila lui Dumnezeu Іѡ Влад, voevod și domn. Scrie
 domnia mea, multă sănătate și din dragoste salutări la ai
 mei buni prieteni și dulci vecini, burger meșterului și județului
 domnului meu măritului crai și celor 12 pângari din Sibiu.
 Și după aceea dau de știre prieteniei voastre: că a trimis
 împăratul turcesc de m'a chemat la Poartă, iar domnia mea
 am mers și i-am dus dajdia ce este a Țării-Românești, și cu
 voia lui Dumnezeu m'am dus și sănătos am venit, și prieteniei
 voastre trimet veste bună, că aveți pace și bine și să petreceți
 cu pace și în voe bună; și de nimic să nu vă temeți pe
 credința domniei mele. Căci știți bine prietenia voastră cum
 am legat cuvintele cu grația voastră și aceea țin cât voi
 trăi. Și Dumnezeu să 'nmulțască anii prieteniei voastre.

† Іѡ Влад voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ț E.

Vlad III Călugărul e fiul natural al lui Vlad I Dracul sau Draculea.
 S'a născut între 1430—1435, s'a călugărit de tânăr — poate de nevoe —
 dar aceasta stare n'a dăinuit mult. Un sfert de veac, cei mai frumoși ani

ai vârstei sale, Călugărul i-a petrecut în mijlocul Ardelenilor tot pândind o soartă mai bună, care să-i dea tronul și gloria strămoșească. Timp de restriste în care a dus-o din greu și a avut mult de luptat față de predeceși serioși cunoscuți și necunoscuți încă, până ce viitorul a început să-i surăză și calea să-i se deschidă largă și înflorită. Aceasta între 1481—1482, ani, când soarta îi dădu ceia ce el dorise, tronul Țării-Românești visat de atâta amar de vreme. Dar cu aceste spuse să ne oprim o clipă și asupra lui Vlad Dracul, tatăl, și după aceea vom continua iarăși cu fiul, spunând cele ce nu s'au spus încă. Vlad Dracul este fiul lui Mircea-cel-Bătrân și frate cu Mihail voevod, cu Radu Chelul, cu Alexandru-Aldea și cu Dan. Cest din urmă, Dan, nu-i cunoscut de istorie, cum necunoscut era până mai deună-zi Alexandru-Aldea. Existența lui ne o afirmă însă privilegiul său comercial, care se păstrează la Brașov sub No. 6 ca și pecetia de pe acest privilegiu în care se intitulează de fiu al lui Mircea. Vlad Dracul, a luat de soție pe fiica lui Iliș voevod, domnitorul țării Moldovei (vezi notița de la Iliș și Roman). Numele adevărat al soției lui Vlad Dracul nu-l cunoaștem, dar știm numele ei de călugărie, se numea Eupraxia.—Vlad Dracul a avut mai mulți urmași și în hrisoavele sale el îi citează pe rând anume, afară de Vlad călugărul, care îi era fiu natural. Ast-fel într'un hrisov din 13 August 1437, ne arată de urmași ai sei pe: Mircea și Vlad (Țepeș), iar în altele două din 1439: unul din 2 August și celelalte din 8 Septembrie; primul dat din Argeș, al doilea din Târgoviște, ne arată de urmași ai sei pe: Mircea, Vlad (Țepeș) și Radul (cel Frumos.) Primul e interesant prin faptul că în el, Vlad Dracul, ne amintește de bunicul său, Radul voevod, întemeietorul M-rei Tismana; de bunica sa, doamna Calinichia; de unchiul său, Dan voevod și de părintele său, Mircea voevod; de cumpărăturile ce le-a făcut popa Nicodim de la Dan voevod (Arch. Stat., secțiunea Istorică). Cel de al doilea, e un privilegiu comercial prin care, Vlad Dracul, acordă neguțătorilor din toată Polonia, Galiciia și Moldova, libertatea comerțului în Valahia și a trecerii în Turcia, plătindu-se vama excepțională de 2 fiorini ungurești în Rimnic, și vama ordinară în celelalte orașe (Hasdev, Arch. Ist., I, 1; 84). Vlad Dracul Domnește de la 1433 și până la 1446. El moare la această dată. Și moartea l-a ajuns — ne spune un hrisov de la Vlad Vintilă — în sat la Bălteni, credem Băltenii din Ilfov. Documentul acesta poartă data anului 7042=1534, și-i dat din Târgoviște. Aprilie în 3. În hrisov e vorba de niște părți de moșie din Dobrușești închinat M-rei Snagov de către Tudor logofătul, Vlad Vintilă judecă pricina de judecată iscată asupra acestora, dintre călugării de la sfânta M-re cu niște prelinși comoștenitori ca Vlad, Berivoe și Stanțică: «И надохъ гдсво ми въ стою монастырѣ ежъ ест писанъ книгѣ Бладула великаго воевода старога и вѣр достигже смртѣ на село Блзтѣни; и пакы, такожде вѣр и книгѣ Бладислава старога воевода, донесешъ предъ гдска ми, и прочетахъ гдсво ми шенъ книгѣ. ... И пакы донесешъ кладырѣи штъ стаа монастырѣ и книгѣ

Бѣхъ краке воеводе старого и панаидоу гдско ми...» Adică: «*Și am aflat domnia mea în sfînta M-re ce este scrisă cartea Vladului marelui voevod celui Bătrân și ce l-a ajuns moartea la satul Bălteni; de așijderea și cartea lui Vladislav voevod-ului-Bătrân, le-au adus înaintea domniei mele, și am citit domnia mea acele cărți.... Și iarăși au adus călugării de la sfînta M-re și cartea lui Basarab voevod-ului-Bătrân și am aflat domnia mea.*» Se mai vorbește în text și de jupân Sabat paharnicul de la Greci. Martorii sunt: jupân Drăghici fost mare vornic, jupân Teodor-cel-Batrân mare logofăt, jupân Șerban mare vornic, jupân Vlăsan mare logofăt, jupân Barbul fiul lui Preda mare ban al Craiovei, jupân Vlad banul, jupân Dragomir mare spătar, jupân Toma banul, jupân Diicul și jupân Stan mari pârcălabi ai Poenăreștii cetăți, jupân Radul Furcă fost vistier, Dragoe mare spătar, Staico mare vistier, Radul Pașadia mare paharnic, Staico din Șentești mare comis, jupân Vintilă mare stolnic, jupân Barbul Detcovici mare postelnic, ispravnic Vlaicul post-laicul. Și am scris eu, Oprea diacul, în scăunala cetate Târgoviște, luna Aprilie a 3-a zi, în anul 7042=1534 (Arch. Stat., M-rea Snagov. pach. 4, No. 1. Vedem din cele spuse mai sus, că Vlad Dracul, s'a stins la Bălteni, deci contrar celor afirmate până acum în istorie după cronica lui Turocz, că ar fi perit în luptă cu Huniad.—Fiul său, Mircea, murise ceva mai înainte, la 1443, ucis după cum ne spune leatopisețul sârbesc publicat în Spomenik — de Basarab voevod, care Basarab este tatăl lui Basarab-cel-Tinăr și după cum se constată din mai multe documente de la Arhivă Statului, diferit de Basarab Laiotă. Iată acum și pasajul din leatopiseț: «*Какъ тожде акто (значи) связаше Туркци Владоу воеводоу и поставише Миркю. Изиде Басарага и главоу вмоу отсече. Того ради Туркци пакнише Владшкоу-Землю, и Трговиница попаанише.*» Adică: «*Într'acelas an 1443 au legat Turcii pe Vlad voevod și au așezat (domn pe Mircea. Veni Basarab și-i tăie capul. Pentru aceea Turcii pradară Țeara-Românească și arseră Târgoviștea (cf. Spomenik III, p. 132. Ceia ce ne spune cronica lui Turocz despre sfârșitul lui Vlad Dracul, trebuie pus pe seama fiului său, Vlad Țepeș. Vlad Țepeș într'adevăr a pierit la Târgoviște în 1476 probabil cu fiul său Mircea, nu în lupta cu Huniad ci neîși de Basaraba Laiotă. Dar cu acestea să revenim iarăși la Vlad III Călugărul: Vlad Călugărul, a fost de două ori căsătorit. În prima cu Rada, într'a doua cu Maria. Despre Rada ne vorbește pomelnicul dela Bistrița: «*Помѣний, Гн, дшѣ рѣкъ сконхъ: Клада воеводъ ѿ матерѣ ер Рѣда ѿ сестра бѣо Капѣк.*» Adică: «*Pomenește, Doamne, sufletele robilor tei: a! lui Vlad voevod și al mamei sale Rada și al sorei sale Caplea*» (Acad. Rom. m. s. No. 72). Rada, cred, era soa lui Gherghină pârcălabul (v. notița de la Gherghină pârcălabul) Cu Rada, Călugărul, a avut pe Radul-cel-Mare, Mircea, Vlad și pe Caplea. Rada s'a călugărit și a purtat în călugărie numele de Simonida. A doua soție a lui Vlad călugărul am spus că se numea Maria. Cine este aceasta Marie, pentru moment nu-o pot spune. Despre Maria re amintește pomelnicul sârbesc de la M-rea Șpinia:*

«Помѣни, Господи, благочестника Іуанна Клада воевода и госпожда его Маріа». Adică: «Pomeneste, Doamne, pe blagocestivul Ioan Vlad vovod și pe doamna lui Maria». Apoi: «Благочестнигаго црла Овдѣра рѣснскаго». Și după aceea: «Помени, Господи, благочестнигаго господара Іуанна Радѣула воевода и госпожда его Каталинѣ». Adică: «Pe blagocestivul țar Teodor al Rusiei». Și după aceea: «Pomeneste, Doamne, pe blagocestivul domnitor Ioan Radul vovod și pe doamna lui Catalina». Spomeuk al Acad. din Belgrad, XXIV. 8—10. Doamna Maria s'a călugărit și ea și a purtat în călugărie numele de monahia Eupraxia. Cu Maria, Vlad călugărul, a avut pe Vlăduță. — Radul-cel-Mare se arată de fiu al doamnei Samonida (Arch. Stat., M-rea Govora, pach. 6, No. 4), iar Vlăduță al monahiei Eupraxia (cf. doc. 163/XX Acad. Rom. și articolul meu din *Conr. lit. pe Noembrie* 1902, p. 1038.) Vlad Călugărul venise în primă-vara anului 1482 și odată cu sfârșitul primă verei 1496, își dădu și el sfârșitul, căci ultimul act dat de el e din 20 Aprilie 1496 (Arch. Stat., condica M-rei Tismana I, f. 504). Data morții sale neștiută până acum, o dau din letopisețul serbesc după II. Rivața: «Ек акто њад, оуаре Кладъ воевода Кладшкы». Adică: «În anul 7004=1496, muri Vlad vovodul român» cf. Spomenik, III, p. 156. Dintre urmașii săi, Mircea și Vlad n'au domnit de cât ca asociați la domnie de către tatăl lor, după cum se constată din mai multe documente de la Archiva Statului și Academia Română. Radul-cel-Mare domnește de la 1496 și până la 1508. Data morții sale ne-o dă acelaș letopiseț citat mai sus: «Ек акто њад, пркстави се Радѣула воевода Кладшкы». Adică: «În anul 7016=1503, prislăvitu-s'au și Radul vovodul român». Fratele său Vlăduță sau Vlad-cel-Tinăr moare în luptă cu Basarab vovod, la București. Pisania de pe piatra criptei sale, glăsuște: «† Ек акто њак, мѣца Генѣаря кг, пркстави се ракъ Ђин Іѡ Клад воевода, братъ Іѡ Радѣа воеводи, снѣ предобраго ѡ вѣанкаго Іѡ Клад воеводи; и вк си актъ възраста сѣде на пркстола црцѣтя и црцѣтока акто а и мѣца д ѡ полъ. Ы приде гднѣ Іѡ Басарака воевода и сѣражнню княшѣ штече глаасъ Іѡ Клад воеводъ вк градъ Бѣскѣрѣин». Adică: «În anul 7020=1512, luna Ghenarie 23, au răposat robul lui Dumnezeu Іѡ Vlad vovod, fratele lui Іѡ Radul vovod, fiul prea bunului și marelui Іѡ Vlad vovod; și într'al 16-lea an al virstei, șezu pe scaunul domnesc și domni un an și 9 luni și jumătate. Și a venit domn Іѡ Basarab vovod și fiind luptă au tăiat capul lui Іѡ Vlad vovod în cetatea București». Soția lui Vlad-cel-Tinăr a fost doamna Anca (Arch. Stat., M-rea Tismana, pach. 15, No. 2). Cu Anca a avut doi fii: pe Dragomir Călugărul (1521) și pe Vlad zis și el Vlăduță (1530—1532). Dragomir Călugărul în domnie Vlad, a fost ucis de către Mehmed-beg Letopisețele serbești ne spun: «Ек акто њад, сѣки Мехмедъ бѣкъ Кладъ воеводѣу на Класехъ, Гибн ке.=În anul 7029=1521, ucise Mehmed-beg pe Vlad vovodul românilor, Ianuarie în 25» Spomenik, III, p. 140—43. — Din parte femeiască, Călugărul are de urmași o fată cu numele „Caplea“ măritată întâiu după Staico logofătul, apoi după

marele vornic Bogdan. Staico logofătul are de urmași pe : Caplea, Stana Preea ; pe Staico, Părvul, Barbu și Jitian (Arch. Stat., M-rea Cotroceni, pach. 59 ; Acad. Rom. doc.... și art. meu din Conv. lit. pe Noembrie 1901, p. 1036—1044), Caplea, fica lui Staico logofătul, a luat pe Neagoe vistierul. Neagoe vistierul, erea sfetnicul, omul de casă și de incredere al lui Radu de la Afumați. Era fiul lui Socol și nepot al lui Kirca. Kirca, unchiul său, are de urmași pe : Marcea, Craciota și Stoica (Idem. M-rea Cotroceni, pach. 59.) Staico logofătul a murit în 1507. Ultimul hrisov în care figurează că logofăt e din 20 Iulie 1507 (Arch. Stat., M-rea Glavacioc, pach. 20, No. 1). După Staico, logofeția a luat-o Teodor.—Jupanița Caplea, fica lui Vlad Călugărul măritată în urmă după vornicul Bogdan, a murit la 1511 Februarie 21, și a fost îngropată la M-rea Dealului. Inscripția de pe lespea criptei sale glăsuiește : «Прѣстакн се рак [а Бѣжа] Капакъ, дщри Іѡ Влада воеводи и сестра (на) Іѡ Радѣла воеводи и на Іѡ Влада великаго воеводи, кнѣжна жѣпанница Богдана великаго дворника, въ лѣто 7307, месеца Феврвоуарѣ ка.» Adică : «Răposat-au roaba (lui Dumnezeu) Caplea, fica lui Iō Vlad voevod și sora lui Iō Radul voevod și a lui Iō Vlad marele voevod, fosta jupănița lui Bogdan marele dvornic, în anul 7019—1511, luna Februarie 21».

II.

† Дѡкрн и слаки прѣятелѣ гка м и), калкѣ мѣщери и сѣцѣ кралкѣ
и кѣ ти прѣгарѡ ѡ Бѣки.
† Матѣѡ Бжѣѡ Іѡ Влада, воевода и гнз. Пише гво мѣ
мон докри и слаки прѣятелѣ гка мѣ. вугзрѡ мѣщери ѡ Бѣки
и сѣцѣ кралкѣ и дванадесе прѣга, мно здравѣ и любноѡ
поклоненѣ приноси гво мѣ. Се ра дава ѡ знанѣ вашѡ кѣсоте:
како мѣ жалова жупа Нѣкола Маринѡ, ере га текле неко
ѡ ваше лю и зра Богдана Нѣкѣлова сна. Те ра зацѡ га
тегле бѣ непраде, ѡ е ѡзе женѣ мѣ токо съ еднѡ сѣкнѡ.

a хііже и виногра^л н^ск ѿ Николіне рѣке, нѣ ѿ кога св тѣм
 . иланіе? ѿ тѣ лю да доідаѿ до грѣ лии да и вчїню прадаѿ.

ІІ Бж вн велн.^{с т}

† ІГО БЛ҃Я ВГОЕКО, МАТІА БЖІА ГИЬ.^{л да с л с}

*Hârtie. — Monogram mic cu roşiu ; pecetia aplicată : mică, rotundă, de
 ceară roşie, cu legenda: «† Іw Влад воевода, матню Бжню и господинь»; marca
 hârtiei : un foarfec.*

c. 1490—1496.

† Bunilor și dulcilor prieten! ai domniei mele, burger meşterului și
 judeţului crăesc și celor 12 părgari din Sibiu.

† Cu mila lui Dumnezeu Iw Vlad, voevod și domn. Serie
 domnia mea la ai mei buni și dulci prieten! ai domniei mele, bur-
 ger meşterului din Sibiu și judeţului crăesc și celor 12 părgari,
 multă sănătate și drăgăstoasă închinăciune aduce domnia mea.
 După aceea dau de știre măriei voastre : că mi s'a plâns
 jupân Nicola Marinov, că l-au bătut care-va din oamenii voștri
 și pentru Bogdan fiul Neanciului. Drept aceea fiind-că l-au bă-
 tut fără dreptate, el a luat de la soția lui platoșa cu un suman
 însă casele și viile nu sunt în mâna lui Niculae, dar la cine
 este această avere ? Apoi acești oameni să vină la domnia mea
 să le fac dreptate. Și Dumnezeu să vă bucure.

† Iw Vlad voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ţ E.

Током св еднѣ сѣкнїю = platoşa cu o haină. — Токс. Токá, f. pl. inseamnă: pla-
 toşe, zea sau pavază. Venea în față, aplicată pe veste sau tunică, prinzindu-se
 de la stânga spre dreapta peste piept. Servea de podoabă. Tunica sau ilicul la
 femeї era fără mâneci. Pe tunică se prindea în față platca alcătuită din plăci
 sau bumbi metalici de alamă sau argint. (Vezi în privința acestui cuvânt
 V. Caradzie, Lexicon-Germanico-Serbico-Latium și Fr. Miklosich, Türki-
 sche Elemente).

GHERGHINĂ PÂRCĂLABUL.

(1480—1484. 1503—1508)

III.

† Наши добри и слаки приѣтело, пурга мѣре Сибискому и сѣцѣ краевѣ и кѣ
ти пургаро.

† Величини и взломни, наши добри и слаки приѣтело.
пурга мѣре Сибискому и сѣцѣ краевѣ и кѣ ти пургаро,
лине зравне и люконо поклоеннѣ приноси вапной матї ва
кра и приѣте жїна Гергина паркала. И по се дава г знанне
вапной матї, како нѣти тѣи г Сибки та кѣни а ко, а ани патн
та да лии вѣде за коклае, ере га кѣни да лии вѣде за коклае,
не ѣе да го изди. Такога не се ѡтавиан да лине, не га се
ѡпурган калешн тѣи. Тако ки моли, ѡ проси како да ки начни
Кѣ да га ѡтавите да лине, да лии га донесу, а лии ѡ ѣю
челю моки и вѣделю тацн, лии челю чинити по волѣ вапной
матї. И Кѣ да умножи ле гва ки.

Hârtie.—*Pecetie aplicată pe verso cu inel, în ceară albă : mică, romboidală
marca hârtiei : o mână cu crin.*

† La ai noștri bunți și dulci prietenți, burger meșterului din Sibiu, și județului crăesc și celor 12 părgari.

† Mărișilor și a tot puternicilor, la ai noștri bunți și dulci prietenți, burger meșterului din Sibiu și județului crăesc și celor 12 părgari, multa sănătate și drăgăstoasă închinăciune aduce grației

voastre al vostru frate și prieten jupân Gherghină părcălabul. Și după aceea dau de știre grației voastre, că am trimes acolo în Sibiu și-am cumpărat un cal (armăsar), dar am trimes ca să-mi fie pentru iepe, că l-am cumpărat să-mi fie pentru iepe. nu vreau să-l încălec. Și nu l-aș lăsat să treacă, ci l-aș oprit vameșii acolo. Așa vă rog, și cer ca să vă învețe Dumnezeu să-l lăsați să treacă, să mi-l aducă, iar noi din ce vom putea și vom fi în stare, noi vom face pe voia grației voastre. Și Dumnezeu să înmulțească anii domniei voastre.

N O T I Ţ E.

Gherghină a fost părcălab al cetății Poenari. Primele știri asupra lui Gherghina le aflăm într'un document din 1480—81 de la Basarab-cel-Tinar (Venelin, p. 111. El era părcălab încă din timpul lui Vlad Calugărul Arch. Stat., M-rea Valea, pach. 16, No. 2). Gherghină părcălabul este unchiul Radului IV cel Mare. Aceasta ne o spune însuși Radul voevod în hrisovul său de întarire din 15 Decembrie 1501, dat M-rei Nucet : «Грѣхъ издвѣжихъ утъ вѣноканѣи чѣстнѣи властѣбани и оуѣща гска лии, жѣбуан Гергина ксакани паркалак. = Pe care a înălțat-o dintr'un început cinstitul drogător și unchiu al domniei mele, jupân Gherghină părcălabul». Prin acest hrisov Radul întarește M-rei Nucet satele Topolovenii, Micsunestii cu Balla Sultava, Tambureștii, Gălăseștii, Budestii și 30 sălașe de țigani Arch. Stat., M-rea Nucet, pach. 1, No. 1. În altul de la 1502 ni se dau informațiuni și mai lămurite asupra lui Gherghină ca și a familiei sale. Originalul acestui hrisov nu ni s'a păstrat. Avem în schimb o bună traducere românească făcută pe la 1692, probabil de Antim Ivireanu. Iată-o :

† *Intru Christos Dumnezeu bun crețincios și bun cinstit și de Christos iubit și tnosși și'tor'u lău kaulu voevod și domn, feciorul marelui și' prea bunului Vladului voevod Călugărul, cu mila și' Du me.eu dăruit, obdăduitoriu și domnitoriu a toată țara rumânească ce încă și părților de peste munți, Anlașului și Făgărașului herțeg dăruii și domnia mea acest și' ou al domniei mele, casii și lăcașului sfintulu' și marelui mucenic al lui Christos Gheorghe, Mădăst'rea ci să chieamă Nucet, pe care o au rădicat den temelie cinstitul și îndreptătoriu al ar'nul domniei mele jupân Gherghină părcălabul, și intru acea mândăstire nastavnic cinstitul are e intru preoșie părintele egumenul kir popa Elarion și tuturor călugărilor căși sânt den Christos intr'u sfinta mândăstire, ca să-i fie satul anume Topoloveanii jumătate, pentru-că au fost atră e și dreapte bucate a jupâneasei Neagăi, ea au fost jupâneasă Gherghinei părcălabul, iară upâneasa Neaga au ados sfinte mândăstiri ca să-i fie ei intru moșie. Și iar să fie sfinte mândăst're și ceea-laltă jumătate de Topoloveni, pentru-că acea jumătate de Topoloveni fost-au de 1109 e a Milii, fec'orul lui Voico al Tatului; iar jupânul Milea, el au fugit preste munte în țelele Aposatului părintelui domnii mele Vladul voevod Călugărul de au rădicat alt domn preste capu părintelui domnii mele și au dat Domnul Dumnezeu de-au căzut Milea feciorul lui Voico al Tatului și m'niile părintelui domnii mele; deci l-au trimes de să-l arunce în cetatea Poenarilor. Iară Voico al Tatului, tată al Milei, a mersu naintea deregătoriuului domnii mele jupânului Gherghinei părcălabul de-au dat și au încă nat ci e n'ai sus zis satul jumătate den Topoloveni, ca să-i scoață capul fiu-său Milii de la cumplita moarte, și t-au scos capul lui; iar bolcarnul dom-*

nii mele, el au strânsu mulți boiari de-au luat beama și au preșuit ci mai sus zice ocind 15,000 de aspri, și într'acel ceas au dat 15,000 de aspri în mână lui Voico al Tatului, iar după aceea dregătorii domnii mele jupan Gherghina părcălabul au adaos ci mai sus zice satul Topoleniș tot cu toate hotarile și cu vindriciul boeresc, ca să fie sfintei mândstiri moșie ohabnică. Si iar să fie sfintei mândstiri satul Micenești tot cu toate hotarile și cu morile, pentru-că le-au cumpărat jupan Gherghina părcălabul jumătate de Micenești de la Puica den Răsimnic drept 5000 de aspri și drept 4 pardoi domnești, și drept patru cai domnești, și o părcache de nasturi drept 1000 de aspri; iar altă jumătate de Micenești el o au cumpărat de la Mamociuk drept 12 mii de aspri. Si iar să fie sfintei mândstiri satul Găleşteii toți cu toate hotarile și cu morile, pentru-că au schimbat boiarinul domnii mele pan Gherghina părcălabul cu Vlaicul den Dragomirești de-au dat Crăstieneghii Vlaicul pentru Găleşteii și 5 mii de aspii. Si iar să fie sfintei mândstiri Iludeștii toți cu tot hotarul și Măleștii toți cu tot hotarul și cu morile, pentru-că au dat și au adaos boiarinul domniei mele Gherghina părcălabul sfintei mândstiri, ca să fie călugărilor de hrană, iar lui în veci pomenead. Si iar să fie sfintei mândstiri satul Bădeștii toți și cu toate hotarile, pentru-că acel sat fost-a bătrând și dreașă ocind a Vladului dvornicul; iar Vladul dvornicul, el au perit cu cumpădită muncă de câdră răposatul părintele domnii mele Vladul voevod Călugărul, pentru-că s'au rădcat domnu preste capul lui; iar după aceea au căzut Vladul dvornicul supt mână părintel domnii mele, și i-au tăiat capul, și au rămas bucatele lui domnești, și au cumpărat bo'earinul domnii mele pan Gherghina părcălabul acest ce mai sus zice sat de la răposatul părinte o domnii mele Vladul voevod Călugărul, pre bani gata. Si iar să fie sfintei mândstiri niște țigani pe nume: Bolovan și Udriște și Nica și cu sălapele, și Radul cu sălapei și Costea cu sălapei, pentru-că acești țigani fost-au țigani bătrâni ai jujăneasei Gherghinei părcălabul prenume Neaja. Si i-au dat și i-au adaos sfintei mândstiri pentru sufletul ei. Și iar să fie sfintei mândstiri alți țigani pre nume: Lal cu frații și d'aprenud și Țiful și Chincicul și Ican cu sălapele, pentru-că acei țigani fost-au de moșie ai Marineștilor, iar Marineștii au fost datori bo'arinului domnii mele jupanului Gherghinei părcălabul 50,000 de aspri; deci pentru acea datorie le-au luat Marineștilor și casele lor și vile lor și stupinele lor și acești ci mai sus zic țigani. Iar după acea boiarinul domniei mele după moartea fiu său pan Drăghici marele peharnic, el se-au milostvit de le-au ertat alte bucate, iară aceale 5 sălape de țigani, el iau adaos sfintei mândstiri. Si au dat Marineștii acești țigani de naintea domniei mele și de naintea a tuturor boicarilor domnii mele. Si iar să fie sfintei mândstiri 30 de sălape pre nume (urmează numele lor), pentru-că aceaste toate sate și țigani, el, i-au adaos, jupănul Gherghina părcălabul sfintei mândstiri, ca să fie de postupanie și de întărire sfintei mândstiri și întru hrană cinstiților și Dumnezeștilor călugări căși se vor afla vieșuitori și lăcutori întru sfinta casă, iar boiarinului domnii mele Gherghinei părcălabul și părinților lui întru veaci pomeneire Inșă și mândtur e pus-am domnia mea pre jupănul Barbul al Craiovei și Crăstian, ce au fost mare dvornic și Părul dvornicul și Staico marele logofăt, Teodor vistier și Danciu comie, Stroe spătar, Badea peharnic, Dragomir stolnic, Neagoe și Dragomir mari stratornici. Și a scris Stan, Lete: 7010—1502^a. (Arch. Stat., M-rea Nucet, pach. No. 2)—Alte știri asupra lui Gherghină părcălabul le avem din isvoare externe: La 1503, o slugă a lui importează mărunțișuri de la Brașov (Quellen I, p. 21). În tratatul de la 3 Decembrie 1507, Gherghină figurează ca părcălab al cetății Poenari (cf. Engel, Geschichte der Wal, p. 189). Apoi în socotelile Sibiului „banus sive Gergina porkolab“ (Rechnungen aus dem Archiv der Stadt Hermannstadt I, p. 468)—Pe Gherghină părcălabul, d. Hasdeu, îl consideră ca rudă de aproape sau frate cu sfetnicul lui Radul-cel-Frumos, jupănul Mihail (6976—1468). Dintr'acesta se trag „boerii Băleni“ (cf. Etymologium magnum Romaniae, București 1833, III, col. 3032). Cât privește de intrudirea lui Radul-cel-Mare cu Gherghină părcălabul, deduc următoarele: mama lui Radul-cel-Mare, Rada, în călugărie Simonidă, este sora lui Gherghină părcălabul, căci numai în cazul acesta Radul-cel-Mare poate

numi pe Gherghină : unchiu al său după mamă. „ѡѣцѣ рѣка мн жѣпан Гѣргина паркалаа“. „ѡѣцѣ“ în slavonêste înseamnă unchiu după mamă ; pentru unchiu după tată Slavii au termenul „стрицѣ“. La noi nu există această deosebire, întrebuițându-se unul și acelaș cuvânt pentru amândouă însemnările.—Vorbind mai sus de Gherghiuă părcălabul am văzut, că el are de soție pe jurâneasa Neaga. Cu jurâneasa Neaga a avut de fiu pe Drăghici paharnicul care moare de tînăr și o fată care poartă în măritiș numele de jurânița Gogosoaia (Arch. Stat., M-rea Nucet, pach. 5, No. 1). Jurâneasa Gogoșoia e probabil soția lui Drăghici Gogoșe, fiul lui Danciul Gogoșe. Drăghici o pretendent la domnie în prima jumătate a secolului XVI (v. notița de la Șerban banul). El figurează ca voevod în pomelnicul M-rei Govora imediat după Vlad Vintilă și doamna lui Rada : «Іѡ Квнтѣлкъ ковода (и) гспджа ѣгѣ Рѣда ; Іѡ Дрѣгичъ ковода = Іѡ Vintil voevod și doamna lui Rada; Іѡ Дрѣгичи voevod». (Acad. Rom. Ms., No. 257).—Gherghină părcălabul era de fel din Surla (Arch. Stat., M-rea Nucet, pach. 17, No. 1), data morții lui n'o cunosc. La 1510, părcălab al cetății Poenari este Danciul. (Acad. Rom. doc. 3/XXXIX).

МИННЕА I CEL RĂU.

(1508—1510)

IV.

† Наши чхстити и доври прѣятеле, пѣга мѣце и сѣцѣ кралевѣ и кѣ пѣргарѣ

т ѡ
w Бики.

† Кжнѣw мѣтнѣю Іѡ Мнхнѣк, ковода и гнѣ. Пшнѣмо
наши чхстити и доври прѣятеле, пѣга мѣце и сѣцѣ кра-
левѣ и кѣ ти прѣгарѣ w Бики, мнѣ здравѣе прѣнеслѣ
гнѣ кѣ. И по си дава ѣ знанѣе гнѣ кѣ, како тѣѣ послалѣ
наши чакѣци : Мнхнѣк w Трѣговѣи и Стопка да донѣсѣ
некои скнѣнѣе наши да и прѣда ѣ Бики. Сѣго ра, молн гнѣ

^Аи, да се по^ѣтруте гро кѣ зара на, да сто^Аите съ шни да
^Хли и продавате сви. Тоѣ мо^Али гро кѣ, и Бк ку ке^Али.

^АИ Ѡ МИНѢ БГОБГО, МАТІА БЖІА ГИЬ.

Hârtie.—Monogram mic cu roșiu; pecetia de ceară roșie, mică, rotundă, cu legenda: «† Іѡ Клад контрол, матю Бжю и гредоши званн Сирро».

† La ai noștri cinstiți și bunți prieteni, burger meșterului și județului crăesc și celor 12 părgari din Sibiu.

† Cu mila lui Dumnezeu Іѡ Mihnea, voevod și domn. Scriem la ai noștri cinstiți și bunți prieteni, burger meșterului și județului crăesc și celor 12 părgari din Sibiu, multă sănătate aducem domniei voastre. Și după aceea dăm de știre domniei voastre, cum că am trimis acolo pe oamenii noștri: Mihnea din Târgoviște și Stoica să aducă niște porci ai roștri să-i vință în Sibiu. Drept aceea, vă rog pe Domnia-voastră, ca să vă trudiți și domnia voastră pentru noi, să stați cu dinșiți să mi-i vindeți pe toți. Această vă rog pe domnia voastră, și Dumnezeu să vă bucure.

† Іѡ Mihnea Voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ţ E.

Mihnea I zis cel Rău, este fiul lui Vlad Țepeș. Pecetia aplicată la scrisoarea sa de mai sus este aceea a părintelui său Vlad Țepeș. Acelaș lucru se observă și la cele din Brașov. O probă hotăritoare cum că Mihnea cel Rău este fiul lui Vlad Țepeș, avem însă-și hrisovul Mihnei dat ca domn al Țării-Românești, la 1 Noembrie 1508, în care numeste de părinte al său pe Vlad (Țepeș) și de unchiu al său pe Vlad Călugărul.

Vezi acest hrisov reproduș în apendice). O altă probă e și hrisovul lui Vlad-cel-Tinăr sau Vlăduță din 22 Martie 1511, dat în București, în care numeste de unchiu al său pe un Vlad, care nu-i altul de cât Țepeș (Arch. Stat., pach. 10 M-rea Snagov). — Soția lui Vlad (Țepeș) fusese o rudă a regelui Matei Corvinul. Vlad Țepeș stătuse multă vreme pe la Buda și

mai apoi prin Transilvania. „Aduceți-va aminte domnia voastră — scria fiul său Mihnea ca domn, județului și pârgarilor din Brașov — de vreme când n'ă fost lăsat între domnia voastră — se înțelege regele — și am locuit și trăit cu priinții mei, precum știu cei ce sunt mai bătrâni dintre voi, până ce a dat Domnul Dumnezeu și cu voința dumnezeiască m'am făcut domnia mea domnul Țării-Românești“ cf. I. Bogdan, Documente și Regeste, p. 138. Vlad Țepeș a avut mai mulți urmași, dintre cari unul Mircea a murit odată cu tatăl (vezi notița de la Vlad Călugărul). Narațiunea rusească publicată de d-l I. Bogdan în Vlad Țepeș, vorbind de Țepeș, ne spune că; după moartea lui au rămas trei fii, cari au găsit sprijin și protecție la curtea din Buda: «unul trăește pe lângă fiul craiului, altul a fost pe lângă episcopul de Bordon [= Vidin] și a murit nu de mult; pe al treilea, cel mai mare, cu numele de Mihail [= Mihnea, l-am văzut la Buda]. La 1481 printre cei duși mai plecă unul și mai rămân în viață încă doi, aceștia sunt Vlad Țepeluș și Mihnea. Vlad luptă ca pretendent contra lui Vlad Călugărul și a lui Radu. Primul document în care se pomenește despre el, e cel de la 1 Noiembrie 1495 Hurmuzaki, doc. II,² p. 365). Fratele său Mihnea se războieste contra lui Radul cel Mare, după moartea căruia ocupă tronul Țării Românești. — Mihnea a fost de două ori căsătorit, numele primei soții nu-l știm; cea de a doua se numea Voica. Cu Voica pare-se că n'a avut copii, căci fiul și urmașul său Mircea nu este fiu al Voicei. Aceasta ne-o spune el însuși în scrisoarea sa adresată sfatului din Brașov (orig. în Arch. Brașovului sub No. 22) Mihnea a mai avut un fiu, pe Miloș. Despre Miloș voevod ne vorbește catastihul de scule al familiei Mihnea pastrat la Brașov și o scrisoare a lui Basaraba Neagoe adresată județului și vârgarilor de acolo cf. I. Bogdan, Documente și Regeste, p. 149). Din partea femeiască Mihnea a avut de urmași pe Roxanda măritată. poate, după Bogdan voevod domnul țării Moldovei. Domnia Mihnei n'ă fost de lungă durată, el a murit în 7018=1510 ucis de către Dimitrie Iacșici: «Екъ акто зам, оуки Димитръ Икшичъ Михноу ковокодоу оу Сининоу. = În anul 7018=1510, ucise Dimitrie Iacșici pe Mihnea voevod, la Siliu» (cf. Spomenik, III, p. 122. La cele scruse asupra lui Vlad Țepeș mai adaog și următorul prețios pasaj din hrisovul Mircei Ciobanul din anul 1551, Aprilie 1. Mircea Ciobanul înlărește M-rei Govora, satele Glodul și Hîntea. Și zice hrisovul: «Икож да на ест село на име Глодъ и Хиницъ кже съ ксом хотаром, поже сян киш йменитъ село кым ест стомъ монастырѣ из начелѣ нашам влашкым зделѣ. а кгда ест кна кз дннъ Клада ковокода Цкпеш, а он ест кна едни колкринъ еж йменокъ йлѣдѣ кванкаг, таж ест сянмаа киш йменитъ село кз квомъ силостию й вшъ запшетѣ й стаа монастыра до вркме еж дарома Гъ Бж съ гедство родитѣлѣ гдсва ми Радѣа ковокода довраг, сна Клада ковокода Калдѣра. П по томъ тогда кз дни, кз дни Клада ковокода Цкпеш, тоб колкринъ йлѣдѣ кванкаго, подкигал се ест гспдръ надъ гласѣ Клада ковокода Цкпеш, а Клад ковокода йзиде съ конекѣ пркмо бмѣ й схвати вго й посекз га ест й онъ

ꙗ вьскѣи родомъ бго. Таж вст видѣла Баада воевода стоа монастыра пѣста, темъ
 радѣ помолвала вст сѣс тобъ слао Глодѣа ꙗ Хицца ꙗ Хнѣко сабѣе бѣмѣ. ꙗ по томъ
 родитѣлѣ гсдѣа лии поконнаго Радѣа воевода снѣ Баада воевода Кааѣгра, про-
 водна се вст къ таа странѣ таж вст видѣла ꙗ стаа монастыра запѣстѣнна, таж
 пакы кѣздѣиже ꙗ ѡкнорн ꙗ прѣписала сѣс стѣжанѣе гсдѣрѣ бѣмѣ ежъ га вст даро-
 каа Гѣ Бѣ, ꙗкожъ стоитъ ꙗ до днѣс, ꙗ вѣр ѡкрн ꙗ покѣпн слаа ꙗ ацнганн ꙗ ки-
 ноградѣ ꙗ пернеолаан шт кон сѣтъ Сѣнмаан шт стаа монастыра, ꙗ найде ꙗ снѣ
 више ꙗмѣнитъ слао Глодѣа ꙗ Хицца, како вст кна ꙗз начѣлѣ дѣднн стоаиѣ мо-
 настирѣ, таж покѣпн шт Крѣтѣ ꙗ шт анѣсен бѣмѣ за ꙗс аспри готѣри, како
 да бѣде пакы стоаиѣ монастырѣ дѣднн сѣс покон н кѣз ни бѣдн прѣ кѣ вѣкѣи =
*Ca să le fie lor satele anume Glodul și Hinșea tot cu tot hotarul, pentru
 că aceste mai sus numite sate au fost ale sfintei mândstiri încă de la înce-
 putul țării noastre române,ti. Iar când a fost în zilele lui Vlad voevod Țepeș,
 apoi a fost un boer care se numea Albul-cel-Mare, și a fost luat mai sus
 zisele sate în sila lui și încă a pustiit și pe sfânta mândstire. Până în ve-
 mea în care a dăruit Domnul Dumnezeu cu domnia pe părintele domniei
 mele Radul voevod cel Bun, feciorul Vladului voevod Călugărul. Și după
 aceea atuncea în zilele, în zilele Vladului voevod Țepeș, acest boer Albul-
 cel-Mare, ridicatu-s'au domn peste capul Vladului voevod Țepeș; iar Vlad
 voevod a eșit cu oastea înaintea lui și la prins pe el și l-au ținut și pe el și
 pe tot neamul lui. Deci văzând Vlad voevod sfânta mândstire pustie, pentru
 aceea a fost miluit cu aceste sate Glodul și Hinșea pe niște slugi ale lui.
 Iar după aceea părintele domniei mele răposatul Radul voevod, feciorul Vla-
 dului voevod Călugărul, au mers într'acea parte de loc și au văzut pre
 sfânta mândstire pustie, apoi iarăși o au ridicat și o au înțoi și o au zu-
 grăvit cu agoniscală domniei sale care i-au dăruit-o Domnul Dumnezeu, pre-
 cum stă și până azi, și încă i-au descoperit și i-au cumpărat satele și țiga-
 nii și viile și grădinile de la cci cari le-au fost luat de la sfânta mânds-
 tire și au aflat și pentru aceste mai sus numite sate Glodul și Hinșea, cum că
 au fost dintru'nceput moșii ale sfintei mândstiri. Apoi le-au cumpărat de la
 Cârstea și de la nepoții lui pentru 5000 aspri gatu, ca să fie iarăși ale sfintei
 mândstiri moșii cu odihnă fîtră de nici o pricină în veci». In hrisov ni se
 mai spune și de pâra ce au avut-o egumenul Maxim și starețul Teodor,
 carele mai nainte s'a numit Dorotei, cenicul bătrânului Dorotei, cu ne-
 poții lui Cârstea. Domnul le judecă pricina și la darea dreptăței spune:
 «И прочетахъ гсдѣо лии ꙗ кннѣ прѣждннѣа стопочннѣшѣа гспдѣри : кннѣ роуѣте-
 лѣи гсдѣа лии Радѣа воеводѣ, ꙗ кннѣ Алѣнѣевъ воеводѣ, ꙗ кннѣ Бѣсарабѣевъ вое-
 водѣ, ꙗ Вннѣнѣа воевода; ꙗ ꙗзѣнаѣдоѣ. = Și am citit domnia mea cărțile
 domilor celor mai dinainte ce au adormit întru sfînșenie, cartea părin-
 telui domniei mele Radul voevod și cartea Mihnei voevod, și cartea lui
 Basarab voevod și a lui Vintilă voevod; și am dovedit etc». — Hrisovul
 este scris pe pergament, în București, de Oprea Gălbenuș (ѡпрѣ Гѣлѣне-
 ѣшѣа), Aprilie 1, anul 1551. (Arch. Stat., M-rea Govora, pach. 3, No. 5).*

MIRCEA COREGENT AL LUI MIHNEA I.

(1503—1510)

V.

† Наши добри приятели, нѣрѣ мѣще и сѣцѣ и вѣ ти прѣгаро ѡ Сики.

† Млѣтню Бжнею, Іѡ Мирчѣк воевода, снѣ Іѡ Млѣне
 воево. Нише гво ми наши четити братиа и добри приа-
 тѣло, нѣрѣ мѣще и сѣцѣ и вѣ прѣгаро ѡ Сики, много
 здравне приноси гвѣ ви. И по си дава ѣ знание гвѣ ви :
 книгѣ и речи цю ми стѣ полли и порѣчан гво ви по
 канѣга чѣка. по попа Братѣ, добре ви сѣ развѣме. Тога
 ра по колю гва ви сѣ ѣчини. И на, вѣре цю ви нѣрече ва
 по Братѣ, а гво ви верѣте поне сѣ рѣ гва ми истине. И
 Бѣ ѣмножи лѣтѣ гва ви.

Hârtie.—*Monograma domnească lipsește ; pecetia de ceară roșie, aplicată pe verso: mică, rotundă, cu legenda: «† Іѡ Мирчѣк воевода, снѣ Іѡ Млѣне воевода».*
 с. 1509.

† La ai noștri bunii prietenii, burgăre meșterului și județului și celor 12 pângari din Sibiu.

† Cu mila lui Dumnezeu, Io Mircea voevod, fiul lui Io Mihnea voevod. Scrie domnia mea la ai noștri cinstiții frați și bunii prietenii, burgăre meșterului și județului și celor 12 pângari din Sibiu, multă sănătate aduc domniei voastre. Și după aceea dau de știre domniei voastre : cartea și vorbele ce mi-ați trimis și orânduială domnia voastră prin omul vostru, prin popa Bratul, bine v'am înțeles. Drept aceea pe voia domniei voastre

am făcut Și iar, orî câte vă va spune popa vostru Bratuț, iar domnia voastră să credeți căci sunt zisele domniei mele-adevărate. Și Dumnezeu să înmulțească anii domniei voastre

N O T I Ţ E.

Acestui Mircea d-l I. Bogdan în ale sale „Documente și Regeste“ p. 144 îi dă anii 1511—1513 ca pretendent. De sigur însă că fusese asociat la domnie de tatăl său Mihnea încă din primii ani de domnie. La aceasta mă îndrepțesc a crede cele trei hrisoave interne date între 1503—1510 și care se păstrează la Arhiva Statului. Unul e din 29 Octombrie 1510 cu privire la moșia Ceurii, al doilea din 5 Decembrie 1509 cu privire la moșia Hăești, și al treilea din 7 Septembrie 1509 cu privire la moșiile Costești și Cucești. Primul este scris de logofătul Tudor și-i dat din Borăști, iar la al doilea lipsește data de loc și scriitorul, are în schimb divanul domnesc compus din : Șuică dvornicul, Tudor logofăt, Sibiu spătu. Costea vistier, Diicul comis, Radul paharnic, Vlaicul și alții. Al treilea nu l-am putut vedea în original, ne fiind inventariat. Cine să fi fost soția lui Mircea voevod, pentru moment n'o pot spune, știu atât că Mircea a avut de urmaș pe Alexandru. Acest Alexandru (v. notițe de la Mircea Ciobanul) urmează la domnie după Mircea Ciobanul și a fost luat până acum în mod greșit drept fiu al său. Într'un hrisov din 1572 Iulie 25 Alexandru numește pe Mircea Ciobanul de frate al său (Acad. Rom. doc. 45/XL). În hrisov se vorbește de o întărire ce o face Alexandru lui Lupul vătaful peste satul Nicuia și peste un sălaș de țigani, fostă stăpânire mai înainte a Velicăi soția lui Lupul, fiica lui Cherbelet, și perdută mai apoi de un frate al jupâniței Velica pe nume Mircea cu reu viclenie -- zice Alexandru -- de către răposatul frate al domniei mele «Mircea voevod». Dar cum aceasta ? când știm deja că Alexandru nu era frate cu Mircea. Foarte ușor : faptul în sine nu poate fi privit alt-fel de cât că ei erau înfrățiți, lucru foarte obicinuit pe acele vremuri și mai ales între rudele de familie. — Alexandru voevod domnește de la 1569 și până la 1577. El a avut — după cum constat din documente — de soție pe Ecaterina și de urmași pe Mihnea, pe Elena și pe Despina. Fiul său, Mihnea, a domnit în două rânduri (1577—1583; 1585—1591). A avut de soție pe Neaga, despre dânsa se povestesc multe și frumoase lucruri prin Muscel, ca de o crăiasă blândă, darnică și înțeleaptă. Pasă-mi-te că era și din partea locului. Pe o cruce de lemn, dăruită mitropolitului Teofan, mai în urmă patriarh al Erusalimului, Neaga, poartă titlul de împărăteasă a Țării-Românești. Iată inscripția acelei cruci : «*Această cruce de lemn, în dar pentru de Dumnezeu iubitul kir Teofan mitropolitul, se făcu în Sântul-Munte, și se împodobi cu aur de către de Dumnezeu îngrijitoare împărăteasă a Țării-Românești doamna Neaga, în memorie șie și părinților săi, în anul 7108=1600.*» (Hasdeu, *Arhiva Istorică*, I. 1; 181).

BASARAB IV NEAGOE.

(1512—1521)

VI.

† Добрѣн наши прѣиматеѣ, прѣга мѣрерѣ ѿ сѣцѣ кралевѣ ѿ прѣгарѣ ки Гибнски.

† Млѣтѣѣ Бжѣѣ ѿ Басараба, воевѣда ѿ гнѣ земанѣ Vг-
 гровлахѣнсконѣ. Пишемѣ наши добри рѣтеле ѿ прѣиматеѣ,
 прѣга мѣрерѣ Гибнскомѣ ѿ сѣцѣ кралевѣ ѿ Дванадесете
 прѣгарѣ, много здракѣе. ѿ по се дава ѣ знанѣе вашемѣ гвѣ
 за Дилитра ѣ Буквурѣци ѣ гра, ѿ прѣде сѣ писа гвѣ ви за
 нега, ѿ ма ѣ ѣ ѣднега зде добитѣѣ свои положи ѿ запечѣте,
 гвѣда ѣ раскинѣ пѣча ѿ взнѣ добитѣѣ ѣ кетова, сѣда му
 неплащѣ негово, дохѣди ѣ ѿ многощѣи ѿ доста кѣчи ѣ
 кетова за тоѣ ; едно му ѣ платѣно, а друго не платѣно,
 моли ваше гво, гчинете му правѣ, да се не щѣка толи-
 ко ѿ многощѣе, ѣре ѣ чакѣ сирѣма та щѣ темен да
 се храни, тако гледѣи ваше гво. Квѣда не щѣте гво ви
 щѣни правѣ сирѣмахо наше ѿ гво ми ваше, како те се
 храни сирѣмасѣ мегѣѣ ѣвели двѣма зѣлѣма ? За тоѣ, ви
 моли за Дилитра, ѣре ми ѣ вѣма чакѣ добрѣ, дага не ѣ

ТАКИТЕ Ѣ ПАГУБЕ Ъ ДАГА ВЕКЕ НЕЗАЛУЧИТЕ. И БѢ КИ ВЕСЕЛИ. ^Т

Φ ^ρ В.

† І̄О̄ БЯРЯ ЕСЄЕСО, МЛТІА БЖІА ГНЬ. ^Д ^С ^Б ^С ^Д ^С

Hârtie.—Monogram mic cu roșiu ; pecetia aplicată, rotundă, de ceardă roșie, s'a pierdut.

c. 1517.

† La ai noștri buni prietenî, burger meșterului și județului crăesc și celor 12 pãrgari Sibieni.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Basarab, voevod și domn al țării Ungrovlahiei. Scriem la ai noștri bunî părinți și prietenî, burger meșterului de la Sibiu și județului crăesc și celor 12 pãrgari, multă sănătate. Și după aceea dau de știre domniei voastre pentru Dumitru din cetatea București, și mai înainte v'am scris domniei voastre pentru dinsul, a avut la cine-va acolo marfa sa zălogită și pecetluită, gazda i-a rupt pecetia și a cheltuit aceasta marfă, acum nu-î-o plătește, a fost venit de multe ori și destui bani a cheltuit pentru aceasta ; una-î este plătită, iar ceialaltă nu-î este plătită, vă rog pe domnia voastră, faceți-î dreptate, să nu mai alerge atât de mult, că este om sărac și trebuie și el să se hrănească, așa să vedeți domnia voastră. Când n'ați voi domnia voastră să faceți dreptate săracilor noștri și domnia mea alor voștri, cum au să se hrănească săracii între aceste două țeri ? Drept aceia, vă rog pentru Dumitru, că-mî este om foarte bun, să nu-l lăsați în pagubă și să nu-l mai munciți. Și Dumnezeu să vă bucure.

Februarie 2.

Iw Basarab voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Neagoe Basarab este fiul lui Basarab cel Tânăr. Asupra filiațiunei lui Basarab cel Tânăr cf. comunicarea d-lui profesor D. Onciul în Convor-

birile Literare pe 1 August 1903. Basarab cel Tânăr este fiul marelui Basarab fiul lui Dan al II. Dan al II într'un hrisov din 10 Septembrie ne arată pe fil săi întâiu născuți Danciu și Basarab (= прѣво родни снѣвѣ., Данчсѣла и Басарака). Neagoe Basarab are de soție pe Despina și de odraslă pe Stana, Ruxanda, Anghelina, Theodosie, Ioan și Petru (cf. monografia Curtea de Argeș de d-l Gr. G. Tocilescu).

VII.

† Наши чѣтити ѿ доври прѣятѣли, сѣцѣ и вѣгж мѣце и ти вѣ прѣгарѣ ѡ
 ѿ
 ѿнѣню.

† Мѣтнѣю Бжѣію ѿ Басара, вѣнѣо и гнѣ вѣаки. Пншемо
 чѣтити наши ѿ добри прѣятѣли. сѣцѣ ѿ вѣгж мѣце ѿ ти
 вѣ прѣгарѣ ѡ ѿнѣню, мно зравѣе. ѿ по си даѣ ѣ знанѣе
 вашѣи мѣти, понѣ прѣе сѣа доѣа, ѿ гѣо ми дадо много
 ѿманѣе вѣ рѣкѣс члѣкѣс вашѣи мѣти, Ханжшѣс мансторѣс, да
 раѣотаю гѣа ми, ѿ гѣо ми да мѣс плати, а ѡ ми ѣзѣ ѿ
 манѣе тако ѡ ни не раѣота, ѿ ѡ ни не раѣоташѣе, ѿ нѣ ѡ донѣси
 расѣабѣна ѿ неѣотоѣа. Тако гѣо ми га ѣхѣати, тако ни ѣно
 неѣолю не има ко гѣо ми, ѿ нѣ сѣти ѣ питнѣе ѿ ѣ тѣтнѣю
 ѿ прѣоснѣи ѿманѣю гѣа ми, да прѣндѣс тѣѣа да ѡ раѣотѣе
 и да сѣѣрѣзши, ѿ гѣо ми ѣ то неѣкрѣѣе ѣго, ѿ нѣс тѣѣа сѣж
 послѣа гѣо ми до вашѣи мѣти, тѣре прѣашѣа вашѣи мѣтѣи,
 ѿко чѣти ѣзѣти по глаѣе вашѣи мѣти ѿманѣе гѣа ми и Ханж

ма̀нсто̀ ѝ сло̀жикетѐ еѝн на̀ нѐга, та̀ко на̀ по̀ко, а̀ гво̀ мѝ
 да̀ про̀си ѿ ва̀шо̀н ма̀ти. Ѝ ва̀шо̀н ма̀ти по̀шѝлтѝ кнѝгѣ
 ѝ ѝсправѣ̀ до̀ гво̀ мѝ, а̀ гво̀ мѝ да̀га ѿ̀сло̀мо. То̀ю
 да̀ва̀ ѣ̀ зна̀нїѐ гва̀ мѝ ва̀шо̀н ма̀ти. Ѝ да̀ мѝ по̀-
 шѝлтѝ кнѝгѣ̀ съ̀ печатю̀ съ̀вѣ̀то̀, да̀ ѿ̀ дрѣ̀жи гва̀ мѝ, до̀ри
 кѐ мѝ до̀нтѝ ѝма̀нїа̀ на̀ рѣ̀кѣ̀ гва̀ мѝ. Ѝ бѣ̀ да̀ вѝ велѝ
 ва̀шо̀н ма̀ти. а̀ми.

Пн. а҃у ѝ д.

Ѝ елѝка̀ вѝ ѝзречѐ нашѐга̀ сло̀ва̀, Кѣ̀дрѣ̀, да̀га̀ вѣ̀рѣ̀нїѐ,
 понѐ съ̀ на̀ рѐ истѝнѐ.

† Ісѡ̀ бѣ̀ря̀ вѣ̀сѣ̀сѣ̀, ма̀тѝм бѣ̀їа̀ гнѣ̀.

Hârtie — Monogram mic cu roșiu ; pecetie aplicată: mică, rotundă, de ceară roșie.

După 1517.

† La ai noștri cinstiți și buni prieteni, județului și burger meșterului și celor 12 părgari din Sibiu.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Basarab, voevod și domn român. Scriem la ai noștri cinstiți și buni prieteni, județului și burger meșterului și celor 12 părgari din Sibiu, multă sănătate. Și după aceea dau de știre domniei voastre, că înainte de această întemplantare, domnia mea am dat multă marfă în mâna omului domniei voastre, a maistorului Hanăș, să-mi lucreze domniei mele, iar domnia mea să-î plătesc, dar el mi-a luat marfa, așa că nici n'a lucrat-o, dar nici n'o lucrează, ci mi-a adus-o stricată și neisprăvită. Ast-fel domnia mea l'am prins, așa că nici

o nevoie nu duce la domnia mea, ci șeade la bătură și mâncare și-mi cere marfa domniei mele, să meargă acolo s'o lucreze și-s'o termine, dar domnia mea nu-l cred, ci domnia mea am trimes acolo la domnia voastră și vă întreb pe domnia voastră, dacă voiți a lua pe seama domniei voastre marfa domniei mele și pe mai-torul Hanăș și-mi veți da chezășie pentru el, ast-fel (va fi) lu pace iar domnia mea să cer (marfa) de la domnia voastră; dar domnia voastră trimeteți-mi carte și ispravă la domnia mea, iar domnia mea să-l liberez; aceasta dă de știre domnia mea domniei voastre. Și să-mi trimeteți cartea cu pecetia sfatului, s'o țin domnia mea, până ce-mi va sosi marfa la mâna domniei mele. Și Dumnezău să vă bucure pe domnia voastră, amin.

Scris, August a 8-a zi.

Și orî câte vă va spune sluga noastră, Cândreș, să-l credeți, căci sunt cuvintele noastre adevărate.

† Iō Basarab voevod, din mila lui Dumnezău domn.

VIII.

† Наши чѣтити братиѣ и добри прѣатели, пѣга мѣце и сѣцѣ кралевѣ и вѣ пѣ-
гаро в Сибѣю

† Матѣю Бжѣю Іō Бара, воевода и гнѣ. Пише гво ми
наши чѣтити и добри прѣатели, пѣга мѣце и сѣцѣ кралевѣ
и вѣ ти пѣгаро в Сибѣю. много зравѣ приноси гвѣ вѣ. И
по си дава ѣ знанѣ гвѣ вѣ: цю ми сте послали и порѣчили
гво ми, дѣбре вѣ съ развѣме зара гна ни висотѣ кралевѣ,
и зара воевода Ердеского, ере Бжѣ хотѣнѣ есѣ живи и

зрѣви По то паки ми сте порѣчиан гвѣ вѣ. зѣра гла ѡ тѣ-
 ске стране. а гвѣ ви да знатѣ колико смо моголи наити
 и ѡ колико знаемо, а ми знаемо : ере тѣски црѣ ѡ се е
 врати ѣ свою зѣмлю, тере е на мето цю се зове Я-
 масѣ ; и колико разбрамо, а ѡ не ке донти до проле. Я
 паки дрѣго, къда сѣ се сѣили а ѡни казоваше. ере е повежи
 тѣски црѣ на Гофѣе, а смрть ѡна е била ѣ тѣскѣ вонкѣ,
 тако ни казоваше, а ли сѣ истинно незнамо. Я зѣра покласа
 гва ви, да зна гвѣ ви, ере е посла и нашега, ѣднога прѣкъльба
 сѣ шни, а ли неможемо ница сѣ истинно, како сѣ, живи сѣ,
 или како сѣ ? анѣ смо послали наши чади до тѣскога цра.
 тако вѣре кон вѣ ни ке донѣти, а ми кемо послати и дати
 ѣ знѣние гвѣ ни кралеке кѣсоте, и вонводе Ярдѣскомаѣ, и гва
 вѣ. И Бѣ вѣселн гвѣ ви.

ІѠ БЯРЯ ВѠВѠВѠ, МАТІА БЖІА ГНѢ.

Hârtie.—*Monogram mic cu roşiu; pecetie aplicată: mică, rotundă, de ceară*
roşie, cu legenda : † ІѠ Басраба воевода матію бжію (гос) подинѣ.

† La ai noştri cinstiţi fraţi şi bunî prietenî, burger meşterului şi ju-
 deţului crăesc şi celor 12 părgari din Sibiu.

† Din mila lui Dumnezeu ІѠ Basarab, voevod şi domn. Scrie
 domnia mea la ai noştri cinstiţi şi bunî prietenî, burger meş-
 terului şi judeţului crăesc şi celor 12 părgari din Sibiu, multă

sănătate aduc domniei voastre. Și după aceea daū de știre domniei voastre : că de ce mi-ați trimes și cerut domniei mele, bine v'am înțeles pentru domnul nostru măritul craiū și pentru voevodul Ardealului, că prin voia lui Dumnezeu sunt în viață și sănătoși. După aceia iar m'ați rugat, domnia voastră, pentru svonul din părțile turcești, iar domnia voastră să știți cât ain putut afla și din cât știm : doară știm că împăratul turcesc s'a întors în țeara sa, și este pe locul, ce se chiamă Amasie ; și pe cât am înțeles, acesta n'are să vină până în primăvară. Iar de alta, când s'au lovit se spune, că a fugit împăratul turcesc dincolo de Sofia, iar moarte a fost în oastea turcească, așa ne spun uniī, dar cu adevăr nu știm. Iar pentru solul domniei voastre, să știți domnia voastră, că am trimes și pe al nostru, un părcălab cu dînșii, dar nu putem nimic cu adevăr (ști), cum sunt, în viață sunt, saū cum sunt? Dar am trimes pe oamenii noștri la împăratul turcesc, așa că ori-ce veste ne-ar aduce, noi o s'o trimetem și dăm în știre domnului nostru măritului craiū și voevodului Ardealului și domniei voastre. Și Dumnezeu să vă bucure pe domnia voastră.

Iw Basarab voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Amintiri despre Neagoe Basarab și fiul său Theodosie ni se păstrează și la sfântul Munte, la M-rea Pavlovsca : La capul scării de marmoră ce duce la înaltul turn al Mrei, inscripția glăsuește :—«Inceputu-s'a acest turn de Neagoe voevod și l'a terminat Petru voevod». (= † «начѣ сѣо пнргоу (Башню) Нѣгоѣ воєвода н сѣвршии его Петроу воєвода». Iar în partea nord estică, pe turn o altă inscripție glăsuește : «În anul 7030 (1522) Iw Neagoe voevod și fiul său Theodosie voevod domniī țării Ungrovlahiei» au făcut acest turn (= Въ 1522 году Іѡ Нѣгоѣ воєвода н сынъ его Θεодосіѣ воєвода господари земли угровлахійской, «сотвориши сѣи пнргъ на оупоконни сѣмѣ Монастнрѣ, н господсѣи ми помннокъ, въ лѣто ꙗзъ сѣдасѣ» («Novyj vostok christijanskij» de Episcopul Porfirij Uspenskij, Petersburg 1892).

NEACȘUL DIN CÂMPU-LUNG.

IX.

(1521)

† Мѣдромѣ и чиститомѣ и Бгѡ дарованом, жѣпа Хань Бине ѡ Брашо.

† Мѣдромѣ и племенитомѣ и чиститомѣ и Бгѡ дарованомѣ, жѣпа Хань Бине ѡ Брашо, мѣно зравѣе ѡ Нѣшѣ ѡ Дазгополѣ. И па даѣ цѣре донѣтале за лѣкрѣ Тѣчило кѣ амь авзи еѣ, кѣ ѡпзратѣ ав еши де Гофѣа. ши ан митрѣ нѣ ши сѣкѣ дѣ ѡ сѣ пре Дѣнзре. И па сѣ цѣи донѣтата, кѣ ав вени ѣ ѡ дела Никонѣ де мѣе мѣк снѣ кѣ ав вѣзѣ кѣ ѡкѣи лон кѣ ав трѣкѣ чѣле корабѣи, че цѣи ши донѣтата пре Дѣнзре ѡ сѣ. И па сѣ цѣи кѣ кагѣ ден тотѣ ѡрашеле кѣте .н. де ѡми сѣи фѣе ѡ авѣто ѡ корабѣи. И па сѣ цѣи, кѣмѣ сѣкѣ принсѣ неѣе метѣ де Цригра, кѣ ворѣ трѣе ачѣле корабѣи ла локѣ чѣла стрѣмѣтѣ че цѣи ши донѣтата. И па спѣи донѣтале де лѣкрѣ ав Махамѣ бе, кѣ амь авзи де болри че сѣнтѣ мѣѣи ши де ѣнерѣлѣс Негрѣ, кѣмѣ ав да ѡпаратѣ словозѣе ав Махамѣ бе, преѣ и ѡ ва фи вол преи Цѣра Рѣмѣнѣкѣкѣ, ѣрѣ ель сѣ трѣкѣкѣ. И па сѣ цѣи донѣтата кѣ арѣ фрѣкѣ марѣ ши Бѣсѣрабѣ де аче лотрѣ де Махамѣ

КЕ. МА ВЪРТО ДЕ ДОНІЕЛЕ ВЪТРЕ. И ПА СЪНН ДОНІЕТАЛЕ КА МА
 МАРЕЛЕ МІШ ДЕЧЕ АМЪ РЦЕЛЕ ШІ ЕШ, ЕШ СЪНН ДОНІЕТАЛЕ ГАРЪ
 ДОНІАТА ЕИИ РЦЕЛЕНІТЬ. ШИ АЧКСТЕ КЪВНТЕ СЪ ЦІИ ДОНІАТА
 ЛА ТИНЕ СЪ НЪ ЦІЕ ШМИ МШЦИ ШИ ДОНІЕЛЕ ВЪТРЕ СЪ ВЪ
 ПЪЗНИИ КЪ ЦИИИ МА БИНЕ. И БЪ ТЕ ВЕЛИ АМНЪ.

Hârtie.—Pecetie de ceară galbină: mică, rotundă, stricădă.—Arch. Braşovului No. 472.
 c. 1521.

TRANSCRIPTIUNEA.

† МШДРОМЪ И ЧИСТИМОМЪ И БГѠМ ДАРОВАНОМЪ, ЖЪПАН ХАНЪШ БЕГНЕР УТ
 БРАШОВ (= Înţeleptului şi cinstitului şi de Dumnezeu dăruitului, jupânului
 Hanăş Begner din Braşov).

† МШДРОМЪ И ПЛЕМЕНИТОМЪ И ЧИСТИТОМЪ И БГѠМ ДАРОВАНОМЪ,
 ЖЪПАН ХАНЪШ БЕГНЕР УТ БРАШОВ, МНОГ ЗДРАВІЕ УТ НЪКШЛА УТ
 ДЛЪГОПОЛЪ (= Înţeleptului şi nobilului şi de Dumnezeu dăruitului,
 jupânului Hanăş Begner din Braşov, multă sănătate de la Neacşul din
 Câmpulung) И ПАК (=şi iar) дау шіре домніетале ЗА (= pentru)
 lucrul Turcilor, cum амъ аuzит еу сѠ імпрѠратул ау ешит ден
 София, şi аі мінтеа ну е, şi се-ау дус ін сус пре ДунѠре;
 И ПАК (=şi iar) сѠ шііі домнііата сѠ ау веніт
 ун Ѡин де ла Нісопое де міе ме-ау спус сѠ ау вѠзут
 еу Ѡеһіі лоі сѠ ау трецут сеале корабіі, се шііі
 şi домнііа та, пре ДунѠре ін сус; И ПАК (=şi iar)
 сѠ шііі сѠ багѠ ден тоѠе ѠраѠеле сѠте Н (=50) де Ѡмін,
 сѠі фіе ін аѠутор ін корабіі; И ПАК (=şi iar)
 сѠ шііі сѠ багѠ ден Т(ă)ріград сѠм vorѠ треаце
 ацеале корабіі ла locul acela стрінтул се шііі
 şi домнііата. И ПАК (=şi iar) спуй домніетале
 де lucrul lui Mahametbeg, cum амъ аuzит де боіарі
 се сѠнтъ мегііаş şi де genere-міу Негре сѠм
 і-ау дат імпрѠратул slobozie лу Mahametbeg,
 преу іѠѠ ва фі воіа преу

Țeara Rumzneasz, iarz elz sz treacz. И пак (=și iar), sz știi domniata cz are fricz mare și Бzszrabz de acel lotru de Mahametbeg. maī vzrtos de domniele vostre. И пак (și =iar) spui domnietale ca maī marele miu, de ce-amz înțeles și eu, eu spui domnietale; iarz domniata ești înțeleptz; și aceaste cuvinte sz ții domniata la tine, sz nu știe umin(i) mulțz. Și domniele vostre sz vz pzzițī cum știți maī bine, И Бк̄ те вєслнт, (= Și Dumnezeu te bucure) Aminz.

NOTIȚE.

Am pus scrisoarea boerului Neacșu din Câmpulung alătura de a lui Neagoe Basarab pe motivul că se leagă una de alta prin coprinsul lor. Scrisoarea lui Neacșu e cel mai vechiu monument de scriere românească cunoscut până azi și se publică cu litere cirilice ca în original pentru prima dată aci. Textul cu litere latine a fost publicat pentru prima-oară de d-l N. Iorga, Hurmuzaki, XI, p. 843.

Expediția de care e vorbă în scrisoare, mergea probabil, la înconjura ceațăii Peth (Panciova) cea situată pe malul stâng al Dunării lângă peștera Veteranii. Locul cel strimt pe unde vor trece cele corăbii e «Porțile de Fer». Mehmetbeg e un creștin renegat, un Basarab turcit, după cum ne spun cronicile locale—care rivnea pe acele vremuri tronul Țării Românești; iar Basarabul, care se teme de acest lotru, e desigur Neagoe Vodă.

THEODOSIE.

(1521—1522)

X.

† Наши чтити и добри прїятело, сѣцѣ крале и вї ти прзгаро ш Єнєн.

† Бжнєю млатнєю ѿ Теѡснє, воєко и гнє влаки. Пишемѡ
нашемѡ чтити и добри прїятело, сѣцѣ кралекѡ и вї ти
прзгаро ш Єнєн. много зравнє. И по си дава ѡ знанїє ва-

шон ^сматъ, ^жпоне тѣи смо послали нашега ^шшца, егѣмена
 Іоси ^фи ^ти ^ши съ нашими истинными и потрѣженными рѣчи
 до ^сваша ^дматъ. ^дСего ^дра ^телка ^тизрече ^си ^ти ^си ^си ^си ^си ^си
^сматъ, а ^сваша ^сматъ ^ни ^ни ^ни ^ни ^ни ^ни ^ни ^ни ^ни ^ни ^ни
^тсѣ ^срѣчи ^сгва ^сми ^сдо ^систини. ^сИ ^сбъ ^сви ^свели.
 Ни ^смца ^сГе ^нз ^нда.

ІѠ ^дѠѠѠѠ ^дѠѠѠѠ, ^дматѣ ^сматѣ ^сбжѣ ^сгнѣ.

*Hârtie.—Monogram mic cu roșiu ; pecetie aplicată, de ceară roșie, mică, rotundă, cu legenda : † Млтю Бжно ІѠа Ѡѣ (Ѡ) досѣ коѣда гнѣ.
 c. 1521.*

† La ai noștri cinstiți și buni prieteni, județului crăesc și celor 12, părgari din Sibiu.

† Din mila lui Dumnezeu Iō Theodosie, voevod și domn român. Scriem la ai noștri cinstiți și buni prieteni, județului crăesc și celor 12 părgari din Sibiu, multă sănătate. Și după aceea daū de știre domniei voastre, că am trimes acolo pe părintele nostru, egumenul Iosif de la Argeș cu ale noastre adevărate și de trebuință cuvinte la domnia voastră. Drept aceia ori câte vă va spune domniei voastre de la domnia mea, iar domnia voastră întru toate bine să-l credeți, căci sunt spusese domniei mele adevărate. Și Dumnezeu să vă bucure.

Scris luna Ghenarie a 7-a zi.

† Iō Theodosie voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Cuvântul «Кашон мноство» este un termen de politeță. El există și astăzi în graiul sërbo-bulgar. Se poate traduce prin domnia voastră tot așa

de bine ca și prin grația voastră. Și-mi pare chiar mai plausibil a-l traduce prin domnia voastră în cazul de mai sus de cât prin grația voastră.

«И по сѣхъ» se traduce adlitteram și prin тоѣ.

RADUL V DE LA AFUMAȚI, CEL TÎNĂR, SAU CEL NOU.

(Febr. 1521—2 Ian. 1529)

XI.

† Наши чѣтити и добри приѣтело, прѣгарѣ мѣщерѣ и сѣщѣ крале и вѣ ти прѣ-
гаромъ в Сибиню.

† Млтию Бжию Іѡ Рау, воево и гнь вьсои земли
ѡгрѣвлахѣнскон. Пишемѣ наши чѣтити и добри приѣтело
и блини сѣседо, прѣгарѣ мѣщерѣ и сѣщѣ крале и вѣ ти прѣ-
гаро в Сибиню, много зракие. И по си дава на знание
вашои млти, поне Бжию хотѣкнишм и прѣтне Бгѣ Мѣтри,
Марїи, и съ нароко висоте кралю и стою корѣне и родѣте-
лю моемѣ сланомѣ гпрѣ ѡрдескомѣ Пнешѣ воеводи
и взсе гпда ѡгрѣзскон земли и сѣ нароко и мовою и
трѣ и добротїи вашои млти, да Гь Бгѣ и прѣтла Бгѣ
Мѣти тере поидо на Портѣ тѣрскон и сѣстасе лице съ
тѣрски црѣ и взсе гпда тѣрскон земли. И дарова Гь Бгѣ

прѣво, пото и црѣ тѣрски мене гпво влашкої, и шпе врати-
 се на гпво живо и зравѣ кѣно съ възсімі болѣри елици
 сѣ сѣ мно били, и възместисе въ сто и гво влашкої. Тои
 ра посламо нашими рѣчи и члвци до ваша мати да ви
 възвети ш все наше пребивание и зравіе и да захвали ва-
 шої мати ш доброти и трѣ и спезо цю сте приложили
 наше ра главе додеже изколи Гѣ Бѣ тере се възместимо и
 сѣмиримо въ сто и гпво влакої земли кѣно сѣ възсіми хрѣти-
 яні болѣри и сиромаси и сѣа земаѣ влахїиска. Да да Гѣ Бѣ
 живо и зравіе и избавление ш кѣ погани вашої мати и
 ш кѣ врамашї хрѣтиаскої вере, и на же такогере, да можн-
 мо платити ваше трѣ и добротї сѣ слѣво и сѣ чте, яко
 смѣ прѣво закланіе поставили. Да смо сѣ правдо и слѣво
 стою корѣне и висоте кралю и всем гпада шгрзскои земли
 и вашои мати до живота нашего. Сего ра молимосе вашої
 мати за работѣ болѣро кон и сѣ члѣ тѣи по криле висоте
 кралю и вашої мати како да има слобонѣ и мирно изитї
 въ землю влакої по домо сї, да се шпокон сиромаси, ере
 доста праважа сѣ и покон имали мегїю ваша мати, како

и шни да могѣ потрѣтитсе платити́ вашо́и мати и длзнове,
 цю ке бити длзні́ тѣи. Я за работѣ пагѣба и изилмове. цю
 се сѣ счинили́ люде́ вашо́и мати ѿ наши люи, дори смѣ
 било гво мѣ въ тѣрѣскон земли, а ваша мати посланте
 вашими чавци ѿ на, ми кемо дрзжати прави сѣ и пла-
 титисе хоце свакомѣ чавкѣ до еди вла гла. Я за работѣ
 тѣрѣце аце ли же испитѣите, сѣ мно несѣ дошли веке ѿ
 л тѣра, тои да знате ваша мати а цю кемо еце гла
 нматѣ ми ке послати́ поклицара вашон мати сѣ знанне ѿ
 вѣсе. И паки ви гѣвори вашон мати, за работѣ еномѣ
 лотрѣ и хлапо, цю се естѣ подинѣ легію ваша мати, како
 да ви наѣчи Бгѣ да развалите его, ере ке бити на знанне
 и висѣте крали́ и ротели́ моємѣ Яно воево. Тоѣ се моли-
 мо вашон мати и да знате. И Бгѣ ви весели.

Пи мца Фе, а дна, ѿ Трѣви.

ІѦ РЯУ ВСОЕГО, МАТИА БЖІА ГНѢ.

*Hârtie.—Monogram mic cu roșiu ; pecetie mică, rotundă, s'a pierdut ;
 marca hârtiei un cap de boi.
 c. 1525.*

† La ai noștri cinstiți și buni prieteni, burger meșterului și județului
 crăesc și celor 12 părgari din Sibiu.

† Din mila lui Dumnezeu Iă Radul, voevod și domn a toată
 țeara Ungrovlahiei. Scriem la ai noștri cinstiți și buni prieteni

și vecinî de aproape, burger meșterului și județului crăesc și celor 12 pargari din Sibiu, multă sănătate. Și după aceea dau în știrea domniei voastre, că prin voia lui Dumnezeu și a prea curatei Maice a lui Dumnezeu, Mariei și cu norocul măritului crai și a sfintei coroane și a părintelui meu slăvitului domn al Ardealului Ianăș voevod și al tuturor domnilor țerii ungu-rești și cu norocul și rugăciunea și truda și bunătatea domniei voastre, a dat Domnul Dumnezeu și prea curata Maică a lui Dumnezeu și am mers la Poarta turcească și am stat de față cu împăratul turcesc și toți domnii țerii turcești. Și-mi dăruî întâi Domnul Dumnezeu, după aceea și împăratul turcesc mie domnia română, și iar m'am întors la domnie cu viață și sănătate împreună cu toți boerii veri câți au fost cu mine, și m'am așezat la tronul și domnia română. Drept aceia am trimes cuvintele noastre și oamenii la domnia voastră, ca să vă povestească întreagă noastră petrecanie și sănătate și să mulțamească domniei voastre de bunătatea și truda și bani ce-ați pus pentru (hatărul nostru) capetele noastre, până când a voit Domnul Dumnezeu și ne-am așezat și ne-am liniștit la tronul și domnia țerii românești împreună cu toți creștinii boeri și supuși și cu întreagă țeara românească. Să dea Domnul Dumnezeu viață și sănătate și ispășire de către păgâni domniei voastre și de către vrăjmașii legii creștine, și nouă de așijderea, să putem plăti truda voastră și bunătatea cu slujbă și cu cinste, precum de la început am pus jurământ, ca să fim cu dreptate și slujbă sfintei coroane și măritului crai și tuturor domnilor țerii ungurești și domniei voastre în viața noastră. Drept aceia ne rugăm domniei voastre pentru afacerea boerilor, ale căror sălaşe sunt acolo sub aripa măritului crai și domniei voastre, ca să poată liber și în pace veni în țeara românească la casele lor, să se liniștească supuși, că destul au pribegit și pace au avut între domnia voastră, ca și aceștia să poată să

se trudească a plăti domniei voastre și datoriile, ce vor fi datorî acolo. Iar pentru lucrul pagubelor și împrumuturilor, ce le-au făcut oamenii noștri de la oamenii domniei voastre, până am fost domnia mea în țeara turcească, dar domnia voastră trimeteți pe oamenii voștri la noi, noi avem să le ținem judecată dreaptă și se va plăti fie-cărui om până la un fir de păr. Dar pentru lucrul turcilor dacă întrebați, cu mine n'au venit mai mult ca 30 de turci, aceasta să știți domnia voastră și ce svon vom mai avea, noi îl vom trimete prin sol domniei voastre cu înștiințare de toate. Și iar vă grăesc domniei voastre, în privința unui lotru și vîntură-țeară, ce s'a ridicat printre domnia voastră, ca să vă învețe Dumnezeu să-l pierdeți, că va să fie la cunoștința și a măritului crai și părintelui meu Ianăș voevod. Aceasta ne rugăm domniei voastre și să știți. Și Dumnezeu să vă bucure.

Scris luna Februarie, 1-a zi, în Târgoviște.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Radul de la Afumați în urma multor lupte înverșunate, ce duce în deosebi cu Mehemetbeg— și cu ceialalți pretendenți la tronul Țării Românești, despre cari cronica lui Macarie ne spune, că ar fi în număr de sease, dar fără a-i cita anume cine sunt—ajunge să capete definitiv domnia pe la sfîrșitul lui Ianuarie 1525. De astă dată datora tronul lui Balibeg, pașa din Belgrad. Radul merse însu-și la Sultan, ca să-și ia domnia, după cum ne spune scrisoarea de mai sus și se întoarse de acolo cu mari onoruri. La această știre e de adăogat și scrisoarea nunțiului Burgio : Radul Vayvoda di Transalpina che primo era nostro et novamente si è fatto del Turco, per mezo di Balibeg prefetto di Belgrado, et che era andato al Turco, como per altre mie vostra Signoria deve haver inteso, al presente è tornato in Transalpina, remandato asai onoratamenti.. (Doc. Hurm.— Dens., vol. II ^o, p. 488.) Scrisoarea nunțiului Burgio cum vedem e în contradicție cu cea de mai sus și cu sentimentele leale și nestrămutate ale lui Radu pentru cauza creștină. Amintind mai sus de cronica lui Macarie, e locul aci de a spune—pe baza sumedeniilor de acte

și documente, ce mi-aș trecut prin mână, cari sunt cei șase претендѣи, pe cari cronica nu-i numește, iată-î: Dragomir Călugărul, Mehmetbeg, Vlad Vintilă, Radul Bădica, Vladislav și Radul de la Afumați. S'ar putea adăoga și alte persoane absolut necunoscute, ca Dragodan voevod 1521—1535 (Arch. Stat., M-răa Bistrița pach. 7, Netrebnice), ce luptă la Spinișoaigă (=къда се ест подигаал Драгодан воєводѣ на Спинишор), și Dragoslav Purcariul 1522—1529 (Al. Ștefulescu, Amicul Poporului din Târgu-Jiu, an III, No. 7.; St. Greceanu «Eraldica Română» p. XVII.).

XII. *)

† Прѣзлюбленомѣ ротѣ гва ми, сѣцѣ ѡ Браше и вѣ ти прѣгарѡ.

† Млтию Бжнею ѿ Рау, воєво и гнѣз влаки. Пише гво
 ми, моемѣ милѡмѣ и ротелю сѣцѣ ѡ Браше, и наши чти-
 ти и добри приателѡ вѣ ти прѣгарѡ, много зравне. И по
 хи дава ѡ знание вашѡи млти. поне знанте ваша млтѣ,
 прѣе сие доба како се бѣмо ѡ молниѣ вашѡи млти, како ѡ
 наше неволю ѡ сило, да нама помокіѡ ѡ ваша млти; и тако
 и сенаміи ѡбещасте да на помокіѡ посланте бѣди ѡ кон
 врме. Сего ра млн и проси ваша млти, сѣ ѡ сие врмена
 вема е на ѡ силно и требѣ ни помо, цю е вззможно вашѡи
 млти посланте ни сѣ скоро и на спе. И елика изрече ѡ на,

*) Vezi această scrisoare și în rezumat la D-l I. Bogdan în «Documente și Regeste», p. 269.

нашега вѣрнѡга слуга Рау, а ваша мати ѡ взсе да емѡ
вѣршите, ере сѡ наши рѣчи до истини. И Бѣ ви вели.

Ии. Ю. кз д.

ІГО РАУ ВЕВЕВО, МАТИА БЖІА ГНЬ.

Hârtie.—Monogram mic cu roșiu ; pecetia aplicată pe verso : mijlocie. rotundă, de ceară roșie, s'a pierdut; marca hârtiei un crin.—Arch. Brașovului No. 277.

c. 1521.

† Prea iubitului părinte al domniei mele, județului din Brașov și celor 12 părgari.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Radul, voevod și domn român. Scrie domnia mea, iubitului meu părinte și județului din Brașov, și la ai noștri cinstiți și bunți prieteni celor 12 părgari, multă sănătate. Și după aceea dau de știre domniei voastre, căci știți domnia voastră, mai înainte de această vreme cum ne am fost rugat domniei voastre, că în nevoia noastră la primejdie, să avem ajutor de la domnia voastră ; și astfel ne-ați și făgăduit ca să ne trimeteți ajutor în orî ce vreme a fi. Drept aceia vă rog și cer de la domnia voastră, acum la această vreme în mare primejdie suntem și ne trebuie ajutor, cât puteți domnia voastră trimeteți-ne acum în grabă și fără întârziere. Și orî câte vă va spune de la noi, sluga noastră credincioasă Radul, iar domnia voastră întru toate să-l credeți, că sunt cuvintele noastre adevărate. Și Dumnezeu să vă bucure.

Scris Iulie a 27-a zi.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

În August 1521 Radul e nevoit să fugă în Ardeal. În toamna aceluiaș an în Octombrie Radul vine cu Zapolya și se dă lupta de la Bran, lângă

Rucăr. Spătarul Dragu se distinge în această luptă, pentru care fapt Radul îi hărăzește satul «Comani». «Și am văzut și citit cartea răposatului Radul voevod de miluitură, cum a fost miluit Radul voevod pe jupân Dragul spătarul cu acest mai sus numit sat pentru dreapta și credincioasă lui slujbă, cu care l-a servit cu vărsare de sânge la «Bran» când s'a fost lovit Radul voevod cu Turcii». (И видѣла ест ѿ прочитала ест книгъ покаяннѣ Радѣла воєвода за млованіе, како ест по мловаа Радѣла воєвода по жупан Драгѣла спатъ съе сію виши ѿминтома сѣла Радѣла правимъ и вѣрнимъ службѣ, ежъ мѣ ест послѣжна гдѣе крѣзъ пролѣанъ на «Бранъ» бѣгда се естъ ударна Радѣла воєвода съе Тѣрцихъ). Hrîsovuł, care ne păstrează această amintire e de la Mihnea voevod, fiul lui Alexandru voevod, dat boerului Părvu al lui Cherbeleț, un strănepot al spătarului Dragu sfetnicul lui Radul vodă de la Afumașii, ce s'a sfirșit la Râmnic (отъ покойнагъ Радѣла воєвода ежъ на Ренинкъ скончасѣ) Arch. Stat., Mănăstirea...

XIII. *)

† Наши читити и добри приитани, есѣцъ и вѣ ти пѣргари ѡ Браши.

† Млтію Бжію Іѡ Рау, воєво и гнк. Пише гво мнѣ
 ниши добри приѣтели, есѣцъ и вѣ ти пѣргари ѡ Брашо. И
 по си ви дава ѡ знаніе гвѣ ви зра работ Харватѣ логофе
 и ндрѣзе волѣри, цю сѣ биліи на ѡноі вралма на Меме,
 а гвѣ ви не и веровасте ѿ немма верѣ ѡ кз гвѣ ви. Ѥ то
 добре да знае гвѣ ви, ѣре ѡни сѣ правѣ и сз верѣ гвѣ ви ѿ
 гво ми и ни едно хитлѣкнство не има никакѡ; а нѣ сѣ сѣ пра-
 вѣ и добрѣ и чисто мѣсль гвѣ ви и гво ми, на дшж и верѣ

*) Veđi această scrisoare și în regeste la d-l I. Bogdan în «Documente și Regeste» p. 269.

ГВА МН. И ПОСЛАЛІ СЕ СѢ ЧЕЛѢКЪ СЪ СЛОВЕСИ ІИ ВЪСѢКЛИ ИМА-
 НІЕ Ѹ СИБІЮ. ЗАРА ДА ИМА КЕРІ Ѡ КЪ ГВѢ ВИ ІИ Ѡ КЪ ГВО
 МН. И БѢ ВІ ВЕЛИ ГВѢ ВИ. АМН.
 ПИ. МЦА Ю. КС ДНЬ.

† ІО РЯХЪ БОЖЕВО, МАТІА БЖІА ГНЬ.

Hdrtie.—*Monogram mic cu roșiu ; pecetia aplicată pe verso : mijlocie, rotundă, de ceară roșie, cu legenda : + ІѠ РЯДѢАЪ БОЖЕВО, БЖЮ МАТЮ ГНЬ ВАШ-КН.*—Arch. Brașovului, No. 241.

c. 1521—1524.

† La ai noștri cinstiți și buni prieteni, județului și celor 12 părgari din Brașov.

† Din mila lui Dumnezeu Іо Radul, voevod și domn. Scrie domnia mea la ai noștri buni prieteni, județului și celor 12 părgari din Brașov. Și după aceea vă dau de știre domniei voastre în privința lui Harvat logofătul și altor boeri, ce au fost în contra acelui vrăjmaș în potrivea lui Mehmet, iar domnia voastră nu i-ați creșut și n'au credință de la domnia voastră. Întru aceia să știți bine domnia voastră, că ei (vè) sunt cu dreptate și cu credință domniei voastre și domniei mele și nici un viclesug n'au nici cum; ci sunt cu dreptate și bun și curat gând domniei voastre și domniei mele, pe sufletul și credința domniei mele. Și și-au trimes sălașele cu feciorii lor și cu tot avutul la Sibiū, pentru ca să aibe credință de la domnia voastră și de la domnia mea. Și Dumnezeu să vă bucure pe domnia voastră, amin.

Scris luna Iulie a 26-a zi.

Іо Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ţ E.

Primele ştiri asupra lui Harvat, logofătul de care ni se vorbeşte în scrisoare, le avem de la Mihnea voevod în mai multe documente ale sale din anii 1508 şi 1509 (vezi aceste documente la Arch-Stat., în secţiunea istorică) unde Harvat figurează ca spătar. Il găsim pe timpul lui Vlăduţă la 1511 ca vistier şi mare vistier în Aprilie 19 acelaş an (Archiva Braşovului No. 742; Arch. Stat. M-rea Govora...) La 1512—1513 pe timpul lui Neagoe voevod, ca mare vistier (Arch. Stat., Bistriţa I, 2; Govora VIII, 3) şi mare logofăt (Arch. Stat., Mitropolia Bucureşti CLVII, 9; Condica M-rei Cozia., p. 633); la 23 Iulie şi 14 Decembrie 1514 e logofăt şi mare logofăt [(Arch. Stat., Bistriţa I, 3; Tismana LXXXII, 2 (Traducere)]; de la 1516—1521 ca mare logofăt (mai multe documente din Arch. Stat. şi Acad. Rom.). Ca logofăt îl găsim şi sub Radul de la Afumaţi la 3 Februarie 1522 (Arch. Stat., ep. Argeşului, pach. XLIV, doc. 6.) Asupra lui Harvat sunt de adaos şi scrisorile publicate în traducere de d-l profesor I. Bogdan în opera d-sale: Documente şi regeste, p. 1512, 295, 297, 298.— În timpul de grea cumpănă, în toamna anului 1521 curând după moartea lui Neagoe. Harvat logofătul pribegi la Braşov (Quellen I, p. 357, 371). Ca om evlavios marele logofăt Harvat a zidit din temelie şi a înzestrat cu veniturile M-rea Motru de la gura râului cu acelaş nume (Condica M-rei Motru, moşia Suşiţa, p. 43.) Hrisovul, care ne păstrează aceasta ştire, e de la Neagoe Basarab din 13 Ianuarie 1515 (7028). Logofătul Harvat are de urmaşi un fiu pe nume Alexandru (Arch. Stat., Bistriţa XXIV, 5) şi o fată pe nume Mara măritată după banul Toma, care la rîndu-i are de urmaş pe Stanciul (Acad. Rom., 27/LVX). Logofătul Harvat moare probabil între anii 1522—1525, căci după această dată nu-l mai găsim nicăirea figurând în documente.

XIV. *)

^{м с м м м м ж м м д м}
 † Наши чѣтнѣ братнѣ и добри приѣтели и бани сѣсѣдо, сѣцѣ и вѣ ти
^{м т в}
 прѣгаро ѡ Браши.

^{с а да с т с}
 † Млтию Бжїю Іѡ Рау, конко и гнь. Пише гво мѣ
^{м м д м м т в г}
 наши приѣтело, сѣцѣ и вѣ ти прѣгаро ѡ Браши, мно здра-

*) Această scrisoare e dată în regeste de d-l I. Bogdan în ale sale «Documente şi Regeste» p. 270.

вѣ приноси гвѣ ви. И по си дава ѿ знаніе гвѣ ви зара w-
 ж ш нон врама, цю се е подинѣ w Мехедици, а гво ми съ посла
 чети правите гва мѣ, жѣпа Прзвѣ ба, и сз двѣрѣ гва мѣ
 тере се сѣ ѡбили шними. Тако е да Бѣ тере е посекалз гла-
 ва томѣи врама тере га е донеси на рѣкѣ гва ми и вѣса
 негова вонка, тере се е ѡчини многа мртвѣ на ни бе чи-
 сла. Сего ра съ посла гво мѣ, жѣпа Рау постени, да ви
 извести добрѣ гла гвѣ ви. И паки варе елика изрече кѣ гвѣ
 вѣ да верѣте, ере сѣ наши рѣк истини. И Бѣ ви вели, ами.
 Пн. Дѣ. З. Д.

† ІѠ РЯУ ВѠВѠ, МАТІА БЖІА ГНѢ.

Hârtie.—*Monogram mic cu roşiu ; pecetia aplicată pe verso : mijlocie, ro-
 tundă, de ceard roşie, s'a perdut.*—Arch. Braşovului No 284.
 c. 1525.

† La ai noştri cinstiţi fraţi şi bunî prietenî şi vecinî de aproape, ju-
 deţului şi celor 12 părgari din Braşov.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Radul, voevod şi domn. Scrie
 domnia mea la ai noştri prietenî, judeţului şi celor 12 părgari
 din Braşov, multă sănătate aduc domniei voastre. Şi după a-
 ceea daŭ de ştire domniei voastre în privinţa aceluî vrăjmaş,
 ce s'a fost rădicat din Mehedinţi, iar domnia mea am trimes
 pe cinstitul diriguitor al domniei mele, pe jupân Părvul banul, şi
 cu curtea domniei mele de s'au bătut cu dinşii. Ast-fel a dat
 Dumnezeu de-aŭ tăiat capul aceluî vrăjmaş şi l-a fost adus la

măna domniei mele și întreaga lui oaste, de s'a fost făcut multă moarte asupra lor fără număr. Drept aceia am trimis domnia mea, pe jupân Radul postelnicul, că să vă anunțe buna veste domniei voastre. Și iar ori câte vă va spune domniei voastre să credeți, că sunt cuvintele noastre adevărate. Și Dumnezeu să vă bucure, amin.

Scris Decembrie a 7-a zi.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Vrăjmașul, ce pierde de sabia banului Părvul, e de sigur Vladislav III pe care Poarta îl părăsește în Noembrie 1524, dând domnia lui Radul. Ultima știre despre Vladislav e hrisovul său din 30 Maiu 1525 (7033) dat din București M-rei Tismana (Arch. Stat., M-rea Tismăna, pach. 58, No. 9).

Banul Părvul, de care se vorbește în scrisoarea de mai sus este unul din cei patru frați Craiovești. Asupra acestei ilustre familii s'a făcut o întreagă literatură, păreri cari de cari mai pretențioase în felul lor, fără însă de-a ne da ultimul cuvânt. Așaog și eu aicea câte-va notițe: la 1501 (7009) Ianuarie 28, *jupânul Barbul banul și cu frații sei, Părvul dvornic, Jupân Danciul comis și Jupân Radul postelnic*, hotăresc M-rei sfintul Pavel din sfintul Munte un ajutor de 2000 de aspri pe fie-care an și o sută de aspri spese de drum pentru frații ce vor veni în țeară, ca să ridice acești bani. Sorocul zilei de ridicare a banilor s'a pus la 6 Ianuarie în ziua de (Богоявленіе) Bobotează (cf. Spomenik, Lub. Stojanovič, p. 54). Și roagă pe sfinții părinți: *să însorieți la sfintul pomelnic, la sfinta proscomidie pe părinții noștri: Barbul și Vlăscan și Vlada și Maina și Neagoe și Stana și Vinia, și pe noi mai sus ziții Jupân Barbul Ban și Părvul dvornic și Danciul comis și Radul postelnic și Neagoe postelnic încă și Jupânițele Neguța și Neaga și Hrusana și Velica* (оуписати родителіе наших и нас оу свети поминки, въ светоюу проскомидію: Барбоул и Влзксан и Влада и Манна и Нѣгою и Стана и Винія, и нас више речени жоупан Барбоул бан и Прзвоул дворник и Данчоул комис и Радул постелник и жоупан Нѣгоіе постелник и шре же жоупаниц Нѣгоуѣта и Нѣга и Хроусана и Веланка). Hrisovul este scris și alcătuit de scriitorul Ștefan, după porunca jupânului Barbul Ban și a fraților sei. Marele ban Părvul moare la 28 Aprilie 1529 în zilele lui Iw Moise voevod. (Vezi, Raporturi asupra câtorva M-ri din Țeară de d-l Gr. G Tocilescu p. 45).

XV.

† Нашими чтигими и добрими приѣтели и блини сѣсе, сѣцѣ висотѣ кралевѣ и
вѣ ти пѣргарѣ.

† Матню Бжїю Іу Рау, коєво и гнз. Пишелмо нашили
чтигими и добрими приѣтели и блиними сѣседи, сѣцѣ ви-
сотѣ кралевѣ и вѣ сѣмз прѣгаро ѡ Гнєн гра, лїно зравне
и сѣ любовнїю приносимо вашєи мати. И по си ви давамо
ѣ знанїє гво ви зара рє дарѣ цїо ми стє полали гво ви, а
гво ми ѣ те ра захвалаємо вашємѣ гво рѣ, чємѣ висє є по-
мнєло добр за радо и весєлнє гва ми. И па по то вашє гво
ви наши члвцї цїо кєтє имати потрєѣ, а гво ви глєдантє
и работѣ по зако. И вар єлика изрѣткѣ наши члкз, Пас, ѡ
кз на, а гво кн верѣн єго, єрє є нашє итннє рє. Тон ви
давамѣ вѣ знаннє гво кн. И Бгз ви велн, ами.
Пн. мца Іу. є дн.

† ІО РАУ БОБЕО, МАТІА БЖІА ГНБ.

*Hărtie. — Monogram mic cu roșiu ; pecetie aplicată: mijlocie, rotundă, de
ceară roșie, s'a pierdut.*
с. 1525—1526.

† La ai noștri cinstiți și buni prieteni și vecini de aproape, județului
măritului Craiă și celor 12 părgari.

*) приносимо, propriu înseamnă aducem.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Radul, voevod și domn. Scriem la ai noștri cinstiți și bunți prieteni și vecini de aproape, județului măritului craiu și celor 12 părgari din Sibiū, multă sănătate și cu dragoste ne închinăm, domniei voastre. Și după aceea vă dăm de știre domniei voastre de rînduiala darului, ce mi l-ați trimes domnia voastră, iar domnia mea intru aceasta vă mulțumesc domniilor voastre, că bine v'ați fost adus aminte spre bucuria și veselia domniei mele. Iar după aceea domniile voastre oamenilor noștri ce vor avea trebuință, domnia voastră să le vedeți lucrul după lege. Și orî câte vă va spune omul nostru, Paul, de la noi, domnia voastră să-l credeți, că sunt cuvintele noastre adevărate. Aceasta vă dăm de știre domniei voastre. Și Dumnezeu să vă bucure, amin.

Scris luna August 5 zile.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

XVI.

† Моеи чтиломъ и прѣвзлюбленѣмъ братѣ, сѣцѣ градѣ Сибискомѣ и вѣ пѣ-
гарш.

† Iw Raу воєво, Бжю матію гнь взсон земле Угрѣ-
влахникон. Пише моеи чтилом и прѣвзлюбленномъ бра
и биннемъ сѣсе, сѣцѣ гра Сибиском, мно зравіе, и сз лю-
бовиє приноси гвѣ ти. И по си дава ѣ знаніе гво ти, поне
тѣи сѣ посла нашега вєнога болѣрнна, Рау лѣфє, сѣ чтию
да гвѣ ти и сѣ нашеи истинни и потрѣбєнєи рѣ. Тє ра

МАЛО ДА ДА ПРИИМИ ВЪ ИМЕ ДОБРО. И ЕЛКА ИЗРЕЧЕ Ш НА
 КЪ ГВО ТИ, Ш НА ВЪСЕ РЕДОВЕ, А ГВО ТИ Ш ВЪСЕ ДАГА ВЕРВЕ
 ГВО ТИ, ЕРЕ СЪ НАШЕ ИСТИНЕ РЪ. И БЪ ТЕ ВЕСЕЛИ.

ПИ. ГЕ. КВ. Д.

† ІЉ РІЉ БГӨБГӨ, МАТІА БЖІА ГНЬ.

Hârtie.—*Monogram mic cu roşiu; pecetia s'a pierdut.*
 c. 1525—1526.

† La al meu cinstit și prea iubit frate, județului cetății Sibiului și celor 12 părgari

† Іѡ Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn a toată țeara Ungrovlahiei. Scriu la al meu cinstit și prea iubit frate și vecin de aproape, județului cetății Sibiu, multă sănătate, și cu dragoste mă închin domniei tale. Și după aceea dau de știre domniei tale, că am trimes acolo pe credinciosul nostru boer, Radul logofet, cu cinstit dar domniei tale și cu ale noastre adevărate și de trebuință cuvinte. Drept aceea micul dar să-l primești în nume de bine. Și ori câte va spune de la noi către domnia ta, pe rind de toate, iar domnia ta întru toate să-l crezi domnia ta, că sunt cuvintele noastre adevărate. Și Dumnezeu să te bucure.

Scris Septembrie a 22-a zi.

Іѡ Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

XVII.

† НАШЕ ЧТИТИ І ДОБРИ ПРИАТЕЛИ И БЛИЗКИ СЪСЕ, ПЪГА МИРЕ И СЪЩЕ И КІ ПЪГА
 Т ДС
 Ш БИВНИЮ ГРА.

† МАТІЮ БЖІЮ Іѡ РАУ, КОИКО И ГНЬ. ПИШЕ ГВО МИ

нѦШЕ ЧТИТИ ѿ ДОБРИ ПРИѦТЕЛИ И БЛИНИ СЪСЕ, ПЪРГА МЕЦЕ ѿ СѢ-
 ЦѢ ВѢСОТЕМЪ КРАЛЮ ѿ ВѢ ПЪРГАРИ И ОУБНИЮ ГРА, И ВЪСЕ ГРАДА-
 НУ, МНО ЗРАВЕ И СЪ ЛЮБОВІЕ ПРИНОСИ ГВѢ ВИ. ѿ ПО СИ ВИ ДАВА
 НА ЗНАВЕ ГВѢ ВИ, ЗАРА ТКО ХОКЕ ДА МИНЕ И ЗЕМЛЕ ГВѢ ВИ
 ВЪ ЗЕМЛЕ ГВА МИ СЪ НЕГО ДОБИТО ИЛИ МАХЪ, А И ДА ПРИДЕ
 БЕ НИ ЕДНЪ КОЛЗНЪ, НА ВЕРЪ И ДШЕ ГВА МИ ѿ НА ВЕРЪ ВЪСЕ
 КОЛР И ГВА МИ. ѿ ВАРЕ ЕЛИКА ИРЕЧЕ КЪ ГЪ ВИ КОЛРИНЪ ГВА МИ,
 ОУПР ПРЪКАЛА, И ВЪСЕ ВЪКРЪИТЕ Е, ЕРЕ СЪ ИСТИНИ РЪК ГВА МИ.
 ТОИ ДАВА НА ЗНАВЕ ГВѢ ВИ. И БЪ ВИ ВЕЛИ ГВѢ ВИ.
 ПИ. ДЕ. ДІ. Д.

† ІО РЯХЪ ЕОЕЕО, МАТІА БЖІА ГНЪ.

Hârtie.—*Monogram mic cu roșiu ; pecetia aplicată, de ceard roșie, mare, rotundă, cu legenda : + печат Іу Радла воевода..*
 c. 1526.

† La ai noștri cinstiți și buni prieteni și vecini de aproape, burger meșterului și județului și celor 12 pargari din cetatea Sibiului.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Radul, vevod și domn. Scrie domnia mea la ai noștri cinstiți și buni prieteni și vecini de aproape, burger meșterului și județului măritului craiu și celor 12 pargari din cetatea Sibiului, și tuturor cetățenilor, multă sănătate și cu dragoste mă închin domniei voastre. Și după aceea dau de știre domniei voastre, că orî cine ar vrea să treacă din

țara domniei voastre în țara domniei mele cu vitele sale său
cu marfă, acela să vină fără nici o teamă, pe credința și su-
fletul domniei mele și pe credința tuturor boerilor domniei
mele. Și orî câte vë va spune domniei voastre boerul domniei
mele, Oprea părcălabul, întru toate să-l credeți, că sunt cu-
vintele domniei mele adevărate. Aceasta daū de știre domniei
voastre. Și Dumnezeu să vë bucure.

Scris Decembrie 11 zile.

Îw Radul voevod, din mila luī Dumnezëu domn.

НОТІѢ.

Asupra luī Oprea părcălabul vezi N. Iorga, Hurmuzachi XI, p. 851. . .
Nunciis quos Opra Porkolab et Sthanchul de Kozthesd cum litteris huc
misit ratione spoliacionis per aurilotores facte, ut apud ipsos dominos
barones innocenciam nostram declarat...

XVIII. *)

† Наши чтиги и добри приятели, сѣцѣ и вѣ ти прѣгаро ш Браше.
† Млатиу Бжнѣу Іw Рау, всево и гнѣ. Пишелмо наши
чтиги и добри приятели и блини сѣседо, сѣцѣ и вѣ ти прѣ-
гаро ш Браше, много зраки. И по си Бжнѣу произволе-
ние и прѣтие Бгѣ Мтри, помнилова Бгѣ и подарова мене
имати къ сие времена ено веселие ш сре срца мое и бити
тѣстѣ. До сѣ въз живота моего не смѣ имаѣ веселие и не
смѣ би тѣстѣ. Ико днѣ дарова мене Бѣ, али ш по срѣде-

*) Vezi asupra acestei scrisori și traducerea d-lui I. Bogdan în «Docu-
mente și Registe» p. 188.

нное ми дѣцице гва ми, а ѡ по срѣденога ми сна БГѢ зна
 кога ке мене даровати твою веселню тако днѣка ѡ по
 срѣденное ми девончице гва ми. Бего ра моли и проси
 ваша мати како наши приатело како да приидете и ваша
 мати, ере ви взнвѣе да бѣдете и ваша мати кѣно съ на-
 ми на ѡвон радо, цю етѣ на ѡ БГѢ данно. И аце БГѢ
 изволи и днѣ кога е да знанте ваша мати: етѣ ѡ БѢ да
 еѣ на «Рожьство Хво» Тон се моли вашон мати. И БГѢ
 ви весели.

Пн. Дѣ. зѣ днѣ.

ІО РАУ БОЄВО, МАТІА БЖІА ГНЬ.

Hărtie. — Monogram mic cu roșiu ; pecetia ruptă. — Arch. Brașovului
 No. 249.
 c. 1527—1528.

† La ai noștri cinstiți și bunī prietenī, județului și celor 12 părgari
 din Brașov.

† Din mila lui Dumnezeu Iă Radul, voevod și domn. Scriem
 la ai noștri cinstiți și bunī prietenī și vecinī de aproape, jude-
 țului și celor 12 părgari din Brașov, multă sănătate. Și după
 aceea prin voia lui Dumnezeu și a preacuratei Maici a lui
 Dumnezeu, m'a miluit și mi-a dăruit Dumnezeu mie, să am în
 aceste vremuri o nuntă pe placul inimii mele și să fiu socru.
 Până acum în viața mea n'am avut nuntă și n'am fost socru.
 Dar azi mi-a dăruit'o Dumnezeu, însă de la prea iubita-mi fiică
 a domniei mele, iar de la prea iubitul meu fiu Dumnezeu știe

când mă va dărui c'o ast-fel de nuntă ca cea de azi de la prea iubită-mi copilă a domniei mele. Drept aceia cer și vă rog pe domnia voastră ca prietenii noștri, să veniți și domnia voastră, căci vă poftesc să fiți împreună și domnia voastră cu noi la această veselie, ce ne este dată de la Dumnezeu. Și de va vrea Dumnezeu domnia voastră să știți și ziua în care va fi : e de la Dumnezeu să fie la «Nașterea lui Christos». Aceasta vă rugăm pe domnia voastră. Și Dumnezeu să vă bucure.

Scris Decembrie a 17-a zi.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Atribui invitația de mai sus lui Radu vodă de la Afumați, îndreptățit fiind de caracterul scrierii ca și de cuprinsul său. Ea nu poate fi a lui Radu Paisie, căci Radul Paisie sau mai bine zis Petru de la Argeș are—după cum voiți avea ocasiunea să arăt—mai multe fete și feciori, pe când în invitație nu vi se vorbește de cât de o fată și un fecior, ceia ce nu se potrivește. Radul de la Afumați știu că a fost de două ori căsătorit: în prima cu fiica lui Vlaicu vornicul (cf. doc. publicat de mine în conv. Lit. pe Noembrie 1902, p. 1036—1044) și în a doua cu fiica lui Neagoe Basarab, cu frumoasa Ruxanda. Zamfira probabil era acelei din urmă, Vlad a celia de a doua. Nunta de care e vorba nu poate fi de cât a Zamfirei, când și cu cine rămâne o întrebare la care pentru moment nu pot răspunde.

XIX.

† Нашими чѣтити и добри приятели, ебгъ мѣсе и сѣцѣ и вѣ пѣгари ѡ Енѣн-
скѣ гра.

† Iw Raу voevod, Бжїею матнїю и гнь взсон земли Угро-
владїинскон. Пишемъ наши чѣтити и добри приятели и

ж м м л р а
 блини сѣсѣдо, вѣгъръ мѣще и сѣцѣ висоте кралю и вѣ прѣг-
 тари ш Гибн гра, мно зравне и съ любовию приноси вашои
 мати. И по си пакѣ съ пола вернога члка, Негѣи лофе, съ
 истинними потреними рѣк, и наччи ви Бѣ пакѣ скори дага
 допусти да зна гво ми. И елика изретъ ш гво ми ко ва,
 възлюбени приатели, ш взсе е вѣрѣните, ере си истинни и
 вѣрни рѣк. И Бѣ ви вели.

с л а
 Пн. Ю. кг.

а а с а
 ІСО РЯУ ВСОБСО, МАТІА БЖІА ГНЬ.

Hârtie.—Monogram mic cu roșiu; pecetia aplicată, s'a pierdut.
 c. 1528—1529.

† La ai noștri cinstiți și bunți prieteni, burger meșterului și județului
 și celor 12 părgari din cetatea Sibiului.

† Іо Radul voevod, din mila lui Dumnezeu și domu a toată
 țeara Ungrovlahiei. Scriem la ai noștri cinstiți și bunți prieteni
 și vecini de apoape, burger meșterului și județului măritului
 craiu și celor 12 părgari din cetatea Sibiului, multă sănătate
 și cu dragoste mé închin domniei voastre. Și după aceea iar
 am trimes pe omul de credința, Negoită logofetul, cu adevărate
 și de trebuință cuvinte, și povățuiască-vă Dumnezeu iar de
 grabă să-l trimeteți ca să știu domnia mea. Și ori câte vă va
 spune de la domnia mea vouă, iubiți prieteni, întru toate să-l
 credeți, că sunt adevărate și de trebuință spuse. Și Dumnezeu
 să vă bucure.

Seris Iulie 23.

† Іо Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

XX.

† Нашамъ чти́тели прѣзлюбле́ннии брати́и и бани́иамъ сѣсе́, вѣгъ́ мѣще́ и
 сѣцѣ́ и вѣ́ти пѣга́ ѡ́ Гни́ю.

† Ма́тїю́ Бжїю́ Іѡ́ Рау́, вонво́ и гнѣ́. Пи́шемо́ нашн
 чти́ти и прѣзлюбле́ннии прїате́ли и бани́и сѣсе́ди. вѣгъ́
 мѣще́ и сѣцѣ́ и вѣ́ти пѣ́ргарѡ́ ѡ́ Гни́ю, мно́ здравне́ и
 сѣ́ люковне́ прїносе́и гво́ ми ва́шю ма́ти. И по́ си́ дава́
 ѡ́ знанїе́ ва́шю ма́ти, поне́ разѡ́ме́ гво́ ми, како́ сте́ посла́ли
 кни́гѡ ѡ́ гпже́ Де́спина, Ба́сарабе́ вонво́ тере́ га зо́вете́ на сѣ́;
 а́ гво́ ми тако́ сѣ́ разѡ́ме́, како́ висотѣ́ кра́лю тако́ е́ сѣ́ди,
 како́ то́и злата́ ѡ́ е́ кри, и да́ е́ него́ве кѡ́ке и ма́рхѡ́ и
 сѣ́ гпже́ Де́спина, ѡ́ мо́и бра́ Ифа́ Мьна́ла вонво́ Я́рдески́.
 него́вѡ ма́ть са́ е́ ѡ́тъми́ сню́ ре́дѡ. Се́ ра́ ви́ говори́ гво́
 ми, поне́ висотѣ́ кра́лю не́ е́ посла́ кни́гѡ до́ гво́ ми, како́
 да́ ѡ́тави́ гпже́ Де́спина да́ прїи́де ѡ́ тае́ сѣ́, а́ ако́ е́ по́
 сла́ висотѣ́ кра́лю кни́гѡ ѡ́ ва́, а́ сѣ́ не́ е́ ѡ́ ва́ рѡ́ке, анѡ́ е́ ѡ́
 рѡ́кѡ гва́ ми. Та́ гво́ ми тако́ ви́ е́ ре́кѡ мо́и бра́ Ифа́ Мьна́ла
 Я́рдески́ вонво́, како́ ва́ре́ ко́инко́ е́ ѡ́та́ дла́же́ то́и злата́

н̄ е н̄ дрѣги чѣци колнко сѣ дльни гпже Деспнна, а гво
 ми све да ѡзнама ѡ на ва чѣци е сѣ ѡ ва дрѣжавѣ. ꙗко
 хоке посла висотѣ краю книгѣ како да принде гпже Дес-
 пнна ѡ тон сѣ, а гво ми хокою стоати са сѣ мою главѣ.
 Ге ра ви говори гво ми вашон мати, како да гледате,
 како варе колнцн дльни нма гпже Деспнна, све да се
 платн. И тѣга хоке принти слѣ гва ми, Драми (ми)
 Скѣтѣ, съ истиними н потрѣкними рѣк. И варе ёлка нре
 ѡ гво ми кз вашон мати, а ва мати вѣрѣете е, ёре сѣ
 исти рѣк гва ми. Тон ви да ѡ знаніе гво ми вашон мати.
 И Бѣ ви вели.

Пн. Фе. ка д.

† ІѠ РѢѢ ВѢѢѢѢ, МАТІА БЖІА ГНѢ.

*Hărtie.—Monogram mic cu roşiu; pecetie aplicată: de ceavă roşie, rotun-
dă, mijlocie, s'a perdut.*

1528—1529.

† La ai noştri cinstiţi şi prea iubiţi fraţi şi vecini de aproape, burger
meşterului şi judeţului şi celor 12 părgari din Sibiu.

† Din mila lui Dumnezeu Iă Radul, voevod şi domn. Scriem
la ai noştri cinstiţi şi prea iubiţi prietenii şi vecini de aproape,
burger meşterului şi judeţului şi celor 12 părgari din Sibiu,

multă sănătate și cu dragoste mă închin domnia mea domniei voastre. Și după aceea dau de știre domniei voastre, că am înțeles domnia mea, că ați fi trimis carte la doamna Despina a lui Basarab voevod și o chemați la judecată; dar domnia mea așa am înțeles, că și măritul craiū așa a judecat, că acel făurar el e vinovatul, și i-a fost dat casele sale și marfa și tot doamnei Despina, și fratele meu Iștvan Măilat voevodul Ardealului domnia sa însu-și a fost întocmit această rînduială. Drept aceea vă grăește domnia mea, fiind-că măritul craiū n'a trimis carte domniei mele, ca să las pe doamna Despina să vină la această judecată, și dacă a fi trimis măritul craiū cartea la voi, dar acum nu e în mâinile voastre, ci este în mîna domniei mele. Deci așa mi-a zis domniei mele fratele meu Iștvan Măilat voevodul Ardealului, că verî cu cât a rămas dator acest făurar încă și alți oameni căți sunt datorî doamnei Despina, dar domnia mea totul să iaū de la oamenii voștri ce-s din ținutul vostru. Iar dacă măritul craiū va trimete carte să vină doamna Despina la această judecată, (atunci) domnia mea voiū sta singur cu capul meu. Drept aceea vă grăește domnia mea domniei voastre, ca să vedeți, că verî căți datornicî are doamna Despina, totul să se plătească. Și acolo are să vină sluga domniei mele, Dragoinir Scurtul, cu adevărate și de trebuință cuvinte. Și verî câte vă va spune domniei voastre de la domnia mea, iar domnia voastră să-l credeți, că sunt adevăratele cuvinte ale domniei mele. Aceasta vă dă domnia mea de știre domniei voastre. Și Dumnezeu să vă bucure.

Scris Februarie a 21-a zi.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ţ E.

Radul-vodă de la Afumați este fiul Radului-vodă-cel-Mare și al doamnei Catalina. El nu e un simplu boer ridicat în rang, după cum ne spun cronicile indigene și după ele mai toate manualele de istorie națională

până în prezent. E vlăstar domnesc și încă unul de acela căruia—după mine—istoria națională ar trebui să-I consacre mai multă atențiune. Demnul urmaș al strămoșului său Mircea Basarab, pentru faptele-I mărețe săvârșite în clipe de grea cumpănă, are acest merit și poate sta alături în vitejii de Ștefan-cel-Mare și Mihail-Viteazul. Radul de la Afumați s'a numit astfel după numele moșiei sale Afumați din Ilfov. Acest epitet însă îl dau numai cronicile locale, pe când hrisoavele ulterioare îl numesc cu drept cuvânt «Млад Радѹла воєвода = Radul voevod cel Tânăr.» (Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 46). Radul-cel-Tânăr a avut de urmași pe Vlad și Zamfira. Pecetia sa înainte de 1526 poartă legenda : + «Pecetea lui Iw Radul voevod și domn al Țării-Românești. («+ Печатъ Іѡ Радѹла воєвода и гнь Влашкон Зѣман»), pe când cea după 1526, poartă legenda de : «+ Iw Радѹла воєвода новаго и гнь влашки. = + Iw Radul-voevod noul domn român» (Arch. Stat., M-rea Tismana, pach. 6 Netrebnice; Episcopia de Buzău, pach. 37 doc. 1.; Acad. Rom., doc. 78;97).—Tatăl său, Radul, am spus mai sus că a avut de soție pe doamna Catalina. Aceasta ne-o spune hrisovul Radului-cel-Mare din 1496 (7004) dat M-rei Rusicul din sfântul Munte și prin care îi întărește un ajutor de 3000 aspri pe fie care an. În hrisov Radul spune sfinților părinți : să înscrieți la sfântul pomelnic pe moșii noștri : Ioan Vlad voevod și monahia Eupraxia, și pe părintele monahul Pahomie și pe maica monahia Simonida, și pe mine Ioan Radul voevod, și pe soția mea doamna Catalina, și pe frații mei Vlad și Mircea. (Нашъ дядовъ Іѡванъ Владъ воєвода и монахія Еупраѣна, и родителъ монахъ Пахомия и маика монахія Симонидѣ, и азъ Іѡванъ Радѹла воєвода, и подрѣжѣ ми госпожа Каталина, и брати Владъ и Мирча) cf. Actele M-rei Rusicul din sfântul Munte cu hramul marelui mucenic Pantelimon, Chiev. 1873, p. 494—442. Radul cel-Mare pe al cărui urmași istoria nu-I cunoaște — a avut de fi pe : Radul de la Afumați, Vlad Vintilă, Radul Bădică, Radul Paisie și Mircea Ciobanul. Radul Bădică nu prezintă siguranță în a fi fiu legitim al lui Radul-cel-Mare, căci Radul Paisie într'un document al său din 16 Iulie 1538 (7046) dat din Târgoviște, ni-l arată ca pe un usurpător de tron (Бѣдѣка ѡж се възне гспдрѣ = Bădică ce s'a fost ridicat domn), pe când pe Radul de la Afumați într'unul din 3 Iulie 1537 (7045), îl numește de frate al său. (покоинога брата гсдка ми Радѹла воєвода = răposatului frate al domniei mele Radul voevod). După toate acestea ne mai rămâne o chestiune de lămurit. Între 1475—1477 a venit misionarii Gherman și Ștefan de la sfântul Munte și au cerut ajutoare de la Vlad voevod Călugăru pentru sfânta M-re Filoteia. Și Vlad împreună cu feciorii sei Radul și Mircea, a dat M-rei o subvențiune de 4000 aspri pe fie care an. În hrisov Vlad spune monahilor : să treceți la pomelnic, pe părintii noștri : Iw Vlad voevod și mama monahia Eupraxia, pe mine Vlad voevod și pe copiii noștri : Iw Radul voevod, Vlad și Mircea (дасѣ ѡж поменникъ коу стон проскомидѣн възпшоуть наши родителѣ, Іѡ Владъ воєвода и маика монахія Еупраѣна, и азъ Іѡ Владъ воєвода и чедѣ наша : Іѡ Радѹла воєвода и Владѹла и

Мурца). cf. Istoria Atona, III, p. 335. Monahia Eupraxia din acest hrisovca și de la cel de mai sus este soția lui Vlad Draculea, deci o străbunică a lui Radul de la Afumați. Numele ei adevărat pentru moment nu-l știm, dar știm numele soției lui Vlad Călugărul, al Radei, care se călugărește tot sub numele de monahia Eupraxia (cf. mai sus p. 9, notița) mai târziu luând și pe cel de Simonida. Pare că numele de Eupraxia era un nume plăcut pe vremuri calugărilor. Am atras aci atențiunea spre a nu se confunda numele soacrei cu acela al noarei sale. În ultimii ani de domnie Vlad Călugărul își asociase la domnie pe fiul său Radu. Vlad se retrage lăsând locul fiului său Radu. Aceasta ne o spune însuși Radu-cel-Mare într'un document al său pe care îl voi da publicității într'o amănunțită monografie ce pregătesc asupra lui Radul de la Afumați.

La 2 Ianuarie 1529 Radul de la Afumați pieri pe dealul Cetățuia din Râmnicu-Vâlcea, pe locul unde azi stă în fața bisericița cu hramul „Sfinții Voivozi.” El pieri de o moarte crudă, ucis fiind de proprii săi sfetnici Neașoe vornicul și Drăgan Postelnicul. La 4 Ianuarie fu înmormântat în biserică „Curții de Argeș” alături de soțul său Neașoe Basarab. Și cei cari își făcuseră această sfântă datorie, știură să-I recunoască și meritele, figurându-l pe lespeda criptei sale: călare pe un cal ager, cu stema în frunte, cu buzduganul în mână, cu mautia suflată în vânt; sublim moment al eroului în lupta pentru neam! Și cu cele spuse adaos asupra morții sale următoarea tradiție păstrată în popor și comunicată mie de prea sfinția sa părintele Anastasie Marinescu din Cetățuia.

„Radul-vodă cel Mare, pe când era în viață, se gândi că alături de fiul său Radu, să ia și un copil de suflet, pe care să-l crească și îndrumeze întru cele sfinte, trimetându-l pe amândoi la dascăl pricepuți și iscușiți în toate celea. Pe fiul său voia să-l crească și oțelească mai mult în ale armelor, ca un viitor domn ce era să fie, iar din copilul de suflet voia să scoată un bun păstor, un mitropolit pentru țeară. Unul cu sabia menit era să-I asigure hotarele și s'o conducă la glorie și mărire, iar celalt cu crucea în mână s'o întărească în credință, în ideea binelui și frumosului, căi ce duc la fericirea supremă. Fiul său încă de mic se arătă demn de numele strămoșilor săi, despre cari pe acele vremuri se povestea măreț și minunate lucruri; el nu înșelă speranțele tătâne-său. De mic mânuia sabia și călărea fugarul cum nimeni altul mai bine ca el, pe când fiul luat de suflet fu un leneș și încăpăținat. Lui nu-I plăcea cartea, nu învăța nimic, și mintea nu-l îndemna de cât la lucruri rele. Când Radu ajunsese domn ocărnuitor în locul tătâne-său, ajunsese și el popă. Radu Vodă îl iubea și voia să facă ceva mai mult din el îndemnându-l la muncă. Din parte-i el fu un bun oștean: un viteaz treaz și neadormit; cu pieptul său vitejesc apără țeară de năvăliri dușmane și-I asigură hotarele. Popa drept răsplătit a binelui că-l primise în casa domnească, și puse capătul fiind încă în floarea vârstei. El se unise cu o parte din

boerii nemulțămiiți de soartă și-l săpă pe ascuns. Și când aceștia se răsculară, popa fû cu ei. El fû acela care îl sfătuî să fugă spre a fi mai sigur de viață. Domnul îl crezû : vezënd că tronul său se clatină și viața-i e în pericol, se hotărî să fugă la Olteni, la boerii ce-I erau credincioși. Amândoi travestiți fugiră de la curte pe o noapte întunecoasă, dar hoțul de popă dădu-se de știre vrăjmașilor de această fugă. Noaptea întru târziu ajunseră pe partea dreaptă a Oltului și cercară să-l treacă. Radu se hodini puțin. Popa n'avû astêmpăr. ci ochind luntrea ce sta proposită de-o salcie la mal, merse pe furiș de-I ascunse lopețile, spre a nu mai avea cu ce trece domnul său pe celalalt mal. Vrăjmașii goneaă din urmă. Radu tresare și vrea să treacă riul și vèzînd luntrea fără visle, înțelese abia atunci cursa ce-I întinsese vicleanul său tovarăș. Sări de grab în luntre blestemându-l și cu mâna dreaptă drept lopată mână luntrea pe cela-lalt șarm. Sărînd jos, urcă dealul și merse la biserică din Cetățuie unde se și închise. Călugării vèzënd pe domnul lor în pericol îl primiră bine și pe dată începură cântări, rugăciuni de scăpare. Dar dușmanii mânași de duhul rău și însetați de sânge, ca niște lupi flămânzi năvăliră în biserică neținând seamă de cele sfiinte, ci ca pe un blând mielușel îl junghiară pe când sta și se ruga înaintea icoanei Maicei Domnului, stropînd ast-fel altarul cu sânge nevinovat." Așa pieri mândrul și eaz, fala Românilor pe vremuri!

MOGOȘ SPĂTARUL.

(1527 — 1545 ?)

XXI.

† Днѣ ѡ Га н Коше н взсе Гадени н Чесньднени.

† Пише жьпа Могѡ спата, много зравне н поклонение,
 Днѣ ѡ Га н Коше, ѡ ва Гадено взсе, н ва Чесньднени
 взсе. И такози ви говори : а то како дондоше Търци та ни
 попираше по ноге н н пленише ни понеже на ва пленю н па
 ши поробе, а ѡ на токо непоробе, а за дрѡгѡ пленю како

и ъ ва, а тко ни би фалоса гна ни крааѣ? И ѡ ни не гледа
 а ну ни е параса, та ни негледа. Тако кзга би сѣга кзда
 пленише Турци, ѡни ме послаше, тнези гопѡдари и мене съ
 воинскѡ по вашѡ место да ви плени и да ви пороби ере ми
 дадоше и Турци, та съ има. али беху въ ѡдежди влашки.
 И доше съ дори по на ваши хижни. а кзда би тамо, а ѡ пане
 на мене ваши люе, Микѡ ѡ Рзмеици и Тома ѡ Млздзре-
 цин сѡ въселми, своними, та ми се молнише за ва, ра како да
 ви неплени и да ви непороби. Тако азъ сокоти, ере сте
 и ви християни како и ми есмо, тако се врати та ви не
 счини никое зло. Да то ра ви говори, будете ми ви мене
 добри приятели, азъ да буде ва по добрѡ приатѣ, и не-
 цете загинѡ тако и бе в знаниѣ, поне а ко ми будете ви
 мене приятели а ва цѣ би како да си буде еди ѡ ва
 зде. И сѣга неканте се, нецю снѣдувати, за цю сѡ виени
 Турци ере си се пазе. И сѣга, по ѡвои книгѡ, ако ю аваѣте
 и Сибиано та ю цѣ види и ако ми дондѡ речи слаки ѡ
 Сибиани и изъ Бра, добрѡ би им чю ини приатѣ, добрѡ на
 сваки ки, како да си буде еди ѡ ни въ седа ѡде ѡ Сибиани.

ТАКОМ И ЧЮ БНТИ И АЗЖ. И ВАРЕ ЕЛНКА ИЗРЕЧЕ КЗ ВА, НАШН
 АІ МНКУ Ѡ РАМЕЦІН И ТОМА Ѡ МЛАЗДЗРЕЦІН А ВН ДА ВЕ-
 РШЕТЕ, ЕРЕ СУ ИСТИННІ МОИ РЕЧН, ИНО НЕ.

Hârtie ; pecetea lipsește ; marca hârtiei : o semilundă. Pe verso următoarea notiță latină : Regnum mundi et omnem ornatum saeculi contempsit propter amorem domini noster Iesu.

c. 1530 — 1536.

† Luț Didea din Sad și Comșăi și tuturor Sădenilor și Cisnădenilor.

† Scrie jupân Mogoș spătarul, multă sănătate și închinăciune, luț Didea din Sad și Comșăi și vouă Sădenilor tuturorora, și vouă Cisnădenilor tuturorora. Și iată ce vă grăesc : pe când veneau Turcii de ne călcau în picioare prădindu-ne fiind-că pe voi vă prăda și (acum) ve robesc, iar la noi atât nu ne robesc, iar de alta pradă ca și la voi, atunci la ce ne-a folosit domnul nostru craiul? Doar el nici nu ne caută și nici nu ne îngrijește, ci ne-a părăsit. Ast-fel fû acu când prădau Turcii, m'au trimis ei, domnii acestora, și pe mine cu oastea pe locul vostru ca să vă jefuesc și să vă robesc că mi au dat și Turci, i-am avut, dar erau în haine românești. Și am venit până aproape de casele voastre, și când fusei aci, veniră la mine oamenii voștri, Micul din Rămești și Toma din Mlădărești cu toți ai lor, și m'au rugat pentru voi, ca să nu vă prădez și să nu vă robesc. Ast-fel am socotit eu, că sunteți și voi creștini, precum suntem și noi, și așa m'am întors de nu v'am făcut nici un rău. Drept aceia vă grăesc, fiți-mi voi mie bun prieten, ca eu să vă fiu vouă și mai bun prieten, și nu veți perî ast-fel fără de veste, căci dacă voi imi veți fi mie prieten și eu vouă am să vă fiu aicea ca și cum ar fi unul de ai voștri. Și acum nu vă căiți, de nimic să nu vă temeți, căci sunt bătuți Turcii și se pă-

zesc Și după această carte, acuma, dacă o veți arăta și Sibienilor și vor vedea-o și dacă mi vin cuvinte dulci de la Sibieni și din Bran, bun prietin le voi fi și lor, bun orî și căruî obraz, ca și cum ar fi unul de al lor din Sibieni pretutindinea aceea, așa am să le fiu și eu. Și orî câte vă vor spune voue, oamenii noștri, Micul din Rămești și Toma din Mlădărești voi să credeți, că sunt cuvintele mele adevărate, alt-fel nu este.

NOTIȚE.

Asupra lui Mogoș spătarul cf. hrisovul lui Radul voevod, fiul Mihnei voevod, prin care întărește închinarea făcută de boerii Buzești schitul Stănești la Patriarhia Alexandriei din Egipt. „Marei Patriarhii de la cetatea Alexandriei, unde se cinstește și se prăznuște hramul sfintului și prea lăudatului apostol și evangelist Marco, și cinstitului și prea cuviosului și întocmai cu apostolii, și a toată lumea învățătorului și pre scaun al doilea luminator papa patriarhul chir Chiril al Alexandriei, și a tot soborul sfintei Patriarhii celor ce locuiesc într'acel locașiu, ca să fie întru stăpânirea sfintei Patriarhii M-rea din Țeara-Românească ce să chiamă Stănești, unde se cinstește și se prăznuște hramul Adormirei prea sfintei stăpânitoarei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea fecioarei Mariei, ca să fie metoh sfintei Patriarhii, *pentru-că aceasta M-re ce s'au numit mai sus, au fost zidită din temelie, de moșii răposărilor îndreptătorilor, ce se numesc Buzești, anume: jupân Mogoș banul și de ficiorul lui Mogoș spătarul și de Giura logofătul încă din zilele răposatului Iw Petru voevod, ce s'au numit pe călugărie Paisie, când au fost cursul anilor (7045) 1537. (= Понеж сїе внш речнї монастїрї, кїла ест сззданнї вт Осїбїанїе вт дѣдїи покоинним прївїтїемн нарїцаемї Бѣзвїщїи, на ім : жѣпан Могош кан н снї ег Могош спат ѿ Цїурї логфет ѣрїж при днн покоинним Іѡ Петрѡ коевода Клад҃҃҃҃҃ нарїцаемн Пансіе, кьда ест вна тїчинї актѡм „зміе). Inchinarea aceasta e făcută într'al cincilea an de domnie a Radului-vodă Mihnea pe timpul paterceriei în țară a patriarhului chir Chiril din cetatea Alexandriei de către jupâneasa Maria, marea băneasă și frate-său jupân Radu postelnicul. copii răposatului Radul Buzescu clucerul, înaintea domnului în marele divan. Hrisovul este scris de Lepădat logofătul în scaunala cetate a Târgoviștei în luna Maiu 19 anul (7123) 1615 (Acad. Rom. pecetia 184).*

Ș E R B A N B A N U L .

(1522 — 1546.)

XXII.

† Моѣмъ слачкншомъ бра н кнни сѣсѣ, вѣгъ мато ш гра Гнни.

† Гѡ жѡпа Шѣрба велики ба Кралески. Моѣмъ слачкншомъ
бра н добро приате, вѣгъ мато ш гра Гннию, мно здра-
вне н сз любовне принашае твое мати. Ы по си ти дава ѡ
знаніе н зафалаке твое мати, ра кнн н рѣк е ми си
пола, а ш вѣсе по ре се развме речниш твое мати вема
коле, н хoke ш вѣсе нправити твое мати ш тѣ рѣк е ми
си пола по слѣ твон мати. Ы варѣ цю ке говорн слѣ твое
мати, Ива, а твое мати ш вѣсе да вѣрѣе е, ере сѣ вѣси
мон исти рѣк. То дава ѡ знанію. И Бѣ те вели, ами.

Пн. Я. З. Д.

Hârtie.— *Pecetia de ceară albă, aplicată, cu înel; emblema: o camee cu legendă :+(Ш)ербанъ вел(нни) ба(нн); marca hârtiei: o mâna.*

† Prea dulcelui meu frate și vecin de aproape, burger meșterului din cetatea Sibiului.

† De la jupân Șerban marele ban de Craiova. La al meu prea dulce frate și bun prieten, burger meșterului din cetatea Sibiului, multă sănătate și cu dragoste mă închin domniei tale. Și după acea

Îți dau de știre și mulțănesc domniei tale, pentru cartea și cuvintele ce mi-ai trimis, eu din toate pe rind am înțeles cuvintele domniei tale foarte bine, și voesc în toate a te servi pe domnia ta în aceste cuvinte ce mi-ai trimis prin sluga domniei tale. Și orî ce-ți va spune sluga domniei tale, Ivan, iar domnia ta întru toate să-l crezi, că sunt toate cuvintele mele adevărate. Aceasta (îți) dau de știre. Și Dumnezeu să te bucure, amin.

Scris Aprilie a 7-a zi.

XXIII. *)

† Наши чистити старѣе братне и добри приятели жу Шерба велики ба Кра-
левски, и жупа Бинти, кише велики дворни.

† Чистити и все почетени и нарочити и даро в ба
даровани, наши чистити братне и добри приятели, жупа
Шербану велики ба Кралевски, и жупа Бинти дворни, много
зрачне и любо приноси гпо ви, в приятели гпо ви, в
жупа Лукачю сзичу в Брашо и в вї пзргарн. Понеже дава
в знание ваше матз за книгу и ре цю ни сте послали. И
преже сню време, ми добре се размелї, и захвале гпо ви;
а сзда книгу еже ни сте послали гпо ви, ере не дрзжи веру,
за тое не ни се мни добре, ере ми дрзжиму веру како
сму и преже дрзжи; и тое не ке се наги, да дава ми по-

МОЦІЪ БОЛѢРО, НИ ЕДИНО ДЕТНИЮ. И НЕСУ ВЛЕЗЛИ БОЛѢРИ В
 ЗЕМЛЮ ДА ПЛЕНИ, А НУ СУ ХОДНИ ПО ПЛАНИНУ ТЕРЕ СИ СУ ГЛЕДАЛИ
 ДОБИТО ПА СУ ДОШЛИ В БРАШО, И СЪДА СУ В БРАШО; НЕЗНА ТКО
 Е ЛАГА, И МИ СЕ ЧЮДИ ПОЧТО ВЕРГЕ ГПО ВИ ЛЖЖЕ РЕ И ЛЖЖЕВИ
 ЧЛВЦИ; И МИ ДЪРЖИ ВЕРУ КАКО СМУ И ПРѢЖЕ ДЪРЖАЛИ. МИ СЕ
 ЧЮДИ ЦЮ ЧИННТЕ ГВО ВИ, ПОЧТО ВЕРГЕТЕ ТАКОВИ ПРАЗНЕ РЕ, И
 ХОКЕТЕ ДА ЧИННТЕ ВРАЖЕВ НА ЗЕМЛЮ ВИСОТЕ КРАЛЕ СЪ ТУРЦИ.
 ТКО СЕ ДИЖЕ НА ЗЕМЛЮ КРАЛЕ, А ШИЪ СЕ ДИЖЕ НА САМОГА ГЛАКУ
 ВИСОТЕ КРАЮ. МИ ИМА НАДЕЖУ НА ГПО ТИ, БАМЕ, ДА ИМАМУ
 ВЕРУ КАКО СМУ И ПРЕЖЕ СЮ ВРЕМЕ; И КОЛИ НЕВЕРЕШИ ГПО
 ТИ НА НА, ДА ВЕРЕШИ ГПО ТИ СМУ ГПО ТИ, ТОМА, ЁРЕ Е ВИ-
 ДНИ ШИМА. ТОГО РАДИ. МОЛИ ГПО ВИ, ДА ИМА ВЕРУ ЗА ЕДНО
 КАКО СМУ И ПРЕЖЕ СЮ ВРЕМЕ ИМАЛИ; ДАНЕ ВЕРЕШИ ГПО ТИ
 ЛЖЖЕ РЕ, ЁРЕ ТОЕ НЕ КЕ СЕ НАНТИ НИКЪДА. ТОЕ ДАВА В
 ЗНАНИЕ ГПО ВИ. И БЪ ВИ ВЕСЕЛИ ГПО ВИ, АМИ.

ПИ, Ю. Е ДН.

Postscriptum: ТОГА РАДИ МИ СМУ ПРИЯТЕЛИ ГПО ВИ СЪ
 ПРИЯТЕЛИ ГВО, И СЪ БРАТЪСТВО МОЛИ И ГПО ВИ, ДА БУДЕТЕ НА

СЪ БРАТСТВО И СЪ ПРИЯТЕЛСТВО, ЪРЕ МН ЧЕКА И W ГПО ВИ, ДА
 БУДЕ ТАКО. И ВАРЕ ПРО ИЗРЕЧЕТЪ НАШЕ САГТЕ W НА КЗ ГПО
 ВИ, ДА ВЕРУТЕ ГПО ВИ, ЪРЕ СЪТЪ НАШЕ РЕ ИСТИНЕ И ПРАВДЕ.

Hârtie. — Pecetia aplicată pe verso: mijlocie, rotundă, de ceard roșie; marca hârtiei: o ancoră.— Arch. Brașovului No. 557.

† La ai noștri cinstiți frați mai mari și buni prieteni, jupânului Șerban mare ban al Craiovei, și jupânului Vintilă, fost mare vornic.

† Cinstiților și prea cuvioșilor și nărociilor și cu har de la Dumnezeu bărăziți, la ai noștri cinstiți frați și buni prieteni, jupânului Șerban mare ban al Craiovei, și jupânului Vintilă vornicul, multă sănătate și iubire vă aducem domniei voastre, de la prietenii domniei voastre, de la jupân Lucaeiu județul din Brașov și de la cei 12 pângari. După aceia dau de știre domniei voastre de cartea și cuvintele ce ne-ați trimis. Și mai-nainte de această vreme, bine v'am înțeles, și vă mulțămim domniei voastre; dar de cartea ce ne ați trimis-o acum domnia voastră, că nu ținem credință, de ea nu ne pare bine, căci noi ținem credință precum am ținut-o și mai înainte; și una e aceia nu se va întempla, ca noi să dăm ajutor boerilor, nici unui pretendent. Și n'aū intrat boerii în țară ca să prade, ci aū mers pe munți de și-au văzut dobitoacele și iar s'aū întors la Brașov, și acum sunt în Brașov; nu știu cine v'a mințit, și ne mirăm că domnia voastră puteți crede cuvinte mincinoase și oameni mincinoși; și ținem credința precum am ținut-o și mai înainte. Ne mirăm ce vă face pe domnia voastră, de credeți ast-fei de cuvinte deșarte, și voiți să faceți vrajbă în țara măritului craiu cu Turcii. Cine se ridică în potriva țării craiului, acela se ridică chiar asupra măritului craiu. Aveni

nădejdea în domnia ta, banule, să avem credință precum am avut o și mai înainte de această vreme; și dacă domnia ta nu te'ncreși în noi, să creși domnia ta pe sluga domniei tale, pe Toma, ca ia văzut cu ochii. De aceia, vă rog pe domnia voastră să avem credință unul către altul precum am avut-o și mai înainte de această vreme; să nu (mai) crezi domnia ta cuvinte mincinoase, căci așa ce-va nu se va întâmpla nici când. Aceasta vă dau de știre domniei voastre. Și Dumnezeu să vă bucure pe domnia voastră, amin.

Scris Iulie a 5-a zi.

Postscriptum: De aceia suntem prieteni ai domniei voastre cu prietenii domniei voastre, și cu frăție vă rugăm și pe domnia voastră, că să ne fiți cu frăție și cu prietenie, că noi așteptăm și de la domnia voastră, să ne fiți (tot) așa. Și ori câte-ve vor spune domniei voastre, slugile noastre de la noi, să-l credeți domnia voastră, că-i sunt cuvintele noastre drepte și adevărate.

N O T I Ţ E.

Cine e Șerban Banul?

Intr'un hrisov de la Mihnea voevod (Acad. Rom., pach XII/167), fiul lui Alexandru voevod, cu data de 13 Iunie 1588, ni-se vorbește pe larg de Șerban banul Craiovei. *El e ginerile lui Neagoe tatăl Craioveștilor, decât cumnat cu jupân Barbul banul, Părvul cornicul, Danciu comisu și Radul postelnicul.* În hrisov e vorba de o întărire ce o face Mihnea voevod boerului său Nica fost mare armaș și soției lui Mariei fiica jupâniței Anca din Coianî peste satul «Fântănelele». În hrisov se arată și hotărele satului, el a fost hotărnicit de banul Părvu cel-bătrîn. Satul aparține Mariei și prin aceasta soțului său Nica fost mare armaș: «fiindu-i bătrână și dreaptă moșie și de moștenire lor, ajunsă și cumpărată de răposatul ban Părvu încă de mai înainte vreme, din vremea altor domni bătrâni, ce au fost de mai naintea domniei mele—zice Mihnea-vodă—de la Vlad voevod Călugărul și fiul său Radul voevod cel bun, și încă și după aceeaștia de la Vlad voevod inecatul. Și iar l-a ajuns jupân Șerban banul, cumnatul Părvului banul, când a mers de a spânzurat pe Drăgichi al lui Danciu Gogoășe la Țarigrad, de oare-ce s'a fost ridicat să vină ca domn

în *Țeara-Românească* = *Гон пакнж ест достнзал, жоупан Шербан бан шрѣс Прьвоулаве бан, кьда ест ѡтншла тере ест оѣкѣсна по Дрыгич Данчок Гогоаш ѣ Црнградѣ, почто се ест подѣгал гспдр, да прѣндѣт оѣ Блашка-Земла.*) Așa l-a ținut sub toți ceia-lalți domni bătrâni. Și în zilele lui Vintilă-vodă și în zilele lui Mircea-vodă și în zilele lui Pătru-vodă, până în zilele răposatului părinte al domniei mele, Alexandru voevod. *Deci când fu atunci cea mai sus scrisa jupânița Anca fiica lui Șerban banul, nepoata lui Pătrul banul și fiul lor Șerban postelnicul, aceștia au avut pără înaintea părintelui domniei mele cu Ivan portarul din sat. Și așa pâră Ivan portarul: cum că satul acum e al lui de moștenire cumpărat de la Mircea voevod pentru 3000 aspri. Iar domnia sa a căutat și judecat după dreptate și după lege cu toți cinstiții dirigiutori ai domniei sale» ... Dar procesul început sub Alexandru voevod nu se termină, el se continuă și sub fiul său Mihnea voevod. De asta dată din partea lui Ivan se presintă fiul său Stoica. Mihnea-vodă îi judecă în divan cu toți dirigiutori și sef ca și tatăl său Alexandru voevod, după dreptate și după lege, și adeverește că satul n'aparține lui Ivan portarul, deci nu se cade lui Stoica, invocând în același timp un motiv puternic: că nu e lege că domni să vindă sante boerești, că așa ceva nu se cade.* (=ниж ест закон продати гспдрн славѣ коакрскѣ, ѡтѣ тако не падаваѣтсѣ). În fine Stoica fiul lui Ivan portarul rămâne de lege și Nica fost armaș stăpânește. Cărțile falze aduse de Stoica sunt tăiate și rupte în divan. Dar spunând cele de mai sus asupra lui Șerban banul, rămâne să mai înădim cele ce stim și de prin alte izvoare.—La 1522 Șerban e stolnic (Arch. Stat., Ep. Argeș pach. 12, doc. 1.); la 1523 în divanul lui Vintilă Vlad figurează ca fost dvornic (Acad. Rom. 38/LXX); în divanul lui Vladislav III la 1523 e iar stolnic (Arch., Stat., Ep. Râmnic, pach. 78, doc. 1.), și ca stolnic rămâne tot timpul domniei lui Radul de la Afumați (mai multe documente la Acad. Rom. și Arch. Stat.); de la 1530 până la 1535 sub Vlad Vlăduț și Vlad Vintilă e mare dvornic (mai multe documente în Venelin și la Arch. Stat.); la 1536 Șerban e mare ban de Jiu (Glavaciocul XXV, 3) și în același an e mare ban de Craiova, stând la această funcție până la 1538 Ianuarie 25, când îl vedem iarăși ca mare ban de Jiu (бан жнлски); la 1540 (7048), Aprilie 17, Șerban banul cade în disgratie pentru o greșeală făcută cu un oarecare Bojin și Ivan (...по том Божин и Иван сзтворнше сзгрѣшнѣи сзс канѣл Шербан Бан...) față de Radul Paisie (cf. copia în Coud. Gh. Enăceanul, p. 357. Acad. Rom.); la 1543 Iunie 15 Șerban banul e iar în disgratie, acuzat fiind de rea viclenie față de domn, ca voind să vină în locul lui. Hrisovul care ne păstrează această știre e a lui Radu Paisie, un hrisov de întărire dat boerului Detco mare armaș și soacrei sale Neacșai și soției sale Calea, pentru mai multe proprietăți și sălășe de țiganî: «Și iar să fie—zice domnul—jupânului Detco armașul un sălăș de țiganî Nan cu copii din țiganî lui Șerban banul, că l-am miluit domnia mea pentru dreptă și credincioasă slujbă cu care mi-a servit domniei mele, iar

Șerban banul cu rea viclenie l-a pierdut, că s'a ridicat peste capul domniei mele» ... (= И пакн да ест жѣпан дѣтко армаш а челѣд ациганин : Нан ех дѣцам вт ациганин Шербан бѣна, бѣре га ехм помнлокал гдѣо ми радѣ права и вѣрно сѣбѣжѣ еж ми ест посабѣжна гдѣо ми, ѡ Шербан бан ех зла хѣтаѣнскѣ загнне, бѣре се подѣгош над гдѣвѣ гдѣсѣ ми). Hrisovul e scris de Negoiaș în Târgoviște în luna Iunie 15 în anul (7051) 1543. În acest timp îl aflăm pe Șerban banul pribegind împreună cu Cârlig Orbul (Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 7 Netrebnice). Între 1543 și 1546 Radul-vodă se împacă iar cu Șerban probabil în urmă spânzurărei lui Drăghici al lui Danciu Gogoșe la Târgigrad după cum am spus mai sus, căci la 1546 (7054) Aprilie 30 îl vedem figurând într'un hrisov de al său printre martorii iarăș ca mare ban de Craiova (Condica Câmpu-lung p. 266. Acad. Rom.). Șerban banul a avut de surori : pe Neacșa măritată după Chirca comișul și pe Maria (Acad. Rom., 58/X4), iar de urmași pe Marcea postelnicul și pe Anca de la Coiani. Data morței lui Șerban banul n'o cunoș.

RADUL VI PAISIE ȘI FIUL SĂU MARCO.

(Noembrie 1534—c. Aprilie 1546).

XXIV. *)

† Наши четити и добри прѣатели, сѣцѣ и вѣ ти прѣгарѣ ѡ Браше.

† Млтію Бжню Іѡ Рау, вонвода и гнь влаки. Пншѣмо

наши четити и добри прѣатели, сѣцѣ и вѣ ти прѣгарѣ ѡ

Брашо, мно зравѣ. П по си ведѣмо да е (кашон) млти,

поне пола нашега сѣбѣ, Рау, до вашѣ матѣ ка (ко да ви)

ивести ра стѣк ѣ ли цю ми е да црѣ ѡ Пѣртѣ гво ми да

ми донесѣ. Сеѣо ра да види и гво ми, како ви ке бити радо

ѡ гво ми, поне гво ми ви кю да бѣде бра и прѣате вѣше

^с МЛТИ, КАКО СЪ БІАН Н ПРЖНИ ГПРИ ВЛАКОН ЗЕМЛІ, ТАКО Н
^м КЕ БИТИ ГВО МН, БОЛѢ ПРІАТЕ Н БРА ВАШОН МЛТИ. СЕГО РА
^а ^с ^т ^с ^с ^т ^ч
 ВИ КЕ (Н)ЕСТИ ДОБРЪ ГЛА Ѡ ГВО МН. И ЦО КЕ РЕ ВЕРИТЕ ВАША
^с ^т ^т ^с
 МАТЬ. И (БѢ ДА СМНО)ЖИ ЛѢ ВАШОН МЛТИ.

^с ^м ^н
 ПИ. НОЕ. КД. Д.

^А ^{ДА} ^с ^А
 † ІѠ РЯЪ БѠБѠ. МАТІА БЖІА ГНЬ.

Hârtie.—Monogram mic cu roșiu; pecetia aplicată pe verso: de ceavă roșie, rotundă, s'a stricat; marca hârtiei: o cumpănă în cerc.—Arch. Brașovului, No. 279.

† La ai noștri cinștiți și bunți prieteni, județului și celor 12 părgari din Brașov.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Radul, voevod și domn român. Scriem la ai noștri cinștiți și bunți prieteni, județului și celor 12 părgari din Brașov, multă sănătate. Și după aceea așu să vă fie în știre domniei voastre, că am trimes pe sluga noastră, Radul, la domnia voastră ca să vă spună de steagul și pacea ce mi-a dat-o împăratul de la Poartă ca să mi-o aducă domniei mele. Drept aceia (vreaū) să ved și domnia mea, întru cât domnia mea vă sunt pe plac, căci domnia mea vreaū să vă fiū frate și prieten domniei voastre, precum v'aū fost și domniū de măi nainte ai Țării Românești, așa vreaū să vă fiū și domnia mea, măi bun prieten și frate domniei voastre. Drept aceia are să vă aducă domniei voastre veste bună de la domnia mea. Și ori ce vă va spune să credeți domnia voastră. Și Dumnezău să înmulțească anii domniei voastre.

Scris Noembrie a 29-a zi.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Radul-vodă Paisie.— Am spus în nota de la p. 51 că el este fiul Raduluy-vodă cel Mare supranumit cel bun, deci frate cu Vlad Vintilă, Radul Bădica, Radul de la Afumași și Mircea Ciobanul. Dar care să fie numele său adevărat din momentul ce-l aflăm în domnie cu mai multe numiri: aci Radul-vodă Călugărul, aci Petru-vodă de la Argeș, aci Radu-vodă Paisie? Numele său de botez e Petru și numai în domnie a luat și celelalte numiri. Intr'un hrisov dat din București la 23 Februarie 1540 (7048) el însuși se intitulează: *Іѡ Петръ воевода по речеи Радѹла воевода, снѣ великаго Радѹла воевода*. Ca și tatăl său pornit fiind spre cele sfinte, el se face în acest an ctitor al sfintei M-ri ce-i zice Meteor din sfintul Munte cu hramul marelui mucenic și făcător de minuni Gheorghe. El decide de aci înainte pe fie-care an sfintei M-ri un ajutor de 3000 de aspri, iar fraților ce vor veni în țeară câte 300 de aspri spese de drum. Pentru toate acestea roagă pe sfinții părinți: că să treceți la pomelnic în sfânta proscomidie—zice Petru— pe mine Petru voevod și pe părintele domniei mele Radul voevod și pe hărăziți-mi copii de la Dumnezeu: *Іѡ Marco voevod și Vlad voevod*. (*Іако да се възншѣ изъ стѣ помѣнникѣ ѡ стѣи проскомидіе: азъ ѡ Петръ воевода, ѡ родитѣля гдѣса ми Радѹла воевода, ѡ сѣ егоданиѣми челѣ: Іѡ Марко воевода и Влѣд воевода...*). Petru voevod are de soție pe doamna Stana (Al. Ștefulescu, Tismania, p. 137). Iar ca urmași pe lângă cei citați mai sus, sunt de adaos: Pătrașcu voevod, Cărstina și Maria măritată după Bălea paharnicul din Petroșani, ai căror urmași sunt două fete Dobra și Neacșă. (Acad. Rom. doc. familii Bărcăneștilor). Maria este nașa logofătului Coresi. Sora lui Radu Călugărul se cheama tot Cărstina. Cunosce de la dînsa, două fete: pe Rada măritată după Bădea logofătul din Fălcoiu și pe Anca-Bădea are de fiu pe Văsiu. Anca pe Pravăț, Barbul și Bădea (Arch. Stat. M-rea Brâncoveni, pach. 9, No. 1). — Primul document al lui Radu-vodă ca domn e dat din Târgoviște în 20 Noembrie (7043) 1534. (Acad. Rom., 4/XX).

XXV.

† Нашѣ чѣтити и добри приѣтелѣ и канни сѣседи, пѣга мѣще и сѣцѣ.
 вѣсоте кралю и рѣ те пѣгарн ш Гнѣн гра.
 † Млѣтѣю Бжѣю Іѡ Радѹ, конко и гнѣ вѣсон землѣ Уггѣ
 влахѣискон. Пишемѣ наше чѣтити и добри приѣтелѣ и

ж м сѣсѣди пѣга меце и сѣцѣ висотеѣ кралю и вѣ
 ти пѣгарѣи ѡ бнѣи, мно зракѣи и любовіи приноси вашои
 мати. И по си дава ѣ знаніи вашои мати : поне ево како
 се сѣ подигали невѣрници Тѣци сѣ зло на на хрѣтиани, пако
 да потакою стон чтни крѣз и верѣ хрѣтиаска. тако ѣво
 требе на хрѣтиано сѣединитѣсе вси вз єдино мислѣно и
 вз свѣрненіе. ере и сѣ гна ни Іѡано кра свезали єсѣмо верѣ
 и сѣдиали се єсѣмо вз рѣчи. Тако, сѣ сѣ нашега свѣкта
 избрали єсѣмо нашега верного члѣка, ѡ наше свѣк, жѣпа На
 лофе. Сего ра варє елика изрече ѡ на кз вашои матѣ
 вѣрвите є ѡ взсе, ере сѣ наше итїни рѣ. Те ра и ваше
 мати, что имате, свѣцати на, свѣкта вашои матѣ,
 али сѣ верѣ истїною данте на ѣ знаніи. Тон дава ѣ
 знаніи вашои мати. И Бѣ ви вели, ами.

Пн. Пѣ. дї д.

† Ісѣ рѣѣ всѣвсѣ, матїа бѣїа гнѣ.

*Hârtie.—Monogram mic cu roşiu ; pecetie aplicată: mijlocie, rotundă, de
 ceară roşie, s'a pierdut.*

c. 1536—1537.

† La ai noştri cinstiţi şi bun prieten şi vecin de aproape, burger meşterului şi judeţului măritului crai şi celor 12 pargari din cetatea Sibiului.

† Din mila lui Dumnezeu Iă Radul, voevod şi domn a toată ţeara Ungrovlahiei. Scriem la ai noştri cinstiţi şi bun prieten şi vecin de aproape, burger meşterului şi judeţului măritului crai şi celor 12 pargari din Sibiu, multă sănătate şi dragoste aducem domniei voastre. Şi după aceea dau de ştire domniei voastre : căci iaă că s'au rădicat neleguiţi de Turci cu rău în potrive noastră creştini, ca să peară sfină şi ciustita cruce şi legea creştină. aşa dar trebuie şi noi creştini să ne unim cu toţi într'un gând şi o credinţă, că şi cu domnul nostru craiul Ianoş am fost legat credinţă şi ne-am unit în cuvinte. Astfel, acum cu sfatul nostru am fost ales pre credinciosul nostru bărbat, din sfatul nostru, pe jupân Nan logofătul. Drept aceea ori câte vă va spune damniei voastre de la noi într toate să-l credeţi, că sunt cuvintele noastre adevărate. De aceea şi domnia voastră, ce aveţi, respondeţi-ne nou, prin sfatul domniei voastre, dar cu adevărată credinţă să ne daţi nou de ştire. Aceasta dau de ştire domniei voastre. Şi Dumnezeu să vă bucure, amin.

Scris August a 12-a zi.

† Iă Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ţ E.

Nan Logofătul este omul de încredere al lui Radul-vodă Paisie. La 16 Decembrie, probabil 1535, el e în misiune la Braşoven (cf. I. Bogdan, Documente şi Regeste, p. 279). La 1536 Iulie 10 Nan e scriitor de acte (Acad. Rom. 23/XL); la 1538 (7046) Iulie 16 într'un act scris de el însuşi se numeşte «cel Gros» (Acad. Rom. 5/XXXIX); idem la 30 Iunie 1542 (Arch. Stat., Govora X, 3). Într'altul de la 7 Noembrie 1543, ne spune că e «de la Săceni» (Arch. Stat., epp. Buzăului XCII, 1). La 1544 (7052) Martie 15 îl aflăm iarăş ca scriitor de acte (Acad. Rom. 25/XL). Ca logofăt însă nu-l găsim în nici unul din actele interne.

XXVI.

† Прѣтеле гва ми, пѣргаро ѡ Сѣни.

† Іѡ Рау, воєвода ѡ гнѣ всей земли Вѣгровлахѣнскої.
 Пише гво ми мно зравіе прѣтеле гва ми, пѣргаро ѡ
 Сѣни. И ѡсе кѣ дава ѡ знаніе, поне сзстави мой люе како
 данѣ мине тамо на Вѣгрзску землю, нѣ еди чакз, за ра
 ми учини Гюркзѣ вале мно пагубѣ люде ѡ безаконо, ѡ
 ре како да ми врати пагубѣ сиромахо ѡ да ѡ чини право.
 Тѣ ра си пвсти чакз кз нѣму да ми врати пагубѣ люде
 ѡ да ѡ чини право, а ѡ по мно зло ѡ пагубѣ ѡ учини. То
 ра ктѣ ѡ хтети ѡ ва, да дѣнде слобоно да трзгве ѡ
 Трзговице, ктѣ ѡ любн; а мой люе ѡ ѡпре, да нѣ нде
 тамо, докле ѡ дати Бѣ тѣ се ѡ приближити гнѣ ѡ кра
 та му ѡ дати ѡ знаніе, сз нѣгово лѣ ѡ знаніе, ѡ ли нѣ? И
 Бѣ ѡ вѣли.

† Іѡ РАУ ВѢВѢВѢ, МЛТІА БЖІА ГНѢ.

Hârtie.—*Monogram mijlociu cu roşii; pecetie aplicată: mică, rotundă, de ceardă roşie; marca hârtiei: o cruce.*

c. 1536—1537.

† Prietenilor domniei mele, pãrgarilor din Sibiu.

† Iw Radul, voevod și domn a toată țeara Ungrovlahiei. Scrie domnia mea multă sănătate prietinelor domniei mele, pãrgarilor din Sibiu. Și după aceea vë dau de știre, că am statorit oamenii mei să nu mai treacă acolo în țeara ungurească, nici un om, fiind-că mi-a făcut vameșul Giurcău multă pagubă și fără de legi oamenilor, și a zis că are să-mi întoarcă paguba săracilor și să le facă dreptate. Drept aceia mi am trimes omul la dinsel să-mi întoarcă paguba oamenilor și să-le facă dreptate, dar el mai mult rëu și pagubă le-a făcut. De aceia orî cine dintre voi va voi să vină, să vină liber în Tãrgoviște să tãrguiască, orî cine ce-î va place; iar pe oamenii mei am să-î opresc, să mai vină acolo, până când va da Dumnezeu să se apropie domnul nostru craiul și-î voiî da de știre, oare cu știrea lui este, sau nu ? Și Dumnezeu să vë bucure.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

XXVII.

† Наши чтиги и добри прїятелн, едге мѣци и сѣцѣ и вѣ поргари ѡ Гнен.

† Матїю Бжїю Іѡ Рау, воиво и гнь. Пише гво ми на-
ши чтиги и добри прїятелн и банинн сѣсѣди гва ми,
едге мѣци и сѣцѣ и вѣ поргари ѡ гра Гненски, мно зра-
вѣ приноси ваше матз. И по си дава ѡ знанїе ваше матз
зра ракоту сирома гва ми по име Леча, поне прїнде ѡ

ГВО МИ ТЕРЕ ЖАЛОВА ПРЕ ГВО МИ, КАКО НМА ЕДИ ДЛЖЖЕ НА
 ГЕГИ ЕВРЕН Е ПРИ ДНИ БАСРАБА ВОНВО, МВ ФЛОРИ. ГЕГО РА,
 МОЛИ ВАШЕ МАТЪ, ДА И ПОВРАТИ ШНАН МАХУ, ТЕРЕ ДА И СЪ-
 ТВОРИТЕ ПРАВО СЪСТВО, ЁРЕ ЧАЦИ ВАШЕМЪ МАТЪ ГВО МИ И
 ШЧНИ ПРАВО СЪСТВО. ГЕГО РА ДА И ШЧНИТЕ ВАШЕ ЗАКО ПРА-
 ВО ТЕРЕ ДА И ПОВРАТИТЕ ШНАН МАХУ, ЗА ТОИ МОЛИ ВАШЕ
 МАТЪ. ЯКО НЕКЕТЕ ВРАТИТЕ МАХЪ, И ТО ДЛЖЖЕ, А ВАШЕ МАТЪ
 ДА ЗНАТЕ, ЁРЕ КЮ ШЗЕТИ ГВО МИ Ш ЧАВЦИ ВАШЕМУ МАТЪ Е
 ПО ВИ ТЕРЕ КЮ ДАТИ ШРОМХУ ГВА МИ. ТО РА ДАВА Ш ЗНА
 НИЕ ВАШЕ МАТЪ. И БЪ ВИ ВЕЛИ.

Пи. Ю. Д. ДНИ.

ІѠ РЯХЪ БѠБѠ, МАТІА БЖІА ГНЪ.

Hârtie.—*Monogram mic cu roşiu; pecetie aplicată: de ceardă roşie, rotundă, s'a pierdut; pe verso următoarea notiţă latină: Hebraeorum quarto.*

† La ai noştri cinstiţi şi bunî prietenî, burger meşterului şi judeţului şi celor 12 părgari din Sibiu.

† Din mila lui Dumnezeu ІѠ Radul, voevod şi domn. Scrie domnia mea la ai noştri cinstiţi şi bunî prietenî şi vecinî de aproape ai domniei mele, burger meşterului şi judeţului şi celor 12 părgari din cetatea Sibiului, multă sănătate aduc domniei voastre. Şi după aceea dau de ştire domniei voastre pentru lucrul sërmanului domniei mele pe nume Lepcea, că a

venit la domnia mea și s'ua plâns înaintea domniei mele, că a avut o datorie la Gherghe evreul încă din zilele lui Basarab voevod, 40 de florinî. Drept aceea, vă rog pe domnia voastră, să le întoarceți acea marfă, și să le faceți judecată dreaptă, căci oamenilor domniei voastre domnia mea le fac judecată dreaptă. Drept aceia să-le faceți legea voastră cea dreaptă și să le înapoiați această marfa pentru aceea vă rog pe domnia voastră. Dacă nu veți întoarce marfă, și acesta datorie, să știți domnia voastră, că am să iau de la oamenii domniei voastre încă și mai multă și s'o dau sârmanului domniei mele. Drept aceia vă dau de știre domniei voastre. Și Dumnezeu să vă bucure.

Scris Iulie 4 zile.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

XXVIII. *)

† Моѣмъ чти́томъ и до́бро при́ятѣ ѿ прѣвзлюбленнѣмъ бра, жѣпа Фо Ханк
сѣиѣ Брашоки

† Млѣтїю Бжїєю Іѡ Раѹ, вонко и гнѣ. Пише гво ми
моѣмъ чти́томъ и прѣвзлюбленнѣмъ бра и до́бромъ при́ятѣ
жѣпа Фо Ханк, мно зравїе и сѣ любовїе приноси гвѣ ти.

И ѡ се дава ѣ знанїе гвѣ ти, поне ннѣшна врѣме па срѣ-

дени гва ми снѣ, Маркѣ вонко, вѣ теко боле. Те ра молю

гво ти да те навѣчи Бѣ да ми послае гво ти Гѣрге вра-

чу и сѣ билне ѡ вѣсе волетїю, еда хоше полечити ѡ боле,

^А_с ГВО МН ХОКЮ СЕ НЕВОЛНСА СЗ ЛНО ЧТЬ СЗГЛЕДАТИ ЕГО. ТОИ
^М ДАВА 8 ЗНАНІЕ ГР8 ТИ. (И БЬ) ТЕ ВЕЛИ.
^С ПИ. ^К ЯУ. ^Н Д.

^А ^А ^А ^А ^А
 ІО РАУ ВОЕВО, МЛТІА БЖІА ГНЬ.

Hârtie.—Monogram mic cu roșiu ; pecetia aplicată pe verso : mare, de ceară roșie, s'a stricat.—Archiva Brașovului No. 296.

c. 1537.

† La al meu cinstit și bun prieten și prea iubit frate, jupânului Fus Hanăș județul Brașovului.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Radul, voevod și domn. Scrie domnia mea la al meu cinstit și prea iubit frate și bun prieten, jupânului Fus Hanăș, multă sănătate și cu dragoste mă închin domniei tale. Și după aceea dau de știre domniei tale, că a căzut acuma prea iubitul fiu al domniei mele, Marco voevod, la grea boală. De aceia te rog pe domnia ta să-ți povățuiască Dumnezeu ca să-mi trimești domnia ta pe Gherghe vraciul și cu ierburii de tot felul de boale, poate că-l va vindeca de boală, iar domnia mea cu mare cinste mă voiu sili să-l caut. Aceasta îți dau de știre domniei tale. Și Dumnezeu să-ți bucure.

Scriș August 19 zile.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

XXIX.

^С † Нашимн чтѣтнимн и добрымн приятелн и банимнмн сѣсе, пѣга мѣце и сѣцѣ н
^М ^Р ^Р ^Т ^Н
 шѣ ти пѣга в Бннн градѣ.

^С † МЛТІЮ БЖІЮ ІО РАУ, ВОЕВО И ГНЬ. ПИШЕ ГВО МН НА-

шими чтѣтими ѿ добрими прѣате и блиннии сѣсе, пѣга
 мѣе и сѣсѣ и вѣ ти пѣгари ѡ Ѣвннѣ гра мно ви зра-
 вѣе. И по си да на знаніе ва мати, поне тѣѣа съ посла
 наше вернога болринѣ, жѣпа ѡпр лѡфѣ. Та вѣ елика нре ѡ
 кз гва ми, ѡ кзѣк вѣрѣнѣе, ере сѣ на истини потреби
 рѣк до ва матіи. И Бгѣ ви вели.

Пи. мѣа Ю. кз д.

† ІѢ РЯѢ ВѢѢВѢ, МАТІА БЖІА ГНѢ.

Hârtie.—Monogram mic cu roșii; pecetia aplicată: mijlocie, de ceară
 roșie, s'a pierdut; marca hârtiei: o cruce.

с. 1542.

† La ai noștri cinstiți și bunți prieteni și vecini de aproape, burger
 meșterului și județului și celor 12 părgari din cetatea Sibiului.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Radul, voevod și domn. Scrie
 domnia mea la ai noștri cinstiți și bunți prieteni și vecini de
 aproape, burger meșterului și județului și celor 12 părgari din
 cetatea Sibiului, multă sănătate. Și după aceea dau de știre
 domniei voastre, că am trimes acolo pe credinciosul nostru
 boer, pe jupân Oprta logofetul. Drept aceia ori câte vă va spune
 de la domnia mea, întru toate să-l credeți pe el, că sunt
 ale noastre adevărate și de trebuință cuvinte către dumnia
 voastră. Și Dumnezeu să vă bucure.

Scris luna Iunie a 27-a zi.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

OPREA LOGOFĂTUL.

(1534—1548)

XXX.*)

† Моѣм чтнто ротѣлю, жупа Фв Ханѣ, сбцѣ Брашоскомѣ грау.

† Ѡ жѣпа Ѡпрѣк велики лоѣѣ. Пншѣ ѡ Гн равати моѣм
 чтнто ротѣ н добро прѣтѣтѣ н блнно свсе, жѣпа ФѢ Ханѣ,
 сбцѣ Брашоском грау, мно живо н зравѣе прѣносн гва тѣ.
 Н по си дава ѣ знанѣе гва ти, поне ѣ пола пѣргарю гва
 ти, жѣпа Балѣ, до на ра ре чтѣ ѣ говори гва ти, мѣ съ ра-
 змѣкѣш словѣ гва ти. Та Чавшѣ н дрѣшн болѣри ѣ сѣ ш-
 де терѣ пазн сто гпнѣ нѣ, ѡнѣ нѣ дѣрзнн да сътвори тѣк
 ре бѣ знанѣе (sic) гпнѣ нн. Я ако хѣке прнше гпнѣ нн ѣ зем-
 ле гвѣ ем, на стѣ гвѣ ем, мѣ хѣке послѣжн гва ти за что
 хѣке бн трѣк гва ти, хѣкѣ неволѣсѣе н хѣкѣ потрѣдн сѣ
 слѣвѣ гва ти днѣ н ноцнн. То дава ѣ знанѣе гва тѣ. И Бгѣ
 да ѣмножн днн н лѣк гва ти, амн.

Пн. мца Я. в днн.

Hărtie.— *Perete aplicată pe verso : cu inel, mică, de ceară albă, rotundă, cu legenda : + Ѡп(рѣ).*—Arch. Braşovului No. 550.

c. 1542.

† La al meu cinstit părinte, jupân Fus Haneș, județul cetății Brașovului.

† De la jupân Oprea marele logofăt. Scriu de la Dumnezeu bucurie la al meu cinstit părinte și bun prieten și vecinilor de aproape, jupânului Fus Haneș, județul cetății Brașov, multă sănătate și viață fuchinăm domniei tale. Și dnpă aceea daū de știre domniei tale, fiind-că ai trimes pe pargariul domniei tale, pe jupân Baslea, la noi în ceia ce ia-i vorbit domnia ta, noi am înțeleș cuvintele domniei tale. Dar Ceaușul și cci-lalți boeri ce sunt aicea de păzesc tronul domnului nostru, aceștia nu cutează ca să facă acest lucru fără știrea domnului nostru. Dar dacă va veni domnul nostru în țara domniei sale, la tronul domniei sale, noi te vom servi pe domnia ta în ori-ce va fi treaba domniei tale, mă voiū nevoi și mă voiū trudi cu slujbă domniei tale ziua și noaptea. Aceasta îți daū de știre domniei tale. Și Dumnezeu să innuștească zilele și aniū domniei tale, amin.

Scris luna Aprilie 2 zile.

N O T I Ţ E.

Asupra lui Oprea logofătul cf. I. Bogdan «Documente și Regeste» p. 304.— În divanul lui Vlad Vintilă la 1534 (7042) Oprea figurează ca diac; la Radul Paisie în 1537, Decembrie 4, Oprea este logofăt (Arch. Stat. Govora XII, 3); la 1548 e mare logofăt al lui Mircea Ciobănuș; cf. Iorga, în Hurmuzaki XI, p. II, nota 4. — Pe la 1542, Ianuarie 2, Oprea se afla la Brașov (Quellen III, p. 153), iar prin Aprilie păzea scaunul domnesc, în timpul când Radul Paisie plecase spre Orșova și trecuse Oltul ca să între în Ungaria. cf. scrisoarea lui Iohannes Fuchs din 20 Oct. 1542, Hurmuzaki II, 1, p. 235.— Oprea logofătul e probabil unul din discipoli lui Dumitru logofătul, fiul cel mai mic al lui Bojidar (cf. Émile Picot, La Typographie dans les pays Roumains, p. 20).

MARCO VOEVOD.

(1542)

XXXI. *)

† Нашѣмъ ^{с̄}чтѣтомъ и добромъ ^{ж̄}прѣтѣлю и ^{а а}вѣюннимъ ^{с̄}сѣсе, ^{с̄}сѣцъ и ^{в̄}вѣ пѣргари
 в̄ Браше.

† Іѡ Марко ^{аа}воиво, ^{с̄}Бжїю ^амлтїю ^{ш̄}гнз ^{ж̄}влаки. Пишемъ на-
 шемъ ^{с̄}чтѣтомъ и добромъ ^{ж̄}прѣтѣлю и ^авѣюннимъ ^{с̄}сѣседе, ^{с̄}сѣцъ
 и ^{в̄}пѣргари ^тв Браше, ^{в̄}мно ^{г̄ а}зравїе и ^{с̄}сз ^{с̄}любовне ^{с̄}прно
^{с̄}вашемъ ^{х̄}млтн. И ^{м̄}по ^{с̄}си ^{ж̄}дава ^{с̄}з ^{ж̄}знанїе ^{с̄}вашемъ ^{ж̄}млтн. поне
^ттѣа ^{н̄}ке ^{к̄}дон ^тнаше ^аверна ^ачлка. ^аРома ^адїа, ^акако ^ада ^асе ^твнде
^{с̄}з ^абзкѣли ^авз ^астрѣбованїе ^агва ^ами. ^аТе ^ара ^амлю ^ава ^амлтн
^акако ^ада ^аима ^апѣ ^аслобоно ^аи ^ачлкѣ ^авашемъ ^амлтн. ^аТон ^ави
^амлю ^ава ^амлтн, ^аи ^абз ^ави ^авесели.

† Пн. Млѣ. зї днз.

† Іѡ Марко ^{аа}воиво, ^{с̄}млтїа ^абжїа ^агнз.

Hârtie.—*Monogram mic cu roșiu ; pecetia aplicată pe verso : mare, de ceardă roșie, rotundă, cu legenda : † Син печать Іѡ Марко воивоа и гнз влашкон. ; marca hârtiei : un pește în cerc.*—*Arch. Brașovului No. 315.*

† La al nostru cinstit și bun prieten și vecinilor de aproape, județului și celor 12 pargari din Brașov.

† Iw Marco voevod, din mila lui Dumnezeu domn român. Scriem la al nostru cinstit și bun prieten și vecinilor de aproape, județului și celor 12 pârğari din Brașov, mullă sănătate și cu dragoste ne închinăm domniei voastre. Și după aceea daū de știre domniei voastre, că va veni acolo omul nostru de credință, Roman diacul, ca să meargă la Săcui în treburile domniei mele. Drept aceea vă rog pe domnia voastră: să aibă drum slobod ca și un om al domniei voastre. Aceasta vă rog pe domnia voastră, și Dumnezeu să vă bucure.

Scriș Maiū a 16-a zi.

† Iw Marco voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Asupra lui Marco voevod ca și asupra tatălui său Petru, mai sunt de adaos și următoarele știri: o inscripție slavonă la M-rea Tismana de asupra ușei principale, glăsuște: + Охтевршиа си сѣтыхъ сынѣхъ триѣхъ вратъ при ирѣ-мені еромонахъ Евсѣиіа гспдствѣющіа блгочствномѣ Іуанъ Петръ воеводъ и снъ его Марко воеводъ = S'au săvârșit și aceste sante trei uși pe timpul egumenului eromonahul Vasile, domn fiind blagocestivul Ioan Petru voevod și fiul său Marco voevod; pisania M-rei din Mîslea: Eu... smeritul Iw Petre voevod i sin ego Marco voevod... am înălțat din temelie acest cinstit hram... în anul 7045 (1537)... Și în fine o altă la M-rea Cozia în amvonul bisericef cei micî (bolnița): Къ дни Іѡ Петрѡмъ воеводамъ и снѣ егъ Марко воеводамъ... в лѣтѣ зна = În zilele lui Iw Petru voevod și a fiului său Marco voevod... în anul 1543.

MIRCEA CIOBANUL.

(Martie 1546—1552; Ian. 1558—Sept. 1559)

XXXII.

† Наше чтнтн и прѣзлюбленн братнѣ, пѣга мѣши и сѣцѣ висотѣмъ кралю и вѣ
 рѣ т н
 пѣгарн ш Бннн.

† МЛТЮ БЖЮ ІѦ МНЧД. ВОЕКО И ГНЗ КЗСОЕ ВЛАКОЕ

землѣ. Пшше гво ми наше чтити и прѣвзлюбени бра
 тня и блнннми сѣсе, пѣга мѣце и сѣцѣ висотемѣ кралю и
 вѣ пѣгарн ш Сннн, мно зракне и сѣ любовне приносн гво
 вн. И по сн дава ѣ знаніе гво вн, поне ми прїи вз ѣ
 знаніе гво ми зане е врама гннѣ нн чтитомѣ црѣ и гво
 ми, Рау Тѣodoro. вз рѣце гво вн ѣ гра ѣ Сннн. Ге ра да
 ѣ знаніе гво вн, за не кѣ е вн вели лѣфе, а гво ми мѣ е
 да кѣ неговѣ рѣ апрн гдѣтвн рн тере да и сложн ѣ шнѣ,
 да нвдн хара гннѣ нн чтитом црѣ. И ш е кежа пре пла-
 нн сѣ шннн апрн. Ге ра вн молю гво вн да ми дрзжн-
 те пра зако тере да ми платн апрн, нн да ѣфатнте вра-
 ма, поне сѣ теннн а ш хара гннѣ нн чтитомѣ црѣ. И
 варе еѣ елнка нрече нашемн вѣрнн колрн, Ива полнн и Бо-
 котн колнн, а гво вн ш взсе вѣрѣе его, ере сѣ истннн рѣ
 гво ми. Тоѣ вн молю и просн. И Бѣ вн вели.

Пн. Дѣ. вѣ дн.

† Ісѣ мїчн всѣевѣ, матїа бжїа гнѣ.

Postscriptum : И по сн молнкн гво вн, да давате члнн

^А_с τ ^п ^с — ^А_с ^ж ^р
 ГВО ВИ ДА ПРІИДО КШНО СХ ЧЛУЦН ГВА ЛНИ ДА ДО ХОТА.

Hârtie. — Monogram mic cu roșiu ; pecetia aplicată : mijlocic, de ceard roșie, s'a pierdut.

† La ai noștri cinstiți și prea iubiți frați, burger meșterului și județului măritului crai și celor 12 pargari din Sibiu.

† Din mila lui Dumnezeu Iw Mircea, voevod și domn a toată țeara românească. Scrie domnia mea la ai noștri cinstiți și prea iubiți frați și vecini de aproape, burger meșterului și județului măritului crai și celor 12 pargari din Sibiu, multă sănătate și cu dragoste mă închin domniei voastre. Și după aceea dau de știre domniei voastre, că mi-a venit la cunoștință domniei mele că este vrăjmașul domnului nostru cinstitului împărat și al domniei mele, Radul al lui Tudor, în mâinile domniei voastre în cetate în Sibiu. Drept aceia vă dau de știre domniei voastre, când a fost mare logofăt, domnia mea i-am dat în mâinile lui aspri gata 150000, ca să-i depună la Ocnă, să scot haraciul domnului nostru cinstitului împărat. Dar el a fost fugit peste munți cu acei aspri. Drept aceia vă rog pe domnia voastră să-mi țineți lege dreaptă și să-mi plătească aspri, sau să prindeți pe vrăjmaș, căci acei aspri sunt din haraciul domnului nostru cinstitului împărat. Și orî câte vă vor spune credincioșii noștri boeri, Ivan postelnicul și Bocotan comisul, domnia voastră întru toate să-i credeți, că sunt adevăratele cuvinte ale domniei mele. Aceasta vă rog și cer. Și Dumnezeu să vă bucure.

Scriș Decembrie 12 zile.

† Iw Mircea voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

Postscriptum : Și după aceea vă rog pe domnia voastră, să dați oameni de ai domniei voastre să vină împreună cu oamenii domniei mele până la hotar.

N O T I Ţ E.

Mircea Ciobanul este fiul lui Radu-vodă-cel-Mare. (vezi notițe la p. 51.) El are de soție pe doamna Cheajna și de urmași, pe : Petru, Alexandru-Radul, Mircea și Miloș. Miloș are de urmași pe Vlad și Erina măritată după Albul marele clucer din Golești. Asupra lui Miloș și a ficei sale Erina ne vorbește o inscripție slavă de la M-reă Viroș. Această inscripție săpată în marmură albă e bine păstrată și se poate citi cu înlesnire, iată-î și textul : «+ Rēposat-a doamna Erina fiica rēposatului Ion Miloș vovod și soția viteazului Albuli marele clucer, cel înfrumusețat în toate faptele bune ale creștinismului, în zilele cuviosului Ion Alexandru vovod, la anul 1572 (7080) Februarie a 6-a zi. (= «+ Прѣстави се господжа Ёрина дъщеря покойнаго Ївн Млвш воевода ѿ сѣрѣжницѣ вѣанкагъ хрѣбора Їлазѣборѣ вѣанкомѣ ключаръ въ вѣсехъ добрѣхъ дѣлахъ хрѣстианствомъ ѡкрашеномоу въ дни вѣочистинаго Ївн Їлазѣандрѣ воевода. в лѣтѣ. 57, мѣца. Фр. 2. днѣ.») Iar asupra soțului Erinei, a viteazului Albul cluceru, ne vorbește o altă inscripție la aceeași M-re, iată și textul aceștia : «+ Rēposat-a jupān Albul marele clucer, să-se știe, când a venit Ion vovod și cu oaste și cu viclenie asupra capului domnului nostru : Iō Alexandru vovod, când a vrut fratele domniei sale Iō Petru vovod, să între domn în țeara Moldaviei cu sceptru împărătesc, atunci toți credincioșii boeri ai domniei sale l-au lăsat pe dānsul să-și pearză capul, alt-fel n'a fost, precum unul Dumnezeu martor este. Eu n'am uitat pâinea domniei sale, n'am întors fața la vrājmașii domniei sale, și am făcut capul pavază domniei sale și așa m'am sfirșit, luna Aprilie 24 zile în sfinta Mercurea și în cursul anilor 1574 (7082). Și am avut atunci ani 23.» («+ Прѣствѣтсѣ жѣнѣна Їлазѣоуѣ вѣанкинъ ключаръ, да се знаѣтъ, кѣда ест дошелъ Ївн воевода и съ войска ѿ съ прѣлазиѣниѣ надъ главѣ гсвоу нашемѣ: Iō' Їлазѣандрѣ воевода, кѣда хотѣла братъ гсвоу ѣмоу Iō Пѣтрѣ воевода, оуѣлѣзнѣти гсдрѣ ѡ зѣмлянъ Молдовскоѣ съ скиптроу црѣвѣ, тогда всѣхъ вѣрннъ колѣръ гсвоу ѡмъ шѣтаннѣнъ ѣго загнѣоути главѣ ѣмоу, ѿнако неѣстъ кѣло, кѣко ест самъ Їъ срдѣтѣль. Їзѣ не съмѣя закоравнѣхѣтъ гсвоу ѣмоу, на-самъ вратнѣ лица къ вражѣмѣмъ гсвоу ѣмѣдѣ, ѿ сътворнѣ самъ полѣжъ главѣоу гсвоу ѣмѣдѣ и тако скончѣхѣсѣ, мѣца Їпрѣла кѣ. Днѣ. въ стѣжѣ Срдѣ ѿ текжѣоמוу лѣтѣ. 23 п к. И ѣна со ѿмѣ тогда годннѣ кѣ») Dedesuptul inscripției se află Albul cluceru figurat călare pe un cal ager cu coif în cap, cu buzduganul în mână, cu mantia suflată în vînt. Urmașul direct al lui Mircea Ciobanul e Petru Șchiopul. Acest Petru într'un hrisov al său dat boerului Dinga postelnicul pentru niște sălașe de țigani, numește în același timp de părinte al său pe Mircea și pe Alexandru, căci zice în hrisov : Drept aceea am dăruit și domnia mea acest hrisov al domniei mele, cinstitului diriguitor al *părintelui meu Iō Alexandru vovod*, lui jupān Dinga marele postelnic, că să-î fie lui niște sălașe de țigani, pentru-că a fost miluit cu acești țigani de către *rēposatul părinte al dom-*

niei mele Mircea voevod și de mama domniei mele doamna Cheajna petru slujba cu care a fost servit dumnealor. Drept aceia am miluit și domnia mea pe cinstitul diriguitor al *părintelui meu Iw Alexandru voevod*, pe jurpân Dinga marele postelnic, cu aceste sălaşe de țigani » (= Геро ради даровах ѿ гдско ми сн хрисовѣа гдсва ми почтеномѣ правителѣю родителю гдсва ми, Іѡ Ілаѡандрѣ воєвода, жѣпан Динга вѣанки постѣанник, ѡкож да мѣ ест некой челѣдѣ ѡт ацигани, занеж ест кнѡ помлован сѣс сн ѡциганѣ ѡт покиннаго родѣтѣа гдска ми Мирча воєвода ѿ ѡт мти гдсвѣ ми гсдѣжѣ Кинѣжне слабѣжѣ радѣ еж ест посажѣна гдсвѣ им. Тем радѣ помловал сѣм ѿ гдско ми, по почтенѣ правитѣа родѣтѣаю гсва ми, Іѡ Ілаѡандрѣ воєвода, жѣпан Динга вѣанки постѣанник, сѣс сн више речни челѣдѣ ѡт ѡциганѣ.) Hrisovul este scris de Ștefan diiacul, în București, luna Ianuarie 25, în anul 7076 = 1568 (Acad. Rom. pecetia 132.).

Faptul că Petru Șchiopul numește și pe Alexandru de părinte nu trebuie să ne mire, și nu trebuie a-l considera ca atare; termenul din hrisov își are explicația sa. Eroarea stă întru aceia că istoria până acum a socotit pe Petru drept frate bun cu Alexandru cu care era numai înfrățit. Petru Șchiopul e fiul lui Mircea Ciobanul iar Alexandru e fiul lui Mircea, fiul lui Mihnea. Despre acesta e vorba mai sus. Petru putea numi așa dar ca părinte pe Alexandru care era mai în vârstă. Acest Alexandru, cum am zis, e fiul lui Mircea fiul lui Mihnea. El însuși ne-o spune când se numește de nepot al lui Mihnea, pe care de l-am admite alt-fel ar trebui să-i fie un strănepot. Dar discuția se încheie și lucrul se lămurăște prin aceia că el însuși în majoritatea hrisoavelor, confer câte-va, ne arată mai bine filiațiunea sa numindu-se: «*Iw Alexandru voevod și domn a toată Țeara Românească, feciorul marelui și prea bunului Mircei voevod, fiul Mihnei voevod*». (Arch. Stat., M-rea Căldărușani, pach. 52.; M-rea Horezu, pach. 16, No. 2.; Episcopia Buzău, pach. 50, No. 1.)

XXXIII.

† Нашѣ чтиѣтими ѿ прѣзѣлюбѣвинни и добрини прѣятѣлѣ, пѣга мѣще и сѣцѣ

мисотѣ кралю и вѣ пѣгари ѡ Геннию.

Млѣтю Бжѣю Іѡ Мирча, воєво и гнѣ възсѣи землѣ Уггрос-

владѣинское. Пишемѣ наше чтиѣтими и прѣзѣлюбѣвинни бра-

тѣ, ꙗга мѣце и свѣцѣ висоте кралою и вѣ пѣргари ѡ Гн-
 енѹ, мно зравѣе и сѣ любовѣе принашае ваше млти. И по
 сѣ дава на знанѣе ваше млти, поне тѣмъ хоче донти нашега
 вѣрнога члка, Стачю спарѣ, сѣ истини рѣки потрѣбени ѡ на
 до гвѣ ви. Гего ра ёлика ире ѡ взсе верѣите ёго, ёре сѣ
 истини наше ре. Тѣн ви дава на знанѣе вашои млти. И Бѣ
 ви вели, амин.

Пн. мѣца Млн з дни.

† ІСО МНЧЯ БОЄБСО, МЛТІА БЖІА ГНЬ.

Hârtie.—Monogram mic cu roşu ; pecetia aplicată în faţă : mijlocie, rotundă, de ceară roşie, s'a pierdut ; marca hârtiei : un cap de bou cu cruce între coarne.

с. 1552—1554.

† La ai noştrii cinstiţi şi prea iubiţi şi buni prieteni, burger meşterului şi judeţului măritului craiū şi celor 12 părgări din Sibiu.

† Cu mila lui Dumnezeu Іѡ Mircea, voevod şi domn a toată țeara Ungrovlahiei. Scriem la ai noştri cinstiţi şi prea iubiţi fraţi, burger meşterului şi judeţului măritului craiu şi celor 12 părgări din Sibiu, multă sănătate şi cu dragoste mă închin domniei voastre. Şi după aceea dau de ştire domniei voastre, că acolo are să vină omul nostru de credinţă, Stanciul spătarul, cu adevărate şi de trebuinţă cuvinte de la noi la domnia voastră. Drept aceia ori câte vă va spune întru toate să-l credeţi, că

sunt cuvintele noastre adevărate. Aceasta vă dau de stire domniei voastre. Și Dumnezeu să vă bucure, amin.

Scris, luna Maiu 7 zile.

† Iă Mircea voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

NOTIȚE.

Stanciul spătarul, omul de credință al lui Mircea Ciobanul, este fiul boerului Benga și ginerile lui Hamza banul din Obislav, care are de soție pe Slavna. Așa ne spune documentul lui Radul Călugărul din 9 Septembrie 1535 (Arch. Stat., M-rea Glavacioc, pach. 18, No. . .) Hamza banul s'a îngropat la M-rea Glavacioc. (Arch. Stat., M-rea Glavacioc, pach. 9, No. 1). Stanciul spătarul are de soție pe Stanca. El e frate cu puternicul sfetnic al lui Petrașcu voevod, Socol, de care și domniile se temeau. Socol era în strănse legături cu ambasadorul frances din Constantinopol. (Hurmuzaki XI, p. 110, No. 3). După un document din 11 Septembrie 1569 de la Alexandru voevod, fiul Mircei, nepotul lui Mihnea voevod, Stanciul spătarul, are cu Stanca pe: Hamza, Stanciul, Vladul, Drăghici și pe Barbul postelnicul. Stanca s'a înmormântat la M-rea Glavacioc.

XXXIV.*)

† Нашам чтиѣмъ и прѣзлюбленномъ и ближнему сѣсвѣдѣ, Кънде Фреци.

† Млтію Бжію Іѡ Мирча, вонво и гнз. Пише гво ми,

пишемъ нашам чтиѣмъ и прѣзлюбленномъ и блиномъ сѣсвѣ-

дѣ, Кнде Фреци, мно зравне и сз любовне приноси гвѣ ти.

И по си дава ѣ знание гвѣ ти ра ре наше члка. Шимо

дня, поне има еди дѣно на Бика Ядремшѣ за ра еди ко что

сѣ да на Бика Ядреа. тере да продава. Та те мли и про-

*) Documentul acesta a fost dăruit Academiei Române de d-l D. Sturza în 8 Aprilie 1888.

ШИМ ГВѢ ТИ ТЕРЕ ДА И ДРЖА СЪДЕННЕ ПРАВѢ, ДА НЕ ИМА
 ПАГѢА. ТОЕ ДАВА НА ЗНАННЕ ГВѢ ТИ. И БГѢ ТЕ ВЕЛИ.

Пн. ГѢ. КВ. Д.

ІѠ МРЧА ВѢВѢѠ, МЛТІА БЖІА ГНѢ.

*Hârtis. — Monogram mic, cu roșu; pecetia aplicată: mică, rotundă, de
 ceară roșie, s'a pierdut. — Academia Română 143/XLVI.*

c. 1552—1555.

† La al nostru cinstit și prea iubit și vecin de aproape, Chinde Frenți.

† Cu mila lui Dumnezeu ІѠ Mircea, voevod și domn. Scrie
 domnia mea, scriem la al nostru cinstit și prea iubit și vecin
 de aproape, Chinde Frenți, multă sănătate și cu dragoste mă în-
 chin domniei tale. Și după aceea dau de știre domniei tale de
 rândul omului nostru, Șimon diiacul, că avut o datorie la Bica
 Andreiașul pentru un cal ce-i l'a dat lui Bica Andreiaș, ca să-l
 vânză. Deci te rog și cer domniei tale ca să le ținеji judecată
 dreaptă, să n'aibe pagubă. Această dau de știre domniei tale.
 Și Dumnezeu să te bucure.

Scris, luna Ianuarie a 22-a zi.

N O T I Ţ E.

Vecinul de aproape a lui Mircea Ciobanul «Chinde Frenți» este Fran-
 ciscus Chendi sau Kendi Ferencz, duce al Transilvaniei, pe acele vre-
 muri alătura de Ștefan Dabo. El a adus o viață de aventurier. La 1540
 a luptat contra lui Zapolya Iános și din această cauză a fost expulsat
 din Transilvania și trimis în Ungaria, de unde s'a întors numai după
 ce i-a permis regina Isabella. La 1556, fiind implicat într'o conjurațiune
 contra Isabellei, împreună cu tovarășii lui a fost prins la Alba-Julia și
 decapitat 1558. (vezi Enciclopedia Ungară de A. Pallas, p. 373). După
 Wagner Saros (p. 316) el ar fi pierit la 1557, iar nu la 1558, împreună
 cu fratele său Antonius. Averile lui cele mari au fost confiscate.

Simon sau Șimon diiacul este originar din Târgoviște, acelaș diiac
 pentru care Mircea scria în 1553 Sibiienilor rugându-i să intervie în jude-
 cata dintre el—diiacul Șimon—Petru Jarfas și Stan cu Panigrad fost păr-
 călab al Târgoviștei (quondam Castellanus oppidi Thargouista). Acad.
 Rom. copii latine de la Sibiu.

DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE

DIN
ARCHIVA ORAȘULUI BRAȘOV

ILIE — ILIAȘ

Ilie singur : 1 Ianuarie 1433 — Octombrie 1433.
Ilie și Ștefan : 27 August 1435—29 Mai 1443.

XXXV.

† Иліа воєкодѣ, матію Бжією господарз земли Модав-
скон. Даємз се ли гва ми трзговцемз в Брашова, яко да
даваю мѣто в свое токарѣ в зємли гва ми ка сѣ да-
вали при родитєли гва ми, и право оу се да и є ка было
при нашємз родитєли. Я которы мѣтннкз и дворни или
єѣ каки раца. бы оучини черє на ли нна, томѣ шна плати.
Яли да берѣ мѣто : в єдного тарѣ д гроши. Я тако никто
да не смѣ становити товарз Брашова за цю сѣ цю чини, цю
лиху чини оу Сакѣлкѣх. Я вѣ и товарз да не смѣе станови-

тн. али становите ѡ то стоца, гдѣ ва цюкодѣ оучинили. Или
 сукно или бѣ какы товарѣ, а вы да имѣ берете по д гро ѡ
 тарѣ. И тако коли придѣ и сѣ товаромѣ, а ѡни да ѡскла-
 дяю свои трѣгѣ оу моемѣ земли.

Или оу Дорохѣ, в. лѣ. ꙗциме, мѣа. И. кр.

Или есми дали брѣгарѣ Михасѣви и дѣ. Ханьшѣви ѡ

Брашова.

Hârtie. — *Pecetea aplicată în faţă: mică, rotundă, de ceardă roşie, cu legenda: «† Печать Іу Или воеводи;» marca hârtiei: un foarfecă.*

Arch. No. 431.

Pe verso documentului, următoarea notiţă latină: *Heliae waywodae, sonans ut in habitatores terras Moldauiensis homines de Barcza libere in eadem terra proficisci permittant.*

Ilie voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Dau această carte a domniei mele neguțătorilor din Braşov, că să dea (aceiaş) vamă de mărfurile lor în țeara domniei mele ce au fost dat-o pe timpul părinților domniei mele, și dreptate să le fie lor în toate precum a fost pe timpul părinților noștri. Iar cine din vameş și vornic sau ori care din sfetnici, va face în potrivă cărții noastre, acela va plăti cu capul. Dar vamă au să ia : de tară câte 4 groși. Și nimeni să nu cuteze a opri marfa din Braşov pentru cele ce se fac, de răul ce se face în Săcui. Apoi voi, marfa lor să nu îndrăzniți a o opri, dar opriți de la acel scaun, unde vi s'a făcut pagubă. Fie de postav sau de ori-ce altă marfă, voi să le luați câte 4 groși de tară. De așijderea când vin și cu mărfuri, apoi ei (să fie volnici) să descarce marfa lor în țeara mea.

Scris in Dorohoiu, in anul 6945=1437, luna Aprilie 29.

Și cartea am dat-o burgerului Mihaiu și decanului Haneș din Brașov.

NOTIȚE.

Ilie voevod este fiul lui Alexandru-cel-Bun, Alexandru-vodă-cel-Bun, fratele lui Bogdan, este fiul lui Roman voevod și al Anastasiei. El este adevăratul ctitor al M-rei Bistrița după cum ne spune pomelnicul vechiū de la această M-re, iatăl : «Помѣннѣ, Гн, православнога господарѣ Ілвѣѣандра воєводѣ, истиннаго ктїтора стыж ѡбвѣтѣан сѣж, ѡ брата бѣгѣ Богдана, ѡ матре нх Інастасїж, ѡ гджж Інна, гджж Марїа ѡ дщєрѣ бѣ Інна, гджа Марїж, ѡ гджж Басїансж ѡ гджж Інастасїж. Помѣннѣ, Гн, Ілѣа воєводж. Помѣннѣ, Гн, Стефана воєводж, ѡ гджж бѣгѣ Марїж, ѡ сна нх Ілвѣѣандра ѡ дщєрѣ нх Ілвѣѣандриж, ѡ матере бѣгѣ гджж Стѣнж. Помѣннѣ, Гн, Рѣмана воєводж Ілѣашєвнча. Помѣннѣ, Гн, Петра воєводж, снх Ілвѣѣандра воєводж. Помѣннѣ, Гн, Богдана воєводж. Помѣннѣ, Гн, Ілвѣѣандра воєводж Младгаго = *Pomenește, Doamne, pe pravoslavnicul domnitor Alexandru voevod, adevăratul ctitor al acestui sfânt locaș, și pe fratele sdu Bogdan, și pe mama lor Anastasia, și pe doamna Anna, doamna Maria și pe fiica ei Anna, pe doamna Maria, și pe doamna Vasilisa, și pe doamna Anastasia. Pomenește, Doamne pe Ilie voevod. Pomenește, Doamne, pe Ștefan voevod, și pe doamna sa Maria, și pe fiul lor Alexandru și pe fiica lor Alexandria și pe mama lui pe doamna Stana. Pomenește, Doamne, pe Roman voevod Ilișevici. Pomenește, Doamne, pe Petru voevod, fiul lui Alexandru voevod. Pomenește, Doamne, pe Bogdan voevod. Pomenește, Doamne, pe Alexandru voevod-cel-Tindr.*—Cum vedem tot neamul lui Alexandru-cel-Bun și întreaga-i odraslă. Valoarea acestui pomelnic este incontestabilă, însă e nevoie de oare-cari explicări. A nume : știm că prima soție a lui Alexandru a fost o catolică. «Margareta». Margareta a fost inmormântată în biserica catolică de la Baia. Inscricția de pe mormântul ei nu se mai știe, ea exista pe la 1646, când italianul Marco Baadini a luat copia de la care avem această știre. A doua soție a fost Anna cea inmormântată la M-reia Bistrița. Piatra de pe mormântul său a fost pusă de nepotul său Ștefan-cel-Mare cu următorul epitaf : Іван Стефан воєвода, Бжїю мѣстїю гєспдрѣ землїи Молдавскон, снх Богдана воєводн, ѣкрасн снх грєкж гджж Іннѣ, гджа Ілвѣѣандра воєводѣ, матєрѣ Ілѣа воєводѣ, ѡжє ѡ прѣстѣан сѣ ѡна кѣ вѣчнїям ѡбвѣтѣагаи в. лѣт. 7323, мєца Ном. в, прн ѡсѣанєнѣ попа Григорїа = *Ioan Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei, fiul lui Bogdan voevod, a înfrumusețat acest mormânt doamnei Anna, doamna lui Alexandru voevod, muma lui Ilie voevod, care s'a și mutat la veșnicele lăcașuri în anul 6926=1418, luna Noembrie 2, sub egumenul popa Grigorie* »—Din cele spuse până aci vedem că Margareta cea Catolică nu se află trecută în pomelnicul de la Bistrița, și nici

În cronică de la Bistrița unde figurează numele Annei, muma lui Iliș voevod, sub numele de Neacșa și care e forma diminutivă a numelui Anna. După Anna pomelnicul numește pe doamna Maria, soția următoare a lui Alexandru voevod. Pe această Marie d-l profesor D. Onciul la cursul său de Istorie o identifică cu Ryngalla, care în botez va fi luat numele de Maria în locul numelui păgănesc litvan Ryngalla. Ryngalla era sora lui Vitold și vara lui Vladislav. După Maria-Ryngalla, pomelnicul numește pe o a doua Marie. Aceasta e identică cu Marina cea numită în Cronică de la Bistrița ca mama a lui Petru. După Maria-Mariana vine numele doamnelor: Vasilisa și Anastasia. Acestea sunt fiicile lui Alexandru-cel-Bun. Cronică de la Bistrița ne dă și numele mamei lui Ștefan, fratele lui Ilie, pe al Stancăi, care e același cu Stana din pomelnicul trecut însă în mod greșit după soția și copiii lui Ștefan fiul său, și după cum se poate vedea clar în reproducția textului de mai sus. Dar cu aceste spuse am ajuns la ceia ce am voit la început să lămuresc; rostul numelor din pomelnic. Și acum pot schița: Alexandru-cel-Bun a avut de soții: pe Margareta cea catolică, înmormântată la Baia, pe Anna cea înmormântată la Bistrița, pe Ryngalla-Maria, pe Maria-Marina și pe Stana-Stanca. Am văzut mai sus, ca Anna-Neacșa a avut pe Iliș la care trebuiesc adăogați înainte de această: Vasilisa-Regina și Roman. Maria-Ryngalla are pe Anna, Maria-Marina pe Petru și Chiajna. (Rev. p. ist., arch. și fil., VII, pp. 368—9). Stana-Stanca pe Ștefan. Rămâne de știut cărora din ele aparține Bogdan. Alexandru-cel-Bun a mai avut un fiu ce-i purta numele și care muri, probabil, în ultimii ani ai domniei sale.

Alexandru fiind încă în viață regulase ca să-i urmeze în domnie fiul său mai mare Ilie. În privința domniei lui Ilie Cronică și Analele Putnene ne spun, că ar fi domnit singur 2 ani, iar împreună cu fratele său Ștefan 7 ani, pe când Cronică Anonimă și cea Moldopolonă, îi dau că domnind singur 2 ani și 9 luni, iar împreună cu fratele său Ștefan tot 7 ani. După cronicarul polon Dlugosz, Ilie, ar fi luat domnia alungând pe fratele mai mic Ștefan. Deci de la început o neînțelegere și o ceartă între frați. Această ceartă durează până pe la 1435, când frații se împacă și domnesc împreună de aci înainte până în 1443. În această domnie Ilie avea partea de sus a Moldovei cu capitala Suceava, iar Ștefan partea de jos cu capitala Vaslui. De fapt Ilie era adevăratul domn a toată țara Moldovei. Ștefan fratele său mai mic, nemulțumit de situațiunea sa, caută privilegiul și pe la începutul anului 1443 face să dispară de pe tron fratele său Ilie.—Ilie voevod a avut de soție pe Maria-Marinka sora reginei Sofia a Poloniei (Dlugosz lib. 11, an. 1433, p. 640: Cromer, lib. 20. p. 18) și de urmași pe Roman, Alexandru, Anastasia și o altă măritată după voevodul muntean «Vlad Dracula». Primul document dat ca domn a lui Ilieș e din 13 Ianuarie 1433; iar ultimul din întâia domnie este din 13 Septembrie 1433.

ȘTEFAN II ȘTEȚCO

Ștefan singur : Octombrie 1433—4 August 1435 ; 29 Mai 1443—13 Iulie 1447.
Ștefan și Ilie : 27 August 1435—29 Mai 1443.

XXXVI.

† Стефанъ воѣвода, Бжїею матїю господаръ земли Мол-
давскон. Пишемъ сѣдцемъ в Бакочкѣ и в Тотруша : жал-
ютъ намъ Брашева'кне, аже по ти стороны много ишкоды
чинатъ людемъ и и торговцемъ и и забавы. Про тожъ
смотрите наши листы, цю ѳсми и'мъ дали, та помужъ имъ
да е, а не лишанте имъ кривды быти ни в кого, цю бы
намъ болше не жаловали, за нуже мы знаюмъ ваша голова.

И'бы намъ покон былъ.

Пн. на оустїе Башїа, в. л'к. р. сцмг, ма. кс.

Hârtie. — Pecetia aplicată: mică, rotundă, de ceară roșie, cu legenda : «† Печать Стефана воєводи». — Arch. No. 433.

Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldo-
vei. Scriu judeșilor de la Bacău și din Trotuș: ni se jăluiesc
nouă Brașovenii, că în cele părți multe întâzieri și pagube se
fac oamenilor și neguțătorilor lor. Drept aceea, vedeți cărțile
noastre, ce le-am dat lor, să le fie lor de ajutor, și să nu-i
despuiăți, strimbătați să n'aibe de la nimenea, și mai mult
nouă să nu ni se jăluiască, că apoi vor și capetele voastre.

Și să avem pace.

Scris la gura Bașiei, în anul 6943=1435, Martie 26.

XXXVII.

† Стефанъ воєвода, Бжією мѣтїю господаръ земли
 Молдавскон. Дѣмъ се нашъ листъ, всѣмъ Брашовляномъ,
 іакожъ имали ѡ ѡца нашего поконника грамоту, по томужъ
 и мѣ дали есми ѡмъ, іако да ходатъ съ своєю торгоклею
 доброволно ѡ нашеи земли, а мыто свое правое да платя :
 ѡ єдного тарху по чотыре гроши, ѡ гривны цю коли за
 товара ѡмътъ купити оу нашеи земли, двѣ гроши. Іі та-
 кожъ торговецемъ и и людемъ и никто да не заложитъ
 товара и за чужею товара, развѣ коли кто знандетъ сво-
 єго должника, та єще ѡмаєтъ єго ѡскати закономъ прѣ на,
 а силу нижадному да не смѣетъ никто ѡ наши люде Бра-
 шовляномъ оучинити, а ѡни нашимъ по томужъ имають
 оучинити.

Пн. на оустїе Башїа. в. лѣ. р. сѣмъ, Маїа кс.

*Hârtie.—Pecetia aplicată în fațã: micã, rotundã, de cearã roșie, cu le-
 genda : «† Печать Стефана воєводы» ; semnul hârtiei : o floare.—Arch. 435.*

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Mol-
 dovei. Dau aceasta carte a noastră, tuturor Brașovenilor, că

precum au avut de la răposatul nostru părinte hrisov, tot așa și noi le-am dat lor, ca să meargă cu mărfurile lor în bună voie prin țeara noastră, dar vama lor dreaptă să plătească: de tară câte patru groși, de la grivnele*) ce vor plăti pentru marfă în țeara noastră, doi groși. Și așa neguțătorilor lor și oamenilor lor nimeni să nu le zălogească marfa lor pentru marfa altuia, afară de cel care își va afla pe datornicul său, acela încă va avea să-l ceară pe el cu legea înaintea noastră, dar silă nimănuia să nu cuteze nimeni din oamenii noștri a face Brașovenilor, și ei alor noștri tot așa au să facă.

Scris la gura Bașiei, în anul 6943=1435, Maiu 26.

XXXVIII.

† Стефа коєво, Бжїєю матню господарз земли Мо-
давскон. Пише възсѣ шотвзе ѿ пзргаре ѡ възсѣ тзрго цю и
сѡ оу нашен земли: тѡ к на пришли Брашовѣни и жаю
аже не лишите и продавати свои тзрговли дровныи, кра-
марѣ, ка продали при наше родителѣ. Про то, ѡ сего часа,
цю вы есте не становили и. Але да сѡ волныи ѿ слобоны про-
давати ѿ свои крамарѣа, ка било ѿмз зако при нашего
родителѣ при Ілѣѡандра воеводы ѿ теперз тако да держа-

*) „Grivna = грѣвна“ *cf. diz. copecks*; v1. collier ou médaille d'or que donnait le souverain et qu'on portait au cou; poids d'une livre: ancienne monnaie d'or ou d'argent qui valait jusqu'à trois roubles (Reiff. Dic. Russe-Français).

И НИКТО НИГДЕ ДА НЕ СМЪКЕТЪ НЪХЪ СТАНОВИТИ, ПРИ НАШЕИ
КАЗНИ.

Пн. оу Говѣ, Де. ѡѡ.

Hârtie.—*Pecetie aplicată pe verso: mică, rotundă, de ceară roșie, cu legenda: «† Печать Стефана воеводы; marca hârtiei: o cumpend.*—Arch. 434. Pe verso documentului, următoarea notiță latină: «*Litera Stephani woywodae mandans ut homines de terra Barcensi libere passint vendere res suas sine impedimento.*»

c. 1435—1443.

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriu tuturor șoltuzilor și pârgarilor de prin toate târgurile câte sunt ele în țeara noastră: venit-au aicea la noi Brașovenii și se jăluiesc că nu-i lăsați să-și vânză mărfurile lor, micile naturale, *) precum le-au vândut pe timpul părintelui nostru. Drept aceea, dintr'acest ceas, să nu-i mai opriți, ci să fie volnici și slobozi a-și vinde naturalele lor, precum le-a fost așezământul pe vremea părintelui nostru Alexandru voevod și de isnoavă așijderea să-l țină. Și nimeni nicăierea să nu se încumete a-i opri, sub pedeapsa noastră.

Scris în Suceava, Decembrie 19.

XXXIX.

† Стефа воевода. Бжѣю матію господаръ земли Мо-
давскон. Прѣнде кз гво ми посо ѡ Брашева ѡ ѡ Брзск,
на ѡма па де Ханѡ ѡ па Боургоурз Мнхн, ѡ прослан
оу гвоу ми мнрз ѡ мѣто цѡ бѣ на томз правѣ бѣло.
яко бѣло при ѡцѣ наше Плѣдандрз воєво, всѣмъ люде

*) „*Micile naturale* = дровяныя крамары“. *Krat. m. negoș cu mărunțiri, coloniale.*

^т в Брашева ^т и ^т Брзскъ: да платѣ ^т в тарз по ^ш д гро по
 всен нашеи земли и по всѣмъ ^х мѣто боу ^х цю боуде ^д оу тарз;
^т в про соукина, ^т в тарз по ^ш вѣ гро; и цю въ имз вѣлно
 свои товарз продавати по всен нашеи земли, развѣ ^м локте
 да не продаю, ^т а ^т в ско цю ^т имоу коупити, мѣто да пла-
^т та и прѣпи *) ка платили при ^м штици наше, та да платѣ. ^т и
^ж тако да са не станови николи на вѣки наши трзговце трз-
^х говлю оу и землю за длзгз, ни и трзговце оу нашеи земли,
^{дс} хотѣ размирѣ боутз, ^г Бже захован то; ^т ѡни даси издоу
^м сз всѣмз свои товаро до и земли без всѣкон забавѣ ни
^т в которы наши рѣце. ни в мѣитни, ни глобни. ^т и на то
^с є наша вѣра и наши бодрз.

^с Пи. оу Власоуи, в. лѣ. ^т „сѣме ^п и. кр.

Hărtie.—Pecetia aplicată; mică, rotundă, de ceară roșie, cu legenda: „† Печать Стефана воеводы”; marca hărtiei: un foarfece.—Arch. No. 446.

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Venit-au la domnia mea în solie de la Brașov și Bărsa, anume domnialui decan Hanos și domnialui burgerul Mihail, și au poftit de la domnia mea pacea și vama ce le-a fost lor

*) Прѣпис = înregistrare, cistivă. Taza ce se lua la graniță pentru numărătoarea vitelor. În privilegiul latinesc din 1438 dat de Ilie Sibiienilor și celor 4 alte scaune săsești din Transilvania, se spune: „pro scriptura equorum, peccorum vel peccudum singulum unum grossum solvere teneantur” (Copie la Academia Română).

dintru început, precum a fost pe vremea părintelui nostru Alexandru voevod pentru toți oamenii din Brașov și din Bărsa : să plătească de țară câte 4 groși în toată țara noastră și la toate vămile de ori-ce ar fi în țară; de bucățile de sucman, de țară câte 12 groși; și volnic a le fi lor să vândă marfa lor în toată țeara noastră, numai fără cot să nu vândă; iar de la dobitoace ce vor cumpăra, să plătească vama și cisluiala precum au plătit-o pe timpul părinților noștri, așa s'o plătească. Și așijderea să nu se oprească nici odată în veci marfa neguțătorilor noștri în țeara lor pentru datorie, nici neguțătorilor lor în țeara noastră, măcar răzmiriță să fie, Doamne ferește de aceasta; ei să treacă cu toată marfa lor în țeara lor, fără de nici o piedică din partea vre-unuia din urednicii noștri, nici de vameș, nici de globaș. Și întru aceasta e credința noastră și a hoerilor noștri.

Scris în Vaslui, în anul 6945=1437, Aprilie 23.

XL.

† Стефанъ воєвода, Бжїєю матїю грпз земли Молдавскон. Пише ^мвзсѣмъ ^мвоиromъ и дворнико и шотвуомъ и прзгаремъ и жгдемъ и ватаманомъ и ^авсемг ^апоспостев : варе кто имаѣтъ должника оу Брашовѣ, цю бы ни ѣдинъ залогъ не оузалъ на торговчаны в Брашова, развѣ коли познаѣтъ своего длазжника, лицемъ тогди имаѣтъ заплатити то ^тистинныи ^кдолжни. И ^акто своего должника ^млице (позна) ^та оусучоче ^тправажа дати в своемъ долгу, цю бы ^апошо до Брашова, та цю бы оучинили и мз

право ^А рѣци Брашовстѣи на ѣго должника. ꙗ́ Брашовк-
 номъ кто ^Т будѣ ^Х цю оузмалъ ^Ж безъ и права, цю ѡздавна
 ѡмаютъ ѡ землѣи ^С гва ми, цюбы стѣ ѡмъ воротили вьскъ,
 до нити, цюбы не пришли болше жаловати. ꙗ́ кто не ^Т боудѣ.
 послышенъ нашѣмъ повелѣнїю ѡ запису, то ѡмаѣтъ ^Т быти
 по великомъ казни ^С гва ми.

Пн. оу Гочаевъ ма. е.

Hârtie. — Pecetia aplicată în fașă: mică, rotundă, de ceară roșie, cu legenda: «† Печать Стефана воеводы». — Arch. No. 432.

с. 1443—1447.

Pe verso următoarea notiță latină:

«Litera sonans, ut quilibet Moldaviensis habens debitores in medio Barcensium sua debita extorqueat coram iudicibus Barcensium de quibus sibi plena justitia imperaretur, nam debitores bonis, de quibus satisfaciant, omnibus careant».

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriu tuturor boerilor și dvornicilor și șoltuzilor și părgarilor și judeților și vătămănilor și la tot poporul: ori cine are datornici în Brașov, (acel cine-va), să nu ia nici un zălog de la neguțătorii din Brașov, fără numai când va recunoaște pe datornicul său în față; atunci acest adevărat datornic va trebui să-i plătească. Și numai acel care va recunoaște pe datornicul său și va voi să i se dea dreptul său din datoria sa, acel cine-va, să meargă la Brașov și acolo au să-i facă dreptate față de datornicul său sfetnicii Brașovului. Iar Brașovenilor ori cine ce va fi luat afară din dreptul lor, ce de mult îl au în țeara domniei mele, aceia să le înapoiăți lor tot, până într'un fir, ca să nu mai vină mai mult a se jălui. Și cel care nu va asculta de porunca și cartea noastră, acela va fi sub marea pedeapsă a domniei mele.

Scriș în Suceava, Martie 5.

XLI.

† Стефанъ воевода, Бжїєю млтїю гнз всен Молдовла-
хнскои земан. Пишетъ гво ми шолтвzv и прзгаремз w
Брашева и всѣмз добрымз людє w Брзскои земан. Прише
w васз Ханѣ Лучникз *) и говорилз гев ми w ва, да ходѣ
вашн лю оу нашен земан слободно сз своею торговлею,
а изрвєз ни жадномѣ за чужего товара да не вчинит са оу
нашен земан; а нашнмз такожде оу вашен странѣ. И кому
w нашн бгдетъ кривини w вашн лю, а ѡнз кх вамз да прїн-
детъ, а вы єм право да сзтворите; а нїє такоже вашн.

И тоє непоколѣнмо да стоїтъ выше писанное.

Пн. оу Говѣ, Ю. н.

*Hârtie. — Pecetia aplicată în faţă: mică, rotundă, de ceară roşie, cu le-
genda: «† Печать Стефана воеводы». — Arch. No. 438.*

c. 1435—1447.

† Ştefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn a toată țara
Moldovlahiei. Serie domnia mea șoltuzului și pârgarilor din
Braşov și tuturor oamenilor buni din țeara Bârsei. A venit de
la voi Hana Lucinie și mi-a vorbit domniei mele din partea
voastră, ca să umble oamenii voștri prin țeara noastră slobod

*) Termenul «Лучникъ» după Ханѣ, l-am lăsat ne tradus pentru că poate însemna: pro-
fesia lui Hana, numele, sau chiar porecla lui. Luat ca titlu de profesie, ar fi arcașul; ca nume
Luca; iar ca poreclă Usturoiă.

cu negoțul lor și proprie uimănuia pentru marfa străină să nu se facă în țeara noastră, și la ai noștri de așijderea în părțile voastre. Și dacă vre-unuia dintr'ai noștri i s'a făcut vre-o nedreptate de către oamenii voștri, apoi acela să vină la voi și voi să-i faceți dreptate, și noi așijderea (vom face) la ai voștri. Și cele mai sus scrise să stea neclintite.

S'a scris în Suceava, Iulie în 8.

N O T I Ţ E.

Ștefan II Ștefco, este al 2-lea fiu al lui Alexandru-cel-Bun, născut din Stana-Stanca. Alexandru-cel-Bun, e locul a spune, după o domnie bine cuvântată de 32 ani și 8 luni, o domnie plină de glorie și progres pentru țeară, părăsește lumea la 1 Ianuarie 1433, lăsând urmașilor o frumoasă și respectabilă moștenire. Cronica de la Bistrița nu cunoaște din ei de cât pe trei, dându-ne și data nașterii lor : «Și se născu lui cel dîntăiu fiu, numit Ilie voevod, în anul 6917=1409, Iulie în 20 din doamna Neacăș; iar Ștefan voevod s'a născut din Stanca, în anul 6919=1411; Petru voevod s'a născu din Marina, fiica lui Marin, în anul 6930=1422.»—Ilie, (vezi pag. 85-88) contrar afirmațiunilor din cronici, a domnit singur 9 luni : de la 1 Ianuarie 1433 până în Octombrie acelaș an, iar fratele său Ștefan singur : din Octombrie 1433 și până în 4 August 1435, apoi împreună cu fratele său Ilie : din 27 August 1435 până în 29 Maiu 1443. — Despre sfârșitul lui Iliăș, cronica de la Bistrița ne spune : «În anul 6952=1444, luna lui Maiu, în Vinerea înainte de pogorârea sf. Duh, Ștefan voevod prinse pe Iliăș voevod și-l orbi.» De aci înainte până la 1447 Ștefan asocia la domnie pe fratele său mai mic Petru. Dar la faptă și răsplată : după cum ucisesc, a fost și el ucis. A murit de o moarte crudă, fiind tăiat de nepotul său Roman voevod, la anul 1447, luna Iulie în a 13-a zi, și a fost îngropat într'aceiași lună, ziua a 16-a, în biserica sf. George din curtea M-rcii Neamțu. Vestea aceasta ne este păstrată într'o notiță în restul unui Mărgărint slavon din M-rea Neamțului. Mărgărintul e din anul 6951=1443, e scris de monahul Gavril. Iată acini și prețioasa notiță : «Е. лѣт. 6951, мѣца Іюліа въ 13 днѣ, ѡтѣкче съ глава Стефана воєвода, гспдрѣ земля Молдавскыя, сына Ілѣандра воєвода, ѡт Романа воєвода, сына Ілѣа воєвода. И погребенъ кыетъ въ Нѣмцескомъ монастырю, тогоже мѣца Іюліа въ 16 днѣ.» În traducere : «În anul 6951=1447, luna Iulie în a 13-a zi, s'a tăiat capul lui Ștefan voevod, domnul țării Moldovei, fiul lui Alexandru voevod, de Roman voevod, fiul lui Ilie voevod. Și a fost îngropat la M-rea Neamțului, intraceiași lună Iulie în a 16-a zi.»—De alt-fel pentru confirmarea celor de mai sus e și epitaful de pe mormântul său, cel infirmusețat de nepotul său Ștefan-cel-Mare. Iată-l : «Съи гробъ оукраш Іванъ Стефанъ воєвода, Бжю мѣстю гсдръ земан Молдавскон, сына Богдана воєвода, оунконъ сьовѣдъ Стефанъ воєводѣ, сына старог

Павѣдандра воевода, нже оуѣрзтѣи (оуѣрзѣа главы) в. лѣт. ꙗꙑц(нѣ)» În traducere : «Acest mormânt l-a înjrunuseŝat Ioan Ștefan voevod, din mila lui Dumnezeu domn al țării Moldonei, fiul lui Bogdan voevod, unchiului său Ștefan voevod, fiul bătrânului Alexandru voevod, pre carele l-a omorât tîindu-i-se capul în anul 6950—1447».—Ștefan a avut de soție pe Maria și de urmași pe Alexandru și Alexandria. Acest Ștefan pentru sufletul sânt răposaților părinți ai sei, pentru al dumniului și al copiilor săi, acordă M-rei Neamțu la 6950—1442 Februarie 19 pe fie-care an câte 2 măji pește de Chilia, iar din partea doamnei sile câte trei cântare icre negre. (=И дади есмин томъ монастырю на каждо лѣто по в мажи рнекь отъ Ксѣн, а отъ нашеи кнегинни три кантари икръ чернью) Arch. Stat., M-rea Neamțul, Ultimul act ce avem de la Ștefan e din 25 Iunie 1447.

ROMAN II, FIUL LUI ALEXANDRU-CEL-BUN

(4 Aprilie *) — August 1447)

XLII.

† Рома воѣво. Бжю млтю гирз земли Модавскон. Пш-
ше прѣтели наши мкылимз, свцемз њ шотвзв њ прзгаре
њ оуѣсн кѣщце велыкы њ малы, вѣдомо да е валыз : аже по-
могыз на Бз њ добили есми нашв ѡчизнв правою. Про
то ѣзрѣвшє се ли, а вы прѣйдѣте к на њ до нашеи земли
сх ѣсми своими торговлѣми њ товаро, не божи сѣ ни в
котори њшкоды; за нѣ е ва наша земля ѡтворена њ не
будете њмати в на никторон кривы, а ле хоче ва держа-

*) Prescurtarea «Пг» din document, care seamănă mai mult cu «Пп», nefiind obicinuită pentru luna August, cred că este pentru Aprilie. Fiind așa, domnia lui Roman II ca pretendent și coregent alături de fratele său Petru II, este a se data între Aprilie și August 1447.

ти оуѣ тон прави њ закона, како ли ёсте њмали при сто-
 почневшаго родителѣ нашего ѡлександра воёво. ѡ па ѡма-
 ёмз мирѣ на вси стороны. ѡ на то ё вѣра гва ми, выше
 писаннаго ми Романа воёво, ѡ вѣра вѣсѣ болѣрз нашн
 великы ѡ мали.

Пн. оуѣ Бако, в лѣ р-цине, ѡ. д.

Hârtie.—Pecetea aplicată în faţă: mică, rotundă, de ceară roşie, cu legendă:
 † Іw (Романъ)воєводѣ.—Arch. No. 430.—Pe verso are următoarea notiţă la-
 tină : *Roman voivoda, sonans ut quilibet securae de terra Barcensi ad ter-
 ram Moldaviensem proficisci valeat.*

† Roman voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Mol-
 dovei. Scriu la ai noștri dragi prieteni, județului și șoltuzului
 și părgarilor și tuturor neguțătorilor mari și mici, așa să vă
 fie în știre : că ne-ajutat Dumnezeu și ne-am dobândit oci-
 na noastră cea dreaptă. Drept aceia, văzând această carte,
 voi iarăși veniți la noi și în țara noastră cu tot avutul și marfa
 voastră, ne temându-vă de nici o perzanie, căci vă este deschisă,
 țeara noastră și nu veți avea din partea noastră nici o străm-
 bătate, ci voiți a vă ținea întru aceiaș dreptate și lege, ce le-ați
 avut pe timpul sănt răposatului părinte al nostru, Alexandru
 voevod. Și iarăși am pace din toate părțile. Și întru aceasta e cre-
 dința domniei mele, a mai sus scrisului Roman voevod, și credința
 tuturor boerilor noștri mari și mici.

Scris în Băcău, în anul 6955=1447, Aprilie 4.

NOTIȚE.

Roman III, domnește vre-o 8 luni : din Iulie 1447 și pâna în Aprilie
 1448. Roman e fiul lui Iliăș și după Dlugosz, cumnat cu Vlad Dracul voe-
 vodul muntean. Vlad Dracul ținea în căsătorie pe o soră a lui Roman. Ro-
 man moare la 2 Iulie 1448, cum zice Dlugosz : «otrăvit de niște boeri ai săi»

ALEXANDRU II ALEXANDREL,
ILICHNO SAU OLECHNO.

(Mai — 12 Oct. 1449. 16 Oct. 1451 — 25 Martie 1455)

XLIII.

† Млтію Бжїєю мы^а Ілександръ воевода, гпръ землѣ^а
Модавскон. Знаменито чини ѿ не сѣмъ листомъ нашнмъ вз-
сѣмъ, кто коли на не оузри нлі его оуслишитъ чтѣчи,
уже прирадли са ѣсми н с нашими богаре н оучинили ѣсми
сз всею нашею радою н дали ѣсми се ли нашъ прїате-
лемъ нашимъ, оусімъ Брашовѣномъ, оусімъ кнпцемъ н
оусен земли Брзсовскон ; оуси люде н оуси кнпце. На то
да нмаю ѿ на тотъ законъ н тоє право, цю нмали ѿ
нашего днда, ѿ Ілександра воево : коли до нашею земли
прїиду сз торговлею, цю бы доброволно ѿмъ прїити до на-
шен земли сз своею торговлею, цю коли имъ нмати. ѿ мыто
нмаю давати : ѿ тару по д гроши, ѿко было старое пра-
во дано имъ ѿ наши прекове; н цю бы ѿмъ доброволно н
слободно ходити по всеи земли гва ми ; н по городамъ ѿ
по торговомъ продавати свою торговлею : н соукна н плотна

и боевѣз и боеу коли имѣ имати. Яле полотно и боевѣз лок-
 темѣз да продаю, а сѣкна сѣз вигомѣз да продаю ски имѣ
 торговати сѣ. Я мѣто ямаю платити: ѡ ѡдногѡ пос-
 тава Колонію по вѣ гро, а ѡ Леоуѣію по нѣ гроши, а Быть-
 варѣз по нѣ, а Че по д гро. Я Гочавское мѣто нигде оу
 наше земли да не платѣтъ лише оу Гочавѣ, хотѣ бы за
 моремѣз ходили и па до Оугорѣз перешли бы сѣз торгѡю
 своѣ, еше да платѣтъ оу Гочавѣ мѣто Гочавское а инде
 ни оу наше земли. И цѡ бы вони были уни купитѣ собѣ
 волы и коровы, и па цѡ купили, ли товара или бѣ цѡ
 вѣз дни нашего дѣда, Александра боево, тако и мы дѣли
 имѣз тоѣ право и тоѣ волю. Я коли оуэхотѣ выгнати
 волы ѡ наше земли до Оугорѣз, тогди имаютъ платити
 ѡ каждо по вола по в гроши, а волше ничего да не платѣтъ
 Я ко кто коли имѣ познати оу ни кони или волы, бѣ где
 оу наше земли, и доведе на чѣкѣз на Брашовѣни из до-
 брими люми, а уни, Брашовѣни, не мочи имѣ поставити
 содыша за то конѣз а либо за то во, а Брашовѣни да

стратѣтѣз того конѣ али во вѣде а болше ничего глобоу
 да не имаю на собою, ни ѡди грошѣ, але тѣлко цю бы имз
 шкоду было а боше ницо. И никто ѡ наши боярѣ а ни
 оурашниковѣ да не смѣю болше бантовати и ни ни ѡдну
 нити ѡ ни не оузѣкти. И тако коли оусхотѣтѣз Брашо-
 вѣкни пре гва ми стояти на законѣ, коли име бу кто на
 ни тѣгати, а ѡни цю бы волни были прѣйти до на а быхомз
 мы и судили. И никто да не смѣетѣз судити и ни оу
 нашей земли безз и воли, ни ѡди бояри нашѣ. И коли
 бы хотѣ бу какѣи бояри нашѣ: или дворни, или мытни,
 или шотѣ, или прѣгаре, или бу какѣ рѣцѣ оузѣкти ѡ ни
 бу цю, или бантовати и, или мыта боше оузѣти ѡ ни ка
 есми выше писали и хотѣ бы имз разорити то законѣ и
 тое право, цю есми выше писали, бу оу чѣмѣ хотѣ оу едно
 нити, то оузри великон казни и оургию гва ми. Тое вѣсе цю
 бы имз было непорушено до живота гва ми. И на то е вѣра
 гва ми и вѣра боярѣ наши : вѣра пана Петра Гудича, вѣра
 пана Думи Браевича, вѣра пана Станчула, вѣра пана Кости
 дворника и брата его, пана Петра прѣкалавоу ; вѣра пана

Сырегла вистнѣрника и вѣра оу^хси бояръ наши велики
и мали. ^хѦ на болшею крѣпостѣ томѣ вхсѣмѣ въше писанно-
мѣ, велѣли есми нашѣмѣ вѣрномѣ панѣ Муханлу логофету,
писати и печа нашѣ привисити к сѣмѣ листѣ нашѣмѣ. ^тѦан-
ца писа оу Каслуи, в лѣто „сѣчнз. ^гѦу г.

Pergament.—Pecetea atârnată de un şnur de mătase roşie: mică, rotundă, de ceară roşie, cu legenda: «† Печать Ялксандра воевод.».*

No. 775.

† Cu mila lui Dumnezeu noi Alexandru voevod, domn al țării Moldovei. Înștiințare facem și cu această carte a noastră tuturor cari vor vedea-o sau vor auzi-o citindu-se, că ne-am sfătuit cu boerii noștri și am făcut cu întreg sfatul nostru și am dat această carte a noastră prietiniilor noștri, Brașovenilor tuturor, tuturor neguțătorilor și întregii țări a Bârsei; tuturor oamenilor și tuturor neguțătorilor. Prin aceasta să aibe de la noi acelaș așezământ și acelaș drept, care l-au avut de la moșul nostru, de la Alexandru voevod: când vin în țeara noastră cu mărfuri, să vină de bună voie în țeara noastră cu mărfurile lor, cari ce vor avea. Iar vamă au să dea: de tară câte 4 groși, precum a fost în vechiul drept dat lor de predecesorii noștri; și să meargă ei în bună pace și slobod pretutindenî în țeara domniei mele; și prin cetăți și pe la târguri să vindă mărfurile lor: și postav și pânză și bobou și ori ce vor avea. Dar pânza și boboul să-l vînză cu cotul, iar sucmanul să-l vînză cu bucata la ori cine ar târgui. Și vamă au să plătească: de postavul de Colonia câte 12 groși, iar de Leubia câte 18 groși, iar de Buda câte 8, iar de Cehia câte 4 groși. Iar vama Suceavei nicăirea în țeara

noastră să n'o plătească de cât la Suceava, fie c'ar merge până la mare, ori c'ar trece de acolo în Ungaria cu mărfurile lor, tot la Suceava au să plătească vama Suceavei și alt undeva nicăirea în țeara noastră. Și volnicii să fie ei a-și cumpăra boi și vaci, și tot ce cumpărau, sau marfă sau altele în zilele moșului nostru, Alexandru voevod, asemenea și noi le dăm lor acelaș drept și aceiași voe. Iar când vor vrea să ducă boi din țeara noastră în Ungaria, atunci au să plătească de fie care boi câte 2 groși, și mai mult nimic să nu plătească. Și ori-cine va recunoaște la dânșii cai sau boi, ori unde în țeara noastră, și-i va dovedi omul nostru pe Brașoveni prin oameni buni, iar ei, Brașovenii. nu vor putea depune cheazășie pentru acel cal sau pentru acel bou, atunci Brașovenii să piardă acel cal sau (fie) boi și mai mult nici o gloabă să nu ia pentru el, nici un groș, ci atât cât le-a fost și paguba și mai mult nimic. Apoi nimeni din boerii noștri și nici din urednici să nu cuteze a-î prigonii mai mult și nici-un fir de păr sa nu ia de la dânșii. De asemenea, când Brașoveni ar voi să stea în judecată dinaintea domniei mele, (cu) cine-î va pari pe dânșii, ei să fie volnicii a veni la noi ca să-î judecăm. Și nimeni alt să nu cuteze a-î judecă pe dânșii în țeara noastră fără voia lor, nici un boer al nostru. Iar când ar vrea ori-care boer al nostru: sau vornicul, sau vameșul, sau șoltuzul, sau pãrgariî, sau ori-care din sfetnici, să ia de la dânșii ceva, sau să-î prigioniască, sau vamă mai mare ar lua de la dânșii de cum am scris mai sus, și ar voi să-le strice acest așezământ și acest drept, ce l-am scris mai sus, fie cât un fir de păr, acela va vedea mare chin și urgie de la domnia mea. Toate acestea să-le fie lor neclintite în viața domniei mele. Și întru aceasta-î credința domniei mele și credința boerilor noștri: credința panului Petru Gudici, credința panului Duma

Braevici, credința panului Stanciul, credința panului Costea vornicul și a fratelui său, panul Petru părcălabul; credința panului Sârbul vistierul și credința tuturor boerilor noștri mari și mici. Iar pentru mai mare tărie a tot ce-i mai sus scris, am poruncit credinciosului nostru pan, Mihail logofătu, să scrie și pecetea noastră să atârne de această carte a noastră. Oanța a scris în Vaslui, în anul 6957=1449, August 3.

XLIV.*)

† Млтію Бжїю мѣ Ялѣксандръ воевода, господарь земли
 Модавскои. Знаменито чини ис сѣ листво наши кзсѣмь,
 кто на оузри наї его оуслѣши чтѣ, ѡ прирадили сѣ есми
 и с нашими колри и оучинили есми и сз оусею нашею ра-
 дою и дали есми се лї нашѣ приателе наши, оуси Бра-
 шовѣно, оуси кѣпце и оуси земли ѡ Брзсѣ; оуси люде
 и оуси кѣпце. Пна то да имаю ѡ на тотѣ зако и тоє
 право, цю имали ѡ наше днда, ѡ Ялѣксандра воево: коли
 до нашеи земли приду сѣ трзговлею, цю бы доброволно
 и прїти до нашеи земли сз своею трзговлею, цю коли и-
 му имати. Я мито имаю дати: ѡ тарѣ по д гроши, ѡко

*) Privilegiul de mai sus e confirmarea celui din 1449, dat de acelaș în prima domnie. Era obiceiul, că domnul la fie-ce domnie să confirme sau să înoiască privilegiile de mai înainte, bine înțeles dacă relațiunile între țări erau prietenești.

было старое право, дано и ш наши прекове; и цю бы и
 добровольно и слоконю ходити по всей земли гва ми; и по
 градо и по трзго продавати свою трзговлю: и сукна и
 платно и бобовз, и бг коли иму имати. Яле платно и
 бобо да продаю локтемз, а сукна сз виго да продаю, с ки
 иму трзгова сд. Я мьто имаю плати: ш едино вига Ко-
 лонева по вг гро, а ш Левбѣа по нѣ гро, а Бытзварз по
 и, а Чѣ по д гро. Я Свчавское мьто нигде дане платк-
 тз лишѣ оу Свчакк, хотк бы за море ходили и па Взн-
 гре да перешли бы сз трзговлею своею, ещѣ да платѣ
 оу Свчавк мьто Свчавское, а инде нигде оу нашей зе-
 мли. Цю бы ѡни волни были купити собк и во и коро,
 и па цю купили, ли товара ли бг цю вз дни нашего днда,
 Ялеждара воево, тако и мы дали есми и тоѣ правон тоѣ во-
 лю. Яко ли схоткты взгнати во лз ш наше земли до Угорз,
 тогда имаю плати ш каждо вола по в гро, а квлше ни
 чего да не платктз. Я тако кто коли иму познати оу
 ни кони или волз, бг где оу нашей земли, и доведе на

чакъ на Брашовѣнина нз добрили люми, а шни, Брашовѣ-
 ни, немочи имъ постави совдыша за то ко или за во-
 а Брашовѣни да стратѣтъ то конѣ или вола, а бѣше
 нице глобу не имаю на собою, ни гроша, але тѣлко цю
 бы и и шко была, а бѣше ницо. Я никто ѡ наши боарз
 а ни оурѣднико да не смею бѣше бантовати и ни за
 еди ни ни ѡ ни оузѣти. Тако, коли сѹхотѣ Брашовѣне-
 пре гѣ ми стоати на зако, коли име бу кто на ни ти-
 га, а шни цю бы волни били прити до на, а быхо мы и
 сѹдили. Я никто да не смѣе сѹдити ни оу нашеи земли
 безз и волн, ни ѡдї боарзиз на. Яко ли бы хоти бу ка-
 кїи боари на, или дворни, или мытни, или шолтѣзз, или
 прзгари, или бу каки рѣцѣ, или оузѣти ѡ ни бу цю, или
 бантовати и, или мыта оузѣти ѡ ни бѣше ка есми
 више писали, и хотил бы и разорити тотз законз и тоє
 право, цю есми више писали, бу оу че, хоте за еди гро, то
 оузри великон казни и оургїю гѣ ми. Тоє все цю бы и
 было непорушено до живота гѣ ми. Я на то е вѣрѣра

(sic) гва ми и вѣра воарз наши : вѣра пана Дули Брае-
 ви, и вѣра пана Манола хотинско, вѣра пана Станчу,
 вѣра пана Коти прзкалаба и брата его пана Петра, вѣра
 пана Ивана Банчана, вѣра Кости Ёрзша ; вѣра оу си воарз
 наши велики и малы. Я на буашен крѣпотъ томъ выше
 писанномъ, велѣли есми нашемъ вѣрномъ, пану Муханлу ло-
 годетѣ, писа и привѣси нашу печа к семѣ листѣ нашемѣ.
 Ни оу Васили, Петроз Ярданови. в лѣ „сиѣ, мица Ялу ви.

*Pergament.—Pecetea atârnată de un şnur de mătase, împletit în două
 vişe, roşiu şi alb ; mică, rotundă, de ceard roşie, cu legenda : «† Ялвксан-
 дръ воевод*». Acad. Rom., pecetia 8.*

† Cu mila lui Dumnezeu noi Alexandru voevod, domn al
 țării Moldovei. Înștiințare facem cu această carte a noastră
 tuturor cari vor vedea-o sau vor auzi-o citindu-se, că ne-am
 sfătuit cu boerii noștri și am făcut cu tot sfatul nostru și am
 dat această carte a noastră prietiniilor noștri, Brașovenilor tu-
 turoara, tuturor neguțătorilor și întregii țări a Bârsei, tuturor
 oamenilor și tuturor neguțătorilor. Prin această să aibe de la
 noi acelaș așezământ și acelaș drept, care l-au avut de la
 moșul nosiru, de la Alexandru voevod : când vin în țeara noastră
 eu mărfuri să fie liberi a veni de bună voie în țeara noastră cu
 mărfurile lor, cari ce vor avea. Iar vamă au să dea : de tară câte
 4 groși, precum a fost în vechiul drept dat lor de predecesori
 noștri ; și volnic să fie și slobod să umble în toată țeara dom-
 niei mele ; și prin cetăți și pe la târguri ca să vânză marfa lor :
 și sucman și pânză și bobou și ori ce vor avea. Dar pânza și

boboul să-l vînză cu cotul, iar sucmanul cu bucata să-l vînză, la orî-cine ar tîrgui. Şi vamă au să plătească : de bucata de Colonia câte 12 groşi, iar de Leubia câte 18 groşi, iar de Buda câte 8, iar de Cehia câte 4 groşi. Iar vama Suceveană nicăirea să nu-o plătească de cât la Suceava, fie c'ar merge peste mare, orî c'ar trece de acolo în Ungaria cu mărfurile lor, eî tot la Suceava au să plătească vama Suceavei, iar alt unde-va nicăirea în țeara noastră. Şi volnicî să fie a-şî cumpăra şi boi şi vacî, şi tot ce cumpărau, fie marfă sau altele în zilele moşului nostru, Alexandru voevod, asemenea şi noi le am dat lor acelaş drept şi aceiaşi voie. Iar cândvor vrea să ducă boi din țeara noastră în Ungaria, atunci au să plătească de fie care bou câte 2 groşi, iar mai mult nimic să nu plătească. De asemenea orî cine va recunoaşte la dinşîi cai sau boi, orî unde în țeara noastră, şi omul nostru îi va dovedi pe Braşovenî cu oameni bunî, iar eî, Braşovenî, nu vor putea depune chezăşie pentru acel cal sau bon, atunci Braşovenî să piardă acel cal sau bou, şi nicî o gloabă mai multă să nu ia pentru el, nicî un groş, ci atât cât le-a fost şi paguba şi alt nimic mai mult. Apoi nimenî din boerîi noştri şi nicî urednicul să nu cuteze a-î băntui mai mult şi nicî-un fir de păr să nu ia de la eî. Asemenea, când Braşovenî ar voi să stea în judecată dinaintea domniei mele, orî-cine i-ar părî pe eî, să fie volnicî a veni la noi, şi noi să-î judecăm. Şi nimenî alţiî să nu cuteze a-î judecă pe eî în țeara noastră fără voia lor, nicî-un boer al nostru. Iar când va vrea vre-un boer al nostru : sau dvornicul, sau vameşul, sau şoltuzul, sau pîrgariî, sau orî-care din sfetnicî, să ia ceva de la eî, sau să-î băntuiască, sau vama mai mare ar lua dela eî de cum am scris mai sus, şi ar voi să le strice acest așezămînt şi acest drept, ce l-am scris mai sus, fie chiar pentru un groş, acela va vedea mare chin şi urgie de la domnia mea. Toate acestea să le fie lor neclintite în viața domniei mele. Şi întru aceasta e

-credința domniei mele și credința boerilor noștri : credința panului Duma Braevici, și credința panului Manoil din Hotin, credința panului Stanciul, credința panului Costi părcălabul și a fratelui său, panul Petru ; credința panului Ivan Băiceanul, credința lui Costi Orăș ; credința tuturor boerilor noștri mari și mici. Iar pentru mai mare tărie a celor scrise mai sus, poruncit-am credinciosului nostru, panului Mihail logofătul, să scrie și să atârne pecetia noastră de aceasta carte a noastră.

A scris, Petru Ardanovicî, în Vâsluî la anul 6960=1452, luna August în 12.

NOTIȚE.

Alexandru II Alexandrel, fratele lui Roman, urmează la domnie după unchiul său Petru al II-lea, însă cronicile noastre numesc ca urmaș al lui Petru pe un altul, pe un oare-care Ciubăr-vodă, care ar fi domnit 2 luni. Acest Ciubăr-vodă însă nu poate fi altul de cât generalul unguresc Czuber, trimis în Moldova cu oaste ca să ajute pe cumnatul lui Ioan de Huniad, pe Petru a lua domnia. Czuber se constată în documentele publicate de gróf Teleki József, (Hunyadiak Kora) Timpul Huniazilor. Și probabil, că tot el a luat în stăpânire Chilia, cedată de Petru, Ungurilor.— În privința familiei, nașterii și a morții lui Alexandrel, Ilichno sau Olechno după numele său slav, letopisețul de la Bistrița ne spune următoarele : «In anul 6933=1425, Octombrie în 23 își luă Ilie voevod soție și o aduse Ghidigoli, Sămbăta, se cunună cu ea Dumineca și i se nascu în anul 6935=1427 un fiu și îi deteră numele Roman ; iar Olechno se nascu în anul 6946=1438 August în 17 și muri în Cetatea-Albă la anul 6963=1455.» Peștorul Ghedigold se constată în 1421 și 1432 ca voevod de Podolia și apoi de Vilna (v. Iorga, Chilia și cetatea-Albă, p. 83 și 302). Alexandrel s'a urcat pe tron Prin April—Mai 1449 și n'avea atunci de cât 11 ani. Domnia o conduse, susținut fiind de mama sa doamna Maria și ajutat de sfetnicul său Manoil, părcălabul cetății Hotin. Manoil rămase credincios casei lui Iliș ; însoți pe văduva Maria în Polonia în exil, fu sfetnicul înțelept și mâna dreaptă a lui Alexandrel. Dar de abia apucă să domnească tinărul domn, că în potriva lui se ridicară unchiul seî Bogdan, tatăl lui Ștefan-cel-Mare, apoi Petru III poreclit Aron. Bogdan recunoștea dreptul lui Alexandrel și, după Dlugosz, voia să țină domnia numai până ce Alexandru va împlinea 15 ani. Fiind susținut de cei nemulțumiți cu domnia lui Alexandrel, Bogdan luă domnia în urma luptei de la Tămășeni. Despre aceasta luptă letopisețul de la Bistrița ne spune următoarele : «In anul 6957=

1449, luna lui Octombrie în 12, venit-a Bogdan voevod și a lovit pe Alexandru voevod la Tămășeni, aproape de târgul Romanului, și i-a omorât o mulțime de boeri, între care pe Oancea logofătul și pe Costea Andronic; și mulți alții au fost omorâți. Alexandrel învins se retrase dinaintea unchiului său Bogdan, după o scurtă domnie de câte-va luni (din Mai până în Octombrie). Dar nici Bogdan nu domni mult, căci la 16 Octombrie 1451 după 2 ani de domnie pieri la Răușeni de mâna ucigașă a fratelui său Petru III Aron, și ast-fel din nou luă Alexandrel domnia, pe care o ținu de fapt până la 1454; de drept însă până la 1455. Căci de la 1454 și până la 1455 el domni peste partea de jos a țării, deși era domn a toată țeara și purta acest titlu, pe când unchiul său Petru stăpâni peste partea de sus a țării. În 1455, Alexandrel nemulțumit de soarta sa, porni război contra ucigașului Petru-vodă. Și în ziua de 25 Martie 1455, ziua Bunei Vestiri, se dete la Movile lupta hotărâtoare între el și Petru. Alexandrel învins, se retrase la Cetatea-Albă, unde după o săptămână, în ziua de Paști, își dete obștescul sfârșit, otrăvit de către boeri. Ceia ce-i demn de amintit din toată domnia lui, e faptul apropierii relațiilor bisericești ale Moldovei cu Patru chia de Ohrida. Pe timpul său, în a doua domnie, pe la sfârșitul anulu 1453, s'a bine cuvântat mitropolit kir Teoctist cel Bătrân, de arhiepî copul sârbesc kir Nicodim. (И потомъ въ днѣя Ялѣксандрѣла, сына Нѣлаша воеводѣ, благослови сѧ прѣосвященныи митрополантъ курь Феоктисть Старый от архіепископа курь Никодима). cf. Sbornic din 1557 la M-re Neamțu. Alexandrel a îngrijit de biserici, îmbogățind pe câteva cu odoare și venituri. Insemnăm că a dat la anul 6960=1452 de s'a scris pentru sfânta M-re a Neamțului cartea numită „*vasile cel nou*“. La urma cărții citim următoarele: «Изъоленіемъ шца и съ писпкъшеніемъ сына и съвръшеніемъ свѣтаго Дюуха, Іоу Ялѣксандрѣ воевода, Божією мнѣстією господарѣ земан Мѣладавскон, сынъ Нѣла воевода, даде и исписа сѧ книга, рскомаѣ Басиліи Нови, ржкож мнѣнаѣ Дѣрודה, и даде еѧ въ црквиѣ Нѣмечьскіи монастырѣ, надеже естъ храмъ свѣтаго Езнесеіиѣ Господа Бога и спаса нашего Ісуса Христа, въ лѣто „суѣ“. Тако кѣ ѣ изъодеѣ шт негово же прѣписаномъ.—Помѣни, Господи, Благіѣ, начрѣташмаго книгѣ сѧ». În traducere: «Cu voia Tatălui și ajutorul Fiului și săvârșirea sfântului Duh, Iō Alexandru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei, fiul lui Ilie voevod, a dat și s'a scris această carte, numită *vasile cel nou*, de mâna monahului Dorotei, și a dat-o la biserica M-rei Neamțului, unde se prăznuște hramul Sfântei Înălțări a Domnului Dumnezeu și mântuitorului nostru Isus Christos, în anul 6960=1452. Așa era în izvodul după care am transcris. Pomeneste, Doamne, pe Evloghie, scriitorul acestei cărți.» În unele documente Alexandrel se intitulează, ca și moșul său Alexandru-vodă-cel-Bun, ast-fel: «Мѣстією Бжію, ѣзъ ракъ вѣдкы мовго Іѣ Ха, Іоу Ялѣксандрѣ воевода ѣ гдѣнь всѣн Мѣладѣлѣхискон земан. = *Cu mila lui Dumnezeu, eu robul stăpânului meu, Isus Christos Iō Alexandru voevod și domn a toată țeara Moldovlahiei*». Titul acesta „al Moldovlahiei!“ nu-l poartă de cât parte

din mitropoliții țării și următorii domnitori : Alexandru-cel-Bun, Ștefan Stejco, Alexandrel, Ștefan-cel-Mare și Petru Șchiopul (B. P. Hasdeu, Arch. Ist. I, p. 140). Exceptând pe Petru Șchiopul, titulatura aceasta pare că stă în legătură cu posesiunea cetăților Chilia și Cetatea-Albă. Ștefan cel Mare a luat Chilia în anul 1465 în ziua de 26 Ianuarie, într-o Sămbătă.

P E T R U III A R O N

(16 Octombrie 1451—12 Aprilie 1457)

XLV.

Оу̑си^м Брашовкнѡ.^м

† Мл̑т̑ю Бж̑ією м̑ѣ Петр̑ъ воєво, гпр̑з земл̑и Мо-
дл̑вскон. Чинимъ знаменнто ꙗс с̑к̑мз листо нашн взс̑к̑мз,
кто на ѡзр̑и ꙗли ѡго ѡсл̑шн чт̑ѡ, ѡже дораднлн с̑ѣ ѡсл̑н
с̑з взс̑лмн нашнмн боѡри ꙗ дали ѡсл̑н с̑ѣ наш̑ ли пр̑ѡѡте-
лемз нашнмъ, оу̑снмз Брашовкнѡмъ. На то ѡ в̑ѣ ꙗмалн
оу̑ наш̑ земл̑и то закѡ, цю ꙗмалн вз д̑нн родител̑к̑ на-
шего, ꙗл̑ѡдранд̑ра воєво, ꙗ вз д̑нн брат̑їѡ нашн ꙗл̑нѡша,
ꙗ Стефан̑а ꙗ Петра воєво, цю в̑ѣ ꙗмз оу̑си в̑ѣло слово-
но ꙗ доброволно пр̑їтн до нашен земл̑н, с̑з своѡмн тр̑з-
говл̑к̑мн, ꙗ ходити оу̑ нашен земл̑н продавати ꙗ к̑ѡновати
товара везд̑ѣ по нашен земл̑н, по тр̑гомъ ꙗ по селомъ.

що ймѣ на довно бѣде; а мѣто ймаю платити ѡ тарз
 ѣди д гро; коли прїидуть ѡ нашѣи земли ѣ коли па вкї
 йду ѡ нашѣ земли, тако да даду, по д гро да платѣ, ка
 старкї зако вкї; а ѡ вола по в гроши да плати. Й нигде
 ѣ нашѣи земли Бучавское мѣто да не платять лише ѣ
 Бувѣ, що вкї платили коли прїиду оу Бучавѣ, а йнде ни-
 где що вкї не ймали ѣн платити; ѣ варе ка вкїло право ѣ
 при ѡцѣ нашего, тако ѣ мѣ по том даѣмъ ѣ потверж-
 даемъ ѣ ѣс сїмъ листомъ нашимъ, то взсе вкїше писанное,
 да вуде ймъ непоршненно ни ѣчемъ до нашего жикота. Про
 то, ни ѡди на бояри а ни ѣрѣдни, а ни мкїтни, нигде
 по нашѣи земли да не смѣю ймъ поршити при свои шїи
 ѣ имѣнїи. Й ѡ сѣна ѣ ѡ плона ѣ ѡ ѣси торговли ймаю
 мѣто платити, ѣако ѣ права йздавна. Й на то ѣ вѣра
 гва ми, вкїше писанного Петра воѣво, ѣ вѣра сѣ боярь на-
 ши, великы ѣ малкы. Й на бошеѣ крѣпость, томъ взсемъ
 вкїше писанномъ, велѣли ѣсми нашемъ вѣрномъ, паноу Петру
 лодету, писати ѣ привѣсити наши печа к семоу листу нашемъ.

Пн. ЕѲПАША ОѲ ГѲВѲК, В АКТО СЦѲГ, МЦА Ю. В.

Pergament. — Pecetea atârnată : mică, rotundă, cu legenda : † Печатъ Петра воеводи ; scris cu cerneală albastră.— Arch. No. 778.

Tuturor Braşovenilor.

† Cu mila lui Dumnezeu noi Petru voevod, domnul ţării Moldovei. Facem cunoscut prin această carte a noastră tuturora, cari vor vedea-o sau vor auzi-o citindu-se, că ne-am sfătuit cu toţi boerii noştri şi am dat această carte a noastră prietenilor noştri, tuturor Braşovenilor. Intru aceea să aibă în ţeara noastră acelaş aşezământ, ce l-au avut în zilele părintelui nostru, Alexandru voevod, şi în zilele fraţilor noştri Ilias, Ştefan şi Petru voevod, anume : să le fie lor tuturora iertat a veni de bună voe în ţeara noastră cu mărfurile lor şi a umbla prin ţeara noastră viuzend şi cumpărând marfă pretutindenî în ţeara noastră, pe la târguri şi prin sate, ce le va fi lor pe plac ; iar vamă au să plătească de tară câte 4 groşi ; când vor intra în ţeara noastră şi când vor eşi din ţeara noastră, earăşi să dea, câte 4 groşi să plătească, precum a fost în vechiul aşezământ ; iar de bou să plătească câte 2 groşi. Iar vama Suceavei nicăirea în ţeara noastră să n'o plătească de cât la Suceava, atunci când vor veni în Suceavă, iar în altă parte nicăirea să n'aibe a o plăti ; şi ori-ce alt drept vor fi avut pe timpul părintelui nostru, de aşjderea le dăm şi întărim lor prin această carte a noastră, toate cele mai sus scrise, să le fie lor nestrămutate de nimeni în viaja noastră. Drept aceia, nici unul din boerii noştri şi nici un urednic, şi nici un vameş, nicăirea în ţeara noastră să nu cuteze a rupe lor acest aşezământ pe capul şi averea sea. Dar de la postavuri şi de la inuri şi de la ori-ce mărfuri vor avea să plătească vamă, precum s'a orfinduit mai nainte. Şi intru aceasta e credinţa domniei mele, a mai sus scrisului Petru voevod, şi credinţa

tuturor boerilor noştri mari şi micî. Iar pentru mai mare tărie, tuturor celor de mai sus scrise, am poruncit credinciosului uoştru, panului Petru logofătul, să scrie şi să atârne pecetea noastră de această carte a noastră. A scris Vulpaş în Suceava, în anul 6963=1455, luna Iunie 2.

N O T I Ţ E.

Alexandru-cel-Bun a avut doi fii cu numele de Petru. Primul, Petru II, născut din Maria-Marina, se constată ca domn în 1448 şi domneşte din Martie 1448 şi până în Maiu 1449. Mai înainte de această dată fusese asociat la domnie de fratele său Ştefan după înlăturarea lui Iliaş. Iar după omorirea lui Ştefan de către Roman, el se refugiază în Ungaria, căutând sprijin la Ion de Huniad. După Dlugosz, pe la 1447 el ar fi luat în căsătorie pe sora lui Huniad, o femeie trecută de vârstă. Cu ajutorul ce căpătă de la Huniad, Petru isbuti să ia domnia prin Martie 1448. Primul document ce cunoaştem de la el e din 5 Aprilie 1448 (Hasdeu, Arch. Ist. vol. I, p. 153) iar al doilea e din 11 Septembrie acelaş an, un privilegiu comercial pentru Braşoveni, despre care face amintire Petru Aron în hrisovul său de mai sus. Prin acest privilegiu Petru confirmă negustorilor Braşoveni privelegiile, ce le avuseseră aceştia pe timpul tatălui său Alexandru şi pe timpul fraţilor săi Iliaş şi Ştefan. După acest privelegiu, negustorii Braşoveni aveau dreptul să cumpere şi să vândă mărfuri în toate târgurile din Moldova, plătiind la intrare şi eşire câte 4 groşi de tară, iar de bou câte 2 groşi, iar de la alte mărfuri—postav şi în mai ales—atât cât era obiceiul din vremile vechi (I. Bogdan, Anal. Acad. Rom. seria II. —Tom. XI.) Despre sfârşitul său Cronica lui Urechă în acord cu cronicile anterioare zice : «Iar Petru voevod după ce a dat Chilia Ungurilor, aî domnit un an şi au murit».

Al doilea fiu, Petre III Aron, domneşte din Octombrie 1454 şi până în 1457. Acest Petru poartă războaie pentru domnie cu fratele său Bogdan şi cu nepotul său Alexandrel. După cronica de la Bistriţa, Bogdan II a fost omorit de acesta la 16 Octombrie 1451, la Răuşeni, în Bucovina, aproape de Suceava. Bogdan a fost înmormântat la Rădăuţi. Fiul său, Ştefan-cel-Mare, i-a ridicat spre pomenire şi veşnică odihnă pe locul unde fusese ucis, la Răuşeni, biserica cu hramul Tăerei capului sf. Ion Botezătorul. (vezi Kozak, Inscricţiuni din Bucovina, p. 117). Petru III Aron a fost cel dintâi, care a închinat ţeara Turcilor, oferindu-le anual un tribut de 2000 galbeni ungureşti. Această închinare s'a făcut în toamna anului 1456. El a murit la anul 1469, tăiat de Ştefan-cel-Mare. Iată ce ne spune Cronicarul polon, Dlugosz, în această privinţă : «Trimes'au (Ştefan) şi lui Petru — carele omorâse pre tată-său, şi lui încă se împotriva în

domnie, ajutorit fiind de Mateiaș, craiul Ungariei, — cărți și daruri supt numele boerilor din Moldova, de l-au chemat să vină, să le fie domn, iar după ce au venit l-au prius viu și i-au tăiat capul.» v. Șincai, Cronica Românilor, p. 54.—Petru Aron a avut de urmași pe Alexandru și pe Ilie, cari însă n'au domnit. Despre Alexandru ne vorbește Dlugosz, (v. ed. 1-a, II, col. 547—8; ed. a 2-a, XIV, p. 645—6), despre Ilie ne vorbesc mai pe larg, Cromer, Michovie și Sarnicius: «Adunându-se seim în Petricovia la începutul anului 1501, din porunca Craiului Ioan Albert, au venit acolo soli de la Ștefan, palatinul Moldovenilor, cari după așezământul (în anul 1499) legat, cerea pre Ilie, feciorul lui Petru, carele fusese palatin mai nainte de Ștefan, pentru că se zicea: că poștește domnia Moldovei.—Iar la cererea lui Ștefan a da pre nevinovatul Elie, carele se ruga să nu-l dea, după multă sfătuire se vedea a fi lucru tirănesc, a ținea iarăși pre rivalul soțului celui necredincios, de carele ar trebui să se teamă și să se ferească, măcar că Polonilor le-ar fi fost de folos, totuși se împotriva așezământului mai înainte făcut, și se judeca, că Ștefan il va lua cu război, căci solii încă așa se lăuda. Iară craiul gălindu-se cu oastea în Prusia, nu vrea să lase pre Ștefan protivnicul din dărăpt. Despre acestea așa slătuindu-se, Ilie nu s'au dat lui Ștefan, ci i-au tăiat capul înaintea solilor. Și ca să nu se vadă a fi făcut aceia fără vină, preste dreptate, au scornit, că Elia au făcut cărți viclene sub numele Craiului» V. Șincai, Cronica Rom. p. 102.

ȘTEFAN-CEL-MARE.

(12 Aprilie 1457 — 2 Iulie 1504)

XLVI.

† Млгтїю Бжїю мѣ Стефанъ ковеода, гирѣ земли Мо-
давскон. Чини знаменитѣ и скѣмъ наши листѣ възскѣмъ, кто
на оуѣзри илї его оуслѣшиши чтѣчи, ѡже прирадили скѣ есми
с нашими коваре и сѣ оусею нашею радою и дали есми се
на ли прїѣтеле наши, оуси Брашовкѣно, и оуси кѣпце, и оу
сен земли ѡ Брѣскѣ; оуси люде и оуси кѣпце. На то да

^{т т с т н} имаю ѡ на то зако ѿ тоє право, цю ѿмали ѡ нашего дѣда,
^т ѡ Плещандра воеводы: коли до нашеи земли съ торговлею,
^а цю бы добровоно ѿмъ прѣйти до нашеи земли съ своею
^т торговлею, цю коли ѿмѣ ѿмати. ѿ мкѣтѣ ѿмаютъ плати-
^{т ш ж м} ти: ѡ тари по четыри гро, ѡко было старое право, и да
^{т х а м а} но ѡ наши прекозе; ѿ цю бы и добровоно ѿ словобо хо-
^{с м м м} дити по всен земли гка ми: и по граду ѿ по тръго прода-
^{в р а т} вати свою торговлю: ѿ сѣкна ѿ платно ѿ бобо, ѿ бѣ коли ѿмѣ
^{т к м к} ѿмати. ѿ ле плано ѿ бобо да продаютъ локте, а сѣна съ
^{м м т} кнго да продаютъ съ кнѣ ѿмѣ торговати съ. ѿ мкѣтѣ ѿма-
^т ютъ платити: ѡ единого вѣга по дванадѣскте грѣши,
^т а ѡ Левѣѣ по ѡсмъ-на-дѣскте грѣши, а Бѣтваръ по и,
^{х ш ч} а Че по д гро. ѿ Совское мкѣтѣ нигде да не платѣтъ,
^{ч м к х} лише оу Совк, хотк бы за море ходили ѿ па Бѣнгрѣ да
^{ч ч} першли бы съ торговлею своею, ѣще да платѣтъ оу
^{ч ч} Совк, мкѣтѣ Совское, а ннде нигде оу нашеи земли. ѿ
^{а р} цю бы ѡни волни вѣпити совк ѿ во ѿ коро, ѿ пакъ цю
^{а г} купили, или товара, или бѣ цю въ дни наше дѣда, Плещанд-

дра коєко, тако њ лмы дали есми н тоє право њ тоє во-
 лю. Њко ли оуѣхот'ктз выгнати волы ш нашєи землѣ до
 Оугорз. тогда ѡмаю платити ш кадого вола по в гро, а
 боше ничего да не плат'ктз. Њ тако коли ѡмв по-
 знати оу' ни кони ѡли волы, в' где оу' наше землѣ, ѡ
 докеде на чакз на Брашов'кне ѡз докрыми люми, а Бра-
 шов'кни немочѣ ѡмв поставити содыша за ко ѡли за во,
 а Брашов'кни да страт'к того ко ѡли во, а боше
 глобв не имає ни гро, т'ко цю бы ѡмз бы ѡшко,
 а боше ницо. Њ никто ш наши боярз а ни оур'кни да не
 см'ке оу'зати ш ни ни еди гро ѡ тако коли оуѣхот'к
 Брашов'кне пре на стотати на зако, коли ѡме в' кто на
 ни т'кгати, а ѡни да св вони прити пре на а в'хо мы
 и с'дити а инкы никто оу' нашеи землѣ в' воли, ни
 бояри а ни дворни а ни шотв да не см'кетъ и с'дити
 а ни оу'зати ѡс ни, ни еди гро боше ка в'ше нише при
 нашеи великои канѣ ѡргю гика ми. Тоє в'зе в'ше
 нише, цю бы ѡмз коло непоруно до нашего живота. Њ на

то ѿ вѣра гива ми выше писаннаго ми, Стефа воеводы;
 ѿ вѣра наше митрополита кѹ Теѡктиста. ѿ вѣра боярз
 наши: вѣра пана Маноила, вѣра пана Бланкула прзка-
 лаба, вѣра пана Йлѣаша Моргуза, вѣра па(на) Петра Понича,
 вѣра пана Йлѣвла спатарк, вѣра пана Томы Кнзде, вѣра
 пана Мунка Кралк, вѣра пана Димитркушеки Стецка, вѣра
 пана Коми, вѣра пана Йсана постеника, вѣра пана Ста-
 нилмира вистѣарника, вѣра пана Саки спатарк, вѣра пана
 Тадѣра чаника, вѣра па Зѣкрз стоника, вѣра пана Іу-
 на коми, и вѣк вѣск боярз наши и великы ѿ малы, а на
 боше крѣпо тому вѣсему выше писанно, велѣли есми на-
 шелу вѣрому, пани Биспашѣ покацѣрю, писати ѿ печа
 на привѣсети к сему наше листу.

Пн. Йлѣашз оуѣ Горк, в лѣк рсцѣс, м. гл.

Pergament.—Pecetea atârnată de un şnur albastru de mătase, împletit în două vişe; mică, rotundă, de ceară roşie, cu legenda: «† Печатъ Стефана воеводи».—Arch. No. 777.

† Cu mila lui Dumnezeu noi Ştefan voevod, domn al ţării Moldovei. Facem cunoscut cu aceasta carte a noastră tuturor, cari vor vedea-o san citindu-se vor auzi-o, că ne-am sfătuit cu boerii noştri şi cu întreg sfatul nostru şi am dat această

carte a noastră prietenilor noștri, tuturor Brașovenilor, și tuturor neguțătorilor, și întregii țări a Bârsei; tuturor oamenilor și tuturor neguțătorilor. Prin acesta să aibe de la noi același așezământ și același drept, care l-au avut de la moșul nostru, de la Alexandru voevod: când vin cu mărfuri în țeara noastră, să fie liberi să vină de voe bună în țeara noastră cu mărfurile lor, cari ce vor avea. Și vamă au să plătească: de tară câte patru groși, precum a fost în vechiul drept, dat lor de predecesorii noștri; și să meargă de bună voe și slobod pretutindeni în țeara domniei mele; și pe la târguri și prin cetăți să vinză marfa lor: și postav și pânză și hobou, și ori ce vor avea. Dar pânza și boboul să-l vânză cu cotul, iar postavul cu bucata să-l vânză la orî cine ar târgui. Și vamă au să plătească: de bucată câte doisprezece groși, iar de Leubia câte opt-sprezece groși, iar de Buda câte 8 groși, iar de Cehia câte 4 groși. Iar vama Suceavei nicăirea să n'o plătească, de cât la Suceava, fie c'ar merge peste mare, ori c'ar trece de acolo în Ungaria cu mărfurile lor, tot la Suceava, au să plătească, vama Suceavei, iar alt undeva nicăirea în țeara noastră. Și să fie volnici ei a-și cumpăra și boi și vaci, și tot ce cumpărau, fie marfă, sau altele în zilele moșului nostru, Alexandru voevod, așijderea și noi le-am dat lor același drept și aceeași voe. Iar când vor vrea să ducă boi din țeara noastră în Ungaria, atunci au să plătească de fie care bou câte 2 groși, și mai mult nimic să nu plătească. De așijderea veri cine va recunoaște la ei cai sau boi, orî unde în țeara noastră, și-i va dovedi omul nostru pe Brașoveni prin oameni buni, și ei, Brașovenii, nu vor putea depune chezășie pentru cal sau pentru bou, atunci Brașovenii să pearză acest cal sau bou, și mai multă gloabă să nu ia nici un groș, ci atât cât le-a fost și paguba, iar mai mult nimic. Apoi nimeni din boerii noștri și nici urednicul să nu cuteze a lua de la ei nici un groș. De așijderea veri cine din Brașoveni ar voi să stea dinaintea no-

stră în judecată (cu) cei cari-i vor pâra pe ei, ei să fie volnici a veni înaintea noastră ca să-î judecăm pe dânșii și alt nimeni în țeara noastră fără de voia lor, nici un boer și nici vornicul și nici șoltuzul să nu cuteze a-î judeca pe ei și nici a lua de la ei, nici un groș mai mult de cum scriu mai sus sub mare chin și urgie a domniei mele. Toate aceste de mai sus ce scriu, să le fie lor neclintite în viața noastră. Și intru aceasta e credința domniei mele mai sus scrisului, Ștefan voevod ; și credința mitropolitului nostru chir Teoctist, și credința boerilor noștri: credința panului Manoila, credința panului Vlaicu părcalabul, credința panului Iliăș Modruz, credința panului Petru Ponicî, credința panului Albul spătarul, credința panului Toma Cândea, credința panului Mica Crale, credința panului Dumuncușevici Ștețco, credința panului Cozma, credința panului, Isaia postelnicul, credința panului Stanimir vistiernicul, credința panului Sachis spătarul, credința panului Tader ceașnicul, credința panului Zbeară stolnicul, credința panului Ioan comisul, și credința tuturor boerilor noștri mari și mici. Iar pentru mai mare tărie a tuturor celor de mai sus scrise, am poruncit credinciosului nostru, panului sub-cancelar Vulpaș, ca să scrie și să atârne pecetea noastră de aceasta carte a noastră.

A scris Iliăș în Suceavă, în anul 6966—1458, Martie 13.

N O T I Ţ E.

Despre Vulpaș, sub-cancelarul lui Ștefan-cel-Mare, ne vorbesc mai multe urice atât de la Ștefan cât și de la predecesorii săi, Alexandru II și Petru III Aron. În toate aceste urice Vulpaș, poartă titlul : când de scriitor, când de diiac, când de sub-cancelar, când de logofăt. Primul ce-l cunosc e de la Alexandrel, dat în Suceava, în anul 1452, Octombrie 27, anume : la mărturie între alți piseri figurează și Vulpaș : «И писареве нашн : панъ Тоадеръ Проданъ и Докруахъ и Крестъ и Булапашъ» (Uljan. pag. 78); apoi în mai multe de la Petru Aron, mai toate date din Suceavă : 15 August 1455 (Arch. Stat., M-rea Neamțu), 2 Iunie 1455 (vezi pag. 155), 15 Iunie 1456, iarăș la mărturie cu mai mulți scriitori : «И писари нашн : панъ Тоадеръ

Проданъ и панъ Докрулъ и панъ Крхстѣ и панъ Вулапашъ и панъ Голаманъ, (Uljan. pag. 88). ; în mai multe de la Ștefan-cel-Mare : Târgul de jos. 1458 Aprilie 12 (Melchisedec, Cron. Rom. I, p. 119), 8 Decembrie 1465, ca diiac : пис. Вулапашъ граматикъ. (Acad. Rom. 7/XIII), în 1469 Aprilie 1, ca gramatic : пис. Коулапашъ граматикъ (Arch. Stat., M-rea Neamțu). Despre Vulpaș ca logofăt ne vorbește scrisoarea lui Basarab-cel-Bătrân adresată Brașovenilor, prin care le cere ajutor contra Turcilor : «Căci se află acum la domnia mea solul fratelui meu Ștefan voevod, jupân Vulpaș logofătul ; l-a trimes înainte, iar Ștefan voevod vine cu toate oștile sale în ajutorul nostru». I. Bogdan, Documente și Regeste pag. 76.

XLVII.

† Стефа коєкоа, Бжїею матїю гдар землїи Модавскои.
 Дѣ ѡ дади есмо се ли на, ѡ слюбѣ и слюблїи есмѡ оу си
 коупице ѡ свтѡи корѣнкѡ Оугорскои. На то, да е имѡ сло-
 коно ѡ добровонѡ и безѡ забавѣ прїехати до наше землїи
 сѡ вси ваши торговлею ѡ товарѡ, торговати ѡ куповати
 слоконѡ ѡ добровонѡ ѡ безѡ забавѣ ѡ пагѣѣѣ, хотѣѣ в мирѡ
 хотѣѣ оу размирїицѡ; а и да е слоконѡ за сѣ до Угорѡ по-
 ехати сѡ вси и токарѡ безѡ нїкѡторѡи забавѣ ѡ пагѣѣѣ.
 Тоє ѡсе вше писанїе славеѣ вси коупице ѡ Корѣнкѡ, здержати
 ѡ попонїти, прї наше чти и хрїѣанскои вѣри, безѡ лѣсти
 и в сѣкѡи хитрѡсти. ѡ на то е вѣра гѡа ми и вѣра вси
 коарѡ наши великы и малїи.

Пн. ^с в Грчакѣ, Ю. ^а і.

Hârtie. — Pecetea aplicată în fașă: mică, rotundă, de ceard roșie, cu legenda: «† Печатъ Іу Стефана Коскода.» — Arch. No. 439.

c. 1457—1458.

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Am dat și dăm această carte a noastră, am făgăduit și făgăduim tuturor neguțătorilor din sfânta coroană Ungară. Întru aceea, să le fie lor iertat să vină de bună voe și fără întârziere în țeara noastră cu tot avutul și marfa lor, a târgui și cumpăra slobod și de bună voe, fără întârziere și pagubă, fie în pace fie în răzmiriță; să le fie lor iertat pentru orîce să treacă în Ungaria cu toate mărfurile lor fără de nici o întârziere și pagubă. Toate cele mai sus scrise le făgăduesc tuturor neguțătorilor din Regat, că le vom păstra și implini, pe cinstea și legea noastră creștinească, fără de viclenie și fără de nici o înșelăciune. Și întru aceasta e credința domniei mele și credința tuturor boerilor noștri mari și mici.

Scrisă în Suceava, Iulie 10.

N O T I Ţ E.

În anul 6966=1458 Februarie în 13, Ștefan-cel-Mare întărește M-rei Neamțu cu hramul sfintei Înălțări, doi tătari și satul Baloseștii. Pe versul acestui uric scris de logofătul Dobrul, se citește următoarea prețioasă notiță: «Прѣтѣс ѿгда сѣтвори прииде кѣи́ко Стефанъ Коскода, ѧ ѿн постави свои печати нокни кѣи́кын на сѣн приидеи Нѣмецкаг монастѣрѣ». În traducere: «† Întâi când făcu privilegiu marele Ștefan voevod, atunci el puse pecetia sa cea nouă și mare pe acest privilegiu al M-rei Neamțului». Arch. Stat, M-rea Neamțu.

XLVIII.

† Шотѣсѣ ѿ Брашева, прѣтѣлю нашему млоумс.

† Стефа Коскода, Бжѣю матѣю грѣх земли Модаско.

Ии́и Шотѣсѣ ѿ Брашека. прѣтѣлю нашему млоумс. И по

^мсе, ^спрошѣ твоѣ матѣ, ^аяко нашего прѣ^ателѣ. ^аки еси лиши
^шслуга на, ^ш ^рМихаю ^аметѣ, ^саки пришо до на сѣ мечи и сѣ
^мврѣжїе, ^жа би на ^мкпани на ^жпогане, ^мпоне на ^ттрѣбїю. ^аИно, его
 лиши за нашѣ волю.

^сПш. 8 ^сБалши, ^рФе. III.

Hârtie.—*Pecetie aplicată pe verso: mijlocie, de ceară roșie, rotundă, cu legenda: «† Печать Іу Стефана воевода и гнѣ»; marca hârtiei: o cumpănă în cerc.* —Arch. No. 440.

с. 1460—1464.

† La al nostru iubit prieten, Șoltuzului din Brașov.

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării
 Moldovei. Scriu la al nostru iubit prieten, șoltuzului din Bra-
 șov. Și după aceea, te rog pe domnia-ta, ca prieten al nos-
 tru, să lași pe sluga noastră, pe meșterul Mihail, ca să vină la
 noi cu săbii și cu arme, căci ne trebuie, să-le avem pentru
 păgâni. De alta, lasă-l pentru (hatirul nostru) voia noastră.

Scrisă în Vaslui, Februarie 18.

XLIX.

^м† Бирѣѣ и ^рѣси ^мсташе ^кБрашески, ^апрѣ^ателе ^анаши ^мдобри.

^н† Іу ^аСтефа ^своевода, ^аБжїею ^аматїю ^агрѣ ^аземли ^аМо-
^кдаско. ^тПше ^сгиво ^мми ^рбирѣѣ ^ми ^рѣси ^ксташе ^мБрашески, ^рпрѣ-
^ателе ^анаши ^адобри. ^сИ ^апо се, ^алштѣ ^авашеи ^амати ^ацю ^анї ^аесте
^алисли ^аи ^ацю ^анї ^аѣсте ^апорѣчили ^апо ^авашега ^ачака, ^апо ^аМихаю

ме^рше, мѣ^х све доврѣ^с 8 развѣмо, цю ни даете ваша матъ
 на^н знае за работѣ Тѣрке, ѣре ѣдѣ на гко ми, а шни сѣ вра-
 тили ѣ н^гатра зашли. Тога ра^л просимо ваша матъ, цю кете
 знати ѡ сзда напре, а^а ваша матъ а би есте на^с дали на
 знае. И варе елика прече ѡ гко ми кз вашей мати, ва
 чакз. Мнѣ^шю^р мете, а вѣ^в ем вкрите ѡ^м вксе, ере сѣ^т наши
 рѣчи.

Пи. на Балши, Фе. ни.

Hârtie.—Pecetea aplicată : mijlocie, rotundă, de ceară roșie, s'a pierdut.
 Arch. No 443.
 c. 1460—1465.

† La ai noștri bunî prietenî, birăului si tuturorî bătrânilor din Brașov.

† Iw Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Serie domnia mea la ai noștri bunî prietenî, birăului și tuturor bătrânilor din Brașov. Și după aceea, cartea domniei vostre ce ne-ați scris și ce ne-ați recomănduit prin omul vostru, prin meșterul Mihaiu, noi totul bine am înțeles, pentru cele ce ne dați domnia voastră a știre de lucrul Turcilor, că vin asupra domniei mele, apoi ei s'au înapoiat și s'au dus de unde au venit. Drept aceea vă rugăm pe domnia voastră, că ce veți mai ști de acum nainte, domnia voastră iar să ne dați nouă a știre. Și veri câte vă va spune domniei voastre de la domnia mea, omul vostru, meșterul Mihaiu, voi să-l credeți în toate, căci sunt cuvintele noastre.

Scrisă în Vaslui, Februarie 18.

Scrisoarea lui Ștefan-cel-Mare, domnul Moldovei,

către

Arhiepiscopul Ohridei, Dorotei.

I.

Милостию Божиею Іванъ Стефанъ воевода, господинъ земли Мѣльдовлахѣискои, блаженнѣишемъ архіепископѣ прѣвѣе Істинѣанѣе и вѣскѣмъ Българомъ и Сръблемъ и Дакѣискимъ землямъ шевладателю, радовати се о Господи. Обаче вѣди ти вѣдомо, яко митрополитъ нашъ кѣркъ Кисаріонъ ѡспѣ, и неможемъ тамо послати иного, да его рукоположишь, дълготи ради пѣтныѣ, и страха ради и насиліа мѣсломанскаго; занеже страхомъ шевдрѣжилѣи есми; ѡслишахумъ воющихъ ихъ западными странами. Того ради молимъ твое блаженство, яко да послеш намъ твое благословеніе и чловѣкѣе, кои да намъ митрополита ѡстаменію (sic ѹстановятъ). И ещѣ же молимъ: не прѣзрѣкти моленіа нашего, и здравствовать ти лѣти многыми шевѣходи, аминь.

Въ лѣто 7933, мѣсеца Априліа, ѣндиктивн дѣ.

Cu mila lui Dumnezeu Ioan Ștefan voevod, domn a toată țeara Muldovlahiei. Prea fericitului arhiepiscop al primei Justiniane și al tuturor Bulgarilor și al Sărbilor și al țărilor Daciane oblăduitor, a se bucura întru Domnul. Însă fie-ți cunoscut, că mitropolitul nostru Kir Visarion a adormit, și nu pot trimete acolo pe altul, să-l hirotonisești, pentru lungimea căii, și pentru frica și silniciile musulmănești; pentru-că de frică suntem cuprinși, i-am auzit oștind în parțile apusului. Drept aceia rog fericirea ta, ca să ne trimeteți nouă binecuvântarea ta, și oameni, cari să ne statornicească mitropolit. Și încă ne rugăm a nu trece cu vederea rugăciunea noastră. Și fii sănătos în curs de mulți ani, amin.

În anul 6964=1456, luna Aprilie, Indicțiunea 14.

Răspunsul arhiepiscopului Dorotei.

LI.

Дородеи милостію Божією архієпископз прьвіє Ісстиніаніє, и възсѣмь Българшмь и Сръбліємь, Сербкриниль странами, и прочими.

Благочестивомъ и Богомъ дарованномъ и Христолюбивомъ господинъ Іѡаннъ Стефанъ воеводе възсен земли Мьлдовлахінскон, благодать и милость и мирь шть Бога възсѣдрьжителю и Господа нашего Ісуса Христа да възсѣдеть с тобою, аминь. По сѣмь да ієсть ѡ знаніє твоємъ

благочестію : поніже ми прїиде твое писанїе, и разъ-
 крахъ еже ми писалъ еси, и ѡ прѣставленїи митрополита
 твоего, и хотѣхъ самъ прїити тамо, или мое чловѣкїе
 послати ; нѣ добръ ненавистьникъ діаволь и исконны запи-
 натель родъ Христїанскомъ вздвиже некою крамолю
 междѣ болгари нашего града и клироса црковнаго ; царь
 же салтанъ Мсхамедъ, възвративъшъ се ѡ земли Ярба-
 нашкїе, повелѣвъ насъ прѣселити въ Константїнъ
 градъ и съ нѣколико болгари и клирики нашеѣ цркви. Того
 ради послахъ твоємъ благочестїю писанїе нашего смѣренїа,
 яко да избере те себѣ митрополита по законныхъ пра-
 вилѣхъ и по уставъ светынхъ штець, и да га рѣкополо-
 жите съ тамошными епископы, призвав'ше къ себѣ и
 митрополита Угровлахїискаго, брата нашего и сцелѣжьени-
 ка курь Макарія ; за неже и ты власти нашеѣ еси ; дон'
 деже Богъ швертитъ нашъ скорькъ на радость. Прочее, да
 шмножитъ Господь Богъ твое благочестїе въ шьходѣ
 лѣтъ многынхъ, аминь.

Въ лѣто 7033, мѣсеца Октоврїа, индиктїонъ 3 (drept :
 7033. ind. 10).

Dorotei cu mila lui Dumnezeu arhiepiscop al primei Justianiene, și al tuturor Bulgarilor și al Sărbilor, și al părților de miază-noapte, ș. c. l.

Bine-cinstitorului și de Dumnezeu dăruitorului și iubitorului de Christos, domnului Ioan Ștefan voevod a toată țeara Muldovlahiei, har și milă și pace de la Dumnezeu a tot țiitorul și Domnul nostru Isus Christos să fie cu tine, amin. După aceea, să fie în știre bine-cinstirei tale, pentru că mi-a venit a ta scrisoare, și am înțeles ceea-ce mi-ai scris, și despre răposarea mitropolitului vostru, și a și fi vrut însu-mi a veni acolo, sau ai mei oameni a trimete, ci uritorul de bine diavolul, și împedicatorul neamului creștinesc dintru început a ațâțat oare-care răscoală între boerii cetății noastre și între clerul bisericesc. Iar împăratul Sultan Mahomed, întorcându-se din țeara Arnăuțească, a poruncit a ne strămuta în cetatea lui Constantin și cu vre-o câți-va boeri și clerici ai bisericeii noastre. Drept aceea am trimes bine-cinstirei tale scrisoarea smereniei noastre, ca să vă alegeți mitropolit după legiuitele pravili, și după așezământul Sfinților Părinți, și să-l hirotomisitiți cu episcopii de acolo, poftind la voi și pe mitropolitul Ungrovlahiei, fratele nostru și conslujitorul, kir Macarie, pentru că și acela este al eparhiei noastre, până când Dumnezeu va în toarce scârba noastră spre bucurie. Intru celelalte, să înmulțescă Domnul Dumnezeu a ta bună-cinstire în curs de mulți ani, Amin.

In anul 6965—1456, luna Octombrie, indicțiunul 15.

N O T I Ţ E.

Textul slav al corespondenței de mai sus este luat din revista «*Starine*» (Agram, vol. XII, 1880, p. 253—254), unde a fost publicat de V Kačanovsky, după copiile scrisorilor de pe vremuri, găsite într'un Nomocanon sârbesc aflat în Muzeul Rumjantzov, Moscova №. 1707. O traducere

după aceste scrisori s'a publicat la 1845 în «Magazinul istoric pentru Dacia» Vol. I, p. 277—78. Nomocanonul acesta—după cum ne arată notița-i marginală—a fost scris de diacul Dumitru (Димитриѧ) la 6974=1466 după porunca mitropolitului Dorotei. Intre 1465—1466 mersese mitropolitul Dorotei la Kratova, azi în Albania, și acolo orândui pe diacul Dumitru, să scrie Nomocanonul în limba sârbească pentru biserică patriarchiei de Ohrida. — Anul și indicțiunea scrisorilor de mai sus e greșit dat, trebuiește îndreptat din 1456 în 1466. D-l. profesor D. Onciul rectifică la curs aceasta dată și propune a se citi data scrisorii lui Ștefan : anul 6974, Aprilie indicțiun 14, în loc de 6964, Aprilie indicțiun 4, egal cu 1466 ; iar data scrisorii arhiepiscopului Dorotei către Ștefan : anul 6975, Octombrie indicțiun 15, în loc de 6966 indicțiun 5. Argumentele sunt : În scrisoarea sa către arhiepiscop, Ștefan zice că pe atunci Turcii, după cum a auzit, oștiau în părțile Apusului ; iar în răspunsul arhiepiscopului Dorotei se zice că tot atunci sultanul Mahomed, întorcându-se din țeara Arnăuțească, a poruncit arhiepiscopului să se strămute la Constantinopol. Aceste împrejurări nu concordă de loc cu faptele din anul 1456, când Mahomed atacă Belgradul la Dunăre. Cea dintăiu expediție în țeara Arnăuțească, adică Albania, condusă de Mahomed în persoană, s'a făcut în anul 1466. Din acel an trebuie deci să fie și scrisoarea arhiepiscopului Dorotei, care menționează aceasta expediție ca întâmplată puțin mai înainte. Și notița contimporană din Nomocanonul, în care s'a păstrat această corespondență, spune că Dorotei a fost scos din scaun și dus la Constantinopol în anul 6974—1466, în al cincisprezecelea an al domniei lui Mahomed. Adăogăm la această, că în vechime ca și azi era obiceiul de a se lua copi după hărțile, ce emanau din diferitele cancelarii spre păstrare. Notița din Nomocanon confirmă acest lucru când spune, că s'a scris, adică transcris, de diacul Dimitrie în 1466 cu porunca arhiepiscopului Dorotei. Apoi mai vine constatarea din notițe, la pagina 111—112, a titlului de «domn al Moldovlahiei» pe care Ștefan nu-l ia de cât odată cu cucerirea Chilie și a Catății-Albe, în 1465 și-l poartă până după perderea acestor cetăți, care s'a întâmplat la 1484. Deci data admisă 1466 rămâne indiscutabilă. Mitropolitul Visarion, pentru urmașul căruia Ștefan cere bine-cuvântarea arhiepiscopului de Ohrida, nu poate fi altul de cât episcopul de Roman, care, din timpul când țara era împărțită între doi domni, luase titlul de mitropolit, ca episcop al țării de jos. Urmașul lui Visarion în scaunul episcopiei de Roman a fost Tarasie cf. Melchiscdek, Crouica Romanului p. 117. Tarasie se constată mai întâi în Iulie 1466 într'un urc al lui Ștefan-cel-Mare. (Hasdeu, Arch. Istorică, vol. I. p. 114).

LII.

† ѿ Стефанъ воевода, Бжіѣжъ, матіюжъ и гнзъ всей
земли Модоулаѣнскон. Даватъ гвоу ми, снѣ писаніе ѿ ѿ-
бещаніе, іакто на вземъ, свѣте стѣйтъ ѿ кзъ правы хртна-
номъ прислушае, нашимъ правы приателемъ, шотоузомъ
ѿ пржгаремъ ѿ взсе ѡржшаномъ ѿ взсемъ купцемъ ѡ
големѣи до малыи ѡ Брашева. На тоѣ іакъ да дондѣ ѿ да
минѣ до гвѣ ми, и взъ земли гва ми, слокодно ѿ доброво-
лно ѿ сзъ вкѣми своѣми торгова(лю) ѿ сзъ взсемъ своимъ
добитѣ кто колнко има, ѿли п(ом)ного ѿли по мало ;
ѿ ѡни да дойдѣ ѿ да минѣ, слобон(о) ѿ добровоно, бѣ ни-
которон забаве и пагубѣ до гвѣ ми ѿ сзъ своимъ тор-
говаѣми. ѿ кзда се оутзкми ми ѿ сзъ ѿ торговли ѿ
нашимъ приателемъ, іакъ ѣ право ѿ мѣ да се оутзкми-
мо. ѿ кзда се не оутзкмихмо, ѿ невѣ матъ да сѣ слобони
ѿ доброволни оу на ѿ по мегю нашимъ земли кѣговати
свои добитъ..., кто колнко ѿма, ѿли оу торгѣ ѿли оу сель....

ю на... є забаве њ бє пагубе. Ѣ такожере њзе да се нев(зэ)-
 ме нигде по мегю нашими земле, ни оу торгу, а ни оу селы
 а ни оу мыто, бв кудѧ ѡмв ѡни минувти. Ѣ па кзда ще
 бити и врѣма ѡти оу свое место до Брашева, а неговє
 млтз да ѡдв словоно ѡ довровоно ѡ сз възѣми свои-
 ми торгован и добито, варе кто колнко ѡма, ѡли много
 или мало, бє грижа ѡ бє пагубе, ѡко вѡше писамо и ѡбе-
 щамо приѡтеле наши ш Брашева ѡ големи ѡ малє куде-
 Ѣ на то є дша ѡ веру гва ми, вѡше писанѡ Стефа вое-
 вода, ѡ дша ѡ веру взсе волѣрз гва ми ѡ големи ѡ малы.
 Пн. оу Гочаве, в лѣ „сцп, мца Ге. г.

Hârtie. — Pecetie aplicată în față: mijlocie, rotundă, de ceară roșie, cu legenda: «† Печать Іоу Стефана воеводи и гнѣ»; marca hârtiei: un cap de bou.—Arch. No. 444.

† Іо Ștefan voevod cu mila lui Dumnezeu domn a toată țeara Moldovlăhiei. Dă domnia mea, această carte și jurământ, precum stă în toată lumea și se cuvine la adevărații creștinii, la ai noștri drepti prieteni, șoltuzilor și părgarilor și tuturor orașenilor și tuturor neguțătorilor din Brașov de la mare până la mic. Intru aceea ca să vină și să treacă la domnia mea, și în țeara domniei mele, slobod și de bună voe cu tot negoțul lor și cu tot avutul lor sau mult sau puțin, cari cè vor avea; apol ei să vină și să treacă, slobod și de bună

voe, fără de nici o întârziere și pagubă la domnia mea și cu negoțul lor. Și când ne-am întocmi cu negoțul lor și prietenii noștri, apoi să ne întocmim precum e cu cale a ne întocmi. Și când nu ne-am tocmi, apoi, domnia lor să fie slobozî și de bună voe la noi și în țările noastre a cheltui avutul lor..., cari ce vor avea, sau în târg sau în sate... fără întârziere și fără pagubă. De așijderea mită să nu se ia nicăirea în țările noastre, nici în târguri, dar nici în sate și nici la vamă, orî pe unde ar trece ei. Și iar când le-a fi vremea să meargă la locul lor în Brașov, apoi, domnia lor să treacă slobod și de bună voe cu tot negoțul și avutul lor, sau mult sau puțin, cari ce vor avea, fără grije și fără pagubă, precum am scris mai sus și am făgăduit prietenilor noștri neguțătorilor din Brașov celor mari și celor mici. Și întru aceasta este credința și sufletul domniei mele, a mai sus scrisului Ștefan voevod, și credința și sufletul tuturor boerilor domniei mele mari și mici.

Scris în Suceava, în anul 6980=1472, luna Ianuarie în 3.

LIII.

† Прїателе гва ми, вврху н оускї старшкї в Брашева, нашкї мнакїмъ

Іѡ Стефа воєвода, Бжїю матїю гдар земли Молдовлахїн-
скон. Пише гро ми прїателе гва ми вврху н ускї старскї
в Брашева, млыкн пласкавкн прїателевѣ, ведантє ваша матѣ,
дже та до вашен мати послали есми нашего вѣрнагѡ во-
арина, пана Тотрѣшана спатарѣ, с наши товарѡ а би та на

кѵпн^а цю^с е нам потрека. Про то проси вашу матъ а би
 есте стомаи с ни заедьно по сполу н а би есте на кѵ-
 пилі цю на треве : где стримен, где воржне, где пово-
 розн ; ка ш вамъ взъвели. Ти проси вашу матъ, неберите
 на мита. а ѿ есми ва до живота н ра хочю вашу волю
 вчинити варе цю ваша волѣ бѵде.

Пн. в Гвчавѣ. Гс. гл.

Hârtie.—Pecetia aplicată, pe verso : mică, rotundă, de ceară roșie, s'a pierdut ; semnul hârtiei : o grajdă.—Arch. No. 441.

c. 1474.

† Prietenilor domniei mele, birăului și tuturor bătrânilor din Brașov, scumpi nouă.

† Iw Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovlahiei. Scrie domnia mea prietenilor domniei mele birăului și tuturor bătrânilor din Brașov, iubiți și nobili prieteni, luați seamă domnia voastră, că am trimes acolo la domnia voastră pe credinciosul nostru boer, pan Totrușan spătarul, cu banii noștri ca să ne cumpere de acolo cele ce ne sunt de trebuință. Drept aceea vă rog pe domnia voastră că să stați alătura cu dânsul prin târg și să ne cumpărați cele ce ne trebuesc : unde scări, unde arme, unde frâne ; tot ce vă va spune el. Acestea vă rugăm pe domnia voastră, vamă să nu ne luați, iar eu voi fi al vostru toată viața și voi face pe voia voastră în orî și ce va fi voia voastră.

Scris în Suceava, Septembrie 13.

LIV.

† Моурѣ и павленики и възскон чести достоини, нам же драги приателе,

взсѣкъ Брашовѣноу.

† Іо Стефа воєво, Бжїю матїю гдарь земан Модал-
скон. Пише гро ми приателе гва ми, взсѣкъ Брашовѣно.

И по се да зна ваша мать за работоу цю сте поустили
къ на поклицари братню вашоу, жїпанѣ Кашпара и жїпана

Мнхалк, а мы възсѣмї добрк оуразоумемѣ, взсе по-
дробноу. И па колико беседе и мамѣ къ вѣшен мати, а мы

по рѣдоу възсе къ ни развронхмѣ. И ёлико изрекж вѣшен ма-

ти ѡ гва ми, а вы ѡ възсе крѣвите и, яко вымо самы

съ ваши матїѡ говорли. Понеже мы смо слгги краєкы и

стон корїны и ваши приателѣ и възсега хртїанства. Ё Бз

ен весели, ами. Пи. оу доне Трзгоу, Но. а.

Hârtie. — Pecetia aplicată pe verso la închizătura scrisoarei: mijlocie, rotundă, de ceară roşie, cu legenda: «† Печать Стефана воєводи».

Arch. No. 437.

c. 1475.

† Înțelepților și nobililor și celor destoinici de toată cinstea, la ai noștri dragi prieteni, tuturor Brașovenilor.

† Іо Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Serie domnia mea prietenilor domniei mele, tuturor Brașovenilor. Și după aceea să știți domnia voastră de lucrul

pentru care ați trimis la noi soli pe frații voștri, pe jupânul Gașpar și pe jupân Mihail, că noi intru totul bine v'am înțeles, tot cu deamăruntul. Și iarăși câte vorbe am avut de spus către domnia voastră, apoi noi așândul totul le-am deslușit lor. Și câte vă vor spune domniile voastre de la domnia mea, voi intru toate să-i credeți, ca și cum am vorbi noi înșine cu domnia voastră. Căci noi suntem slugile craiului și ai sfintei coroane și prieteni ai voștri și ai întregii creștinătăți. Și Dumnezeu să vă bucure, amin.

Scrisă în Târgul de Jos, Noembrie 1.

LV.

† Нашы добри прѣтѣлѣ, бирзѣ Брашевско ꙗ кзсе паргарѡ.

† Іѡ Стефа вонвода, Бжїею матїю бирз земан Молдо-
 влахїнско. Пише гво мї много здравїе нашы добри прѣ-
 телѣ, бирзѣ Брашевскомѣ ꙗ кзсе паргарѡ. Ўсе дака оу зна-
 нїе вашон матї: ѣво како се сзавчи работа та пакнине
 Тврци ꙗ Мшчїкни землѣ гна ни кралѣ, Гакѣлѣ. Гего радї
 ѣднако наши счївнїци кон доходе, ѡни на таком казбе: како
 Тврци ꙗмаю ꙗ дрѣги вонске готовѣ ꙗ лаха негде, да пре-
 варѣ ꙗли на ꙗли на ва. Того радї ваша матѣ глѣдантѣ
 добрѣ сз счївнїкни. Та ако взвидите, ваша матѣ како те
 тизї враси ꙗли на ва ꙗли на на потегнѣти, а кї вѣдете
 готовї и на скоро пошлите ѣ знанїе, ꙗ днѣ и нѡ, да вѣде-

мо ѿ ми готовѣи, да стоимо заѣдно съ вашои мѣти про-
 ти ти врамаше. Друго, пошлите ѿ кз Бѣтъ Шефана, да се
 приближѣ скоро тѣязѣи. ѿ Бѣъ ви весели. Пн. в Хрзлав, Ю. д
 днѣ. ѿ па проси ваша мѣтъ како да пошлите сѣю книгѣ
 гва ми, цю вѣ ю цѣ дати ваше мѣтѣ ѡвою слугу гва
 ми на има Мирчѣк, ѡли скоро да ю пошлите до брата ми
 Бѣтъ Шефана.

*Hârtie — Pecetia aplicată pe verso : mijlocie, rotundă, de ceară roșie, cu
 legenda : «† Печать Іу Стефана воеводи и гикъ». — Arch. No. 415.*

с. 1479—1480.

† La ai noștri buni prieteni, birăului din Brașov și tuturor pârgarilor.

† Іо Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovlahiei. Scrie domnia mea multă sănătate la ai noștri buni prieteni, birăului din Brașov și tuturor pârgarilor. Și despre aceea dau de știre domniei voastre : iată că s'a întâmplat lucrul de au prădat Turcii și Muntenii țeara domnului nostru a craiului, pe Săcui. Drept aceea, acum iscoadele noastre ce vin, ei, nouă așa ne spun : că Turcii au și alte oști gata și cearcă pe undeva să treacă sau împotriva noastră sau asupra voastră. Drept aceea domnia voastră veghiați bine cu iscoadele. Și dacă veți vedea, domnia voastră, că acești împelițați sau împotriva voastră sau asupra noastră au pornit, apoi voi fiți gata și nouă de grabă să ne trimeteți a știre, și ziua și noaptea, să fim și noi gata, să stăm la olaltă cu domnia voastră în potriva acestori vrăjmași. Alta, trimeteți și la Bătr Ștefan, să se aproprie iute acoloa. Și Dumnezeu să vă bucure. Scris în Hârlău, Iulie a 9-a zi. Și iarăși vă rog pe domnia voastră ca să trimeteți această carte a domniei mele, pe care o să vi-o dea domniei voastre aceasta slugă a domniei mele, anume Mircea, dar îndată s'o trimeteți la fratele meu Bătr Ștefan.

Proclamația lui Ștefan-cel-Mare către boerii Brăileni.

LVI.

† І̄ ѿ Стефа коєко, матіѡ ежіѡ ѿ гнз взсе земаі Мѡ-
 довлахінско. Пнше гво мн взсѣк волѣро, ѿ големкы ѿ малкы,
 ѿ све жоудече н све сздѣа, ѿ све снромако, ѡ мала до голема,
 ѡ взсен дрзжакѣ Брзиакѣ. И посе, такози да вѣ е вз оузна-
 нїе: како вззе гво мн ко мене сна гва мн Мнрча вошкѡ,
 ѿ не ѿмаѣмь га ѡставаѣти ѡ мене, нѡ ѿмаю стоати за
 негово добро како н за свое, са с мѡѡ главѡ н моѡмн
 волѣри н сз оуси мѡн земаю, како да си добоуде своѡ
 батноу, Власкоую-Землю, понеже моу е права батина
 како ѿ Бзѣ рѣѣ ѿ ви ѡце знаѣте. Того ра ка говори: вз кон
 ча оузрите сїе писанїе гва мн, ѡ вѣ вз тзи ча пакн кратн-
 те сѣк по свѡн место, кто гдѣ бы н коуда сте седеан н
 прждѡ, сз взсе вашн ѿманїемь, ѡанко кто ѿма, тере си хра-
 ните ѿманїе, ѿ ѡрете коудѣ сте ѡраіѡ н прждѡ. Бе нн
 єдино боазнь ѿ грїжоу ѿ оусзмненїа. Понеже да знаѣте

ТАКО : КАКО НЕ МЫСЛИМО ВА СЪТВОРИТИ, НИ ЕДИНО ЗЛО И НИ
 ЕДНУ ЧТЕТОУ, НОУ ХРАНИТЕСЬ И ЖИВНТЕ ОУ МИРС. И ТАКО ГЕРЕ
 КОМУ ВОУДЕ ВОЛКЪ ТА ДОНДЕ ДО ГВА МИ И ДО СНА ГВА МИ
 МИРЧИ ВОИВО. А ГВО МИ И СНЪ ГВА МИ МИРЧА ВОИВОДА
 ИМАЕ ТОГО МИЛОВАТИ И ХРАНИТИ И ЧЕСТИТИ. И НА ТО Е
 ВЕРА ГВА МИ И ВЕРА ВОЛКРЪ ГВА МИ, ГОЛЕМИ И МАЛИ.

Пн. вх ДОНЕ-Трѣск. Ф, еі.

Hârtie.— *Perete aplicată* : mijlocie, rotundă, de ceară roșie, cu legenda:
 † Печать Іу Стефана воеводи и гня.— Arch, No. 447.
 с. 1481.

† Iw Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn a toată țeara Moldovlahiei. Scrie domnia mea tuturor boerilor, și celor mari și celor mici, și tuturor judeților și tuturor judecătorilor, și tuturor supușilor, de la mic până la mare, din tot ținutul Brăilei. Și după aceea, așa să vă fie în știre : că am luat domnia mea pe lângă mine pe fiul domniei mele Mircea voevod și n'am să-l las de lângă mine, ci voi stărui pentru binele lui ca și pentru al meu, eu însu-mi cu capul meu și cu boerii mei și cu toată țeara mea ca să-și dobândească baștina sa, țeara românească, căci îi este baștină dreaptă cum și Dumnezeu știe și voi încă știți. Drept aceea vă grăiesc vouă : în ceasul în care veți vedea această scrisoare a domniei mele, apoi voi în același ceas întoarceți-vă iarăși la locurile voastre, care pe unde ați fost și pe unde ați șezut mai nainte, cu tot avutul vostru, cât va avea fie-care, și vă păstrați avutul, și arați pe unde ați arat și

mai nainte, fără nici o frică, grije sau temere. Fiind-că așa să știți: că nu ne gândim să vă facem vouă, nici un rău și nici o pagubă, ci hrăniți-vă și trăiți în pace. Și așijderea cui va fi voia să vină, să vină la domnia mea și la fiul domniei mele Mircea voevod, iar domnia mea și fiul domniei mele Mircea voevod îl vom milui pe acela și-l vom hrăni și-l vom cinsti. Și întru aceasta este credința domniei mele și credința boerilor domniei mele, mari și mici.

Scrisă în Târgul de jos, Februarie în 15.

Răspunsul boerilor Brăileni.

LVII.

† ^т ^х ^к ^т ^х ^х ^т ^х
 † ^с ^с ^ш ^м ^ш ^к ^ш
 вѣсе волѣкри Бранлоски и ѡ вѣсе кнезе и ѡ вѣсе
^х ^с
 власе, пишемо тебе, ^с ^ш ^м ^ш ^к ^ш
 Стефане воєводо, ^ш ^с ^ш ^к ^ш
 Гирѣ Молдовски. Да
^с ^с ^ш ^м ^ш ^к ^ш
 е ли ѡ тебе чачтво. има ли ѡ, има ли мози, цю си четети
^д ^т
 чрзнили и хартию и зра едно дете ѡ кѡрве, сна Калцѣнина,
^ш ^с ^с ^ш
 та говори ере ти е снѣ? Яко ти е снѣ и хоке дамѣ добро
^ш ^с ^с ^ш
 вчини, а ти га штави да е по твоє сѣмрти гирѣ на твоє
^с ^а ^с
 место, и матер мѣ а тї ю взми та ю дрѣжи да ти
^с ^а ^с
 е гпжа, цю ю сѣ дрѣжали в наше земле сви рибари Бранлок-
^с ^а ^с
 ски а тї ю дрѣжи да ти е гпжа. И вчини свою землю како
^т ^т ^с ^ш
 га те слѣжи. а ѡ на се варѣи. ере ако взницие врага, нантига

ѿ. И ТАКОМ ДА ЗНА : ИМАМО ГИРА, ВЕЛИКА И ДОБРА, И ИМАМО
 МН Ш СВЕ СТРАНА ; ДА ЗНА ЕРЕ СКИ ПО ГЛАВА ЦЕМО ДОНТИ НА
 ТЕБЕ И СТАНЪТИ ЦЕМО КО ГНА НИ БАСАРАБЕ КОНВОДЕ, ДО Ш-
 КИИЪТНА НАШЕ ГЛАВЕ.

† De la toți boeriī Brăilenī și de la toți cnejīī și de la
 toți romăniī, scriem ție, domnului moldovenesc, Ștefane voe-
 vod. Ai tu oare omenie, ai tu minte, ai tu creer, de-ți pră-
 pădești cerneala și hărtia și pentru un copil de curvă, pentru
 fiul Căltuneī, și zică că-ți este fiu ? Dacă ți-e fiu și vreaī să-ī
 faci bine, atunci lasă-l să fie după moartea ta domn în locul
 tēu, și pe mumă-sa (Căltuna) ia-o și ține-o să-ți fie doamnă,
 cum aū ținut-o în țeara noastră toți pescariī din Brăila, ține-o
 și tu să-ți fie doamnă. Și Invață-ți țeara ta cum să te slujească,
 iar de noi să te ferești, căci dacă cauți pe naiba, ai să-l gă-
 sești. Și așa să știī : domn avem, mare și bun, și avem pace
 din toate părțile ; să ști că toți pe capete vom veni im-
 potriva ta și vom lupta alătura de domnul nostru Basarab-
 voevod, până 'n ruptul capetelor noastre.

Proclamația lui Ștefan-cel Mare către boeriī Buzăeni.

LVIII.

† ѿ ШТЕФА ВОЕВЪ, МАТНЮ БЖІЮ И ГИЗ ВЗСЕ З(Е)МЛІ МО-
 ДОВАХІНСКИ. ПИШЕ ГСПСТВОМ ВЗСЕ КЪЛАРЪ, ГЪЛЕМИ И МАЛН,
 И ВЗСЕ ЖЪДЕЦЕ И ВЗСЕ СЪДІА, И ВЗСЕ СИРОМАЦЪ, Ш МАЛА ДО

гѡлѣма, ѡ взсе дрзжавѣ ѡ Бүзѣѡ ѡ Рини. И посе, тако
 да ві ё ѡ знаніѣ: какъ взсе гспствомъ ко менѣ сна гспствамъ
 Мича воѣво и не ѡма егѡ ѡставити ѡ менѣ, нѣ има стоѡ-
 ти за нѣгѡвѡ добрѡ, какѡ и за свѡи са свѡѡ главѡ и сз
 моѡми бѡлѡкѡи ѡ сз всюю моєгѡ землію, какъ да си добү
 де сво баціннү, класъ змлю, поне ем ё правѡ бацінна вакъ
 Бз вѡкѡ ѡ вѡи самъ знаете добрѡкѡ. То ра ва гѡвѡри: вѡ ко ча
 взрите сѣ писаніе гспства. а вы вѡ ча пакы се вратете по
 свѡи мѣсте, тко гдѣ би и кѡде сте сѡдѣли и прѡзв, сз все
 ваши иманіемъ. еликъ кто има тере си хранете иманіѣ, ѡ
 ѡрете кудѣ сте ѡ прѡво ѡраліи, ве нѣѡднѣ гриже ѡ вѡязні
 ѡ сзмнѣніа. Пони да знаѣте тако: како не мисли ва сзтвори
 нѣ ѡдно за ѡ нѣ ѡднү четѣѡ, нү се хранете и живете ү мѡнрѡ.
 ѡ такгире, күмъ бүде воли да прѡнде до гспства м ѡ до
 сна гспства Мича воѣвѡ, а гспство ѡ снз гспствамъ ми-
 ча воѣвѡ ѡмае тогѡ мловати и храни и чтити. ѡ на то
 вѡкра гспства мѡи и вѡкрѡ бѡлѡ гспства м, велики ѡ мали
 Пн. ѡ Дони Трѡгѡ. М. еѡ.

Hărtie.— *Pecetea aplicată în faţă : mijlocie, rotundă, de ceară roşie, cu
 legenda : «† Печать Іу Стефана воеводи и гня.» Scrisoarea e scrisă cu cer-
 meală albastră.*—Arch. No. 448

ски. Да е ^слу тебе члчтво, има ли ^сѸ, има ли ^шмозъ, цю си ^мчте-
^ште чрзнило и ^ахартію и ^тзара едно дете ^тш кърве, ^ксна КалцѸ-
нина, та говори ере ^штї є ^сснѸ? Яко ти є ^сснѸ и ^шхоке да ^смѸ до-
бро ^шѸчини, а ти га ^сштави да є по ^ствое ^ссзърти ^сгпрѸ на
твое ^рместо, и ^смате-мѸ ^сКалцѸнѸ а ^стї ю ^сѸзми та ю ^сдръжи да
^стї є ^агпжа, цю ю ^ссѸ ^сдръжали ^св ^анашо ^сземле ^ссѸи ^срибарѸ
Бранлоски, а ^втї ю ^сдръжи да ^сти є ^агпжа. И ^сѸчини ^ссвою ^сзем-
лю ^ткако ^тте ^сслѸжи, а ^шш на ^ссе ^шварѸи, ере ^шако ^свѸзницѸ ^шврага,
нанти ^шга ^сце, и ^штакон ^сда ^сзна: ^симамо ^сгпра, ^свелика ^си ^сдобра,
и ^римамо ^тми ^хш ^хсѸе ^шстрана, та ^сда ^сзна ^сере ^ссѸи ^спо ^хглава ^хцѸемо
донти ^нна ^стебе ^си ^сстанѸти ^сцѸемо ^ско ^сгна ^сни ^сБасарабе ^свонводе,
до ^тшкниѸтїа ^хнаше ^хглаве.

с. 1481.

† De la toți boerii Buzăenii și Rîmniceii și de la toți cnejii și de la toți românii, scriem ție, domnului moldovenesc, Ștefanе voevod. Aii tu oare omenie, aii tu minte, aii tu creier, de-ii prăpădești cerneala și hârtia și pentru un copil de curvă, pentru fiul Căltuneii, și zicii că-ii este fiu? Dacă ți-e fiu și vreai să-ii faci bine, atunci lasă-l să fie după moartea ta domn în locul tău, și pe muma-sa Căltuna ia-o și ține-o să-ii fie doamnă, cum aii ținut-o în țeara noastră toți pescarii din Brăila, ține-o și tu să-ii fie doamnă. Și învață-ii țeara ta cum să te slujească, iar de noi să te ferești, căci dacă cauți pe naiba, aii să-l gă-

sești. Și așa să știi: domn avem, mare și bun, și avem pace din toate părțile, și să știi că toți pe capete vom veni asupra ta și vom lupta alătura de domnul nostru Basaraba voevod, până 'n ruptul capetelor noastre.

LX.*)

† Млтиѣ Бжїеѣ мы Гтефа воєво, гпрз землн Мол-
давскон. Чинимз знамениѣ ѡс сѣмз листомз нашнмз
взсамз, кто на взрн ѡ лнво єго чтучн ꙗслышн, ѡже
блгопрѡзволи гво мн нашн блгымз пронзволенїє ѡ
чтымз н свѣтлы срцеамз ѡ взсєл нашєл добром волеє
ѡ ѡ Ба помочиє, ѡ далн н потврднлн єсмн даєннє прє-
конє нашн нашєм монастїрю, нде є хрѡ Успенїє прѣстѣнн
Бцн, цю є на Быстрїцн, гдє є старєцз кв Євстатїє,
мыѣо великое ѡ малое н перєпн ѡ Бакова, ѡ такоде ѡ
мыѣо ѡ Тазлова. ѡ тако варє цю за квцн н єв ѡ колѣ
прїєдѡ та нмѡ складатн свон товарз ѡ Баковѣ, ѡ ѡнн с
нн да возмѡ великое мыѣо ѡ грнвнн, а товарз цю про-
мнє а ѡнн да берѡ ѡ воза ка право. Тое зхсє да є прѣ

*) *Asupra privilegiului de mai sus cf. și rezumatul dat de d-l B. P. Hasdeu în a sa Arhivă Istorică: I, 2; 6. Fiind în legătură cu cele din Brașov, și pentru cuprinsul său interesant, noi îl publicăm din nou după original.*

^чренному монастыреви, ^кри ^мсз ^мвса ^мдоходо, непоршленно
 николиже на ^свѣки. Я на то ^се ^свѣра наше гва, ^свше пи-
^нсанаго Стефана воеводи, и ^нвѣра нашего митрополита
^{р.}кв ^кѡсѣтиста я ^хвѣра боар наши [слѣдвать болѣрите].
^сПи. ^шИсаа ^чШуманови ^чv ^чГвѣк в. ^слѣто ^н„сцѣи, ^нмца ^кя. ^кг.
 на ^нде ^рГтого ^рГевгѣа.

Pergament. Pecetia atârnată de un şuur albastru de mătase, împletit în două vişe, s'a pierdut. — Arch. Stât., M-rea sf. Sava, pach. 34, No. 2.

† Cu mila lui Dumnezeu noi Ştefan voevod, domn al ţării Moldovei. Facem înştiinţare prin această carte a noastre tuturor, cari vor vedea-o sau o vor auzi-o citindu-se, ca a bine voit domnia mea de a noastră bună voie şi cu curată şi luminată inimă, din toată buna voia noastră şi din ajutorul lui Dumnezeu, am dat şi am întărit dania predecesorilor noştri mănăstirei noastre, unde este hramul Adormirea prea sfântei Născătoare de Dumnezeu. care e pe Bistriţa, unde e stareţ kir Eustatie: vama mare şi cea mică şi cîsla de la Băcău, de aşijderea şi vama din Tâzlaşu. Şi ast-fel ori-ce neguţători şi ori de unde ar veni şi vor aduna mărfurile lor în Băcău, apoi ei (calugării) să ia de la dânşii de grivne vama cea mare, iar de marfa curentă apoi ei să ia de car după lege Toate acestea să fie mai sus zisei mănăstiri, uric cu tot venitul, nesticat nici odată în veci. Şi spre aceasta e credinţa domniei noastre, a mai sus scrisului Ştefan voevod, şi credinţa mitropolitului nostru kir Teoctist şi credinţa boerilor noştri [urmează boerii]. A scris Isaia Şuşmanovici în Suceava la anul 6968=1460, luna Aprilie 23, în ziua de sfântul Gheorghe.

N O T I Ţ E.

Ştefan-cel-Mare este fiul lui Bogdan al II-lea, cel ucis la Reuseni. Bogdan al II-lea a domnit doi ani : din Octombrie 1449 şi până în Octombrie 1451. Ca domn s'a arătat un bun oştean şi urmaşul avea cui să seamene. Bogdan al II-lea a fost fiul lui Alexandru-cel-Bun. Trăise pe vremuri de restrigste la curtea Munteniei şi acolo poate făcu cunoştinţă cu Oltea-Maria, pe care o luă de soţie. Cu Oltea-Maria avu de fii pe Ştefan, Ioachim, Ioan, Cârstea, Maria şi Sora. De alt-fel pomelnicul de la Bistriţa ne dă pe părinte, pe fii şi întreaga lor odraslă. Iată-l : «Помѣна, Гн, кагочствнаго господарѣ. Стѣфана кобкодж, снх Богдана кобкоды, а матере єго Олатѣ, а снх єго, Плесхандра, Иліаша, Пётра, Богдана, а Богдана-Владда, а дзирер єго Олаёна, а господарѣ єго, Ђвдоклиа, Маріа а дрѣгдъ Маріа а Мхрѣшка, мтн Плесхандровн, а братіа єго, Івѣакым, Івн а Крстѣ, а сестри єго, Мара а а Сорѣ» În traducere : «Pomeneşte Doamne, pe bine-cinstitorul domn Ştefan voevod, fiul lui Bogdan voevod, şi pe mama lui Oltea, şi pe fiu sei, Alexandru, Iliaş, Petru, Bogdan şi Bogdan-Vlad, şi pe fica sa Olena, şi soţiile sale, Evdochia, Maria şi alta Marie şi Maruşca, mama lui Alexandru, şi pe fraţii sei Ioachim, Ioan, şi Cârstea, şi pe surorile sale, Maria şi Sora» Mama lui Ştefan-cel-Mare, Oltea, a murit la anul 1464, Noembrie în 4, şi s'a îngropat la M-rea Probota. Piatra de pe mormîntul ei poartă următorul epitaŢ : «СѢН ЄСТѢ ГРОБѢ РАКѢ БѢЖѢ ОЛАТѢ МАТРЕ ІО СТѢФ..... ВЪ ЛѢТО 7209, НОЕМБРИА Д». Adică : «Acesta este mormîntul roabei lui Dumnezău Oltea mama lui Ştefanîn anul 6973 = 1464, Noembrie în 4». La 9 Iulie 1466, Ştefan pomeneşte pe răposata sa mamă, Oltea-Maria (Arch. Ist., I, p. 114). Ştefan afară de copii trecuţi în pomelnic a mai avut o fată cu numele Cheajna-Maria, şi încă un fiu, cu numele Petru Rareş, făcut cu Maria Rareş din Hârlău. Mormîntul Chiajnei-Maria se vede şi azi la M-rea Putna cu următorul epitaŢ : «Acesta este mormîntul Mariei ce se zice Kueajna, fica lui Ştefan voevod domnitorul ţărei Moldovei, ctitorul acestui sfânt locaş, care s'a mutat la vecinicele locaşuri în anul 7026 = 1518, luna Martie 18». Melchisedek, O visită la câte-va M-ri şi biserică antice din Bucovina, p. 14. După mamă, Ştefan, avea de unchiu pe Vlaicul. Pe timpul domniei sale, acest Vlaicul luă părcălabia de Hotin, apoi de Orhei (v. Uricariul, XVIII, p. 1479 — 80) şi fū unul dintre cei dintâi sfetnici ai ţării. Despre unchiul său, Vlaicul, ne vorbeşte un document din 1467 (v. N. Jorga, Studii şi doc., VI, p. 173, No. 1). Vlaicul a murit pe la 1480, lăsând de urmaş, un fiu, cu numele Duma (v. Uricariul, XVII, p. 465 — 6, 481). Pomenind mai sus soţiile lui Ştefan, de Maruşca, mama lui Alexandru, nu putem şti din ce familie va fi făcând parte, şi dacă este adevărată soţie a lui Ştefan sau nu. În anul 1463, Iulie 5, Ştefan se căsători cu Evdochia, sora cneazului Simion din Chiev, fiul lui Olelko. Cu Evdochia avu o fată, pe Elena-Olena. Olena luă de soŢ pe fiul ţarului din Moscova, pe Ivan. În pomelnicul de la Bistriţa familia ţarului e trecută astfel : «Помѣна, Гн, дшѣ рака свонх : Івѣана цра

Москов'скын й црца вг йнастаѣа, й снѣ нх ѿван Царевич, й дѣщи нх ѿвѣдѣа, й ѿвѣдоръ й Юрѣн, братъ цривѣ». Adică : « Pomenește, Doamne, sufletul robilor tăi : Ivan țarul Moscovei, și pe țarina lui Anastasia, și pe fiul lor Ivan Țareviucul, și pe fiica lor Evdochia, și Teodor și Iuria, fratele țarului ». Ivan Țareviucul muri în 1490, în vîrstă de 32 ani, lăsând văduvă pe Olena și un fiu Dumitru. Dumitru a murit și el de tînăr, fără de urmași. — Murind Evdochia în anul 1466—67, Ștefan, se căsătorii din nou în 1472 cu Maria de Mangop, fiica lui Olobei, fiul lui Alexie din Trapezunt. Domnul Mangupului descindea dintr'o familie ilustră de împărați, era un strănepot de-ai Comninelor. Olobei a avut de urmași pe Alexandru, Isac și Maria. Pomenicul de la Bistrița însă ne mai dă și alți membri de-ai familiei Mangur : « Манонъ и господжа ѿгд ѿнна, ѿвѣдама, ѿнна, ѿсак. ѿскоа, ѿвѣхисѣдека, Давѣда ». Adică : « Pe Manoil și doamna lui, Anna, Avram, Anna, Isac, Iacob, Melchisedek, David ». Cu Maria de Mangop, Ștefan. n'a avut copii. Maria de Mangop a murit la anul 1477, Decembrie 19 și-a, fost înmormîntată la M-rea Putna. Pe lespeda criptei sale se vede și azi un acoperămint cusut cu fir de aur și reprezentând portretul doamnei, culcată, în pozițiune de moartă, cu ochii închiși, cu brațele pe piept, îmbrăcată în costumul ei de doamnă, cu coroana bizantină pe cap. De la coroană atărnă pînă mai jos de umere niște decoruri de metal în formă de șuvițe înlănțuite. La două colțuri, două monograme grecești, ca simbole ale originii sale dintr'o familie de împărați bizantini. Pe marginea acoperămintului este cusută inscripțiunea următoare : « Acesta este acoperămintul mormintului roabei lui Dumnezên, cuvioasei și iubitoarei de Christos, doamnei lui Iw Ștefan voevod, domnitorul țării Moldovei, Mariei, care s'a mutat la vecinicile locașuri în anul 1476, Vineri. în ceasul al 5-lea din zi » cf. Melchisedek, O vizită la câte-va M-ri și biserici antice din Bucovina, p. 21. — După Maria de Mangop, Ștefan luă de soție pe Voichița-Maria, fiica lui Radul-cel-Frumos și a doamnei Maria. Cu Voichița-Maria, avu pe Bogdan-Vlad. Voichița-Maria a murit la 1511, Februarie, Mercuri, în săptămâna albă, și a fost înmormîntată la Putna (Letop. t. I. p. 151) — Dintre fii lui Ștefan, auume : Alexandru, Iliăș, Petru, Bogdan, Bogdan-Vlad și Petru-Rareș, i-au supraviețuit numai Bogdan-Vlad și Petru-Rareș. Alexandru a murit în 1496, și a fost înmormîntat la M-rea Bistrița. Iângă moșul sên Alexandru-cel-Bun. Iliăș a murit în 1472, iar Bogdan a murit la 1479, Iulie 26, Petru a murit la 1480, Noembrie 21. Ambii au fost înmormîntați la M-rea Putna Epitaful spune : « Aceste morminte sunt ale robilor lui Dumnezêu Bogdan și Petru, siii lui Iw Ștefan voevod, domnitorul țării Moldovei, cari au răposat : Bogdan în anul 6987 = 1479, luna Iulie 26, Petru în anul 6988 = 1480, Noembrie 21 ». (Idem, Melchisedek, p. 18). Însine, în anul 1504, luna lui Iulie în 2, Marțea, pe la al treilea ceas din zi, se stinse odată cu zorile zilei și marele Ștefan. Buciumul vesti de pe dealuri moartea eroului și zăbranicul negru învăluși țeara. Clopotele de pe înălțimea celor 44 de mănăstiri și

biserici înălțate și bogat inzestrate de el, doiniră în lung și a jale, ruga sfântă, spre odihna sufletului său. Iar două zile în urmă, călătorul putu vedea pe drumul ce duce la Putna, un lung, nesfârșit convoi, în frunte cu mitropolitul țării, episcopi și preoți, urmați de sînt, ostași și poporime, toți cu frunțile plecate, cu lacrimile în ochi petreceau rămășițele pămîntești ale celui mai mare și mai scump dintre domnitori, la locul de veci. Pe Ștefan-cel-Mare și Sfânt, care înainte de a apune, grăia vraciului venețian care-l căuta : «De când sunt domn al acestei țări, 36 de răsboae am purtat, în 34 am biruit, în două am fost învins» cf. Bethlen · Historia de rebus Transylvanicis III (ed. II), 519 sqq. Docum. III 2, 76 sqq. Cele două învingeri sunt : una la Valea-Albă, a doua la perderea Chilieii și a Cetății-albe. —Murind Ștefan, tronul îl ocupă după ultima-i dorință, fiul său Bogdan-Vlad.

Vistiernicii și vameșii Kirakoll și Bucium, boerii lui Ștefan-cel-Mare.
(1480—1484).

LXI.

† Пѧнꙋ бирꙋѣ и пѧнꙋ мꙋтнꙋкꙋ ѡ Брашева, прѧтѡвѡ нашѡ добрѡ
† Ѣ пѧна Кѡракола, вѡстѡкрѡника и мꙋтнꙋка, и ѡ пѧна БѢ-
чꙋма, вѡстѡкрѡника и мꙋтнꙋка. Пѡше много здравꙋѡ и лю-
бовно поклоненїѡ братѡмъ нашѡмъ. Пѧнꙋ бирꙋѣ и пѧнꙋ мꙋтнꙋ-
кꙋ ѡ Брашева : зде на жалꙋѡ слꙋга на, Мѡхꙋако, аже ѡсте ѡго
промыслил без винꙋ та ѡсте ѡмꙋ ѡзвали д зла ѡгрꙋ-
скѡн. Того ради, молимо ва, яко наши прѧтѡтели добрѡнъ ѡ-
чинїте за нашꙋ волю та вените тотѡ д зла, понеже сꙋ
наши иннꙋкзи и то товаръ би на, а не вернете ли, а ви а ки
ѡсте знали аже бꙋде говорѡти гꙋре ви ; та варе кто прѡде ѡ
ваши люде и до на, а ми возме ис ни тотѡ наши иннꙋкзи.

Здравствуйте ѿ Гн. ѿмн.

Пи. 8 Гучавк, Гс. зл.

Hârtie.—Pecetia aplicată : mică cu inel, de ceară albă, indescifrabilă ; semnul hârtiei : o cumpănă în cerc.—Arch. No. 496.

c. 1480—1484.

† La ai noștri buni prieteni, panului birău și panului vameș din Brașov.

† De la panul Kirakoll, vistiernicul și vameșul, și de la panul Bucium, vistiernicul și vameșul. Scriem multă sănătate și dragăstoasă închinăciune fraților noștri, panului birău și panului vameș din Brașov : ni se jăluște aceea sluga noastră, Mihalea, că l-ați vămuit fără de vină și că i-ați luat 4 zloți ungurești. Drept aceea, vă rog, pe domnia voastră, ca buni prieteni ai noștri, faceți pentru voia noastră și inapoți cei 4 zloți, căci sunt banii noștri și marfu aceea a fost a noastră, iar de nu-i veți inapoia, atunci să știți că vă vom spune domnului vostru ; și veri cine va veni la noi din oamenii voștri, apoi noi vom lua de la danși acești bani ai noștri. Să trăiți întru Dumnezeu, amiu.

Scrisă în Suceava, Septembrie 17.

Н О Т Ы Е.

Atât Kirakoll cât și Bucium, sunt boeri cunoscuți, se întâlnesc în di-vanurile lui Ștefan-cel-Mare. Kirakoll între anii 1480—1484 ca vistier, Bucium în 1466, Iulie 9 ca părcălab de Chilia alături de Isaia.

Petru voevod și Alexandru voevod, fii lui Ștefan-cel-Mare.

(1495—1496).

LXII.

† РѡТВѢЮ ЛЮБѢМЪ ДОБРѢМЪ А ЛНОГО НАДНОЛЮ.

ГВѢЛОМЪ ѿ КЕЛНЕВЪЗМОЖИМЪ ѿ САМЪДРЪЖАНМЪ, ѿЖЕ-
СЪ ВНЕШЕ ВЪКЦІ КЕЧАНМЪ ѿ ПРѢКЪКРАШЕНОМЪ ГНѢ НАШЕМЪ,
ѿ ПЕТРЪ ВОЕКО. БЖІЮ МАТІЮ ГИРЪ ЗЕМЛИ МѡДДАСКО. ПИ-
ШЕ ПОКЛО ѿ ЛНОГО ЗРАКІЕ ДА ИМАЕШИ ГВТИ ГА БА, СЪТ-

воша нѣо ѿ земли. ѿ ш мене ро Ика ѿз почетите носѣ
 гв ти. И ѿ си дава знаніе гв ти, ѿ а сліши ш тебе гв ти
 вели зло расидисѣ еси на мене на рѣба гв ти. Но сице
 да видишь гв ти, пони аз несе призове Тѣщи, докли не
 сиже сз колѣри на гв ти, ѿ сз велики потари на Кара
 діа. како да послаеш четири не стотине Тѣщи, але ѿз
 бра. а Карака дѣа нѣк пола како се говори се пооученіа
 гв ти ѿ се пооученіа сидина брата гв ти покойна Ялиѣа-
 дрѣ воѣво. И ѿ си дава знаніе гв ти, кой мене сз при гв
 ти, невѣром гв ти. ѿ а гв ти скоро хоки принде, да види
 свѣтлаца гва ти. И а гв ти да елѣв датане лице прѣ
 гв ти. И а гв ти сіа книга. а ши сз не ѿ матило.

† Б лто звк мица Ноіе д.

† La al meu bun părinte și de multă nădejde.

† Luminatului și prea puternicului și de sine stăpânitorului, celui încoronat cu coroană de sus și prea înfrumusețatului domn al nostru, Iō Petru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moșdovei. Scriu închinăciune și multă sănătate să aibi domnia ta de la domnul Dumnezeu, făcătorul cerului și al pământului, și de la mine robul Ical de sub cinstitele picioare ale domniei tale. Și despre acesta dau știre domniei tale, și aud

de la măria-ta că foarte rău te-ai mâniaat pe mine robul domniei tale. Dar așa să văză domnia ta, că eu n'am chemat Turcii, căci nu sunt cu boerii asupra domniei tale, și cu marele portar asupra lui Caraca diacul, când trimeseși patru cincî sute de Turci, ci am oprit, iar Caraca diacul nu a trimes ca să-mi spue, că aceasta este din porunca domniei tale și din porunca iubitelui frate al domniei tale răposatului Alexandru voevod. Și despre aceasta voiū da știre domniei tale, când voiū veni la domnia ta, nu crede domnia ta și eu la domnia ta în curând voiū veni, să văd pe mărit luminăția ta. Și eu (rog) pe domnia ta să-i poruncești să stea de față înaintea domniei tale. Și eu domniei tale această carte am scris cu condeiū de cerneală în anul 7022=1513, luna Noembrie 4.

N O T I Ţ E.

Scrisoarea de mai sus, este o copie transcrisă pe la 1513, într'un evangeliar slavon. Evangeliarul după care am scos această copie se păstrează la Academia Română sub No. 110. Ea a mai fost publicată, cu multe greșeli, de episcopul Melchisedek, în Rev. p. ist., arch. și fil., An. III vol. V, p. 143—4.—Voivozii, Petru și Alexandru, despre cari vorbește scrisoarea, sunt fii lui Ștefan-cel-Mare. Petru era guvernator, —vădit— pe partea din spre Dunăre, iar Alexandru pe partea despre Ungaria, ținuturile : Băcău, Neamțu, etc. Probabil că Ștefan-cel-Mare își luase pe pe lângă sine pe cei doi fii și le dăduse oare cari atribute domnești. De altfel Alexandru se și constată în unele lupte, luptând alături de tatăl său. Alexandru era cel mai în vîrstă dintre fii (vezi p. 148) și de sigur cel merit să-i urmeze la domnie. Alexandru însă, a murit în 1496. Despre el, ne mai vorbesc afar de documente, și o notiță slavonă pe un tetraevangel de la M-rea Neamțul. Iată-o : «Acest tetraevangel l-a cumpărat Dorin pitarul pentru 20 zloți, și l-a dat șie și soției sale și părinților sei, în zilele lui Alexandru voevod, în anul 7000=1492». cf. Melchisedek, Notițe istorice și Archeologice, p. 71. Ca om evlavios, Alexandru, a făcut și el o biserică, în Bacău. Iată pisania acelei biserici : «Cu voința Tatălui, și ajutorul Fiului și cu săvîrșirea sfântului Duh. Bine-cinstitorul și iubitorul de Christos Alexandru voevod, fiul lui Ștefan voevod domnul Moldovei, a zidit acest templu în numele Adormirii prea curatei Născătoarei de Dumnezeu și pururea Fecioarei Mariei și s'a săvârșit în anul 6999=1491, luna Ianuarie 1». Melchisedek, op. cit. p. 128. Petru a murit în 1497. Evenimentul, despre care ne vorbește scrisoarea de mai sus, trebuie să se fi întîmplat înainte de această dată.

PETRU IV RAREȘ.

(Ianuarie 1527—Septembrie 1538. Februarie 1541—Aprilie 1547)

LXIII.

† Аскачъ сѣцюу ѿ оуѣси пагарѡ ѡ Брашевѣ, прѣятеле наши добри.

† Іѡ Петръ воєво. Бжїєю матїю грѣз земли Модаской.

Пише гво ми Аскачу соуѣцъ ѿ оуѣси пагарѡ ѡ Брашева, прѣ-
ятели наши добри: книгъ цю ни есте гвѣ въ донсѣти-

ли по вашига чака за многи потребе ѿ реке, а гво ми те-

мъ книгъ добре смз оуразвме. ѿ сзда мѣ слышнмо ѡ

ѡвѣ стра, ѿ повидяю наши лю цю ѿмаємо по те страна,

ѣре гвѣ вы дали есте ѣ полкою Манлатъ Ициванъ ваши

лю, жодвнари ѿ свинецари. Не знамо цю хѡке делати ѿ ра-

ботати Манла са тими люми ѿ заено са вами? Знали-смо

ѣре сте говорили, гво вы са гво ми, быти ѣ миръ ѿ ѣ

добри тзкмеже; ѿ божи гво ми са вами заено, ако ѿ вы

знасте ѿ божили есте пре гво ми, како да дрзжимо ми

ѿ добри тзкме, гво ми са гво вы; а ѡ сзда напре ако

нехѡкете дрзжати ваше боженїе ѿ заклинанїе цю есте сѣ

клиннали пре гво ми, ѡно цю га сѣ ке чинити ѿ работати

Т А Т Т Т
 ш сега напре БѢ да проси ш глава њ ш дша томѣ цю њ
 нача прзво .И за ѡвой ре Маилатова, знаете гво ви, ёре
 допѣсти Манила своего члка њ свое кннгѣ до гво ми њ по-
 да сѣ быти гвѣ ми слѣга, а сзда незнамо цю кѣ хоче
 работати. И за Ёдескѣ землю гво ви знаете ёре смз дови
 Ёдескѣ землю сабленю њ некю еи дати никомѣ, ни едномѣ крлю,
 ни Фединатѡшѣ крлю, ни њномѣ дрѣгомѣ, толнко да да ѡд-
 ншшѣ крлю, поне мкѣ е доврз бра њ прѣате. Та да знаете гво
 ви, ёре гво ми држжисѣ за тзкме цю ёсмо тзкмнли заено са
 гво ви. И ш сзда напре цю не ке држжати ако смо божи-
 ли, а Бѣ да проси ш глава њ ш дша томѣ цю њ начне
 прзво. Та да знаете гво ви. И БѢ да ѣмножи лѣкта гвѣ ви.

Пн. ѣ Хрзло, Ге ги.

*Hârtie.—Pecetia aplicatâ pe ve'so : mijlocie, rotundă, de ceară roşie, s a
 perdut. Arch. No. 451.*

с. 1529—1531.

† Judeţului Lucaci şi tuturor părgarilor din Braşov, la ai noştri buni
 prieteni.

† Iă Petru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al ţării
 Moldovei. Serie domnia mea judeţului Lucaci şi tuturor păr-
 garilor din Braşov, la ai noştri buni prieteni : cartea ce dom-
 nia voastră ne-aţi trimis-o prin omul vostru în multe treburi şi

rânduri, apoi domnia mea cartea aceasta bine am înțeles-o. Dar acum noi auzim din cele părți, și ne vestesc oamenii noștri ce-i avem prin cele părți, că domnia voastră ați fi dat în ajutor lui Iștvan Măilat pe oamenii voștri, pe mercenari și pe pușcași. Nu știm ce vrea să aleagă și să facă Măilat cu acești oameni și împreună cu voi? Știut-am că ați vorbit, domnia voastră cu domnia mea, a fi în pace și bune întocmiri; și am jurat domnia mea cu voi la o laltă, precum și voi știți și jurat-ați înaintea domniei mele, ca să ținem pace și bune întocmiri, domnia mea cu domnia voastră; iar de acum înainte dacă nu voiți a vă ținea legătura voastră și jurământul cu care ați jurat înaintea domniei mele, ceea ce se va face și lucra de acum înainte, Dumnezeu să ceară de pe capul și sufletul celuia ce va strica întâi. Iar pentru rândul acesta al lui Mailat, să știți, domnia voastră, că a trimis Mailat pe omul său și cartea sa la domnia mea și datu-s'a a fi slugă domniei mele, și acum nu știm ce voește să facă. Apoi pentru țeara Ardealului voi știți că am dobândit țeara Ardealului cu sabia și nu voiți da-o nimănuia, la nici un rege, nici lui Ferdinand craiul, la nimeni altul, ci numai lui Ianăș Craiul am s'o da, căci îmi este frate bun și prieten. Așa să știți domnia voastră, că domnia mea ținutu-s'a de tocmeala ce am întocmit-o la o laltă cu domnia voastră. Iar de acum înainte cine nu se va ținea precum am jurat, apoi Dumnezeu să ceară de pe capul și de pe sufletul celuia care va strica întâi. Așa să știți domnia voastră. Și Dumnezeu să inmulțească anii domniei voastre. Scrisă în Hârlău, Ianuarie în 14.

LXIV.

† БИРЪС А ДИВНАДИСЪТЕ ПРЪГАРЪ Ѡ БРАШОВЪ.

† І Ѡ ПЕТРЪ КОЕВО, БЖІЕЮ МЛТІЮ ГИРЪ ЗЕМЛН МѠДАВСКОН.

Пнше гво мѣ бирѣѣ и дванадесѣте прѣгарѣ въ Брашовѣ.
 Дае ва знати, ѣре прѣде сего времеѣ а Іѡны кра. а въ да
 слѣга наши, Биталанѣ и Іѡанышѣ, дѣакѣ наши, нѣ за волю
 гва мѣ, оуѣ дрѣжави Брѣси, три села, на ѣмѣ: Бере-Мар, и Мх-
 ерѣ и Япацѣ. И гво мѣ ѣсмо ва норовниѣ и ѣсмо ва лишиѣ
 а ви ѣсте и писали да два кра, а ви ѣсте и написали тѣпе
 на нѣвыше с оуски на два села. Того ра дае ва знати, ѣко
 ѣзрите се ли на, а ви а ви ѣсте и вратиѣ ѣси тоти пи-
 нѣси що ѣсте оуѣзали на нѣвыше. Тѣре кѣда не ѣдете и
 вратиѣ, та ви ѣсте знали, ѣре ѣде ѣзѣти и напѣзити
 въ ваши люди и въ ваши се тоти кѣше писаниѣ пинѣси
 Биталанѣ и Іѡанышѣ, дѣакѣ наши. И ѣна не ѣчините.
 Пн. оуѣ Гочавѣ, Гѣ. кѣ да да.

Hârtie.—*Pecetia aplicată pe verso : mijlocie, rotundă, de ceară roșie, cu legenda : «† Печать Іѡ Петра воеводи и гнѣ». — Arch. No.452.*
 c. 1529—1530.

† Birăului și celor doisprezece pârğari din Brașov.

† Іѡ Petru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scrie domnia mea birăului și celor doisprezece pârğari din Brașov. Vă dau vouă a știre, că mai înainte de aceste

vremuri Ioaniș Craiul, el, a fost dat slugilor noastre, lui Birtălan și lui Ioaniș, diacilor noștri, dar pentru voia domniei mele, în ținutul Bârsei, trei sate, pe nume : Vereș-Mart, și Măeruş și Apașea. Și domnia mea v'am îndrituit și v'am permis de i-ați înscris cu darea în două rânduri, iar voi în urmă i-ați înscris pe dânșii cu mai mult de 200 (zloți) ungurești pe două sate. Drept aceea vă dau vouă a știre, că îndată ce veți vedea această carte a noastră, apoi voi să-le întoarceți lor toți acești bani ce i-ați luat mai mult. Și dacă nu-i veți întoarce lor, voi așa să știți, că-i vom lua și împlini de la oamenii voștri și de la satele voastre acești mai sus scrișii bani ai lui Birtălan și ai lui Ioaniș, ai diacilor noștri. Și altfel să nu faceți.

Seris în Suceava, Ianuarie a 24-a zi.

LXV.

^м † ^м ^т ^в ⁼ ^м ^м ^л
† Гсѣдцѣ и паргарѣ ѡ Брашѣ, прїятелѣ наши добри.

† Іѡ ^АПетрѣ ^Авоево, ^АБжїею ^смлтїю ^сгпрѣ ^Аземлї ^АМодавской.

^т ^с ^А ^м ^т
Пнше гво ^Амы ^ссѣоу ^Аи ^мпргарѣ ѡ ^тмласта ^тБрашева. ^нЗнаете

^с ^ш ^А ^н ^А ^м ^м ^с
гво ^свї, ^шѣре ^АІваны ^нкра, ^шѡ, ^Аѣ ^мдарова ^мслѣга ^снаши ^свѣрни, ^сБирта-

^ш ^м ^н ^ш ^р
ланоу ^шѣ ^шІваны ^шдїако ^рхрисого: ^шМаіарѣ ^ри ^рЯпаца ^ри ^рВере ^рМа,

^с ^ш ^с ^м ^А ^с
а ^сгво ^свї ^ссегане ^свраме ^свалѣнте ^си ^схрисогѣ. ^сТоган ^сра, ^сгво

^м ^А ^с ^х ^р
не ^свалоуѣнте ^си ^схрисогѣ ^сра ^снашѣ ^сволю, ^салї ^сѡставнте ^сѣ ^си ^сѡ ми-

^м ^с
Тої ^сговори ^сгвѣ ^свї.

^к ^н ^к
Писано ^коу ^нХрзловѣ, ^кв ^клтѣ ^кзлн, ^кГѡ. ^кД.

Hârtie — *Pecetia aplicată pe verso* : mijlocie, rotundă, de ceard roșie, cu legenda : «† Печать Іоу Петра воеводи и гнѣ»; *marca hârtiei* : o coroană domnească.—Arch. No. 450.

† Judeților și pângarilor din Brașov, la ai noștri buni prieteni.

† Iō Petru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scrie domnia mea județului și pângarilor de fel din Brașov. Știți domnia voastră, căci Ioaniș craiul, el, a dăruit slugilor noastre credincioase, diacilor, Birtălan și Ioaniș, hrisovul : Maniaruș și Apașea și Vereș-Mart, iar domnia voastră în timpul de acum a le atacați hrisovul. Drept aceea domnia voastră, nu le mai atacați hrisovul pentru voia noastră, dar lăsați-î pe ei în pace. Aceasta vă grăesc domniei voastre.

Scris în Hârlău, în anul 7038=1529, Octombrie 4.

N O T I Ț E.

Petru IV Rareș, este fiul lui Ștefan-cel-Mare și al Mariei Rareș din Hârlău. Pomelnicul de la Bistrița ne dă pe următorii membrii ai familiei sale. «Помѣннѣ, Гн, дшѣ рѣкѣ сконхъ: Іоу Петра воеводи А матере грѣ Мларѣж, А гдѣжа егѣ Мларѣж, А члѣд егѣ Стефана воевода, А сна ег Пѣтрѣс, А кратѣл егѣ Костантинна А (Ил)ж А йнна»: Adică «Pomeneste, Doame, sufletele robilor tei : Iō Petru voevod și al mamei sale Maria, și al copiilor sei Ștefan voevod, și al fiului său Petru, și al fraților lui Constantin și Ilie și Anna» La aceștia trebuiesc adăogați Bogdan, Roxanda și Cheajna. Petru Rareș a fost de două ori căsătorit. În prima a avut pe Maria, despre care nu știm din ce neam era, și în a doua pe Elena, fiica despotului Sârbiei Maria a murit la anul 1529 Iunie în 28, și a fost înmormintată la M-rea Putna. Piatra de pe mormintul său are următorul epitaf: «Bine-cinstitorul și de Christos iubitorul Ioan Petru voevod, domn, al țării Moldovei, a înfrumusețat mormintul acesta doamnei sale Mariei care s'a și mutat la vecinicile lăcașuri. Vecinica ei pomenire. În anul 7037=1529, luna Iunie 28». Melchisedek, O vizită la câteva M-ri și biserică antice din Bucovina, 14.—Cu Maria. Petru Rareș a avut un singur fiu, pe Bogdan. Bogdan e citat ca martor în mai multe hrisoave d'ale lui Petru, date între anii 1528—1530. La 8 Aprilie 1528 (Arch. Stat., doc. familiei Stîrcea), la 13 Martie 1529 (Acad. Rom. doc. 21XL), la 3 Martie 1530 (Hasdeu, Arch. Ist. I, p. 133) etc. —Elena, a doua soție a lui Petru Rareș, este ctitora bisericii Sfânta Maria din Botoșani. Iată pisania acestei biserici : «Изволеніємъ Г(т)ца и поспѣшеніємъ Г(д)на, и съвѣршеніємъ

ε(βα)τ(α)ρο Δ(ου)χα : сѣ азъ рабъ вл(а)д(ы)кы моего Г(оспо)д(а) (Исуса) Х(риста),
 Елена Д(е)спотовна, г(оспо)д(а)жа Петра воевода, дъщи Ивана Деспота ц(а)рѣ вл(а)-
 го(из)воан благимъ своимъ произволеніемъ и добрымъ промисломъ създа храмъ
 славному Оупеніе пр(е)ч(и)стѣя вл(а)д(ы)ч(и)нци нашнхъ Б(огороди)ци и пр(и)
 сно Л(ѣ)вѣ М(а)рїи и в сярхшии сѣ в. лѣтѣ 738 Явгус(та) еі». În tra-
 ducere : «*Cu voia Tatdlui și ajutorul Fiului, și sădârșirea sfântului Duh :*
iată eu roaba stăpânului meu, Domnului Isus Christos, Elena Despotovna,
doamna lui Petru voevod, sica lui Despot Ioan Țarul. Am bine voit cu
luna mea vointă și cu cugetul curat și am zidit templul Sldvitei Ador-
miri a prea curatei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea
feceoarei Maria. Și s'a sădârșit în anul 7060=1552. luna August în 15.
 Tot Elena a îngrădit cu zid M-rea Secul cea înălțată pe la 1530 de so-
 zidul său Petru Rareș. Iată și pisania acestei biserici : «*Această M-re o*
zidi Petru voevod, în anul 7038=1530. Și s'au îngrădit cu zid după
moartea lui de domna lui Elena, și cu fii Iw Iliș voevod. Ștefan și
Constantin. În anul 7058=1550, luna Septembrie 4. Melchisedek, Not.
 Ist. și Arh., p. 26. — Cu Elena, Petru Rareș, a avut cinci copii : trei
 băieți și doua fete. Băieții sunt Ilie, Ștefan și Constantin ; fiicele sunt :
 Ruxanda, măritată după Alexandru Lăpușneanu, Despina-Chiejna după
 Mircea Ciobanul. Anna, trecută în pomelnic după Ilie, era probabil a
 celia dintâi. Anna a luat în căsătorie la 1530 pe Vlad-Vlăduță, voevo-
 dul țării-românești, care s'a înecat în Dâmboviță, la Popești. Dintre fii
 lui Petru Rareș, Bogdan, a murit pe la 1534, ceilalți i-au supraviețuit.
 El îi citează în uricele sale. De pildă : la 18 Martie 1535, citează la măr-
 turie pe fii sei : Iliș și Ștefan voevod (Acad. Rom. doc. 140/XLV), la
 21 Aprilie 1546, pe Iliș, Ștefan și Constantin. În acest uric se vorbește
 și de «*Ștefan-vođđ ce-i zicca și Lăcustă*» «*ут торо Стѣфана воеводи ре-*
коми Лаксты» (Acad. Rom. pecet. 32). La 24 Iunie 1546, iarăși, pe Iliș,
 Ștefan și Constantin. În acest uric, Petru Rareș, numește nepot de frate
 pe Ștefan-cel-Tânăr «*ут братанича гедва ми Стѣфана воеводи Младого*».
 (Acad. Rom. doc. 226/XLVII).—Petru Rareș a domnit în două rânduri.
 Prima dată : din Ianuarie 1527 și până în Septembrie 1538, a doua oară :
 din Februarie 1541 și până în Aprilie 1547. Petru Rareș ca și tatăl său
 Ștefan-cel-Mare, a fost ctitorul mai multori M-ri și biserici din țeară.
 Între altele ctitan M-rea Pobrata-Probota înălțată la anul 1530. Octombrie
 în 16. Iată și pisania acestei biserici : «*Изволеніемъ ѿг҃а, ꙗ сѣ поспѣше-*
ніемъ ѿна и сярхшеніемъ стго Д҃ха, сѣ азъ рабъ владѣѣ моѿмъ Ис҃ Х҃та. Іw
Петръ воевода, Бжїею Млестїю гедрѣ земли Молдавскон, снѣ Стѣфана воѿ-
воды старого, благо произволеніемъ гдѣа мѣи нашнмъ благїмъ произволеніемъ, въ
на четвртомъ лѣтѣ державномъ царствѣ, създатн снѣ храмъ въ ѿма архїєрѣва
Ха ꙗ чудотворица Николаа, при ѿг҃мѣнѣ кр҃ Гргорїана в. лто 738, ѿк. сї». În
 traducere : «*† Cu voia Tatdlui, și cu ajutorul Fiului, și cu sădârșirea sfân-*
tului Duh, eată eu robul stăpânului meu Isus Christos, Iw Petru voevod,
cu mila lui Dumnezeu domn al țarei Moldovei, sul lui Ștefan voevod cel
dătrân. bine voi domnia mea din a noastră bund vrere, în al ptrulea an
al autocratoriei, a zidi a-est templu în numele arhiereului lui Christos și

făcătorului de minuni Nicolae, sub egumenul kir Grigore, în anul 7038 = 1530, Octombrie 16». Iar la jertvenic se citește această inscripțiune sculptată în piatră: «Pomenește, Doamne, sufletele robilor tăi: Ioan Ștefan voevod și pre fiul său Petru voevod și pre mama lui Maria și pre doamna lui Maria si pre fi lor, și pre doamna lui Elena și pre fi lor, și pre Maria și pre Anna. Cum vedem aci mai adaogă o copilă pe nume Maria. Apoi: pomenește, Doamne, și sufletul robului tău monahul kir Grigore, egumenul». Iar pomelnicul M-rei adaoge după Petru Rareș, pe: «Ștefan voevod, Angelina doamna, Petru voevod, Alexandru voevod, Anna doamna, Bogdan voevod, Maria doamna Olteanca». Despre Ștefan voevod spune, așa: «Acesta este fiul lui Petru voevod Raliș, și a dat moșiile acstea: Săveștii — în ținutul Neamțului, și Purceleștii și Crăseștii, și pol sat din Strășeni, din care numai Săveștii se stăpânesc acum de M-re». Atât în privința jertvenicului cât și a pomelnicului, vezi Melchisedek, op. cit. p. 153. Petru Rareș a murit înlăiu, iar soția sa Elena i-a supraviețuit. Mormintele ambilor soți se află la M-reș Pobrata. Mormântul lui Petru, are următorul epitaf: «Ғън грѣбъкъ естъ Хълюбнѣваго раба Бжю, Іуана Петра воєводѣ. снѣ стараго Стефана воєвода, нже престави сѣ въ септѣмѣнѣ кѣ вѣчннмъ шептѣнѣн, вѣчна еяд паметъ». Adică: «Acest mormânt este al iubitorului de Christos robul lui Dumnezeu Ioan Petru voevod, fiul bătrânului Ștefan voevod, carele s'a mutat la aceste locașuri și la vecinicile locașuri; Veșnica lui pomenire». Iar mormintul soției sale Elena, poartă acest epitaf: «Ғън грѣбъкъ естъ раба Бжю Еланна, госпожда Петра воєводѣ, дъщеря Деспотѣра царѣ, нже престави сѣ въ септѣмѣнѣ кѣ вѣчннмъ шептѣнѣн; вѣчна ея паметъ. въ лѣт(о) 7000...» Adică: «Acest mormânt este al roabei lui Dumnezeu Elena, doamna lui Petru voevod, fiica țarului Despot, care a răposat în a aceste locașuri la vecinicile locașuri; veșnica ei pomenire, în anul 7000...». Data morței lor lipsește din cauză că ele au fost făcute de Petru fiind încă în viață și a rămas ca urmașii să pue data, ceia ce n'au făcut. Petru Rareș a murit în anul 1547, iar soția sa Elena prin Septembrie 1552. Murind Petru i-a urinat fiul său Iliș, apoi Ștefan. După cronici, Ștefan, a domnit doi ani și patru luni, și a fost ucis în anul 1552, Septembrie 1, de boerii rebeli, la Țuțora, unde el era tăbărât cu oastea Acest Ștefan a avut de soție pe Kneajna. — Ultimul act ce cunosc de la Petru Rareș e dia 15 Aprilie 1547 (Acad. Rom. doc. Pecetia 38) În acest uric, Petru citează la mărturie credința fiilor săi: Iliș, Ștefan și Constandin.

Petru Rareș către Petru Paisie,
(1535—1537)

LXVI:

Ізъ мѣтїю Бжю грѣхъ Петрѣхъ воєво землн Мода-
ско. Пише живо добро и зравіе братѣ моєемѣ старода-

ноу8, великом8 ѿ четитом8 црю, Петри воевоу земле
 Мѣтеничкое. Но сице да види гва ти, за ре салго гва
 ми, у земли гва ми, не прѣимѣте гва ти салго гва ми, а
 сѣк сръди гва ми на гв ти, а спрѣчи земляк гва ми на
 земляк гва ти, вема сѣк кивати сѣ гва ти.

Та да знаеш, ѿна не буде.

Eu Petru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Mol-
 dovei. Scriem viață bună și sănătate, fratelui meu de demult,
 marelui și cinstitului țar, lui Petru-vodă din țeara Munte-
 nească. Dar așa să vezi domnia ta, de rândul slugelor domniei
 mele, din țeara domniei mele, nu primi domnia ta slugile domniei
 mele, căci să supără domnia mea pe domnia ta, și voiu porni
 țeara domniei mele în potriva domniei tale, tare mă voiu bate
 cu domnia ta. Așa să ști, alt-fel nu va fi.

ALEXANDRU LĂPUȘNEANU

(Septembrie 1552—18 Noembrie 1561; Octombrie 1563—5 Mai 1568)

LXVII.

† Плесѣдръ воево, Бжѣю матѣю гпръ земли Модала-
 скон. Пише салсѣк наше ѿпосто миникс у Тотрѣ, дае ти
 знати, ѣре прости гва ми двѣстѣ воло биръѣ ѿ взселу
 тръгѣ у Брашев за мито. Про то, ѿкоу зъри се ли на ти
 лиши у покон ѿ не валу и, ѿли ѿби възши слобони, ѿ ми

Имае ^м дежати ^р тебе ^к и саму. ^л Ина не ^с учини. Пн. и Свчавк,

Ген. л.

† Га ^м гнз ^с каза. Гаври, ^л великин ^л логофе, ^т навчи ^л Кзза ^н писа.

Hârtie — Pecetie cu inel, pusă în faţă : mică, rotundă, cu tuş roşu, cu legenda : «† Перстень Ялѣксандръ воекод». — Arch 453.

† Alexandru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriem slugei noastre, lui Apostol vameşul din Totruş, iată îți dăm a știre, că domnia mea am ertat de vamă două sute de boi birăului și întregului târg din Braşov. Drept aceea, cum vei zări această carte a noastră, tu lasă-i în pace și nu-i zădari pe ei, ci să treacă slobozi, iar noi îți vom ține în seamă. Alt-fel să nu faci.

Scris în Suceava, Ghenarie 30 (anul 1565).

† Insu-și domnul a poruncit. Gavril, marele logofăt, a învâțat, Cazan a scris.

LXVIII.

† Мленникъ ^к нашнмѣ, поплъ ^с Гава ^л и оученикъ ^т Иѡакима ^л въста ^л инастаѣа.

† Іѡ ^н Ялѣксандръ ^{дд} воево, ^с Бжїю ^с млтїю ^л гпрз ^л землї ^л Мода-

скои. Пшѣ ^м мленикѣ ^к нашѣмѣ, поплъ ^л Гава, ^л даѣмѣ ^л стнѣ ^л ти

знати, ере ^л ни ^ж еси ^ш да ^л знати, ^л а ^л сѣ ^л вчи ^л храмото, ^л терѣ ^л за

тѣ ^с гво ^л ми ^л мни ^л сѣ ^л вѣма ^л добре ^л и ^л радовамо ^л сѣ. ^л И ^л паки ^л еси

на ^л пороча, ^л а ^л еси ^л совн ^л изнашо ^л три ^л книгї ^л вїти ^л стнѣ ^л ти ^л за

поѡчинїѣ ^л и ^л потн ^л еси ^л ѡ ^л гва ^л ми ^л да ^л апри ^л купи ^л ти ^л и, ^л и ^л доплъ-

ти ^л мо ^л стнѣ ^л ти ^л да ^л двн ^л еси ^л и ^л купи, ^л и ^л стнѣ ^л ти ^л ти ^л такоде

ДОПОТНМО Ф АПРИ КИТИ СТИК ТИ ЗА ВЪДЕДИ И ЗА КОКЗЧИ, И
 МАЮСК СТИК ТИ АКИ С'К ЕСИ СЛОВА СЪ ПОЩЧИНЕ КАКО ДА
 ВЪДЕ ВЧЕНИ ХРТИАНО И СЪЗНИ И ПОНОРА (ХРТИ)И'СК)АА К'К-
 РА. АКИ НЕ БИЛА СТИК ТИ МНІА В ЗАДА. И МЛИ БА И ЗА НА Ш ВРА
 ВИДИМИ И НЕ ВИДИМИ, И СПСИ С'К Ш БС'К, АММ.

Hârtie.—Pecetia aplicată pe verso : rotundă, mijlocie, de ceară roșie, cu legenda :..... воевода..... Arch. stat., M-rea..... pach....

† Rugătorului nostru, popei Sava și învățătorului Ioachim de la Sfânta Anastasia.

† Iw Alexandru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriem rugătorului nostru, popei Sava, dăm sfinției tale a știre pentru ce ne-ai dat a știre, că înveși scriptura, apoi pentru aceasta domniei mele îmi pare foarte bine și înbucuratu-ne-am. Și iar ne-ai poruncit nouă, că ai fi găsit sieși trei cărți a fire sfinției tale pentru învățătură și poftit-ai de la domnia mea 1000 aspri spre a le cumpăra, și trimis-am sfinției tale 1000 aspri a le cumpăra, și sfințeniei tale de asemenea trimis-am 500 aspri a fire sfinției tale pentru odăjdii și pentru bocănci, și rugămu-ne sfinției tale ca să-te silești cu învățătura ca să fi învățătorul creștinilor și stâlpul și sprijinul legii creștine, spre a nu fi truda sfinției tale în zadar. Și roagă-te lui Dumnezeu și pentru noi de relele văzute și nevăzute, și izbăvească-te Dumnezeu, amin.

N O T I Ț E.

Alexandru Lăpușneanu poreclit astfel după mama lui, de fel din Lăpușna, a domnit în două rânduri. Prima domnie de la 1552 și până la 1561 ; a doua de la 1563 și până la 1568. Era fiul lui Bogdan voevod deci un nepot de al lui Ștefan-cel-Mare. În sprijinul acestei spuse afară de documente, avem inscripțiile de la M-rea Putna și Bistrița. Inscripții

de la Putna pe marca țării, pusă de asupra ușei paraclisului din chiliile-stărețești, glăsuște : «Bine-cinstitorul domn... Iw Alexandru voevod domn al țării Moldovei.. Iw Alexandru voevod, fiul lui Bogdan voevod, și nepot al bunului Ștefan voevod... în anul 7067=1559». v. Melchisedek, O vizită la câte-va M-ri și biserici antice din Bucovina, p. 20. Iar pisania bisericii din Bistrița, următoarele : «Изколенієм Бѣца, и поспкшенієм Гна, и скарженієм стго Дха, сздадася сян црковь ут Бнстрнчскои монастырѣ, и даже ест храмъ ѿспеніе пркстѣн и прѣблагсвеннѣи владчннч нашнх Бци и прсно двѣн Мрн, въ дни благочстнаго и Хрстолюбнаго гсдна нашего Іоу Ілѣѣандра воєводи, Бжїею маетїю гспдря земан Мѡладавскои, сна Богдана воєводи, въ лѣто сѣдмотнсацннов и рзѣк текнше лѣто, мсца Мана къ днѣ». Adică : «Cu voința Tatălui, și cu ajutorul Fiului, și cu săvîrșirea sfințitului Duh, s'a înălțat această biserică de la Monastirea Bistriței, unde este hramul Adormirei prea sfinței și prea bine-cuvântatei stăpânei noastre Nascătoarei de Dumnezeu și pururea fecioarei Mariei, în zilele binecinstitorului și iubitorului de Christos domnului nostru Iw Alexandru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei, fiul lui Bogdan voevod, în anul 7062=1554 anul curgător, luna Maiu 26 de zile». Alexandru Lăpușeanu a luat în căsătorie pe Roxanda fiica lui Petru Rareș, Asupra lui Alexandru Lăpușeanu, pomelnicul de la Bistrița ne vorbește următoarele : «Помѣнѣ, Гн, дшл рѣкь свонхъ кѣго... и четнаго гдѣна Іоу Ілѣѣандра ндрѣ воєводи ѣ матн его Настасїа, Іван, Марїа, Інтїміаж .., Кнѣжна, Мларѣ ѣ сестра ѣ ѡ Інгванїа». Adică : «Pomeneste, Doamne, sufletul robilor tei al binecinstitorului domnului Ion Alexandru voevod și al mamei sale Nastasia, Ioan, Maria, Antimia, Kneajna, Maria și sora ei Angelina».—Cu Roxanda, Alexandru a avut mai mulți copii și fete. Intr'un uric din anul 1559, Aprilie..., citează credința fiilor sei : Ionașco, Bogdan, Mihail și Petru (Hașdeu, Arch. Ist., p. 119) ; idem într'unul dat din Huși la 3 Aprilie 1560, pe : Ionașco, Bogdan și Petru. În acest uric citează de strămoși ai sei : pe Alexandru-cel-Bun, pe Iliș și Ștefan, de moș pe Ștefan-cel-Mare. Uricul e scris de Gavril Grigorovici (Arch. Stat. doc. familiei Stîrcea). Pe la 1552 Roxanda înfrumuseță cu o piatră mormîntul fratelui ei Ștefan voevod. Mormîntul se află la M-rea Probota. Iată-î epitaful : Оукраен гробъ сян братѣ своємъ Стефанѣ воєводѣ нж и пркстѣвнса къ кѣчннн шнтнвалъ въ лѣто рзѣ, Сеп. м. Гспджа Роѣѣанда дшра Іоу Петра воєвода, гсдѣжа же Іоу Ілѣѣандра воєводи». Adică : «Impodobi mormîntul acesta fratelui său Ștefan voevod, carele a și réposat la vecînicul locaș în anul 7060=1552, Septembrie 1. Doamna Roxanda fiica lui Iw Petru voevod, doamna lui Iw Alexandru voevod». Alexandru Lăpușeanu a zidit M-rea Slatina : «Domnind Alexandru vodă țeara, întru lauda lui Dumnezeu au zidit mănăstirea Slatina... și o au sfințit Grigorie mitropolitul, iar la sfințenie zic să hi fost preoți cu diaconi 117, în anul 7066=1557, Octombrie în 14» cf. Urechii (C. I^o. 210). La M-rea Slatina se află și mormîntul ficei sale Teofana. Iată-î epitaful. «Сян гробъ скрасн Іоу Ілѣѣандра воєвода дшчери

«свои, Ѡсѡфани, вж Ѧ прѣстави са къ вѣчнѣи шенѣан, в лѣт „ѡѡѡ“ Adică : «Acest mormint l-a înfrumusețat Iō Alexandru voevod sicei sale, Teofanei, care a și răposat în locașul de veci, în anul 7069=1551».—Pe când Alexandru ca domn evlavios ce era, se îngrijea de mănăstiri și biserici, reparând și îmbogățind pe unele și înălțând altele noui, soția sa Roxanda lega și fereca cu podoabe cărțile sfinte necesare la aceste biserici. Astfel legă și ferecă cu argint la anul 1569, Septembrie 21, evangeliarul lui Ștefan-cel-Mare, pentru M-rea Putna : «Acest tetraevangel îl inoi și ferecă doamna Roxanda din argintul cel vechiū de la bătrânul Ștefan voevod și l-a dat în M-rea Putna, unde este hramul Adormirei prea curatei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu, în anul 7078=1569, Septembrie 21». cf. Melchisedek, O vizită la câteva M-ri și biserici din Bucovina, p. 28.—Către sfârșitul vieții sale Alexandru Lăpușneanu s'a călugărit. În pomelnicul M-rei Putna, făcut de mitropolitul Iacob la anul 1756, după altele mai vechi, pe fila 53, se citesc următoarele : «*Монах Пахоміе*. Acesta a fost Alexandru voevod (Lăpușneanu), și lăsând domnia s'aū călugărit». Idem, Melchisedek, la pag. 37.

U n r ă v a ș (?)

(1545—1562)

LXIX.

† И за ра кнн еже ми е доше ѡ Баратѡ, н гво ми та-
 А М А Г А С А Т А С М
 кожере сѡ посла кнн до Бѡратѡ сѡ рѣчїе ѡ протїрѡ рѣчїиѡ
 К М А М А С
 Баратѡ. Те радн, рїи молн како да ю послате бе забавѡ на
 А
 Баратѡ.

Hârtie.—*Pecetia lipsește*—Arch. 436.

† Și pentru cartea ce mi-a venit de la Baratul, și domnia mea așijderea am trimis carte lui Baratul cu răspuns la răspuns. Drept aceea, vă rog ca s'o trimeteți fără întârziere lui Baratul.

Н О Т И Т Е.

Enigmaticul Baratul din răvașul de mai sus este probabil Martinuzzi, iar domnul care îi răspunde cu răspuns la răspuns nu poate fi de cât Alexandru Lăpușneanu. *Mircea Cobanul.*—

DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE

DIN

ARCHIVA ORAȘULUI BISTRIȚA.

BOGDAN VOEVOD.

(2 Iunie 1504—20 Aprilie 1517).

LXX.

† БОГДА ВОЕВО, БЖІЮ МАТІЮ ГИРЪ ЗЕМЛИ МОДАВСКОН
ДАЛИ ЕСМЪ СЕ ЛН НА, ПКОКЪ Ѡ КОНАРЪ. НА ТѠ ДА МВ Е СЛО-
КОНО ВЪІНТИ И НАШЕН ЗЕМЛИ ДО ВГѠ, СА НА А СКОИ КО. ПРО
ТО, НИКТО ДА ЕГО НЕБАТЪЕ ПРЪ СИ ЛИСТО НАШИН.

Пн. Ѡ ХРЪЛОВЪ В ЛТО „ЗКГ., М̄а КД.

Hârtis.—Pecatis mică, de ceară roșie, deteriorată.

† Bogdan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Dat-am această carte a noastră, lui Iacob din Cotnari, intru aceea să fie liber a trece din țeara noastră în Un-

garia, singur pe un cal al său. Drept aceea, nimeni să nu-l bân-
tuiască înaintea acestei cărți a noastre.

Scris în Hârâu în anul 7023=1515, Maiu 29.

N O T I Ţ E.

Bogdan III, Poncişul sau Şaşiul, este fiul lui Ştefan-cel-Mare şi al Voi-
chişei-Maria, fiica lui Radu-cel-Frumos, domnul Munteniei. Bogdan a dom-
nit de la 1504 şi până în 1517. Pomelnicul de la Bistriţa, ne dă pe ur-
mătorii membrii ai familiei sale: «Помѣникъ, Гн, дша рѣкъ : своху багочест-
наго гсѣна Іѡ Богдана воеводѣ, снх Стефана воеводѣ, внѣкъ Радѡула вое-
водѣ и снх ѣго Іѡана Стефанѣна, Петрѣшка Петра, Маріа, Іѡннж, Іѡннж, и ма-
терѣ нх Стѣнж». Adică : «Pomeneste, Doamne, sufletele robilor tai : al-
bine-cinstitorului domn Iw Bogdan voevod, fiul lui Ştefan voevod, nepo-
tul lui Radul voevod, şi al fiilor sei, Ioan, Stefan, Petraşcu, Petru, Maria
Anna, Anna şi pe mama lor Stana ». În privinţa căsătoriei sale, logo-
făţul Miron, spune că şi-a luat femei moldoveană. Această moldovea-
nă nu poate fi de cât Stana. Cu Stana a avut pe cei mai sus pomeniţi
fii. În 1513, Martie 5, citează la mărţurie, credinţa fiilor sei : Ioan, Şte-
fan, Petru şi Iliaş (Hasdeu, Arch. Ist. I, 120). În anul 1515, Aprilie 20,
Bogdan voevod întăreşte M-rei Dobrovăţ, satul Vadul Cristii şi lacul Bo-
gatul. Acestea pentru sufletele sânt răposaşilor părinţi ai domniei sale,
Ştefan voevod şi mama sa doamna Maria, şi pentru sănătatea şi mântu-
irea doamnei sale Roxanda şi a copiilor domniei sale, Ioan, Ştefan, Pe-
tru şi Iliaş, (Arch. Ist. p. 157). La aceştia trebuie a se adăoga şi Alexan-
dru Lăpuşeanu făcut cu Anastasia (vezi p.164).—Pe mormintul lui Ştefan-
cel-Mare tatăl, se vede un frumos şi bogat acoperămint, pus de fiul său Bog-
dan Vlad. O parte stă pe mormint, alta atârnuă în partea dinainte. Pe partea
ce stă pe mormint se citesc următoarele: «Іѡ Богдан воевод, cu mila
lui Dumnezeu domn al țării Moldovei, a înfrumusețat și acoperit cu a-
cest acoperămint mormintul tatălui său Ion Ştefan voevod. carele a dom-
nit în țeara Moldovei 47 ani și trei luni, și care s'a mutat la locașul
cel vecinic în anul 7012=1504, luna Iulie, ziua a doua, Marți în ceasul
4-lea din zi» Melchisedek, O vizită la câteva M-ri și biserici antice din
Bucovina, p. 26. Bogdan a murit la 1517, Aprilie în 20, și a fost in-
mormintat la M-rea Putna. Mormintul său poartă următorul epi-
taf : «Acest mormint este al bine-cinstitorului domn Bogdan voe-
vod domnul țarei Moldovei, fiul lui Ştefan voevod, citorul acestui
sfânt locaș, carele s'a mutat la vecnicele locașuri în anul 7025 =
1517, Aprilie 20 la mezul nopți». Melchisedek, O vizită la câteva M-ri și
biserici antice diu Bucovina, p. 14.

ȘTEFAN-CEL-TÎNĂR.

(20 Aprilie 1517 — 14 Ianuarie 1527)

LXXI.

† Моленку нашему, кі Анастасію єпкѡ ѡ Ва

† Стефа воєво, Бжію матію гирз земли Модаскон.

Пише моленику нашему, кѡ Анастасію єпкѡ ѡ Ва: ли цю

єси присла до пана Мїхѡла пакалаба, а мѡ добре емѡ

порази мѡкли. Про то, молимо стѣк ти а би стѣк єси вели си-

лова и а би єси божи Симѡну пакалабу, а буде єго мло-

вати бу сз которѡ волѣство, ѡ буде потити ѡ на тѡмо

а би на ѡчнини слѡбу сѡ то Петрѡ воєво, и стѣк ти єще

буде мѡловати, и и ѡвїди стѣк ти, вели тѣк моли, и

спси стѣк ѡ Бѡк, а ми.

Пи. ѡ Ром. Трѡ Ѣ. аи.

*Hartie, — Pecetia aplicată : mijlocie, de ceară roșie, cu legenda : † Печать
Іѡ Стефана воє., и гнѡ.*

† Rugătorului nostru, Kir Anastasie episcopul de Vad.

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriem rugătorului nostru, lui kir Anastasie episcopul de Vad: cartea ce-ai trimis-o panului Mihul părcălabul, apoi

noi bine am înțeles-o. Drept aceea, te rugăm pe sfinția ta ca să te silești foarte mult și să conjuri pe Simion părcălabul, căci vreau a-l milui cu oare care boerie, acela să poftască la noi îndată, că să ne facă nouă slujbă cu acest Petru vovod, și pe Sfinția ta încă am să te miluiesc, precum ai să vezi sfinția ta. Foarte mult te rog., și ispășească-te Dumnezeu, amin.

Scrisă în Târgul-Roman, Octombrie 11.

N O T I Ţ E.

Mihul, după notița ce mi-a comunicat d-l prof. Tanoviceanu, e părcălab în anii 1526—1529, iar de la 1530—1540 portar al Suceavei. Despre Anastase sau Atanasie episcopul de Vad vezi N. Iorga, Documente românești din Arhivele Bistriței, în vol. I, pp. XXV, XXXIII și la p. XXXVIII din vol. II. Idem despre Simion părcălabul la p. XXXIII în vol. I. Vadul se găsește în Cercul Dejului.

LXXII.

† Приѣѣавъ ^лнаши, ^лвирѣѣ и ^лпрѣгарѣ и ^тмнѣко ^лш ^тБитрици.

† Стефа ^нкоєво, ^{да}Бжю ^сматю ^лгирѣ ^лземли ^лМодаскон. ^лПит ^лше ^лгтва ^лми, ^нповло ^ли ^лмногo ^лздравне ^лприѣтеле ^лнаши, ^лвирѣѣ и ^лпрѣгарѣ и ^лмнѣко ^лш ^лБитрици. Я по се, ^лпроси ^лвашѣ ^лмать за ^лникон ^лславги ^лнаши : ^лНзсѣ ^лИш ^ли ^лбра ^лего ^лСима. ^лцю ^лби ^лваша ^лмать ^лшчини ^лза ^лволю ^лгтва ^лми. ^лта ^лцю ^лби ^лести ^ли ^ллишинли ^ли ^лпокоє ^лцю ^лби ^лпришли ^лдо ^лна. ^лИ ^лБъ ^лда ^лки ^лшножи ^ллета. ^лПн. ^лѣ ^лХрѣло, ^лДѣ ^лкд.

Hârtie.—Pecetie mică de ceară roșie, s'a pierdut ; semnul hârtiei : o floare de in.

c. 1525—1527.

† Prietenilor noștri, birăului și părgarilor și vameșilor din Bistrița.

† Ștefan voevod, din mila lui Dumnezeu, domn al țerii Moldovei. Scrie domnia mea, închinăciune și multă sănătate prietenilor noștri, birăului și părgarilor și vameșilor din Bistrița. Și după aceea, vă rog pe domnia voastră pentru niște slugi ale noastre : Nesed Ioan și fratele său Sima, ca să faceți domnia voastră pe voia domniei mele, și să-i sloboziți pe ei și în pace să vină la noi. Și Dumnezeu să vă înmulțească anii.
Scrisă în Hârlău, Decembrie în 29.

LXXIII.

† Прїателю нашемѹ добромѹ, бирзу и прѣгаро ѡ Битри.

† Стефа воєво. Бжїю матїю гирз зєлн Модаской. Пи
ше гво ми. прїателю нашемѹ добромѹ, жѹпанѹ бирзу и
прѣгаро ѡ Битрицѹ. Дадѹмо знатї гв ти за ли цю єси на
допѣтилз, ми ѡ вѣсе добре поравѹємо гв ти и харсѣємо гва
ти за доброї прїателїю цю и має кз гв ми. И допѣтил єси гв
ми сєди и полз катарє пра ѡ пѣка. Тѣже вєма хар(а)сѣємо
гв ти. И сєга, при сїю врѣменє, ми ємо ѡколо сєго лотра.
вз слѣба чтитомѹ гна цра и вз слѣвѹ країеской и нашѹ.
Та вєма не и має прилє, а сз врѣменє ми кє полати ѡ сѹ пла:

ТА Ѹ РКА ГВ ТИ, ЦЮ КЕ БИТІ ЦѢНА ТОМЪ ПРА. Ъ ТИ МЛИМО-
 СѢ ГВ ТИ Н ВХСЕМЪ СВАТЪ, КАКО ДА ЕТЕ НА ЂЩЕ МА ДОБРІИ
 ПРІАТЕ Ѡ ТОТИ СТРА. Ъ ЦЮ КЕ БИТИ ТРЕБА Н ПОТА ГВ ТИ
 ДО НА, Ѡ ВХСЕ КЕ БИТИ ПО ВОЛѢ ГВ ТИ. ТОѢ ДАЕ ЗНАТИ ГВ
 ТИ Ъ ЗРАСТВУИ, АМИ.

ПИ. Ѹ ГОУЧА, Ѡ КЕ.

Hârtie. — Pecetia aplicată : mijlocie, rotundă, de ceară roșie ; marca hârtiei : două săgeți încrucișate.— Arch. No.

c. 1525—1527.

† La al nostru bun prieten, birăului și părgarilor din Bistrița.

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scrie domnia mea, la al nostru bun prieten, jupânului birău și părgarilor din Bistrița. Dăm a știre domniei tale pentru cartea ce ne-ai trimes, noi în toate bine te-am înțeles pe domnia ta și mulțămim domniei tale pentru buna prietenie ce o ai către domnia mea. Și mi-ai trimes domniei mele șapte cântare și jumătate praf de pușcă. Pentru aceea mulțămim foarte mult domniei tale. Și acum, întra'ceastă vreme, noi suntem pe urma acestui lotru, în slujba cistitului domn a împăratului și în slujba crăiască și a noastră. Deci acum n'avem mai mult prilej, dar cu vremea noi vom trimete întreaga plată la mâna domniei tale, cât va fi prețul acestui praf. Și după aceea mă rog domniei tate și întregului sfat, ca să ne fiți nouă încă și mai bun prieten din această parte. Apoi în ce va fi

treaba și pofta domniei tale către noi, în toate va fi pe voia domniei tale. Aceasta dau a știre domniei tale. Și să fiți sănătoși, amin.

Scrisă în Suceava, Octombrie în 25.

N O T I Ţ E.

Ștefăniță-vodă, sau Ștefan-cel-Tinăr, după cum am arătat în notițe la p. 170, este fiul lui Bogdan Vlad, Sașul sau Crucişul. Ștefăniță a domnit nouă ani și nouă luni: de la 1517 și până la 1527 Ianuarie în 14. A purtat mai multe războaie norocoase, între altele și cu Radul-vodă de la Afumați. Pricina acestui război spun uni, că ar fi fost căsătoria sa cu Stana, fiica lui Neagoe Basarab. Nunțiul apostolic, baronul italian Burgio, povestește astfel această întâmplare: «*Basarab voevodul transalpin, om avut și mult capabil, predecesorul acestui voevod (adică lui Radu) a avut trei copii, un băiat mort prin Turcia, și două fete, dintre care pe cea mai mare o făgăduise soția voevodului Moldovei, cu condițiune ca atunci când fetele vor crește mari, să poată alege dacă dintre cele două ar voi pe cea mare ori pe cea mică. După ce muri Basarab, au fost aleși voevozi ori unui venit cu ajutorul regelui Ungariei, ori altui, cu acela al Turcilor care a alungat pe cel dintâiu, până când sultanul a ridicat voevod pe Radul, dintru nădăd adus de regele în tronul Munteniei. Acest Radul s'a întors întru cu monarhul Ungariei... Regele pentru a lega pe cei doi voevozi, a ordonat ca una din fetele lui Basarab să fie dată lui Radul, și cealaltă voevodului moldovean. Aceste copile erau amândouă în puterea regelui. Această negoțiere s'a făcut cunoșcută voevodului din Transilvania, care era vecinul ambilor domni români. Voevodul ardelean hotărâște siua nunții, având gândul să observe pactul cu domnul Moldovei: a-i da dintre copile pe cea care îi va plăcea mai mult. Se întâmplă între acestea să fie constrâns voevodul din Moldova a merge contra Țătarilor; nu putu deci să se ducă la nuntă în siua hotărâdă, și trimise ambasador să-l scuse și să-l roage a-i da o amânare. Voevodul transilvan voia să se fiină de cuvânt, și să observe siua dată celuilalt (domn); după părerea unui interpret corupt de voevodul muntean, îi dădă pe a doua născută dintre copile și servi pe cea dintiu după domnul moldovean. Intors ocest voevod din expedițiunea contra Țătarilor, a trimis o legațiune la rege și la voevodul transilvan pentru a se plânge că i s'a făcut nedreptate protivnică învoelii de la început, și aprobată de monarhul Ungariei... Cele două provincii, Moldova și Transilvania, fac Valahia. colonie de Romani. Condițiunea cu care se mulțumea voevodul muntean de a lua pe prima născută dintre pricipese, nu a fost voită de celălalt, și a urmat o rădăbunare, voevodul Moldovei a intrat cu armata sa în Transalpină, și ieri a venit știrea că voevodul de aci a fost alungat din țeara sa. Această întâmplare este foarte însemnată, pentru-că gonitul domn va cere ajutor de la Turci, și se poate prea bine ca sultanul să voiască a aduce oastea sa și în Ungaria... ori să coprinădă Moldova. De aceea este de prevăzută că se va trimete un ambasador care să încerce dacă autoritatea regelui nu va putea aduce împăcarea și micșorarea diferendului dintre voevozi.*» cf. Docum. Hurm. Dens; II³, p. 523—4; Gr. C. Conduraru, Relațiunile Țării-Românești și Moldovei cu Ungaria p. 258—259. Scrisoarea de mai sus poartă data de 8 Martie și e trimisă din Buda. Nunțiul apostolic Burgio, spune: Basarab voevodul transalpin, a avut trei copii, un băiat mort prin Turcia și două fete. Adevărul este că a avut mai mulți copii și fete după cum am spus în notițe la p. 19. Și auume: pe Theodosie, Petru, Ioan, Stana, Roxanda și Angelina. Theodosie a murit la Constantinopol; Petru, Ioan și Angelina au murit în țeară și

au fost înmormințați la Curtea de Argeș alături de părintele lor. Petru a murit în luna Martie în 15; Ioan, a murit în 27 Noembrie, și Angelina în August 3. Lipsesc data de an, nu se știe, nefiind pusă în epitaf, probabil însă că au murit încă de mic, fiind încă în viață Neagoe Basarab. Roxanda s'a măritat după viteazul Radul de la Afumați la 11 Ianuarie 1526, iar Stana după Ștefăniță-Vodă domnul Moldovei. Roxanda era mai mică și mai frumoasă de cât Stana. Pe Roxanda o voise domnul moldovean, dar soarta o destinase lui Radul de la Afumați. Stana a murit la 1531 și a fost înmormintată la M-rea Curtea de Argeș. Epitaful mormintului său glăsuiește: «Răposat-au roaba lui Dumnezeu doamna Stana, fiica lui Ion Basarab voevod și a doamnei lui Despina, și fosta doamnă lui Ion Ștefan voevod; iar la moarte a primit chipul Ingeresc și s'a numit cu numele său monahia Sofronia, în anul 7039=1531, luna Februarie 8 zile» cf. Curtea de Argeș (număr festiv) p. 46—47. — Ștefăniță a murit — zice-se — după Urechie, otrăvit de soția sa. Din faptul acesta ca și din tradițiunea păstrată între călugării de la Argeș, care spune că Stana ar fi despuiat biserica de sfintele odoare, se vede a fi fost o fire de femeie rea; iar pocăirea și trecerea ei la călugărie se explică ușor, Ștefăniță a fost îngropat cu cinste la Putna unde îi se și păstrează mormintul cu următorul epitaf: «Bine-cinstitorul și iubitorul de Christos Iw Petru voevod, domnitorul țării Moldovei, a înfrumusețat mormintul acesta nepotului său Ștefan voevod, carele s'a mutat la vecinicia locașuri în anul 7035=1527, luna (după Letopișeș, Ianuarie 14)». Melchisedek, O vizită la câte-va M-ri și biserici antice din Bucovina, p. 15. Cum se vede din inscripție, mormintul i-a fost înfrumusețat de către unchiul său Petru Rareș. Cu un an mai înainte, adică în 1526 Septembrie în 20, murise și fratele său Petru. Mama lui Ștefănița, Stana, a murit în 1518 și a fost înmormintată la Rădăuți. Mormintul său poartă, următorul epitaf: «† Благочестивый и Холюбный (Іу Стефан воєвода гспаря зє)ман Младяскон, сын Богдана воєводи вкрасѣ гробѣ съ матерн своєи Станк, в лѣт 7035. мѣца Ген ки при епск. Пахѡміє». Adică: «† Bine-cinstitorul și iubitorul de Christos Iw Ștefan voevod domn al țării Moldovei, fiul lui Bogdan voevod, a înfrumusețat acest mormint, mamei sale Stanei, în anul 7026=1518, luna Ianuarie 28, sub episcopul Pahomie».

DAN PĂRCĂLAB DE CÂMPU-LUNG.

(1527)

LXXIV.

^н ^н ^к ^т ^м
 Ḙтѡ азъ, на Да пзркзла в Д(лз)го-полн, пише и здравіє
^а ^с ^т ^а ^с ^и
 гпнс вкрзш в Бкстрици іако прѣятелн гпнс нашелас. Іна

Ѧцѣ вѣ гнѣсѣ тн вашн мѣтн вѣкстѣ вѣ нѣкоѣ мѣста нѣкѣн
 дѣло, данте на разоу, ѣкоже вѣкстѣ лѣ за ѡ ли добро гнѣсѣ на
 ше, невѣрѣ на. Кажѣ а же сѣ вонскѣн вѣ зѣли Оугоскоѣ, по
 неже гптѣсѣ вашн мѣтн данте разоу гнѣсѣ нашн, Петрѣсѣ
 вонво, да вѣдѣ вѣра вашѣ, ѣко же гѣте гптѣсѣ вашн
 мѣтн, како божнѣн вѣ гнѣсѣ нашнѣмѣ да вѣждѣте сѣ правдоѣ,
 Ѧ здраствѣнтѣ ѡ Хѣ, Ѧмнѣн.

Пн. вѣ Длзго-полн, Ю. кс.

*Hârtie.—Pecetie cu inel, de ceară neagră, mică, rotundă, cu litere ne-
 înțelegibile.—Pe V^o: «minister».—Fără adresă.*

Iată eu, panul Dan părcălab de Câmpul-lung, scriu sănătate
 panului birău din Bistrița ca prieten al domnului nostru. Altfel,
 dacă grația domniei voastre aveți din vre-o parte oare cari
 vești, dați-ne nouă de știre, orî ce fel de vești ar fi de bine
 sau de rău domnului nostru : el nu ne crede pe noi. Se spune că
 sunt oști în țeara Ungurească, de aceea grația domniei voastre
 dați de știre domnului nostru, lui Petru Voevod, să fie credința
 voastră, precum ați zis grația domniei voastre, și ați jurat către
 domnul nostru, că aveți să fiți cu credință. Și să fiți sănătoși
 întru Christos, amin !

Scrisă în Câmpul-lung, Iulie în 26.

NOTITE.

Dan părcălabul de Câmpul-lung după notițele ce mi-a comunicat d-l pro-
 fesor I. Tanoviceanu, poate fi Dan vistiernicul din ultimii ani ai lui Petru
 Rareș 1542, 1546 Mai și Iunie — Iliș vodă 1547, 1545, 1549, portar al
 Suceavei sub Alexandru vodă în anii 1554—55.

Mateiaș, Vistiernicul lui Petru IV Rareș.

(1535 — 1537).

LXXIV.

† Приѣтъю мов доброму ѿ читому, гинѣ Тѣмашѣ бирху Бистрико.

† Па Мѣтнѣ вѣтѣрни. Пише покло ѿ мно здравіѣ на-
 шемѣ добро ѿ читомѣ прѣѣтелю ѿ гнѣ Тѣмашѣ бирхѣ
 Бистрическомѣ. По се, моли гва ти, за мою кнѣгиню ѿ за
 ен матѣ ѿ за наши дѣти ѿ за наши махѣ, набѣчѣтѣ Бѣ,
 наши добра ѿ читаго ѿ надѣна прѣѣтелѣ, да ѿ не да-
 каѿ ни на енѣ странѣ: ни до Йѣванзіша крѣкѣ. ни до Петра
 коево, а ни де. Или тѣ набѣчи Бѣ да ѿ дрѣжи тамо ѿ
 гва ти, по ко пришло да ѿ возмѣ а ѣце ли ирече твоѣ ма-
 тѣ, вѣми моли твоѣ матѣ. Поне мѣ ѿ посла до ру гва
 ти, на верѣ ѿ на дѣшѣ гва ти, како а би не имали ни енѣ
 неколю а ни парѣвѣ. ѿ цю вѣде волѣ гва ти до мене, а ѿ
 хоциѣ вѣсе попѣзнѣти волю гва ти. Поне тепѣ на Бѣ ми
 ѣстѣ надежда ѿ на гва ти, мо ми сѣ твоѣ матѣ ѣчинѣти.

И ДОКРО И ЗЛО, И ТА ДХЪ СТЫИ НАВЧИ, ТАКО ВЧИНИ. И БЗ
 ДА ШМНОЖИ ДНИ И Л'КТА ГВА ТИ.

Пн. 8 68ЧА, Ге. КД.

Hârtie; semnul hârtiei : stemă cu cruce. — Arch. No. 38.

c. 1535—1537.

† La al meu bun și cinstit prieten, domnului Tomaș birăul Bistriței.

† Pan Măteiaș vistiernicul. Scriu închinăciune și multă sănăiate la al nostru bun și cinstit prieten, domnului Tomaș birăul Bistriței. După aceea, te rog pe domnia ta, pentru soția mea și pentru mama ei și pentru copiii noștri și pentru marfa noastră, povățuiescă-te Dumnezeu bunule și cinstitule și de nădejde prieten al nostru, să nu-i dai în nici o parte : nici lui Ioaniș craiul, nici lui Petru voevod, nicăirea. Dar să te povățuiescă Dumnezeu ca să-i ții acolo la domnia ta, până când voi veni să-i iau și când vei spune și domnia ta, foarte mult te rog pe domnia ta. Pentru-că noi i-am trimes sub mâna domniei tale, pe sulletul și pe credința domniei tale, ca să n'aibe nici o nevoe și nici o pagubă. Apoi în ori și ce va fi voia domniei tale către mine, și eu în toate voi împlini voia domniei tale. Căci iarăș la Dumnezeu mi-e nădejdea și la domnia ta, poți acuma domnia ta să-mi faci și bine și rău, precum te va învăța sfântul Duh, așa să faci. Și Dumnezeu să îmulțească zilele și anii domniei tale.

Scrisă în Suceava, Septembrie în 29.

NOTIȚE.

Mateiaș e vistiernic între : 1535—1537, în '1541 Martie 19, e mare logofăt. Despre Mateiaș vezi și N. Iorga, *Documente românești din Arhivele Bistriței*, vol. I, p. XXXI, XXXVII, XL. Asupra lui s'au dat multe lămuriri în N. Beldiceanu, *Inscripția bisericii de la Horodniceni*, Arch.

soc. şt. şi lit. din Iaşi, II, p. 517—8, cu privilegiul descrierii bisericeii ridicată de dânsul la Horodniceni. cf. şi *Uricarul*, t. VIII, p. 16—7. *Mateiaş* (logofătul) are de urmaşi pe : *Toader, Marica, Antemia, Ilişafta, şi Marica* (Acad. Rom., doc. 120/LXVII). Pe timpul lui Iliaş, ei cereau în-tărirea stăpânirii lor peste nişte Țigani de laie « *Căci i-a cumpărat (Mateiaş) pe căşi au scăpat din Făgăraş de la Mircea voevod pentru 20.000 aspri şi pentru 40 samuri* ». (Яан нх коупна коли оѣтек от Фагараши от Алрча воевод за двадесѣтъ хнаида аспри и за четири сорок соколи).

HURU MARELE VORNIC.

(1530—1541).

LXXVI.

† Прїятелю люб мам и слачкншом. пану бирзѣла в Битрецѣ.

† Па Хурв великн двони. Пиши (<ic) прїятелю мѣлам маму и слачкншом, панѣ бирзѣла в Битрецѣ. Дѣлом на знанїе гвѣ те, ко би прадѣ сѣгѣ врѣкма. гдѣ повели Пѣтрѣ воево, а па емѣ пола кнѣги мой и сѣ дѣте ми та с ка мати. Ино. ко би та, ѡни сѣ вели встраши за едѣ шокодо мѣ, и зложн ени пинѣзи с едѣ мамѣ. и неможе възѣте пинѣзи в то мамѣ коли врати сѣ ти наза, и лишн та. И а пола мой слуги до гвѣ те како а би емн възгн пинѣзи. а гвѣ те не знае цо ете лю пѣснаде гву те сѣ нами слуги мѣ и зѣла ми пинѣзи, и поїми слуги и възѣ : ац з.

ПОНЕ МЛН ГВУ ТЕ. ІАКО ПРІАТЕЛЮ МОЕМ МЛМУ, КАКО А БИ ТЪ
 НАВЧН БЪ. ДА ІСПРЪКНТЕ ТО ЛЮ. ДА А БИ ЁСМН КРАТН МН
 ПИИЪЗИ: АЦ В, ЦЮ МН СЗА W МОН СЛГН. БЕМН МЛН ГВУ
 ТЕ. І А МН ТАКОДЕ СЧИНН ВОЛЪ ГВУ ТЕ, КХ ЧТО БУДЕ ТРЪБА
 ГВУ ТЕ, ДО НА. І БЪ ДА ЗРАВИ. АМН.
 Пн. 8 Гвча. Мл. кс.

Hârtie.—Pecetia aplicată : mică, rotundă, de ceară neagră, s'a pierdut.
Arch. No. 53.

† La al meu iubit și prea dulce prieten, panului birău din Bistrița.

† Pan Huru marele dvornic. Scriu la al meu iubit și prea dulce prieten, panului birău din Bistrița. Dăm de știre domniei tale, când fu mai nainte de această vreme, când fugi Petru vovecd, atunci și eu am trimes pe doamna mea și cu copii acolo la domnia voastră. Alta, pe când erau acolo, ei foarte s'au înfri-coșat de o năpastie, și au ascuns niște bani într'o groapă, și n'au mai putut să ia banii dintr'acea groapă când s'au napoiat de acolo încoa, și i-au lăsat acolo. Și eu am trimes pe slugile mele până la domniata ca să-mi aducă banii, însă domnia ta nu știu ce fel de oameni ai trimes domnia ta cu slugile mele și mi-au luat banii și au ademenit pe slugi și au luat: 1900 zloți. Pentru aceia, te rog pe domnia ta. ca prieten al meu prea iubit, ca să te povățuiască Dumnezeu, să siliți pe acești oameni, să-mi întoarcă banii mei: 1900 zloți, ce mi-au luat de la slugile mele. Foarte mult te rog pe domnia ta. Apoi și eu de așijderea voi face voia domniei tale, în ori și ce va fi treaba domniei tale, către noi. Și Dumnezeu să-ți dea sănătate, amin.

Scrisă în Suceava, Martie în 26.

LXXVII.

† Чтѣстоуѣ (sic) мовѣѣ и докромѣ приѣте, Тѣма гирѣ ѡ Бистри.

† На Хрѣѣ великѣи двони ѡ Долиноу земли. Пише по-
 лу и мно зравѣе чтѣму моѣму и доврому приѣте, живѣану
 Тѣма гирѣ хрѣѣани ѡ Бистри. І ѡ се, чтѣму моѣму и до-
 врому приѣте, даѣму на знанѣе гѣѣ ти; знаѣ гѣѣ ти ѣ сѣ
 на прилѣчѣ по на грѣхѣи влѣзе Тѣѣи ѣ на земли. а нашѣ
 кнѣѣинѣи и ми свои глави ѣ вашѣ земли, а сѣда кнѣѣинѣк
 ми ѡтѣкѣ а ѣди мои паѣо малѣки, ѡ панѣ ѣ ру гѣѣ ти.
 Про то, просѣи и моли гѣѣ ти, ѣ читѣтому моѣму и до-
 врому приѣте, а би да тѣк настави Бѣѣ и прѣта Бѣѣ ѡтѣрѣ.
 да ми дрѣжи на тѣѣѣ ѣ Бистрицу, и не даѣа ѣ ру ни ѣнѣ
 докѣѣ есмо не посла на гѣѣ ти, и ѣо кѣтова, а платѣти
 гѣѣ ти ѣѣи: и ѣо кѣ бѣѣѣ трѣѣѣа гѣѣ ти на на. а чинѣти
 колѣѣ гѣѣ ти. И дѣѣѣѣѣ гѣѣ ти вѣми, ако ли може ѣ би ми
 пѣли по ѣни люѣѣи, вѣми дѣѣѣѣѣ гѣѣ ти. Бѣѣ да ѡмножи
 дѣѣи и лѣѣѣѣа гѣѣ ти, а ми.

Пн. 8 С84АРК.

Hârtie. — *Pecetia aplicată* : cu inel, de ceară neagră, emblema : o camee ; *semnul hârtiei* : stema cu cruce.

† La al meu cinstit și bun prieten, domnului Tomaș din Bistrița.

† Pan Huru marele dvornic de țeara de jos. Scriu închinăciune și multă sănătate la al meu cinstit și bun prieten, jupânului Tomaș domn creștin din Bistrița. Și după aceea, cinstitul și bunul meu prieten, îți dau a știre domniei tale; ști domnia ta cum s'a mai întâmplat pentru păcatele noastre de au intrat Turcii în țeara noastră, iar doamna noastră și scumpii săi copii în țeara voastră, iar acum a fugit de la doamna mea o slugă mică, ea a căzut în mâinele tale. Drept aceea, cer și te rog pe domnia ta, ca pe al meu cinstit și bun prieten, ca să te învrednicească Dumnezeu și prea curata Maică a lui Dumnezeu, să mi-i ții la tine în Bistrița, și să nu-i dai pe mâna nimănuia până când nu vom trimete la domnia ta, și ce vei cheltui, eu îți voi plăti domniei tale tot; și în ce va fi treaba domniei tale către noi, eu voi face pe voia domniei tale. Și te rog foarte mult pe domnia ta, dacă cumva poți ca să mi-i trimeți prin niște oameni, trimete-i, foarte mult te rog pe domnia ta. Dumnezeu să înmulțească zilele și anii domniei tale, amin.

Scrisă în Suceava.

Н О Т И Ț Е.

Despre Huru (Efrem) ne vorbește un uric de la Petru Rareș dat din Huși la 8 Aprilie 1528 (Arch. Stat. doc. part. ale familiei Stircea). Aci Huru, figurează ca părcălab de Neamț alături de Crâse. Huru e mare vornic de la 1530 și până la 1541. *La Huru vornicul prânzi Petru-vođă, la întoarcerea sa în 1541, în Bârlad: «credincios și cinstit boeritul său Huru vornicul»* (Ureche, p. 202). De la 1541 și până la 1549, Huru, e boer de divan fără titlu. Huru (Efrem), are de urmaș pe Floarea (Acad. Rom., doc. 33/XL). La 1548, Martie în 21 se întâlnește un Danciu Huru părcălab de Neamț, care are de nepoate pe Magdalincea, Marica și Erina (Acad. Rom., doc. 7/XXXVII). Acesta-i probabil o apropiată rudă a lui Efrem Huru.

ȘTEFAN LĂCUSTA.

(1538—1540).

LXXVIII.

† Стефа воево, Бжїєю матїю гирз земан Модаскон.
 Пише савскѣ нашемы Хзра више келд. даѣмо ты знати, а
 есмо тѣ проти за сзгрѣшенїе цю н ѣси сзграши. Про то, ѣко
 ѡзри се ли на, ты прїнде до на ѡ земаю, бе страха ѣ бе
 синенїе, на нашв дшв ѣ на вѣрв гва ми, ѣ на вѣрѡ н на
 дшѡ ѡси волѣро, велики ѣ мали. Ына не вчини.

Пи. ѡ Гочавѣ, Г. si.

Hârtie—Pecetie aplicată : mică, de ceară roșie, deteriorată.

† Ștefan Voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țerei Moldovei. Scriem slugei noastre lui Ilira fost chelar, aceasta îți dăm a știre, că te-am iertat pentru greșeala ce ne-ai greșit. Drept aceea, cum vei zări această carte a noastră, tu să vii la noi în țară, fără frică și fără îndoială, pe sufletul nostru și pe credința domniei mele; și pe credința și pe sufletul tuturor boerilor, mari și mici. Alt-fel să nu faci

Scrisă în Suceava, Octombrie 16.

NOTIȚE.

Hirea chelarul este un cunoscut boer al lui Petru Rareș. Despre Hirea chelarul cf. Xenopol, Istoria Românilor, p. 556: «Moldovenii văzând șivoașe cumplite ce amenunțau să le înghiță moșia, se sfăituiră, boeri și țărani, ce ar fi de lăcut ca să poată hălădui de atâtea nevoi ce s'au ațîțat în țară și risipă asupra lor. Aceste toate dacă au intrat la urechile lui Petru-vodă și mai virtos Hirea chelarul, i-au spus cum și țara (adică milițiile țărănești) se vorovesce ca să-l părăsească, multă scirbă au intrat

în inima lui și încotro vrea întoarce oastea mai întâi nu putea cunoaște ; că Leșii venise cu tărie, puterea Turcilor mare, mulțimea și iuțimea Tătarilor neoprită ; acești din untru slabi și plini de hicleșug».

LXXIX.

† Прїятелѣ наши добри, вѣрхоу ѿ проггаро ѿ бси люде що прибухаю къ Бн-
трицѣ.

† Стефа воево, Бжїею матїею проз зели Модлскої.

Пише гв ми прїятеле наши добри, панѣ вѣрхоу ѿ проггаро
в Битри. И по се захвалкѣмо гви както наши добри прї-

ятеле, за добро ѿ за слабѣ що ете на вчинили. Терѣ сегѣ.

пакї. тако поразвѣмо: ѣре сѣ по тамо в людїѣ Плевѣдрѣ.

ѿ мене Крачю ѿ Іу Стага. терѣ мнѣмо сѣ вашѣ марїи

како да сѣ слабѣте за нашѣ волю, вѣ ѿ сѣ вашимї людїѣ

що сѣ сѣ вамї, како да на сѣтворите добро ѿ слабѣ, ѿ да

сѣ слабѣте како да можете на добиватї в тотї двѣ

слав Плевѣдрѣ. И тако да знаѣте ѿ да вкрѣѣте нашѣ дшѣ.

кто на ке добивати ѿ ѿ ке ѿ на принети, ѿ тако, всї чакѣ

*) Ioan Stângacu se întâlnește într'un uric din 1535, Martie în 9. (Acad. Rom., pecetia No. 30). Un Grozav, párcálab de Roman, se întâlnește în documente pe la 1528, Aprilie în 8. Acesta poate fi Grozav vătaful, sau în tot cazul o rudă apropiată a lui.

цю възхоуце ѿ гв ми ѿли села сз млина доверѣн, ѿли воло-
 ве, ѿли крави, ѿли шци, ѿли пинкзе за све ке емѡ дати, ѿ
 гви такодере ке за све сзтворити по волк гви. тзчю
 мнмо сѣ да сѣ слыдѣте. ѿ цю ѿзрече слыга гв ми, Гроза
 вага. ѡ възсє вкрѣте єго, а сѡ наши ркчи итнинѣн. ѿзра-
 слыете гви. амин.

Пн. ѿ Берла, Ге. аи

Hârtie.—Pecetie aplicată : rotundă, mijlocie, de ceardă roșie, cu legenda : «† Печат Іу Стефанъ воевода и гнь».; semnul hârtiei : două săgeți încrucișate.

с. 1538—1540.

† La ai noștri bunī prietenī, birăului și părgarilor și tuturor oamenilor ce țin de Bistrița.

† Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scrie domnia mea la ai noștri bunī prietenī, panului birău și părgarilor din Bistrița. Și după aceea mulțumesc domniilor voastre ca la ai noștri bunī prietenī, pentru bunătatea și slujba ce ne-ați făcut. Și acum, iarăși, așa am înțeles : că sunt într'acolo din oamenii lui Alexandru, anume Crăciun și Ion Stângaciū, și ne rugăm măriei voastre ca să vă siliți pentru voia noastră, voi și cu oamenii voștri ce sunt cu voi, ca să ne faceți slujbă bună, și să vă siliți ca să-ne puteți dobândi pe aceste două slugi ale lui Alexandru. Și așa să știți și să credeți pe sufletul nostru, că acela care ni-i va dobândi pe dânși și ni-i va aduce pe dânșii, apoi, unul ca acela tot ce va voi de la

domnia mea sau sate cu mori bune, sau hoi, sau vaci, sau oi, sau bani îi voiŭ da lui orî-ce și domnielor voastre asemenea în toate voiŭ face pe voia domniilor voastre, numai rugămu-ne ca să vă siliți. Și tot ce vă va spune sluga domniei mele, Grozav vătaful, întru toate să-l credeți pe el, căci sunt spusel-noastre adevărate. Și să fiți săuătoși domniele voastre, amin.
Scrisă în Bârlad, Ianuarie în 11.

N O T I Ț E.

Ștefan voevod poreclit de popor Lăcustă pentru multele lăcuste ce pus-tiiră țeara în vremile lui, este feciorul lui Alexandru voevod, feciorul lui Ștefan-cel-Mare. Cronicarul Urechie, vorbind de venirea lui la tron, (v. Letopisețe, I, p. 164) spune: «Și le-au pus domn pre Ștefan vodă feciorul lui Alexandru vodă», iar cronicarul polon Bielski întărește spu-sele cronicarului (Ureche), numindu-l Ștefan Alexandrowicz.—Alexandru, feciorul lui Ștefan-cel-Mare (v. notițe pp. 164), a avut doi fii: pe unul Bogdan și pe acest Ștefan. Bogdan a murit la anul 1480 Ianuarie în 30, și a fost înmormintat la Rădăuți. Epitaful de pe mormîntul seu poartă următorul coprias: «Bine-cinstitorul și iubitorul de Christos Iw Ștefan voevod, domn al țării Moldovei, fiul lui Bogdan voevod, înfrumuseță mormîntul acesta nepotului seu Iw Bogdan voevod, fiul lui Alexandru voevod, în anul 6988= 1480, luna Ianuarie 30» Melchisedek, O visită la câte-va M-ri și biserici antice din Bucovina, p. 69.

TOMA, LOGOFĂȚUL LUI ȘTEFAN LĂCUSTĂ.

(1538—1541)

LXXX.

† Гнѣ люб, чѣтѣомѣ ѡ мнѣтѣко, Тѣмашѣ вѣрѣѣ Бѣстрѣчѣскомоѣ.

† Иѣ Тома логофѣ гна Стѣфана ково Мѣвдаской земли.

Ише покло ѡ мно поздравленїа гнѣ моѣмѣ. любѣмомоѣ ѡ
добро ѡ чѣтѣомѣ гнѣ Тѣмашѣ вѣрѣѣ Бѣстрѣчѣскомоѣ. По

СИ ДАКА НИ ЗНАНІЕ ГВѢ ТИ, ГНѢ МОЕМ, ПОНЕ ЗНАЕ ГВО ТИ КАКО
 БЪ НАПѢСТИ НА НА ГНА СВОЙ І НАПѢСТИ ТѢРЦИ І РАГНА І
 РАСНА НА ПО ВЗСЕ МѢСТѢ. ІНО СЗЛЪЧИ СМ НАШН ЦИГАНУ ДА
 НАЗНАЛИ ДО БѢДСКОУ ЗЕМЛЮ, ЗА ПРАДЪ СЪ ВЗСИ И БѢДСКОІ
 ЗЕМЛИ, АЛИ ІА И КЪПИ ВЗСЕ ЗА МОЙ ПРАКІН ПИНЪКЪ. ІА МН
 БѢТЪ БЪ СВѢДАТЕ І НМАЮ СОДЪІША У КОГО Ё СЖ И КЪПИ. ТѢ
 РА СЪ СЛЫШИ А ВЪПА СЪ ВЪ РУКИ ГВА ТИ, СЕГО РА МЛЮ ГВА
 ТИ ГНА, МОЕ МАТИВА І ГИРА ХРЪТІАСКО, НЕ БѢ РА МОЕЙ ПАГЪ-
 БИ. АЛИ ТЪ НАВЪЧИ БЪ ГВА ТИ ВРАТИ МИ И БА РА І РА НА-
 ШЕЙ КОЛИ, ПОНЕ ДО СЖ БѢМО Ѣ ПАГЪБЛЕ, ПОНЕ НЕ УСТАЛО НА,
 НИ ДОМОВЕ, НИ СЕЛА, НИ МЛИ, НИ ТОВАРА, НИ ШЦИ, НИ ПЧЕ, НИ СЪСЪ.
 НИ ЦРКВИ, НИ ПЛАТЪ, І ІНО НИЦЮ. БЕМИ ТЪ МОЛИ ТВОА МЛ-
 ТЪ. І АЦЕ ЛИ МИ ШЧНИИ ГВО ТИ СІЮ ДОБРОТЪ У РЪ ГВА ТИ.
 А А ДО МОЕН СЪМРТИ НЕ ЗАВЪ ДОБРОТУ ГВА ТИ, АЛИ ВЗСЕ
 БѢДУ ПАМА ГВА ТИ, І А І ДЪКТИ МОЙ ДО ВЪКА. І ЗАЦЮ
 МИ ШЧНИИ СІЮ НАРУКУ, А А ПОШЛЮ КОЛА ГВѢ ТИ БДИ БДИ
 КЪС, ЦЮ БѢДЕ ВРЪДЕ Р З Ѣ, А БЕ ТОГО БЦЕ БѢДЕ ШЧНИИ ВОЛЪ
 І ПОХТА ГВА ТИ СВА У МЕНЕ І ЛЮДЕ ГВА ТИ, ІАКО І ШЧНИИ

ГВА ТИ : А Ш Т К ЦИГА НЕЗНАЮ БУДЕ ЛИ ИМАТИ ИМАТИ НККІИ
 ФЛОЛО ИЛИ НИ ? ТОЕ С К МОЛИ ГВУ ТИ, БУ МИ ТВОА МАТЪ ГНЪ.
 Ш СЪ НАПРЕ МКО И ГНЪ МОИ ГТЕФА ВОЕВО. И БЪ ДА Ш-
 МНОЖИ ДНИ И ЛКТА ГВА ТИ.

Пн. v Догое-поле, Г. в.

Hârtie.—Pecetia aplicată : rotundă, cu inel, s'a pierdut.

Arch. 87.

† Domnului meu, cinstitului și milostivului, Toma birăul Bistriței.

† Eu Toma logofătul domnului Ștefan voevod al țării Moldovei. Scriu închinăciune și multă sănătate domnului meu, precă iubitului și cinstitului domn Toma birăul Bistriței. După aceea daș a știre domniei tale, domnul meu, pentru că și domnia ta că Dumnezeu a trimes asupra noastră răutatea sa și a trimes pe Turci și ne-au prădat și ne-au mâncat pe noi pe tot locul. De alta întâmplatu-s'a că țiganii noștri să fugă în țeara Ardealului, ce e drept sunt toți din țeara Ardealului, dar eu i-am cumpărat pe toți cu hani mei dreți, martor îmi este Dumnezeu și am și mărturie de la cine i-am cumpărat. Deci acum aud că au căzut în mâinile domniei tale, pentru aceia te rog pe domnia ta, domnul meu cel milostiv și domn creștin, să nu fi întru paguba mea, ci să-te povățuiască Dumnezeu pe domnia ta că să mi-i înapoiezi pentru unul Dumnezeu și pentru voia noastră, fiind-că până acum suntem în pagubă, căci nu ne-au rămas nouă, nici case, nici sate, nici mori, nici bani, nici oi, nici albine, nici saduri, nici biserici, nici haine, cu un cuvânt nimic. Forțe mult te rog pe domnia ta. Și dacă îmi vei face domnia ta această bunătate de la mâna domniei tale, apoi eu păuă.

la moarte n'am să uit bunătatea domniei tale, ci în toată
 ămi voiū aminti de domnia ta și eu și copiii mei în veci. Iarăși
 pentru că-mi faci aceasta ruzăciune, eu am să-ți trimet dom-
 niei tale în dar un bidiviu, care să prețuiască 100 zloți ungu-
 rești, dar pe lângă aceasta va mai fi făcută voia și pofta dom-
 niei tale și a oamenilor domniei tale pretutindenea de mine, pre-
 cum ai să și vezi domnia ta ; iar de la acești țigani nu știu zēu
 dacă vei avea vre-un folos sau nu ? Aceasta mă rog domniei tale,
 să-mi fi domnia ta domn de aci înainte ca și domnul meu Ștefan
 voevod. Și Dumnezeu să înmulțească zilele și anii domniei tale.

Scrisă în Câmpu-lung, Octombrie în 2.

NOTIȚE.

Toma logofătul se întâlnește între boerii lui Ștefan Lăcustă, înainte de
 19 Martie 1541, căci la această dată a fost pus vistiernic în locul lui
 Mateiaș făcut logofăt. Cf. Iorga, Chilia și Cetatea Albă, p. 348—9.

Toma logofătul, Petrașcu comisul și Sturza postelnicul.

LXXXI.

† Бѣмономѣ ѿ чтно ѡрожденомѣ, нашѣмѣ чтиго ѿ прѣ-
 матникомѣ гнѣ ѿ пріятелю. жѣпанѣ Тѣмашѣ Бирѣѣ ѿ пра-
 вителю ѡ Бистрискѣи гра. Покло ѿ много позрдавленіѣ да
 възпріимѣ гѣѣ ти ѡ пріятелі гѣѣ ти. ѡ пана Пѣтрашка
 во мисѣ, ѿ ѡ Тома логофѣта ѿ Мирона меденичарѣ ѿ
 ѡ Бѣсатѣла ѡшарѣ ѿ ѡ Стѣсѣк постеника, коѣре ѡ Мѡ-
 даской землі. По си даѣѣ на знаніѣ гѣѣ ти, поне ѣсло

ПОСЛА ДО ГВѢ ТИ, НАШИ ЧЛѢВЦИ СЪ НАШИ МН ИТНИМИ И ПО-
 ТРАНИМИ РЪКЧИ. БѢГО РА, МАМЪ ТВОѢ ГВѢ ТИ И НАШЕ ГРА.
 И ДОБРА И НАДЕНА ПРИИТЕЛЪ, ДА И ВЪКРѢШЕ Ѡ ВЪСЕ ЦЮ ИРЕКЪ,
 ПОНЕ СЪ НАШИ РЪКЧИ ПОТЪРЪКЕНИ. И ТИ РЪЧНИ НА ДОБРОЮ И ПРА-
 ВЪ Ѡ ГВѢ ТИ. ТОѢ СЪК МАМЪ ГВѢ ТИ. И БЪЗ ДА ѢМНОЖИ
 ЛЪКТА ГВѢ ТИ.

ПИ. Ѣ МАЕ. ГЕ. КД

Hârtie.—*Două pecetii aplicate : cu inel, în căeră albă, mici, ovale ; sem-
 nul hârtiei : stema cu cruce.* — Arch. No. 92.

c. 1540.

† Prea puternicului și întru cinste născutului, la al nostru
 cinstit și prea milostiv domu și prieten, jupânului Tomaș bi-
 răul și diriguitorul cetății din Bistrița. Inchinăciune și multă
 sănătate să primești domnia ta de la prietenii domniei tale,
 de la panul Petrașco comisul, și de la Toma logofătul și de
 la Miron inedelnicerul și de la Bălțatul ușierul și de la Sturza
 postelnicul, boeri din țeara Moldovei. După aceea, dăm a știre
 domniei tale, că am trimes la domnia ta, oamenii noștri cu ale
 noastre adevărate și de trebuință cuvinte. Drept aceea, te ru-
 găm pe domnia ta ca pe domnul nostru, bunule și de nădejde
 prieten, să-i crezi în toate cele ce-ți vor spune, căci sunt ale
 noastre cuvinte de trebuință. Și ast-fel să ni se facă ispravă
 bună de la domnia ta. Aceasta ne rugăm domniei tale. Și
 Dumnezeu să înmulțească anii domniei tale.

Scrisă în Maer, Septembrie în 29.

N O T I Ț E.

† Toma logofătul (al 2-lea), Pेत्रаску comisul și Sturza postelnicul se întâlnesc prin documente în anii 1540. Bălătul ușierul trăia la Covurlui. *Aceste notițe mi le-a comunicat d-l profesor I. Tanoviceanu.*

Егumenul Moldoviței către birăул de Bistrița.

(1563)

LXXXII.

† Пріателю нашамѣ, панѣ прѣжлѣмѣ ѡ Бытрици.

† Смѣренкѣ ігѹме ѡ ке сѣко ѡ монати Молдавици, по-
кло ѡ мно здравіе сѣтварѣке пріателю наше, панѣ прѣж-
лѣмѣ ѡ Бытрици. Ы по си дае знати гнѣс тѣі, іако пріи-
де до на ли пана бирѣс ѡ Бытри ра нѣккѣ длзгѣі, что бы
длзже Савѣ нѣкѣи Сасо ѡ Бытри ѡ тѣгалі на Сѣвоѣ ти
лю. Нѣ неімае Сѣвоѣ нито, іако не ѡсталѣ нито ѡ Сара,
нѣ Сѣвоѣ імае ѣри ѣ Длзго-полі. Мли сѣ гнѣс тѣі іако
наше пріателю, іаце възхоцѣ ѡпирати за тота даторіе.
да ѡпирѣю ѡ Длзго-полѣ, іако тамо е ѣри Сѣвоѣі, ма
множаѣ імаѣ ни за к та. То ра мли сѣ гнѣс тѣі, да сѣт-
вори ра воѣк стѣго монатирѣ, да не імаю ва іншіі лю,
нѣ да ѡпирѣю ѡ кздѣ е ѣри Сѣвоѣ.

Ї БЖ ЗДРА. АМН.

Hârtie; pecetia aplicată; de ceară neagră, ruptă. — Arch. No. 360. c. 1563.

† Prietenului nostru, panului părcălab de Bistrița.

† Smeritul igumen și întreg soborul din M-rea Moldaviței, închinăciune și multă sănătate aducem pretenului nostru, panului părcălab de Bistrița. Și după aceea dăm a știre domniei tale, că a venit la noi cartea panului birău de Bistrița pentru niște datorii, ce a fost dator Sava unori Sași din Bistrița și l-au părât pe Sava acești oameni. Dar Sava n'are nimic, că n'a rămas nimic de la Sava, dar Sava are uric în Câmpu-lung. Ne rugăm domniei tale ca prieten al nostru, dacă voesc să oprească pentru aceea datorie, să oprească din Câmpu-lung, căci acolo este uricul Savei, poate să aibe mai mult ca 20 talerî. Drept aceea ne rugăm domniei tale, ca să faci pentru voia sfântei M-ri, să nu aibe a suferi alți oameni, ci să oprească de acolo unde este uricul Savei. Și să fi sănătos, amin.

NOTIE.

Despre un Sava (popa) se vorbește într'un uric de a lui Ioan voevod, din 9 Maiu 1563, dat din Huși (Acad. Rom., pecetia No. 9). Probabil ca acest Sava este cel de mai sus.

Grigorie birăul Bistriței.

(1564)

LXXXIII.

† Їзколеніемъ Бжїе, а па Григо, биро ѡ Бистри. зна-
емъ, а прїндѣ члвкы ѡ Гисосї и сз периса сз Їлгани на
хѡтарѡ ѡже є на пото на Їлга. Ї по се азъ посла сз сзв'ктѡ
наше, послахѡ два пагарн сз в'крно слѡга наша, слѡга наша

на Гѣцѣѡ пакала, да видѣтъ на сего хѡтара. а мы вѣдѣ-
 хѡ яко Сисосѣкниръ не подобаетъ, нѣ Илу(а)ни; ꙗ Сисо-
 сѣкни сѣдѣтъ на Сомешѣ, а Илѡаны на Илуа. И хота поста-
 хѡ и ѡравнихѡ, и ѡравнихѡ да вѣдѣ до хѡта Маирѣкни-
 ло, Маирѣкнилоръ сѣ възвѣститъ сѣ сѣ хота и до валѣ Ивра
 рило и до валѣ Бѣна. И по сѣ, пакы потомуи хотарѣ (sic)
 ѣгда вѣдѣ ѡма, ꙗкоже ѣ и на ѡни сели. И по сѣ, пакы по-
 слахѡ вѣра пана Гѣцѣѡ паркала сѣ канетѣ Мнѡхѡ и сѣ
 ждѣ ѡ Маерѣ на има Жѡжѣ и сѣ Маирѣкни, и ѡ Ги-
 созу, Мнѡхѡ и взси селѡ, и ѡ Илуа, Три и сѣ сеници взси,
 и ѡ Федре, Илѡдрѣйка. И по сѣ потомуи и поставихѡ,
 свѣкъ мѣ зла, кто сѣ покѣси разорити или възрати. Та да
 знаете, ина невѣдѣ. И спитѣ ѡ Ги, а мнѣ.

Пи. вѣ акто „зов. мѣа И. ги.

Hârtie; pecetia aplicată, s'a pierdut; semnul hârtiei: o stemă — Arch. No. 368.

† Cu voia lui Dumnezeu, eu panul Grigore, birăul Bistriței, fac cunoscut, că au venit oamenii din Simzozu și sau pârât cu Iluanii pentru hotarul ce este pe râul Ilu. Și după aceea.

eu am trimes cu sfatul nostru, trimis-am doi părgari cu credincioasa slugă a noastră, sluga noastră pan Gheateu părcălabul, ca să vadă acest hotar. Și noi am văzut că Simzorzeanilor nu se cade, ci Iluanilor ; că Simzorzeanii șed pe Someș iar Iluanii pe Ilua. Și hotarul l-am pus și întocmit, și l-am întocmit ca să fie până în hotarul Maireanilor, Maireanilor să se împreune cu hotarul lor până în valea Aurarilor și până în valea Dărnei. Și după aceea, iar am întocmit hotarul pe unde să fie imașiul, precum este și la alte sate. Și după aceea, iar am pus credința panului Gheateu părcălabul cu a căpitanului Mihul și cu judele din Maer, anume Jurjea și cu Maireanii; și din Sinsorzu, Mihoc și cu tot satul, și din Ilua, Triful și cu sătenii toți și din Feldrev, Andreica. Și după aceea s'au întocmit și am lăsat rămășag 40 zloți, pentru acela care se va încumete să strice sau să întoarcă (această întocmire). Așa să știți, altfel nu va fi. Și să fiți izbăviți de Dumnezeu, amin.

Scrisă în anul 7072=1564, luna Aprilie 13.

BOGDAN ALEXANDROVICI.

(1568—1572)

LXXXIV.

† Прѣтѣвъ нашихъ докри, панъ биръ и кѣкѣ прѣгаро и соуце ѡ тръх

Бистрицѣ.

† Кудѣ коєво. Кжією млтїю биръ зелї Молдавскої. Пн-
ше гко мкі прѣтѣле нашихъ докри и много надєнкї паню,
жспанѣ биръ и кѣкѣ прѣгаро и соуце ѡ тръх ѡ Бистрицѣ.

І́ ѿ се дава́мо на зна́нїе г҃ко кї ѿ ли цю́ ете до́нстїан до
 г҃ко мкї, г҃ко мкї ксе́ по ре по́размв'хѹ мнѣс ѿ р'кчїѡ г҃ко
 ккї. П сїце шса́ли ете до на радї н'ккоє ло́тра. ѿже ѡ
 мнѡ врк'ма́ ходи сатрети́н ло́трючїи, іако да взамѡже
 ѡ пр'казстїгн кз сев'к ѿ ѿнїи а́ккї ккїан е́мс кз по́мо.
 јако а́ккї взлази́ погазігн зело́ г҃ко мкї ѿ парсѣс о́ччїнїгн
 о́ч' Бгкї на́ши. Іно, г҃ко ккї со́уцїи раздїи ѿ пр'кма́дрїи ѿ
 кнд'кїи та́кокоє не́строєнїе ѿ не́мно стїа ѡнх ло́трх
 кз схѡт'к сзд'клати ме́дс зєл'кмї. г҃ко кї тако ете на
 далї знати, е́ре ете послали г҃ко ккї свои саоу́ ѿ мнѣи е
 ѿ не могаї прихвати́ти е́гѡ, ко е́ стє н'к ѡ лсгс енс ѿ ко
 е́ тхчїа взз'кна. Іно, за тѡ велмї хасѣе г҃ко ккї, чтѡ са не-
 волнсаїте чтѡ вкї ккїло мнѣ ѿ по́кѡ ме зєл'кмї ѿ дрз-
 жїте прїа́тєство до́кроє сз на́ми, которѡє прїа́тєствѡ
 ѿлали ете сз ѡ́це г҃ко ѿле́жадрх коєко по́коїнїи. Пн'к
 же кнд'кѹ е́ре ете на прїа́тели до́крїи ѿ сз ѡ́се срце.

АѦно, ѡѡре проси ѡ моли сѡ гко кѡ, ѡко наши добри прѡмтеле,
 ѡко да наставиѡхъ ка Хс Бк, что бк сѡ ете неколисанѡ д
 че ѡ вкзлѡжете ѡмѡти. АѦно, ѡ ли ѡмѡте ѡ, д бк ете ѡгѡ
 зюсѡднѡи ѡ сѡвѡсткѡ. д люди ѡ что бк ѡсте карѡли та
 токѡи каранѡе и ѡни вкзрѡкнѡе на ни д бк сѡ по(к)дѡли, д
 тко мѡи конѡе прѡдѡсткѡ хѡѡс показѡти кз гко кѡ
 ниже ли ѡко до сѡлѡк, ѡко сѡли гко кѡ ѡчѡма сѡѡма ѡзрѡте.
 Тоѡ даѡ гко кѡ знѡти, ѡ тоѡ сѡ моли. А здравствѡите
 III. r Xѡти, ѡ) ѡ.

Hârtie.—Pecetia aplicată : mijlocie, rotundă, de ceară roșie, cu legenda :

† Печатъ Іу Бѡгданкъ вѡвѡдѡ гнк.

с. 1571.

† La ai noștri buni prieteni, panului birău și tuturor părgarilor și judeților din târgul Bistriței.

† Bogdan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Serie domnia mea la ai noștri buni prieteni și de multă nădejde pani, jupânului birău și tuturor părgarilor și judeților din târgul Bistrița. Și despre aceasta dăm de știre domniei voastre de cartea ce ați trimes-o domniei mele, domnia mea totul a rândul am înțeles cartea și cuvintele domniei voastre. Și așa ne-ați scris nouă de rândul unui lotru, care de multă vreme gândesc că umblă lotrind, ca să poată ademeni la sine și pe alții ce să-i fie lui într'ajutor, ca să poată intra să calce țeara domniei mele și pagubă să facă credincioșilor noștri.

Alta, și domnia voastră întru adevăr înțelepți și prea mândrii, văzând o astfel de neorânduială și neliniște ce vrea să facă acest lotru între țări, domnia voastră așa ne-ați dat a știre, că ați trimis domnia voastră pe slugile voastre ca să-l ademenască pe el și nu l-au putut prinde pe el, căci a fost scăpat pe jos într'o luncă și numai calul i-au luat. Alta, pentru aceasta vă foarte mulțămim domniei voastre, că vă nevoiți să fie pace și liniște între țări și țineți prietenie bună cu noi, care prietenie a-ți avut-o și cu tatăl domniei mele Alexandru vovod răposatul. Acum am văzut că ne sunteți nouă prieteni buni și cu toată inima. Alta, încă poftim și rugămu-ne domniei voastre, ca la ai noștri buni prieteni, că să vă învrednicească Cristos Dumnezeu, că să vă mai nevoiți spre a putea a l prinde. Alta, dacă l-ați prinde pe el, să-l puneți pe el în lanțuri, iar pe oamenii lui să-i certați cu o asfel de ceartă ca și alții văzându-i pe ei să se pocăiască, apoi domnia mea și mai bună pretenie vă voiți arăta domniei voastre ca cea de până acumă, precum singur domnia voastră cu ochii voștri veți vedea. Aceasta dau domniei voastre a știre, și aceasta mă rog. Și să trăiți.

Scrisă în Hotin, Octombrie în 6.

N O T I Ţ E.

Bogdan este fiul lui Alexandru Lăpușneanu și al Roxandei. (vezi notița de la pagina 163—165). În anul 1553, la Alexandru vovod al Moldovei, fiul lui Bogdan vovod și nepotul bătrânului Ștefan vovod, a împodobit și înfrumusețat din truda sa iconostasul sobornicescului hram al M-rei Dionisiu. În anul 1564 acelaș Alexandru și soția sa Roxandra au înfrumusețat icoana sfântului Ioan Înainte-mergătorul. cf. Porfirij Uspenkij, Istoria Atosului p. 353. — În 1568 bine-cinstitoarea doamna Roxandra, mama domnitorului Moldovei Bogdan, a dat Zografului 52,000 de aspri spre rescumpărarea metohului de pe Struma. Acelaș Porfirij la p. 336.

ION VODĀ CEL CUMPLIT.

(1572—1574).

LXXXV.

† Прїятелю моему докроми ѿ срчному, пану кирку ѿ Битрици.

† Ниу коеко, Бжїєю матїю гирж земли Мудаскон. Ни
ше гир ли прїятелю моему докроми и любилиюми и много
надеюми и срчному, пану кирку ѿ Битри. И по си даемо
знати гир ти ре енолу калте по ѿлук Тофа вишии ли-
троноли и дргїи чтри калтеви. И ѿши покра много ѿлук-
нїе, ѿ жоти и дргїи ширкзи много, та ѿши покелн сз
вхсе ти ѿлукнїе. Того ра млю с'к яко прїятелю моему до
крому, а би еси сложи твоа матз лю' твоа мати по вхса
приходниа, да и вѣдг ѿматн. Ире ли да Гк Бз да и до-
вѣде, а твоа матк и приши до на. а гир ли великїю
че вѣде ѿматн и дарове много ѿ гир ли. И такоде-
ре, каре где вѣде и затн, по ѿноудж, а твоа матз да на
знати ре ни. И Бз да твоа матн здравїе вз много л'к

ТА И ДНИ, АЛИИ, ПИИ. S Илсо. Ала кд.

Hârtie—Pecetia aplicată : mijlocie, de ceară roșie, cu legenda : † Алаостиня-Бжю Иванъ ковкода и гсднъ.

c. 1574.

† Ia al meu bun și prea iubit prieten, panului birău din Bistrița.

† Ioan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scrie domnia mea la al meu bun și scump și de multă nădejde și prea iubit prieten, panului birău din Bistrița. Și după aceea dăm a știre domniei tale de rândul unui călugăr pe nume Teofan fost mitropolit și altori patru călugări. Apoi aceștia au strins multă avuție, ughi de aur și alți bani mulți, și au fugit ei cu toate aceste avuții. Drept aceea mă rog ca bun prieten al meu, ca să așezi domnia ta pe oamenii domniei tale pe la toate intrările, să-i prindă pe ei. Și dacă va da Domnul Dumnezeu ca să-i prinzi pe ei, apoi domnia ta trimete-i pe ei la noi, și din partea domniei mele mare cinste vei avea și daruri multe de la doninția mea. Și așijderea, ori pe unde i-ai simți, pretutindeni, apoi domnia ta dă-ne nouă a știre de rândul lor. Și Dumnezeu să-ți dea domniei tale sănătate întru mulți ani și zile, amin.

Scrisă în Iași, Maiu în 24.

LXXXVI.

† Приѣтеле наши докри ѿ межїи кани, кирху ш Бистри ѿ шотгоу ѿ
 прхгаро ш тале.
 † Нѣа коєко, Бжїєю матїю гирх зелан Алаоскон. Пинне
 гк лии прїѣтеле наши докри ѿ межїи кани, кирхоу ш
 Бистри ѿ шотгоуш ѿ прхгаро ш тале: яко ѡзрите се ли

на, ки кажите, вжсѣ коуци каше. да прійду оу зели гк
 ми съ коуство продати ѿ коуновати; ѿ лю гк ми, тако-
 де да ѿлаю ходити ѡ зде тамо съ коуство, ѿбо било и-
 дано. П да не кон сѣ нито ничисо, поне ке ходити оу
 мино ѿ неке ѿлати нито ни ѣна какъ. Тое да ю знати
 гкв ки. П да есдѣте зраки ѡ Ги, ѿми.

III. 8 II, M̄a є.

Hârtie; pecetia aplicată, s'a pierdut; semnul hârtiei: o stemă.

c. 1572—1574.

† La ai noştri buni prieteni si vecini de aproape, birăului din Bistriţa şi şoltuzilor şi părgarilor de acolo.

† Ioan Voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al ţării Moldovei. Scrie domnia mea la ai noştri buni prieteni şi vecini de aproape, birăului din Bistriţa şi şoltuzilor şi părgarilor de acolo: cum veţi vedea aceasta carte a noastră, voi să spuneţi tuturor neguţătorilor voştri, să vină în ţeara domniei mele cu mărfuri a vinde şi cumpăra; şi oamenii domniei mele, aşijderea să poată umbla de aicea acolo cu mărfuri, precum a fost de demult. Şi să nu se teamă nimeni de nimic, căci va merge în pace şi n'are să aibe nimeni nici o străgănire. Aceasta daū a ştire domniei voastre. Şi să fiţi sănătoşi intru Dumnezeu, amin.

Serisă în Iaşi, Maiū în 5.

OSTAFI POSTELNIC.

(1574).

XXXLVII.

П. Остафн^н постелникъ, кызнакаю силъ мойлх листѸ,^м
 ж и ѣстх ѣсли рше дати конж ѣго м. панс Ма (sic) Ма-
 тиански Фландришечичеки, кунцови з Кистрицк. П^м има
 дати блмъ того конж на ча на то вды да Бж приде ѣго
 м господа Богда на свое настрѸ до земляк Молдаскон,
 тогды и ннѸ Матианс да ко доври тѣречки, а дла л'ки-
 шей. С в'кры и свѣдетва приложн ѣсли печа своѸ кз
 блмѸ листѸ.

Писа с Л(и)вожк, к ГрѸ прѸ рѸ стго Іwанна ПрѸтѸ, рѸ.
 ж в афѸд.

П. Остафн^н постелни. слуга ѣго м Богдана, гдрж земан
 Молдаско.

*Hârtie—Pecetia aplicată: mică, cu inel, rotundă, cu legenda: «остѸфн...»;
 zemnul hârtiei: o stemă cu cruce în centru — Arch. No. 54.*

Eu, Ostafie postelnicul, fac cunoscut prin aceasta carte a
 mea, că sunt dator a da un cal domniei sale panului Mate-
 iaș Fliandrișevici, negustor din Bistrița. Și am a-i da lui
 acest cal în ceasul când va da Dumnezeu să vină măria sa
 domnul Bogdan la domnia sa în țeara Moldovei, atunci eu am
 să dau domnului Mateiași un cal bun turcesc, foarte frumos.

Drept credință și mărturie am pus pecetia mea pe această carte.

Scrisă în Liov (Lemberg), Miercuri înainte de Nașterea Sf. Ioan Inainte-Mergătorul, în cursul (anilor) 1574.

Eu, Ostafie postelnicul, sluga milostivului dumi-sale Bogdan, domnul țării Moldovei.

GLIGORCEA VORNICUL.

(1595—1599)

LXXXVIII.

† Прїятелю наше прѣкызлюкленомъ ѿ срчномъ, на кира в Кнстрїцъ в стра
 ѣвекѣа.

† На Гангочк кекѣи двѣни в голкѣмъ зѣлу. Нине жико ѿ
 лно здракїе прїятелю наше прѣкызлюкленомъ ѿ срчномъ ѿ
 слѣко ѿ лно наденомъ, пану кира в Трѣх Кнстрїцъ в ѣго-
 скѣ странѣ. Ѣ кз снже да ю зна гвѣ ти, ко а пола си наше г
 парѣки ѿ сѣ деск ко сѣ клѣк тѣло ѣ стра гвѣ ки, како ѣки
 на кѣшпан шкарѣ за неко ѿ желкзо ѿ цю кѣде на трѣко-
 ка ѣ нашѣ трѣ. Се го ра мѣа гвѣ ки, да сѣтворѣте ра наша
 колк, да не ѿлае какъ тѣло ѣ гвѣ ки. Ню, а, ѣще ѿмалѣи
 сѣтвори ра колк гвѣ ки ѣ цю кѣде потреба гвѣ ки до
 на: ѿ а ѿла кнѣи гвѣ ки прїятѣ. Ѣ кз снже да да Бѣ да
 здраствѣте ѣ Хк, ѣми.

III. ^с *ș* *Дорогоѡ, Ю, г.*

Hârtie.—*Pecetie aplicată: mică, cu inel, în ceardă albă.*

† La al nostru prea iubit și de inimă prieten, panului birar din Bistrița diinspre partea ungurească.

† Pan Gligorcea marele dvornic al țării mari. Sriem viață și multă sănătate la al nostru prea iubit și de inimă și dulce prieten și de multă nădejde, panului birar din Târgul-Bistriței, dispre partea ungurească. Și la aceasta să ști domnia ta, căci eu mi-am trimes trei slugi de a le noastre și cu zece cai cu afaceri acolo în partea domniei voastre, ca să ne cumpere nouă sfoară pentru năvod și fer și tot ce ne va trebui la trebuința noastră. Drept aceea mă rog domniei voastre, ca să faceți pentru voia noastră, să n'aibe întârziere acolo la domnia voastră. Altfel, eu, încă voi face pentru voia domniei voastre în ce va fi treaba domniei voastre către noi; și (eu) am să fiu prieten domniei voastre. Și la acestea să dea Dumnezeu, să trăiți întu Christos, amin.

Scrisă în Dorohoiu, Iulie 3.

N O T I Ț E.

Despre Gligorcea vornicul, după o copie slavonă ce se păstrează la Academia Română sub No. 195/LXXXIV, avem următoarele știri: † În zilele prea bunului și de Christos iubitorul domnului Eremia Movilă vovod, în anul 7108 = 1599, Noembrie 1, la două ceasuri din zi, s'au pris-tăvit, robul lui Dumnezeu, dumnealui Grigorce după cel numit Crăciun, ce au fost vornic mare de țara de sus, intru vecinica pomenire; și s'eu adus trupul său intru a sa rugă în slânta mănăstire Voronețul, unde este bramul sfintului slăvitului marele mucenic și marelui strădănuitor a lui Christos, slugă Gheorghe. Tot în această lună în 4 zile s'au îngropat în sfânta biserică aproape de sfintele și prea cinstitele moaste a prea cuviosului părintelui nostru Daniil cel nou. . . Inscricția de pe piatra mormântului, Grigorcii, ce au fost vornic mare, glăsuște: «† Къ лто ,зрїи, мѣсцѣ Нев. а, къ днѣи кагочѣстнаго ꙗ Холюкнаго гдѣна Іоѡ Ѣремиѣ Могоѣанъ воеводѣи, схи грѣк сѣткорѣи ѡ ѡкрѣси кнѣгинѣи ѡнгерѣѣна, жѣбанѣи скѣвѣмъ панѣи Глигорѣчи, кѣишнаго кванкаг дворника, ꙗже прѣстакѣи сѣ ꙗ здѣ погребѣн вѣст сѣи прѣккзѣлѣ-

бабина матре своєж, крѣпикѣ Мрія, ѡж прѣстакн сѧ кз днѣ кагочкѣткѣ гнднѣ. Іѡ Богдана ковкоды, ѡ здѣ погрѣкѣна ест к лто «звѣд, мѣца Ноев. кт». Adica : «† In anul 7108=1599, luna Noembrie 1, in zilele prea banului și lumina- tului și de Christos iubitorului domnului Eremia Moghilă voevod, această groapă s'au făcut și infrumusețat de jupâneasa Anghelina, jupânului său (Iligorci, ce au fost vornic mare, care s'au pristăvit într'acest mormint și au fost ingropat cu prea iubita maica sa, jupâneasa Maria, care s'au pristăvit in zilele prea bunului domnitor Іѡ Bogdan voevod, și aci a fost ingropată în anul 7079=1570, luna Noembrie 23».

EREMIA-MOVILĂ.

(1595 — 1606)

LXXXIX.

† Іѡ Еремїа Могїла ковко, Крѣпикѣ Мрїа матрїю гнрж землїѣ
 Модаско. Пшнѣ сѣвѣк нашѣ, ѡуѣрѣкнїкѣ ѡ Длзгополѣ. да
 емо ти знати. Ёре жаловали лю ѡ та на калѣгерїѣ ѡ мона-
 ти Свѣчкн. ѡ на ннї лю; реку тако: а понпраз н сѣкно
 поде сѣ н полѣкнїѣ ѡ лѣк. ѡ ѡуѣловаѣкѣ н рїка по ѣ н коло-
 та, ѡ кзївалѣ н хотѣ сѣ сѣкножатїѣ, ти калѣгерїѣ. Сѣго
 ра їако ѣзрї се лн гв лн, а ти, подї сѣматрѣкн та како
 е за рѣкѣ ти хотарѣ; ѡ е лн кѣдѣ каловати та кѣ рѣдѣ, ѡ
 ти рѣцїѣн. Ёкн дали поко лѣкѣто н е е н ѡчннѣ, поде ѡ-
 жївали ѡздано, да пѣлаѣ нн єно дѣкло сѣ сѣкно н ѡ сѣ

поакни ѿ сѣ колоуи сѣ ри, ѿице невѣде садѣати за ли
 гк ли ѿ ти дамае карати то е по ѡкрѣпе та косити.
 ѿли ри слока'ю. Їна не счини.

† Га гнк ре. † Пн. 8 Ср. зрѣа Ю. вѣ.

† Коза в. † Пв.

Hârtie.—Pecetia aplicată : mică, rotundă, de ceară rozie, s'a pierdut Arch. No. 108.

† Іо Eremia Moghilă voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Scriu slugei noastre, urednicului din Câmpulung, aceasta îți dăm a știre, că s'au jăluit oamenii de acolo înotriva călugărilor de la monastirea Suceviții, și înotriva altor oameni; zicând așa: că le opresc lor finul pe unde le sunt poenile lor în pădure, și le vinează lor peștele de prin bălțile lor, și le iau lor hotarul cu cositura de fin, acești călugări. Drept aceea cum vei vedea această carte a domniei mele, apoi tu, du-te și vezi acolo cumu-i cu cale de rândul acestor hotare; dacă sunt supărați acolo fără cale, apoi tu zi-le lor ca să dea pace locului lor ce le este lor ocină, pe unde au trăit de demult, să n'aibe nici un amestec cu finul lor și cu poenile și cu bălțile cu pește, iar de nu vor asculta de cartea domniei mele, atunci tu ai să cerți pe cel ce-l vei afla acolo cosind sau pește vinând. Intr'alt chip să nu faci.

Scrisă în Suceava, 7111=1603, Iulie 12. † Singur domnul a zis.

† Bogza a învățat. † Ion.

Principesa Maria și Elisafța doamna lui Eremia
Moghilă voevod.

(1606)

XC.

Крѣпнѣк Марїа и Писафта гвѣка гвѣ Еремїа Могилѣ
 коеко. амтїю Кжїю гвѣк зблѣ Модаской. Пншн ншнн на-
 роцн, срѣкншн ѡ трѣ Хѣлоскол и вїарн и вѣтаро за вїа ѡ
 та. и рѣкота та до на виноград. даем ва зна, ере прнше
 прѣ намї, мшн на монахї ѡ ста монахн Немеска, и жа-
 лова сѣк прѣк пїамї и рѣкь, кѡ ѡ нам енї мшн та и пма до
 мшн нѣкоє чакь є н мѣшн и вѣра и за скапн погрѣк стл
 монатн. а кн валон є и погрѣк до виноград на сѣ пшн лї.
 Про то, тако грї сѣ лн нї, кошє да нє валон и да нє прїде
 вшнї жалѡ, ко велнка каранїє мѣ кн. Пна нє гчншн.

V. Кѣ, а. зрѣ, ѣ. вѣ.

Hartie. — Pecetia aplicată cu inel în față: mică, rotundă, de ceard roșie.
Acad. Rom., pach. 17/LXXII. (Dăruit de d-l D. Sturdza, 4/16 Martie 1898).
Pe verso se citește: «† за вшар ѡт гдѣжа Бисафта».

Principesa Maria și Elisafța domna domnului Eremia Mo-
ghila voevod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovei.
Scriem la ale noastre slugi, urednicilor din târgul Hârlăului și
vierilor și vătașilor de vie de acolo, cari lucrează acolo lângă

via noastră, vă dăm vouă a știre, că au venit înaintea noastră, rugătorii noștri monahii de la sfinta mănăstire a Neamțului, și s-au jăluit înaintea noastră și au spus, că ei au avut o moară acolo și au avut pe lângă moară un om ce le e morar și birar și pentru fiete ce treabă a sfintei mănăstiri, iar voi îl supărați și străgăniți lângă via noastră cu alți oameni. Drept aceea, cum veți zări această carte a noastră, mai mult să nu-l turburați și jalbă să nu mai vină mai mult, căci mare cearta veți primi. Și într'alt chip să nu faceți.

In Iași, în anul 7114=1606, Aprilie în 24.

N O T I Ţ E.

Eremia Moghilă a avut mai mulți băieți și fete. Intr'un uric din Iași dat la 20 Decembrie 1605, citează de filii ai săi pe: Iw Constantin, Alexandru, și Bogdan. Din fete cunosc pe Maria și Zamfira. Zamfira este înmormintată la M-rea Sucevița. Inscipția de pe lespeda criptei sale glăsuște: «† Єхъ грѣхъ сѣтворѣи ѿ ѿкрасѣи Іѡ Єремїа Могїла ковода дѣцери «сѡбѣи Самѣфїра ѿже ѿ прѣстанн-сѣа въ кѣчннмъ шкнтѣствѣ и погребена быст здѣ к лѣтѣ 7114, мѣсѣа Март. з днѣ ». Adică: «† Acest mormînt l-a făcut și infrumusețat Iw Eremia Moghilă voevod ficei sale «Samfirei» care a și răposat la vecinicele lăcașurî și îngropată a fost aci în anul 7104=1596, luna Martie a 7-ѡ zi». Eremia Moghilă a murit în anul 1606 Iunie în 30 și a fost înmormintat la M-rea Sucevița. Epitaful de pe piatra mormintului său glăsuște: «† Єхъ(н) камен грѣхнмъ сѣтворѣи ѿ ѿкрасѣи пан Гаврилѣ кнѣ стваннѣ прѣждѣ починнелѣс бл҃гочствнѣмъ ѿ Х҃ѡаюкнѣмъ гспднѣс нашѣмъ Іѡ Єремїа Могїла ковода. Бжїѡ млстнїѡ гспдрѣ звалн Млодавскѡ(н). Вѣчннѣа елѣс памѣт, бл҃женнѣ шкѡ(н). въ лѣтѣ 7114, мѣсѣа Юн. а ». Adică: «† Această piatră de mormînt a făcut-o și infrumusețat-o pan Gavrilă fost stolnic mai nainte sânt răposatului bine-cinstitorului și de Christos iubitului domnului nostru Iw Eremia Moghilă voevod, cu mila lui Dumnezeu domn țării Moldovei. Vecinică-I pomenire, fericită liniște. În anul 7114=1606, luna Iunie 30».

APENDICE

DOCUMENTE SLAVO-ROMÂNE
INTERNE ŞI EXTERNE

ALEXANDRU-ALDEA

1431—1435

XCI.

† Вѣ Ха Ба бѣговѣрнѣи ѿ бѣгочтвѣи ѿ Хтолюбивѣи
 ѿ Бгѡ помазанѣи ѿ Ялексадрѣ, воєвода ѿ гнѣ, матыж
 Бжїеж ѿ Бжїе бѣгы проїзволенїе ѡблѣжцѣмѣи ѿ гвѣж-
 цѣмѣи вѣсей земли Оѣггроклаѣнскоѣ, бѣгопроїзволи гвѡ
 мѣи свѡи бѣгы проїзволенїе, свѣтлѣи ѿ чти срѣце гвѣ мѣи, и
 дарѡва скѣи ѿ вѣсе чтнѣи ѿ бѣгоѡвранѣи ѿ прѣпочхта-
 нѣи, ѿже на вѣселѣи чтнѣи ѿ дарѡ настожѣи, хрїсовѣи гвѣ
 мѣи монастырю ѡ Дѣ ѡбѣтѣлѣи стѣго архїеѣрарха ѿ чюдо-
 тѡрѣца Нїколаѡ, ѿко вѣ животѣе гвѣ мѣи прїложи мона-
 стїрю села зѡвомаѣ Ялѣжани на Яловнїци ѿ Раѡа блн
 монастыря по брѣдо, ѿко да нѣ вѣ ѡчннѣи ѿ вѣ ѡхѡб мо-
 настїрю вѣ вѣчноѣ вѣспомнѣнїе стопочнѣвчѣи рѣгаз гвѣ мѣи
 Мнрѣча воєво, та по тѡ ѿ гвѣ мѣи почѣвнѣи ѡ ѡчїе вѣ, ѡ
 свннѣи вѣ. ѡ пчѣларѣства, ѡ вннѣрѣства, ѡ кѣбѣла ѡхѡб-

нааго, ѡ дрзѣ, ѡ сѣнокосіа, ѡ глобы, ѡ посади, ѡ повоза,
 ѡ повода, реше, ѡ вѣсакы сажба ѿ дажба великы же ѿ
 мали ёанка са нахѡдѣ въз земли ѿ въз ѡбластѣ гва ми, ѡ
 тѣ възсѣ да е въз ѡхѡбѣ стмѣ Никлае. Кто себи покѣси
 та ен позлави села монастырскы, аще ѿ вла ёди ѡ
 болатѣ или ѡ сав гва ми, то таково ѡмѣ да мѣ е стѣ
 Николае сѣпрзни въз сѣ вѣкы ѿ въз вѣдѣци, ѿ хоце прѣ-
 жти велика зло и ѡргѣ ѡ гва ми како прстѣпни ѿ не-
 верни ѿ пострамите сѣмѣ дарованію гва ми. Ёще ѿ по-
 смрты гва ми кв ѿволи Гѣ Бѣ быты гнѣ влакоѣ земли,
 да аще понови ѿ почѣте ѿ вѣрѣди ѿ приложи мона-
 стирю стѣго Николаи, то таково ѡмѣ, Гѣ Бѣ да да приложи
 лета ѿ годниѣ гвѣ его, а ще ли разорн ѿ не почѣте ѿ
 не приложи монастырю ѿ не вѣрѣди въз гвѣ его, то тако-
 вааго Гѣ Бѣ, да разорн ѿ да посрамн ѿ да го вѣѣтѣ здѣ
 тѣло ѿ въз вѣкѣ дшѣ; ѿ да ѿма ѣчтыѣ сѣ Іюдж ѿ сѣ Яріж
 ѿ сѣ ѡнѣми Іюдеѣ, ѿже рекошѣ на Ха Ба Ёпа ншго Исѣ

^с ^в ^х ^х ^х ^х ^с ^т
 Ха: крѣ его на ни ѡ на чждо и, пакже е ѡ бжде вѣвкы,
^а ^а ^н ^а ^н ^а ^к ^н ^с ^а
 аминѣ. Свѣте: жупа Ялевѣ, жупа Раулѣ Сахаркѣ, На Пака, жу-
^н ^н ^а ^н ^а ^н ^н ^к ^н ^с ^а
 па Стачю, жупа Пѣрчю, жупа Тѣксаба, жупа Драгон Банѣ,
^г ^т ^н ^а ^а ^к ^а ^к ^н ^а ^с
 лѣѣ Ваза, Блаѣкѣ стони, Барѣвѣ пахарни, Стачю витѣарѣ,
^а ^с ^х ^ш ^т
 Татѣ коми. Калѣчо писѣ вѣ Трѣгови, Ноѣвѣриа зѣ, в лѣкѣ сѣм,
^а ^к ^н
 ени аѣ.

^н ^а ^с ^а ^с
 † Іѣѣ Ялевѣ Ядрѣ Бѣѣѣѣѣ, МЛТІА БЖІѣѣ ГНѣ.

Pergament. — Monogram mare cu roșiu ; crucea și litera începătoare mare cu roșiu ; divanul cu roșiu ; pecetia atârnată, s'a pierdut.

Arch. Stat , (București), M-rea Dealului, pach. 15, No. 1.

† Intru Christos Dumnezeu bine credinciosul și bine-cinstitorul și de Christos iuhitorul și de Dumnezeu unsul Іѣѣ Alexandru, voevod și domn, cu mila lui Dumnezeu și cu Dumnezeiască bună voință obľăduind și domnind toată țeara Ungrovlahiei, a bine voit domnia mea cu însă-și buna voință, cu lumnată și curată inimă a domniei mele, și am dăruit acest a tot cinstit și bine închipuit și prea stimat, carele este mai presus de cât toate cinstitele daruri de acum, hrisovul domniei mele mănăstirei din Deal și lăcașului sfîntului arhierarh și făcător de minuni Nicolae, ca intru viața domniei mele am adăogat mănăstirei satele ce se chiamă Alexeni pe Іalomіța și Răzvadul aproape de mănăstire pe supt Deal, ca să fie moșii ohabnice sfîntei mănăstiri spre vecinica pomenire sânt răposatului părinte al domniei mele Mircea voevod, iar după aceea

și domniei mele, scutindu-se de vama oilor, de vama rămătorilor, de albinărit, de vinăriciū, de găleată ohabnică, de lemne, de cositul fânului, de gloabe, de angarale, de cară și de podvoadă, zicând, de toate slujbele și dăjdiile mari și mici câte se află în pământul și în cuprinsul domniei mele, toate acestea să fie ohabnice sfintului Nicolae. Cine dar s'ar încerca de a stânjeni, sau a supăra aceste sate mănăstirești, măcar cât un fir de păr din boerii sau din slugile domniei mele, unuia (om) ca acela să-i fie sfintul Nicolae protivnic în tot veacul și în cel viitor, și va primi mare rău și urgie de la domnia mea ca călcător și necredincios și defăimător acestei dăruiri a domniei mele. Încă și după moartea domniei mele pe cine va voi Domnul Dumnezeu a fi domn Țării-Rumânești, de va re'noi și va cinsti și va întări și va adăoga sfintei mănăstiri a sfintului Nicolae, unuia ea acel om, Domnul Dumnezeu să-i adaogeverile și anii domniei sale, iar de va răsipi și nu va cinsti și nu va adăoga mănăstirii și nu va întemeia-o întru domnia lui, pe unul ca acela Domnul Dumnezeu, să-l răsipească și să-l rușineze și să-l ucigă aci cu trupul, iar în viitorul veac cu sufletul; și să aibă împărtaşire cu Iuda și cu Arie și cu cei lalți Iudei, cei ce au zis asupra lui Christos Dumnezeu Mântuitorul nostru Isus Christos: sângele lui asupra lor și asupra copiilor lor, precum este și va fi în veci, amin. Martori: jupân Albul, jupân Radul Sahacov, Nan Pascal, jupân Stanciul, jupân Iarciul, jupân Tocsaba, jupân Drăgoiū Banov, logofătul Cazan, Vlaicu stolnic, Barbu paharnic, Stanciul vistișerul, Tatul comisul. (Eu) Calciu am scris în Târgoviște, Noembrie 17, în anul 6940=1431, indicțion 11.

Iw Alexandru voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

*Scrisoarea lui Alexandru-Aldea către Razgon Istvan,
spanul Cemișoarei.*

XCII.

† ^А ѿ надръшпана и ^А ѿ Разгонъ Иркъвана, Тълншвархскога шпана.

† ^А ѿ воеводе влшкога господара, Миръчнна [—] сна, ^А ѿ

Алзде воеводе, надръшпанъ и Разгонъ Иркъванъ, Тълнш-

вархскомъ шпанъ, много поклонение вашоѣ мати. Мно-

гириъ ^А съ ^А та ^А ва ^А поръчи, прете Търъци истинно донти на

Бръделъ, и да знашъ ире и истинно ^А дошла; и многирци

поръчева ^Х да допѣстишъ конскъ ^А ѿ съ шно ^А цра Чалапну.

И да знашъ ире [—] е конскѣ ^А з ^А десе [—] хи. и [—] да, и да знашъ, не съ

справни юнаци, все съ млади момъци, и все съ деца и

жене; не има кто се би за врѣжне похватиѡ, не ни по-

ловица ^Х добре юнакъ. Зна ваша милостъ како ходишъ к

Аврату къ царю и како се съ шнилъ кле и како съ шни

веседова; все съ да узнати вашоѣ мати. Устахъ ^А цю

учини ^Х учини, и пондо к немъ; все тои ^Х у страхъ ^Х учини,

ире ми землѣ узеше, и почеше ми се до главе хватати,

и да съ ^А болархскъ ^А децъ ^А тамо. И ^А вкои да зна ваша матъ:

Турци все мою землѣ распаше, веромъ и клетво кѣ-
нѣчи се и веро примаючи. И да зна ваша млтѣ, ако чѣ.
донти вѣан вонска на Ирѣдѣ, и та чѣ сѣ шномъ ; а коли
та сѣ шномъ не дондѣ, а та чѣ Ялѣвѣла сѣ шно допѣстити,
тако ми Бга и тако ми вере ; покле ваша вонска дондѣ,
тѣи чѣ ча та свои вонскомъ на странѣ тако и вѣтѣпити.
Многшѣ сѣ тѣрци мене преварили, да та чѣ сѣга та-
кои учинити. Богъ ме, како да и ни коре не встане. Шо
сѣ се и та заклевъ господинѣ кралѣ и вашои млти инемъ
племените лѣдѣ, да би вѣан клетва, инѣи вера мене
ухвѣтила, ако чѣ ино учинити, и ако чѣмъ та забити кра-
левъ хлѣвъ и со, и ако чѣ та ва зло мислити и неомъ
властело и вашои землѣ, тако ми вѣинѣ и верѣ и
моѣ главе ; инако не чѣ учинити, лихо такои, какото
ви сѣмъ ѱ книзе ѱписа. И тои ти говори, цю можешъ
наискоре и цра Чалапну пѣстити с вонскомъ, допѣсти га,
вѣ чѣ та са са учинити, да дондѣ половица вѣвѣи вонске.

кѣ Чалани; и тако и хоте учинити, да дадѣ сами ѹ Рѣ-
 мелискога господара и Хамзѣсѣ господара, покле донде
 Чалани, и за тои сѣ крѣсмали. ^аѠ Молздова сѣ проси по-
 мочѣ; до сенова, цю на мисланѣз господинѣ краѣ, то и
 Молздовѣски господарѣ. Знамѣ ире и ѹ Чалани є велика
 конска, тере че по лѣкѣ сѣ ^ншомѣ донти; нѣ скоро да
 нѣсти Чалани своєга ^кчака; шва мамо, на поснѣ; и че наѹ-
 чити, како че донти сѣ конскомѣ. Знамѣ ире че помочи
 Бгѣ Христианомѣ, покле донде Чалани. И шван книга пи-
 ссана є ѹ Бозеѹ.

† И да ти Бгѣ ѹмножи лѣта и године.

Hârtie. — *Pecetia aplicată pe verso, mică cu inel, rotundă, de ceară roșie, s'a pierdut; marca hârtiei: un cap de bou cu coarnele drepte în sus și cu cruce între coarne.*

Arch. No. 512.

† *Către nadarșpanul și către Razgon Iștvan, șpanul Temiș-
 varului.*

† *De la voevodul domnitor român, fiul Mircei, de la
 Alde voevodul, nădărșpanului și lui Razgon Iștvan, Temiș-
 vărescului șpan, multă închinăciune domniilor voastre.
 De multe ori v'am orânduit eu că Turcii într'adevăr au
 să vină înpotriva Ardealului, și să știi că cu adevărat au.*

și venit; și de multe ori orându-i-am ca să trimeți oastea și cu ea pe împăratul Cealapie. Și să știi că-i oaste de 74,000, și să știi că nu sânt voinici de seamă; toți sânt băeți tineri și toți sânt copii și mueri; n'are cine să pue mâna pe arme, nici jumătate nu sânt buni voinici. Știe domnia voastră cum m'am dus la Murat la împăratul și cum m'am jurat cu dânsul și cum cu dânsul am tainuit; totul am dat a știre domniei voastre. Prin graiū am făcut ce am făcut, și m'am dus la dânsul; toate acestea de frică le-am făcut, căci țeara era să mi-o ia și începuse de capu-mi a se agăța, și dat-am copii boerești acolo. Și aceasta s'o știe domnia voastră: Turcii toată țeara mi-au stricat prin credință și blestem jurându-se și credința luându-și (nefinând-o). Și să știe domnia voastră că îndată va veni acea oaste împotriva Ardealului, și că voi fi și eu cu ea; iar de nu voi veni eu cu ea, apoi eu voi trimete cu ea pe Albul, așa, pe Dumnezeuul meu și pe credința mea; când oastea voastră va sosi, într'acel ceas eu cu oastea mea la o parte mă voi da și ast-fel îi voi părăsi. De multe ori Turcii pe mine m'au înșelat, păi eu acuma tot așa vreau a le face, pe Dumnezeuul meu, ca nici urmă de ei să nu rămăe. Ceea ce m'am jurat eu domnului craiului și domniilor voastre și celora-lalți de viță oameni, acel blestem și acea credință pe mine să mă ajungă, dacă alt-fel voi face și dacă eu voi ocoli pătina și sarea craiului și de vă voi gândi eu răul vouă și celora-lalți dregători și lării voastre, așa, pe moșia și pe credința și pe capul meu, alt-fel nu voi face, ci numai așa precum în cărți v'am scris. Și aceasta îți grăesc: cât poți mai de grabă și pe împăratul Cealapia a-l trimite cu oastea, trimite-l, căci eu însu-mi voi face, să vină jumătate din această oaste la Cealapie. Și așa am să și fac, ca să dea

ei înșiși în domnitorul Rumeliei și în Hamza domnitorul, când va veni Cealapie, și pentru aceea am înălțiat. Din Moldova am cerut ajutor până acum, căci ceea-ce doresc eu domnului craiū tot aceea și domnul Moldovei. Știu că și la Cealapie e mare oastea și că încet va veni cu ea, dar de grabă să trimeată Cealapie pe omul său; pe acesta încoa, numai de cât. Eu îl voiu învăța cum să vie cu oastea. Știu că va ajuta Dumnezeu creștinilor până ce va sosi Cealapie. Și această carte e scrisă în Buzău. Și Dumnezeu să-ți înmulțască verile și anii.

N O T I Ţ E.

Alexandru-Aldea este fiul lui Mircea cel Bătrâo, este frate — după cum am spus în notițe la pagina 3 — cu Mihail, Radu, Dan și Vlad Dracul. Primele știri asupra lui Alexandru-Aldea le aflăm în privilegiul comercial al fratelui său Radul acordat Brașovenilor pentru vama de la Rucăr: «*Тѣмъ радѣ, царю Александру, вѣре кто ти ест вѣмешъ въ Рѣкарѣ, да мѣ запрѣтѣши да ѣздитъ вѣмѣжъ цю естъ законъ, а инако да не смѣетъ ѣхати. И конъ анко цетъ кѣтъ вѣмешъ подъ Дѣковницѣ, и тѣмъ такожде вѣре да нѣмѣ ѣздитъ = Drept aceea, țare Alexandre, vore cine ți-ar fi vameș în Rucăr, poruncește-i să ia vamă cât e obiceiul. Iar alt-fel să nu cuteze a face. Și cine va fi vameș sub Dâmbovița, și acela tot așa să le ia» (Archiva Brașovului No. 299). Asupra acestui document publicat pe rând de domnii Militici, Hasdeu și Bogdan ea și asupra enigmaticului țar Alexandru s'a făcut o întreagă literatură fără de nici un rezultat. După noi, țarul Alexandru, nu poate fi altul de cât Alexandru-Aldea, fratele lui Radul Pleșuvul. Alexandru ca frate căpătase de la Radul apanagiul vănilor de la Bran și Rucăr. Și-mi întăresc această aserțiune pe constatarea făcută — din sumedenia de acte și documente ce mi-au trecut prin mână —, că punea a sălășluii oare și cum, că fratricide n'au fost între frații, fii urmași ai Marelui Mircea adevăratul întemeiator al țării Românești [«*Сѣмѣжъ въ сѣзданіи Бѣлшкое Зѣмле въ дни покойнаго стара Мѣрца воеводѣн ѣ въ дни покойнаго Данъ воеводѣ. И видѣхъ ѣ прочетѣхъ гсѣдро ми хрѣсовѣ покойнаго Мѣрчекъ воеводѣ за дѣданнъ въ кѣда естъ кѣмъ теченіе лѣтѣмъ ѣ, сѣка, ѣ хрѣсовѣ покойнаго Данъ воеводѣ, тогда естъ кѣмъ теченіе лѣтѣмъ ѣ, щанъ = Încă de la întemeierea țării Românești din zilele răposatului Bătrânului Mircea voevod și din zilele răposatului Dan voevod. Și am văzut și am citit domnia mea hrisovul răposatului Mircea voevod pentru moștenire de când a fost cursul anilor 6921=1413, și hrisovul răposatului Dan voevod, atunci a fost cursul anilor 6938=1430.»] (M-rea Cotroceni, pach. 59, No. 7). Data**

privelegiului de mai sus nefixată până acum, trebuie pusă între 1426—1427. Titlul de țar pe care îl dă Radul fratelui său Alexandru e un termen obicinuit în familie și relațiunile ei particulare. Denumirea de țar nu designă adeseori și puterea. Și spre mai mare întărire acelor spuse confer scrisoarea lui Petru Rareș de la p. 160—1 către Petru Paisie, în care Rareș numește pe omonimul său Petru cu titlul de țar. Așijderea am arătat în notițe la p. 4, că doamna Neaga soția lui Mihnea Turcitul, pe o cruce ce o dăruiește mitropolitului Teofan, poartă titlul de țarină. Cred că toate acestea constituie un serios și firesc argument care să ne impedeze pe viitor de a mai greși cum au crezut uni de a face din țar un simplu vameș și de a nu ști esplica persoana lui Alexandru. Alexandru-Aldea îmi apare ca un tânăr vovod, un domn viteaz cu totul devotat cauzei creștine și mai presus națiunei sale în cele timpuri de fierbere și clocotire a vîrtejului de la sud care schimbase oare și cum constelațiunea statelor europene și a căruia menire era să supue Europa întreagă. După mine, Alexandru-Aldea, e un mic erou al timpului său. Necunoscut multă vreme, el apare azi ca și soarele măjestos după o îndelungată lipsă, ca să ne fărmece, să ne minuneze prin calitățile sale reșboinice, prin pornirile sale nobile prin sentimentele sale umanitare. Așa reese Alexandru-Aldea din scrisorile rămase de la el și mai toate adresate Brașovenilor. (Vezi asupra lor opera d-lui I. Bogdan, Documente și Registe p. 25—35). Alexandru apare în istorie pe la 1431 și domnește de la această dată până în vara anului 1435, alternativ: când singur, când împărțind domnia cu fratele său Vlad Dracul. În 1435, Alexandru-Aldea, după o îndelungată boală își dă și el obștescul sfîrșit. Despre boala lui Aldea ne vorbește scrisoarea lui Vlad adresată Brașovenilor: «Тсан да знаете, че додохъ людѣ въ Елашкѣ Земля та ми казахъ, че Пладъ ест смрътъ; ако не ест смрътъ, вице ест сосалъ злѣ и смръкъ метъ = *Întă să știți că au venit oameni din Țeara Românească și mi-au spus că Aldea a murit, sau dacă n'a murit încă, a sosit rău și are să moară*» (Archiva Brașovului No. 170). Scrisoarea de mai sus n'are data, dar se poate data după o scrisoare latină inedită din Archiva Brașovului a comitelui sășesc Mihail Iakch. Din scrisoarea comitetului se vede că Alexandru-Aldea și-a încheiat zilele în vara anului 1435. — Ca izvoare documentare asupra lui Alexandru-Aldea am produs mai sus hrisovul lui către M-reă Dealului și scrisoarea lui către Razgon Iștvan, șpanul de Temișvar. Hrisovul original necunoscut până acum a fost descoperit de mine cu ocazia unei inventoreri de acte vechi la Archiva Statului. E important mai ales pe faptul că ne dă divanul domnesc. Originalul scrisoarei lui Alexandru-Aldea către Razgon Iștvan este iarăși inedit. Lui Militici care a publicat în mare parte documentele de la Brașov ia scăpat această scrisoare care-i cea mai interesantă din câte au rămas de la Alexandru-Aldea. Mai târziu D-l I. Bogdan, publicând documentele de la Brașov în traduceri și resumări, ne dă și traducția acestei scrisori însă cu oare cari greșeli

scăpate din vedere și cari se îndreaptă aci. Alte izvoare pe lângă cele din Brașov publicate pe rând de domnii Militici și Bogdan, mai sunt de adaos și cele două scisori din colecția de la Wiesbaden admirabil publicate de D-l D. Sturdza în Analele Acad. Rom. pe 1888, la p. 9—10, apoi hrisovul de la sfântul Munte dat M-rei Zografos (V. asupra acestuia comunicarea mea după Uspenskiĭ în Conv. Lit. pe 1902, No. XXXVI, la p. 959.) și hrisovul citat în resumat de I. Brezoianu (în Vechile Instituțiuni ale României p. 234) după o traducere din Condica M-rei Mihai-Vodă. Condica acestei M-ri azi nu se mai păstrează, nu știu nimic de urma ei. În fine ca întregire și limpezire asupra unei adnotațiuni făcute de D-l I. Bogdan în opera sa Documente și Regeste la p. 31, asupra unui hoer de al lui Alexandru-Aldea, pe nume Petru Man, din care eronat face un negustor de piper refugiat în 1449 pe la cetatea Albă, dau spre îndreptare în text și traducere testamentul acestuia către M-rea Cozia, prețios pentru jurisprudență mai ales că fiind cel mai vechiu până acum, iată-l: «*Бѣ ханъ ѿца ѿ сына ѿ стго дѣа, азъ Петрх Манх, направалъ си дѣш при животѣ си и давамъ монастырю въ Козѣж цю ѿмам ѿманіе въсе ѿ вь виноградѣ и дрѣго цю са ѿбръщѣетъ мало голѣмо, да вь въсе монастырю, иж ѿ кодѣнница да вст, всѣ. И семюу свѣдѣтелъ : жѣпанъ ѿלבבא, ѿ жѣпанъ ѿранко, ѿ жѣпанъ Станіѣла, ѿ Крѣстіанъ Петрѣ, ѿ Ханош ѿБергаръ, ѿ Боцѣ, Концѣ Мнѣханалъ, ѿ ѿно, ѿ Радѣалъ Порка, ѿ ѿндраіашъ, ѿ Констандинъ, ѿ Шеѣфанъ азѣ Ханъ Дѣвалъ, ѿ Балнитъ, ѿ Матѣшь азѣ Коцаннъ, ѿ ѿнтоніе Длѣхмъ, ѿ попъ Стѣомъ, ѿ Бѣйко ѿт ѿѿкна, ѿ Станъ. Исписа са сіе вь лѣтѣ ѿцагъ, мѣца ѿѿѿліа зѣ днѣ на стѣжа Мларинжъ. Бѣше же ѿ по слархтн мѣбнъ зѣше кто разорнт сіе занписаннѣ, то такового Бѣ да разорнт ѿ да ѿѿкнѣт ѿ здѣ ѿ въ бѣдѣжѣомъ вѣцѣѣ, ѿ да встъ проклатъ ѿт ѿца ѿ сына и стго дѣа ѿ ѿтъ тнѣ стѣхъ ѿтѣѣ ѿже въ Никенъ. ѿ да встъ Іѿѿдннѣ и ѿрннѣ, ѿ да мѣ вь сѣпостатѣ стѣа Тройца. ѿ пакѣ свѣдѣтелъ : жоупанъ Голѣ ѿ жоупанъ Мларчѣ =*

În numele Tatălui și al Fiului și al sfântului Duh, eu Petru Man, îmi fac pentru sufletul meu în viața mea și dau mîndstirei Cozia tot ce am ca avut și două vii și alt ce se va alege mare mic, totul să fie mîndstirei, ci și moară să-i fie, totul. Și iată martorii: jupan Albul, jupan Ieanco, jupan Stanciu, Crăstian, Petru, Hanoș purgarul, Boța, Coș Mihail, Iano, Radul Porca, Andreiaș, Constandin, Ștefan al lui Hana David, Balint, Mateș alu Coșani, Antonie Lungul, popa Stoian, Voicade la Ocna și Stan. Și s'a scris aceasta în anul 6933=1425, luna Iulie a 17 zi la sfînta Marina. Încă și după moartea mea, cine va strica această înscriere, pe unul ca acela Domnul să-l strice și să-l ucidă și aci și în viață ce va fi. Și să fie blestemat de către Tatăl și fiul și sfântul Duh și de către cei 318 sfinți părinți ce sunt în Niceia. Și să fie de ai lui Iuda și Arie și să-i fie protivnică sfînta Troiță. Și iarăși martorii: jupan Golea și jupan Mircea. (Arch. Stat., M-rea Cozia, p. No. 4). — Dar încheind mai sus cu Alexandru-Aldea, să resumăm în treacăt și pe frații săi Mihail, Radul, Dan și Vlad. Mihail era, poate, cel mai în vîrstă și fusese asociat la domnie de către tatăl său Mircea încă din primi ani. Intr'un hrisov din 22 Iunie

1418 dat din Târgoviște, prin care confirmă mănăstirilor Cozia și Cotmeana, zidite de moșul său Radul și de tatăl său Mircea, donațiunile făcute de tatăl său, Mihail numește ca asociați la domnie pe fii săi Radul și Mihail cei dintâi născuți (*Arch. Stat. Secția Istorică*). Despre urma lor de la această dată încolo nu se mai știe nimic. Domnia lui Mihail e de scurtă durată. De la 31 Ianuarie 1418 și până la 1420, când își sfârșește zilele, nu știu în ce mod, poate în luptă cu vărul său Dan al II-lea. Fratele său Radul Praznaglavă domnește apoi, când singur, când a forțiori împărțind domnia cu vărul său Dan. Ast-fel la 1425, la început, aflăm ca domn pe Radul, iar în vara aceluiaș an prin Iulie aflăm pe Dan, prin August iarăși pe Radu. O dată sigură a domniei lor de când și până când domnește unul sau celalalt nu se poate determina cu exactitate în lipsă de acte suficiente. Cum și când a murit Radul Praznaglava-prădătorul și pesecutorul Sașilor după cum ne asigură mai multe privilegii date în 1422 de împăratul Sigismund și cari se păstrează la Brașov — nu o pot spune. Ultimul act ce cunosc de la Radu e din 1437 Iunie 19 (*Arch. Stat. M-rea Cozia, Secția Istorică*). După Radul urmează fratele său Dan, apoi Alexandru-Aldea despre care am vorbit. Dan fiul lui Mircea, a fost relevat pentru prima oară de d-l profesor Gr. G. Tocilescu, într'o recentă comunicare — făcută la Academia Română — asupra descoperirii și însemnătății tezaurului de documente din Arhivul Brașovului. El este mai mult un pretendent, de cât domn, existența lui se confirmă prin privilegiul citat în notițe la p. 3 și prin pecetia aplicată la acest privilegiu. Alte acte asupra domniei lui nu cunosc până în prezent. El moare în vara anului 1440. Data morții sale ne o dau letopisețele sârbești. Iată: «*Въ лѣтѣ 7341, оумрѣ Данъ кововла, Юна а*» În anul 6948=1440, muri Dan coevod, Iulie 1». *Spomenik III, p. 126—7*. Vărul său Dan murise mai înainte în 1431. Ultimul act ce cunosc de la dânsul e privilegiul comercial acordat Brașovenilor la 30 Ianuarie 1431. (*I. Bogdan, Documente și Regeste, p. 20—3*). El lasă ca urmași — pe cât constat din documente — pe Danciul, Basarab și pe Vladislav. Cât despre Vlad Dracul al patrulea frate al lui Alexandru-Aldea, la cele spuse în notițe la p. 3, adaug după scriitorii vechi mai ales bizantini că înainte de a lua domnia pribegise prin Ungaria, prin Polonia și de aci la Constantinople, că slujise în corpul de gardă al împăratului Ioan VI Paleologul, că în sine după Windecke, biograful lui Sigismund, el ar fi primit la Nürenberg investitura ca domn al Țării-Românești cu steagul sfântului Ladislav al Ungariei și cu ordinul Draconului și a fost condus de la castel la locuința sa în sunet de surle și de trîmbițe cu mare cinste. Și de la ordinul Draconului bag seamă i-a rămas și porecla de Dracul.

P E T R U I I Ș I R O M A N I I

(April — 22 August 1447).

XСІІІ.

† Матію Бжїєю мѣ Петръ воєво, гиръ земли Молдав-
 ской. Чинимъ знаменито и не сѣмъ листомъ нашимъ вз-
 сѣимъ, кто на оуъзри наї его оуслиши чтоучи, ѡже благо-
 произволи гво ми нашимъ блгимъ произволенїе и чисти
 и свѣтанмъ срцемъ и сѣ взсеж нашеж доброж волеж, яко
 да оутвердимъ и оукрѣпимъ на монастырѣ ѡ Немцѣк,
 яже є хра стое Възнесенїе Гѣ Бѣ и Гѣаса нашего Исв Ха,
 и оучинили єслимъ вз за дшїе стѣпочившаго ѡцѣк нашего
 Ялесандра воєво ѡ за наша здравїе, и дали єслимъ се ли наши
 селамъ монастырскимъ ѡ Немцѣк, на имѣ: Темншеци и
 Двореници и Кржстїенеци и Бѣлошеци и Желминеци и
 Пашко и Петрика и на оустїе Краковѣ Сабчеци и Ба-
 шотѣк и Фынтѣкнѣк и Дѣмбравница и Телевзчинци сѣ
 млинѣ и Клокочна и Ковѣчи и Билосовци, Драгомиреци
 и Хланеци и ѡзерѣ и Лугїю и Захорна. Тотѣ се оуєн

вѣше писанныи и шэры, цю бы са никто ш наши пановѣ
 не оумѣша ни оу чю, али цю бы не платили намз да, ни по-
 сани или, ни пово, ни оу жо цю бы не платили, ни на мли,
 ни на горо цю бы не робыли; ни глобниці, ни припашари,
 ни ѡслухаре цю бы не смѣли бантовати и, а ни сѣци
 глобв оуѣкти ш ты лю ш ты се, ни глобниці и, ни при-
 пашаре: ни глобоу ни третиноу оуѣкти ш ты се, хотѣ
 буде ме тѣмни люми дше гство, хотѣ татев, хотѣ бв
 какое дило, или великоѡ или малоѡ, цю бы наши рѣци
 дила не имали сѣдти и лю, а ни грабити и, але сами ка-
 лугери ш монастырѣ ш Немцѣ сз ѡгуменомз и с ки ѡни
 знаю, цю бы соудили свои лю ш ты вѣше писанныи се, и
 цю бы ѡни оуѣчинили с тою глобою ка знаю; и нижаднои
 нашу службу, а ни работу цю бы не платили намз тотѣ
 лю а ни платили намз, развѣ вонска коли гро ми понде
 своимз житомз. ꙗ кто име оумѣшати са оу тон вѣше
 писанное. оуѣкти бв цю чере нашз ли. или глобв, или бв цю,

^т то оу^тзри великою казни и оу^сргію гва ми, и да е неиростъ
^т w Га Ба. Тоє вѣ више писанное, цю бы тому пре реченному
 монастыреви было не порушено ни оу^с едномъ нити до
 живота гва ми. Я на то е вѣра гва ми више писанна-
 гоми Петра воєво, и вѣра брата гва ми Рома воєво, и вѣра
^х оу^хси бояръ наших Молдавски велики и малы. Я на бол-
 шею крѣпостъ тому взсему више писанному, велѣли есми
 нашему вѣрному панѣ, Илїи логовету, привѣсити наши
^т печа к сеѣмъ листу нашим. Годѣца пн., оу^с Гочавѣ в лѣто
 7111, мица Яу. кв.

Pergament. — Pecetia atârnată de un şnur negru de mătase, împletit în două vişe ; s'a pierdut.

Arch. Stat., M-rea Neamţu, pach. 21, No. 6.

† Cu mila lui Dumnezeu noi Petru voevod, domn ţării Moldovei. Înştiinţare facem şi prin această carte a noastră tuturor, cari vor căuta pre dânsa sau o vor auzi-o citindu-se, precum am bine voit domnia mea cu a noastră bună voinţă şi cu curată şi luminată inimă şi cu toată buna voia noastră, ca să întărim şi să înputernicim pe mănăstirea noastră de la Neamţu, unde este hramul sfinta Înălţare a Domnului Dumnezeu-zeului şi Mântuitorului nostru Isus Christos, şi am făcut pentru-sufletul întru sfinţi odihnit părintelui nostru Alexandru voe-

vod și pentru sănătatea noastră, și am dat această carte a noastră satelor înăstirei Neamțului, anume: Temișești și Dvorinești și Crăstienești și Băloșești și Jeminești și Pașco și Petrica și la gura Cracăului Săucești și Bașoteni și Fântănele și Dumbrăvița și Telehăcinții cu mori și Clocăcina și Cobăcini și Bulesăuții, Dragomireștii și Hlăpeștii și ezerile lor Luciu și Zahorna. La aceste de mai sus numite sate și ezerile, nimine din boerii noștri să nu se amestece întru nimica, dar încă nici nouă să nu ne plătească dujdie, nici bir, nice rămășeturi, nici podvezi, și nici beilicuri să nu plătească, nici la mori, nici la cetăți să nu lucreze; nici globnicii, nici pripășerii, nici cercetători să nu cteze ai băntui pre dânși, dar nici judecătorii să naibă a lua gloabă de la acei oameni dintru acele sate, nici globnicii lor, nici pripășerii: nici gloabă, nici a treia parte din pripasuri, să nu aibă a lua de la oameni de printr'acele sate, chiar de va fi între oamenii aceia și ucidere de suflete, sau furțișaguri, sau ori-ce lucru, sau mare sau mic, dregătorii noștri să n'aibă ai judeca pre oamenii aceia, dar nici ai jefui, ei singuri călugării de la înăstirea Neamț cu egumenul și cu cine ei știu, să aibă și judeca pre oamenii lor dintru acele de mai sus scrise sate, și cu gloabele acele să facă ei ce ori ști; și nici una din slujbele noastre, nici un lucru să nu aibă a ne plăti nouă acei oameni, fără numai când s'ar întâmpla domnia mea să mergem cu oști nnde-va, atunci și ei cu a lor hrană vor merge. Iar cine s'ar amesteca întru ceste de sus scrise, ca să ia ceva peste cartea noastră, sau gloabă, sau ori-ce ar lua, unul ca acela va vedea mare pedeapsă și urgia domniei mele, și să fie neertat de Domnul Dumnezeu. Toate aceste de mai sus scrise, să fie cei mai sus numitei mănăstirei noastre nestrămutat nici cât un fir până la viața domniei mele. Și spre aceasta este credința domniei mele de mai sus scris noi Petru voerod, și credința fratelui domniei mele Roman

voevod; și *credința a tuturor boerilor noștri ai Moldovei mari și mici*. Și spre mai mare tărie acestor de mai sus scrise, am poruncit credinciosului nostru boer, Ilie logofăt, ca să atârne pecetia noastră de această carte a noastră. Oanța a scris, în Suceava în anul 6955=1447, luna August 22.

N O T I Ţ E

Petru II și Roman II, sunt fii lui Alexandru-cel-Bun. Petru este fiul Marinei și frate cu Cheajna, Roman este fiul Neacșai și frate cu Vasilisa (v. notițe p. 88, 97 și 99) Petru a fost asociat la domnie de către fratele său Ștefan, îndată după orbirea lui Ilie întâmplată prin Mai 1444. De la această dată tronul oscilează între frații Ștefan, Petru și Roman. Cel mai norocos este Petru. Domnia lui Petru este mai lungă de cum s'a crezut, ea durează — bine înțeles, cu oare cari intreruperi — de la 1444 și până la 1449. Ștefan fratele său este ucis la 1447 Iulie în 13 de către Roman, fiul lui Ilie, ca resbunare a morței tatălui său, și la 16 ale aceleiași luni a fost îngropat la M-rea Neamțului (v. notițe p. 99); În 4 Aprilie 1447, aflăm în locul lui Ștefan ca domn pe fratele său Roman II (vezi p. 98—99), adnotațiunea de acolo e greșită, ea privește pe Roman III, fiul lui Ilie. Ultimul act ce avem de la Ștefan II e din 25 Iunie 1447. După omorârea lui Ștefan de către Roman III, aflăm ca domni ai țării pe Petru și pe Roman II. Mărturie sigură în această privință e documentul ce public mai sus. Domnia lui Roman II este de scurtă durată: din Aprilie și până după August 1447. După această dată, tronul țării se dispută de către Petru II și Roman III fiul lui Ilie. Primul document ce cunosc de la Roman III e din 18 Februarie 1448 (V. A. Uljanički p. 70). În privința morții celor doi Romani nu se poate spune ceva hotărât. Pare-se că unul a murit de moarte naturală iar cel-l'alt otrăvit. Cu aceste spuse revin încă odată asupra fiilor lui Alexandru-cel-Bun. Cel dintâiu născut e Roman, poate, dintr'aceiaș mamă cu Vasilisa și Anastasia, se pomește în hrisoavele părintelui său. Ast-fel la 18 Aprilie 1409 într'unul dat din Suceava (Hasdeu, Arch. Ist. I, 2, p 11), într'altul din 16 Septembrie 1418 tot din Suceava, vedem citat la mărturie pe Roman alături de sora sa Vasilisa: «И на то время нашего господства взихъ пѣснанаго ѿ-лександра воеводи, а вѣтра дѣтенъ господства мнъ Романова а Василисина. = Și întru aceasta este credința domniei noastre a mai sus scrisului Alexandru voevod și credința copiilor domniei mele a lui Roman și a Vasilisei». (Acad. Rom., pecetia No. 137). Al doilea fiu este Ilie-Ilieș născut din Anna-Neacșa. Ilie este citat mai în toate hrisoavele părintelui său. Al treilea e Ștefan-Ștețko născut din Stana-Stanca; al patrulea e Petru născut din

Marina a lui Marin; al cincelea e Alexandru despre care știm prea puține. Alexandru este citat la mărturie de către părintele său într'un hrisov din 3 Iunie 1427 dat din Suceava, în ordinea următoare: «ѡ на то вст вѣра нашего гсѣа, выше писаннаго ѡлѣдандра воеводи, ѡ вѣра възлюбленнаго сна гсѣа ми ѡлаша воеводи, ѡ вѣра възлюбленныѣх сноуз гсѣа ми Стѣпка ѡ Петра ѡ ѡлѣдандра, ѡ вѣра възсѣх дѣтен наших. = *Și întru a-casta este credința domniei noastre, a mai sus scrisului Alexandru voevod, și credința iubitelui fiu al domniei mele Iliș voevod și credința iubișilor feciori ai domniei mele Steșko și Petru și Alexandru și credința tuturor copiilor noștri*». (Hrisovul de mai sus se află în proprietatea D-lui Dr. C. I. Istratie.) Al șaselea este Bogdan, tatăl lui Ștefan-cel-Mare, al șaptelea e Petru-Aron. Cât despre aserțiunile făcute de a socoti pe unii dintr'aceștia drept fii legitimi, iar pe alții drept copii naturali, după modul de citare în care părintele își orînduește pe fii în hrisoavele sale, este cu totul absurd. Aserțiunea este falsă, modul de citare depinde — după cât constată din sumedenia de acte ce mi-au trecut prin mână — de scriitorul care scria actul. Căci și azi ori ai zice feciorii cutăruia, ori ai zice copii cutăruia acelaș lucru este. Dar spre mai mare încredințare este însu-și faptul că Alexandru-cel-Bun citează în hrisoavele sale pe aceeași vlăstari când supt numele de fii ai domniei sale, când sub numele de copii ai domniei sale.

*Scrisoarea lui Ștefan-cel-Mare către
Dorotei, arhiepiscopul Ohridei.*

(1463, Aprilie indiction 14.)

XCIV.

† Млѣтѣю Бжѣєю Іуѡаннь Стѣфанъ воевода,

господинъ землѣи Мѣдловлауѣнскоѣи.

† Блаженнѣишемъ архѣепикомъ пръвѣе Істинїанїе ѡ възсѣмъ
Българѣмъ ѡ Сръблїемъ ѡ Дакїнскимъ зѣмлямъ ѡ владѣ-
телю, радовати се ѡ Гн. ѡбаче вѣди ти вѣдомо. ѡко

митрополіть нашъ кѣ ^рБисаріѡ ^нѡспѣ, ѿ немѡжемы тѣмо
 послѣти ѿно́го, да егѡ рѣкоположишь, длѣготи радѣ пѣт-
 ные ѿ страхѡ ради ѿ насѣліѡ мѣсломанскаго; за нѣже
 страхѡ ^мѡбдрѣмѣн ѣсмѣ; ѡслѣшахѡ воююцихѡ ѿхѡ запад-
 ными странами. Тѡго ради мѣмѡ твоѣ блѣженство, ѿко
 да послѣши намѣ твоѣ блѣженіе ѿ члѣкѣ, коѣ да намѣ ми-
 трополи́та ѡстаменію. ѿ ѣще же мѣлимѡ, не прѣзрѣти
 мѣленіѡ нашѣго. ѿ зравѣствовати ти лѣкти мнѡгими ѡбѣ-
 ходи. ѿминь.

ѿз лѣкто ^ссѣдѣ, мѣца ѿпрѣліѡ. ѿндіктѡ ^нд.

Răspunsul arhiepiscopului Dorotei.

(1466, Octombrie indiction 15)

XCV.

† Дорѡтеѣ мѣтѣю ^сБжѣіею архѣіепкопѡз ѿѡстиніаніе, ѿ вз-
 сѣмѡ Блѣгарѡмѡ ѿ Сръбліе ѿ сѡвѣрныи страна ѿ прочи.

† Блѣгочтивома ѿ Бгѡмѡ дарѡваномѡ ѿ Хѡлюбивома гос-
 подинѡ ѿѡаннѡ Стѣфанѡ воѡводе всѣей землі Мѡлдо

влахійскоѣ багть и ма^ать и м^сирь и ба^т всѣ дръжителѣи
 и ра^а нашѣго Іу^с Ха да вѣдетъ с тѣбою, аминь. По сѣмъ
 да іе^с ѡ знаніе твоѣмъ блгочт^сю: пинеже ли прійде
 твоѣ писаніе, и разв^хра ѣже ли писалъ еси, и ѡ прѣста-
 вленіи митрополита в^ашего, и хотѣхъ с^амъ прійти тамо,
 или моѣ чл^кіе послати; нѣ добрѣ ненавистникъ діаволъ и
 и^сконы запинатель р^оудъ хр^стіанскомъ взъвиже не^акъю
 кра^амолъ межъ болгаріи нашѣго града и клироса ц^рковнаго;
 ц^рь же с^лтанъ Мухамедъ, взвратившъ се ѡ земліи пр^т-
 банашкыи, повелѣвъ на прѣселити въ Константи^анъ гра и
 сз нѣколко болгаріи и клирикы нашеи ц^рквы. Того ра^а посла
 твоѣмъ блгчт^сю писаніе нашего см^крѣнїа, іако да избе-
 рете сѣбѣ митрополита по законнымъ правил^ххъ и по с^т-
 тавъ ст^хи ѡц^ть. и да га рѣкоположите сз тамошныи
 епископы, призвавше къ сѣбѣ и митрополита Фггровла-
 хійскаго. брата нашего и сзсла^ржьвенника к^в Макаріа; за
 нїеже и тѣ ѡвластїи нашеи естз: дондеже б^в ѡвертитъ

нашѣ скорѣ на радѣсть. Прочее, да слышужить Гь Бь бла-
гочестіе въ ѡбьходѣ лѣтъ мнѡгѣи, амінъ.

Въ лѣто ^ссѣцѣ, мѣца ^мСѣктворіа, ^ніндіктѣу є.

Н О Т И Т Ё.

Asupra traducerii și notelor corespondenții de mai sus vezi p. 126—130. Textul original dat acolo după Căcianovski, nu este exact, trebuiește îndreptat. Textul de mai sus îl dau după o copie exactă făcută de răposatul Peșacof. Se păstrează la Archiva Statului din București atașată la urmă într'un dicționar slavo-greco-latin din 1704. E scrisă pe două foi albastre și e însoțită de următoarea notiță: «Copie întocmai mimograficește scoasă după două foi (precum se vede) rupte din vre-o carte veche coprinzătoare de mai multe altele copiate din vechime, cari foi mi s'au dat de la cancelaria cercetării Antichităților țerii Valachicești (sau mai bine a zice Ungro-Moldavo-Valachicești), ca să-o traduc în limba românească». București 1845, Septembrie 26. — Se știe că Peșacof era un excelent paleograf și un bun tâlmaciu al actelor vechi slavonești. Traducerea lui Peșacof nu se mai păstrează, n'am dat de urma ei.

RADUL IV CEL MARE

(1496—1508)

XCVI.

† Четити наши братіа и добри пріятело, сѣцѣ и вѣ ти прѣгаро ѡ Бршо.

† Бжню матніѡ Іѡ Рау, вонводá и гнз. Пише гко ми

многѡ здравіе наши четити братіа и добри пріятело,

сѣцѣ и вѣ ти прѣгаро ѡ Бршо. И ѡ се молѡи и проси ва-

шега приітества, како мон четити братни и добри
 приятело, и зра шноган чака, цю га сте вхватни гво
 ви, чакз вецу гва мій, прѣкзлави Гегїне, како да га шло-
 боте ра наша волю, ере не кри; а нѣ кон бвдѣ вчинили
 тезї апрѣ, ми и чемо нанти тѣн люе те и чемо педѣп-
 шатї, како и є по законѣ. И тоган чака цю те га вхва-
 тили, шлободїте га ваша приітества, зара мою волю.
 И волю гва ви ш на паки вѣти вчинена при животе наше.
 И Бѣ вмножи лета гвѣ ви.

† ІѠ РАДѢ ВОЕВОДА, МНОСТІЮ БЖІЮ И ГОСПОДИН.
 † ІѠ РАДѢ ВОЕВОДА, МНОСТІЮ БЖІЮ И ГОСПОДИН.

Hârtie. — Monogram mic cu ro, iu; pecetia aplicată pe verso: mică rotundă, de ceară roșie, cu legenda: † ІѠ РАДѢ ВОЕВОДА, МНОСТІЮ БЖІЮ И ГОСПОДИН. — Arch. No. 293.

† La ai noștri frați și buni prieteni, județului și celor 12 pârgari din Brașov.

† Cu mila lui Dumnezeu ІѠ Radul, voevod și domn. Scrie domnia mea multă sănătate la ai noștri cinstiți frați și buni prieteni, județului și celor 12 pârgari din Brașov. Și despre aceasta rog și cer de la prietenia voastră, ca de la ai mei cinstiți frați și buni prieteni, și pentru acel om ce l-ați prins domnia voastră, omul unchiului domniei mele al părcălabului

Gherghina, ca să-l sloboziți pentru voia noastră, căci nu este vinovat. Iar pe cei ce vor fi făcut acei aspri, noi îi vom afla pe acei oameni și-i vom pedepsi, cum li se cuvine după lege. Însă pe omul acesta ce l-ați prins sloboziți-l prietenii voastre pentru voea mea. Apoi voea domniei voastre de către noi iarăși va fi făcută în viața noastră. Și Dumnezeu să înmulțască anii domniei voastre.

† Іѡ Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

Н О Т Ы .

Scrisoarea de mai sus afară de interesul istoric are și pe cel juridic prin faptul că ne vorbește de o falsificare de bani la începutul sec. XVI-lea. Spre folosul de obște o dau aci cu text și traducere. Asupra ei vezi și traducerea d-lui I. Bogdan în «Documente și Regeste» p. 133—4.

XCVI

† Бѣ Ха Ба блговѣрнѣи ѿ блгочетнѣи и Хртолюбенѣи
 ѿ самодржавнѣи Іѡ Рауль, воіво ѿ гнз, матіѡ Бжїѡ ѿ
 Бжїе дарованїе, ѡбладажцѡми ѿ гвѣжцѡми въ всей земли
 Оугровлѣхїнскоє, ѣще ѿ запланскїи страна. Ымлашѡ ѿ
 Фзгьра хѣце. Блгопронзволи гвоу ми свои блгыи пронз-
 воленїе, читни ѿ свєли срце гва ми, и дарова гво ми
 сзи ѿ взсе чєнїи ѿ блгѡѡбразни и прѣпочитани, иже на
 взсеми чєми дарѡ на стѡєци, снї хрсѡвѡ гва ми, стмѡ
 ѿ Бжєстѣномѡ храмѡ ѿ ѡвнтѣли стѣнѣи ѿ живнѡчєнѣнѣи.

животвореціи ѿ неразелнлѣи Троице, монатири нари-
 цаєми Козма, ѣгоже взвиже стопочиши преде на велики
 Іѡ Мирча вонво, стениши и Бжестъни ѿноко, иже въ сте-
 мето то живыци, іако да и є вама ѡ бро Сѡтс на Ценснє :
 ѡ сто, г ѡ вск крпє турски; и ѡ крпє згръски велики
 же и мали, ѡ вск ѡ сто, г; и ѡ восо ѡ сто, г; ѿ ѡ ско
 ѿ ри, ѡ пшеницѣ ѿ ѡ дрѣги брано цю миниге по тзизи
 бро, ѡ все крпє, ѡ сто, г; понеже тиззи вама є прило-
 жена вз више реномѣ монатири ѡ стопочившаго ѿ вели-
 каго предеда нашего Іѡ Мирча вонво, по то и ѡ ротелк
 гва ми Бла вонво, по то и гва ми приложи и стврзди
 ломє ѿ ѡвещанїє стопочиши ротелїє ѿ преде наши, іако
 тиззи вама да є вз покрплєнїю стам монатири ѿ въ-
 лицѣ Бжестъни ѿноко, а предедѣ наши ѿ ротелїє и на
 въ вѣнои възпомянїє. Сєго ра нико да не слвкю за
 дрѣжати вамѣ, ни волкрн, ни правитє, ни дворани гва ми,
 мака и това гва ми єще да плати вамѣ. ѿ варє ко члкъ

че ѿматн книгы ѡ гва ми. или ѡ ротеаю гва ми, бѣ кон
 болѣри гва ми; или прѣга меце ѡ Бѣнѣ, или сѣде кра-
 левѣ, или бѣ кон нѣми ке бѣти. мака да има книгы за-
 печелени сѣ велики печанико. или сѣ мали. или сѣ прѣсте
 ѡ руки гва ми, мака да помонаю книга бѣо Цѣнѣне, взси
 да плаца валѣ цѣо е дотоанію гва ми и вама стѣмо-
 настирѣ: и да сѣ вони послѣшници стѣмѣ монастирѣ да ѣ-
 зилаю книге взсе. и да и взѣме валѣ взсе. И ѡн. Кѣнѣни,
 цѣо сте на бѣо. да слышате ѡ валѣши стѣмѣ монастирѣ
 кой ке поставити ѡца нашего, ѣгѣмена кѣо Сѣмѣѡ. И
 ты, валѣшѣ, да не прѣты ни еди апрѣ никоѡ, ѣре ти че
 ѣзети разѣо по кататиѣѣ ѡ бѣо Дѣнавѣ. И Лѣтрѣни кон
 хѣте бити кѣци и носити кѣаю ѡ землю гва ми или ѡ
 ѣгѣре, ѡси Лѣтрѣни, да плаца валѣ стѣмѣ монастирѣ, по-
 неже чѣка тога цѣо не ке плѣтити валѣ стѣмѣ монастирѣ
 и цѣо е дотоанію, такоѡаго чѣка, тако да знае: ере се ке
 на раже поставити на бѣо. По смѣрти гва ми кого ѣзберн

Г̄з̄ Б̄в̄ в̄ити г̄нз̄ В̄лако̄н-З̄емлӣ или ѡ ср̄чнаго̄ пло̄ г̄ва̄
 ми, или ѡ с̄р̄онӣ наши, или по̄ гр̄се̄ наши ѡ ино̄ пл̄емени,
 да̄ а̄ще̄ кто̄ поч̄ите̄ и с̄з̄хранӣ и ѡт̄р̄здӣ с̄ню̄ х̄р̄исово̄ю
 г̄ва̄ ми, то̄ Г̄з̄ Б̄в̄, да̄ поч̄ете̄ и с̄з̄хранӣ и кр̄пӣ в̄з̄ г̄в̄к̄ є̄;
 а̄ а̄ще̄ лӣ раз̄орӣ и по̄пер̄ӣ и не̄ ѡт̄р̄здӣ, то̄ Г̄з̄ Б̄в̄, да̄ га̄
 в̄ене̄ з̄д̄е̄ с̄з̄ т̄ело̄ а̄ в̄з̄ в̄ьды̄шӣ в̄к̄ д̄ша̄ є̄го̄, ӣ да̄ има̄
 в̄чит̄ю̄ с̄з̄ Ію̄до̄е̄ и Ір̄іе̄ ӣ с̄з̄ к̄н̄к̄мӣ Ію̄де̄їе̄, є̄ в̄з̄в̄ьпӣше̄
 на̄ Г̄а̄ Б̄а̄ и С̄па̄ наше̄ Іс̄ӯ Ха̄, кр̄ь̄ є̄го̄, на̄ нӣ и на̄ ч̄ед̄к̄ӣ,
 є̄ є̄ и в̄ьд̄е̄ в̄з̄ в̄к̄ки, а̄ми. С̄ветел̄їе̄: ж̄їпа̄ Бар̄к̄з̄ Кр̄алес̄ки,
 ж̄їпа̄ Кр̄тӣӣ б̄л̄шӣ дв̄ор̄ни, ж̄їпа̄ С̄тр̄о̄е̄ дв̄ор̄ни, ж̄їпа̄ С̄тан̄ко̄
 лого̄фе̄, ж̄їпа̄ Пр̄з̄в̄ь̄ ко̄ми, Б̄ода̄ с̄п̄ьта̄, К̄алот̄ѡ̄ в̄ит̄нӣ,
 Б̄ад̄к̄ п̄ех̄ани, Із̄вор̄ан̄ь̄ ст̄они, Ра̄ӯ и Н̄к̄го̄е̄ пот̄ени.
 Пӣ в̄з̄ гра̄ Тр̄ьгов̄ице̄, м̄ца̄ Ю̄ в̄ л̄к̄ з̄г̄ї.

† І̄С̄Ӯ Р̄Я̄Х̄ В̄С̄О̄Є̄В̄С̄Ӯ, М̄Л̄Т̄ӢА̄ Б̄Ж̄ӢА̄ Г̄Н̄Ь.

Pergament. — Crucea și litra începătoare „с“ cu roșiu; monograma mică, cu roșiu; pecetia atârnată de un șnur de mătase împletit în două vițe: roșiu și albastru deschis; s'a pierdut.

Arch. Stat., M-reia Cozia, pach. 4 (Netrebnice) No..., trecut între actele istorice.

Intru Christos Dumnezeu drept credinciosul și bine-cinstitorul și de Christos iubitorul și de sine stăpânitorul Iw Radul, voevod și domn, cu mila lui Dumnezeu și Dumnezeiască dăruire, oblăduind și domnind peste toată țeara Ungrovlahiei, încă și părțile de peste munți, al Amlașului și Făgărașului herțeg. A bine voit domnia mea cu însă-și buna voința, din curată și luminată inimă a domniei mele, și am dăruit domnia mea acest a tot cinstit și bine închipuit și prea stimat — carele este mai presus de cât toate cinstitele daruri de acum, — acest hrisovul al domniei mele, sfântului și Dumnezeescului hram și lăcașului sfintei începătoare și de viață dătătoare și nedespărțitei Treime, mănăstirei ce se chiamă Cozia, pe care o au înălțat sânt răposatul stămoș al nostru, marele Iw Mircea voevod, sfinților și Dumnezeștilor călugări, cari viețuesc in acest sfânt locaș, ca să le fie vama de la Vadul Oltului la Genune : de la sută, 3 din toate mărfurile turcești; și de la mărfurile ungurești, mari și mici, din toate de la sută, 3; și de la ceară de la sută, 3; și de la dobitoace și de la pește, de la grâu și de la alte bucate cari trec prin acest vad, de la toate mărfurile, de la sută, 3; pentru-că această vamă este adaosă la mai sus zisa mănăstire de către sânt răposatul și marele strămoș al nostru Iw Mircea voevod, după aceea și de părintele domniei mele Vlad voevod, apoi și domnia mea am adaos și întărit pomenirea și făgăduirea sânt răposatului părinte și strămoș al nostru, că această vamă să fie spre întărire sfintei mănăstiri, și de hrană Dumnezeștilor călugări, iar strămoșilor noștri și părinților și nouă spre vecinică pomenire. Drept aceea nimeni să nu cuteze a stânjeni vama, nici boer, nici dregător, nici curtean al domniei mele, măcar și marfa domniei mele încă să plătească vama. Și vare ce om va fi având carte de la domnia mea, sau de la părintele domniei mele, fie ori care boer al domniei mele; sau burger

meșterul din Sibiu, sau județul crăesc, sau fie ori ce nemeș ar fi, măcar să aibă cartea pecetluită cu marea pecetie, sau cu cea mică, sau cu inel de la mâna domniei mele, măcar să amintească cartea de vadul Genune, toți să plătească vama ce se cade domniei mele și vama sfintei mănăstiri; și să fie volnici poslușnicii sfintei mănăstiri ca să ea cărțile tuturorora, și să le ia vamă tuturorora. Și voi, Căinenilor, cari sânteti la vad, să ascultați de vameșii sfintei mănăstiri pe cari îi va orânduî părintele nostru, egumenul kir Simeon. Și tu, vameșule, să nu erți nici un aspru nimănuia, căci îți voiî lua seama după catastihul de la vadul Dunărei. Și Lotrenii cari voesc să fie neguțători și a duce mărfuri din țeara domniei mele sau din Ungaria, toți Lotrenii, să plătească vama sfintei mănăstiri, pentru că omul acela care nu va vrea plăti vama sfintei mănăstiri și ce i se cuvine, unul ca acel om, așa să știe: că se va pune în țeapă la vad. După moartea domniei mele pe cine va alege Domnul Dumnezeu a fi domn Țării Românești sau din plodul inimei domniei mele, sau din neamul nostru, sau din păcatele noastre dintr'altă seminție, de va cinsti și va păzi și va întări acest hrisovul al domniei mele, pe unul ca acela, Domnul Dumnezeu, să-l cinstească și păzească și susțină în domnia lui; iar de va strica și desprețui și nu va întări, pe unul ca acela Domnul Dumnezeu, să-l ucidă aicea cu trupul iar în veacul viitor sufletul lui, și să aibe împărțășire cu Iuda și Arie și cu ceilalți Iudei, cari au răstignit pe Domnul Dumnezeu și Mântuitorul nostru Isus Christos, sângele lui, asupra lor și a copiilor lor, care este și va fi în veci. amin. Martorii: jupan Barbul Craiovescul, jupan Cărstian fost dvornic, jupan Stroe dvornic, jupan Staico logofăt, jupan Părvul-comis, Bogdan spătar, Calotă vistier, Badea peharnic, Izvoranul stolnic, Radul și Neagoe postelnic.

Scris în cetatea Târgoviște, luna Iunie..., în anul 7017=1505.

† Iă Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ț E.

Despre Radul-cel-Mare și în special despre tatăl său Vlad Călugărul am vorbit în notițe la p. 2. Reluând firul aci nu fac altă de cât a întregi notițele de acolo. Vlad se călugărise încă de tânăr și purtase în călugărie numele de „monahul Pahomie“. Supt acest titlu îl aflu trecut și în pomelnicul M-rei Govora, ială-l: • Пахомѣ монахъ, гспджа бгѣ Марѣа, снѣ бгѣ Евладъ воевод, Іѡ Евладъ воевод; Іѡ Радъ воевод, гспджа бгѣ Каталина ѣ сновѣ ѣхъ: Радъ воевод Кладгьрѣа, Іѡ Мирѣк воевод, Іѡ Евладъ воевод. = *Pahomie monahul, doamna lui Maria fi săi: Vlad voevod, IŃ Vlad voevod; IŃ Radul voevod și doamna lui Catalina și feciorii lor: Radul voevod Călugărul, IŃ Mircea voevod, IŃ Vlad voevod* (Acad. Rom. Ms. No. 257). E de observat că în pomelnic nu sunt trecuți toți copiii lui Vlad Călugărul și nici aceia ai lui Radul-cel-Mare. Asupra lui Vlad Călugărul mai adaog pentru interesul istoric următoarele notițe adunate de prin diferite documente: Într'un hrisov din 3 Septembrie 1491, Vlad Călugărul, întărește M-rei Tismana stăpânirea peste satele: Bahna, Petrovița, Ploștina, Fărcășești și Brătieștii din zilele Radului voevod, pe ele să le ție și acuma călugării Tismenei: «Ѡ цо съ Тѣрци зъван ѣа ѣа ѣрѣи. ѡ гсво ми невамо цо ѣчинити, ѡ цо съ ке наити под ѣвласти гсва ми, ѣ Евлашкѣ-Землю, ѡ гсво ми съ тнѣа комате съ всѣх даровах пакн стго мѣнастриа да си ѣвадѣет кладгьрѣи, ѣ рекши ехѣкомѣ чакѣ кон држеет ѣчине шт стлѣс монастриѣ, ѣни да съ съберет ѣ варош ѣ Тисмена предъ честитим кановем гсва ми: предъ жупанѣ Дѣтко ѣ жупанѣ Дѣдю ѣ жупанѣ Днѣку ѣ жупанѣ Драгомирѣ, како да поведаатъ всѣм людемъ, да съ варьет шт ѣчине монастрискѣ: шт воденице и шт ливаде и шт планине ѣ шт брод воденицѣх и шт всѣх цю съ кладгьрѣи држеян шт днѣ брата гсва ми Іѡ Радѣла воевода ѣ докае даде Бѣ гсва ми Евлашкѣ-Земан, ѡ шни да си држее слободн до въ вѣкн = *Iar ceea ce au luat Turcii sau Ungurii, apoi domnia mea n'am ce face, iar ceea ce se va afla sub oblăduirea domniei mele, în Țeara-Românească, apoi domnia mea cu aceste bucate cu toate iarși am dăruit pe sfânta mândstire ca să le stăpânească călugării, și am poruncit tuturor oamenilor ce țin moșii de la sfânta mândstire, ei să se strângă în oraș la Tismana înaintea cinstișilor bani ai domniei mele: înaintea jupanului Detco și jupanului Dediul și jupanului Diicul și jupanul Dragomir ca să-i povățuiască pe toți oamenii, să se ferească de moșiile mândstirești: de mori și de livezi, și de munți, și de vadul morilor, și de tot ce au ținut călugării din zilele fratelui domniei mele IŃ Radul voevod și până când îmi dăte Dumnezeu domniei mele Țeara-Românească, apoi ei să le țină slobod pe veci*». (Arch. Stat., M-rea Tismana, pach.... No 2). Hrisovul este scris de Oancea grămaticul: pe pergament, cu cernelă albastră. La 6 Maiu 1492, Vlad Călugărul, întărește diriguitorilor sei Bran, Radul spătarul și lui Petru stratornicul stăpânire peste satul Bălești. Satul acesta a fost câștigat de către Dan Oțeșanul pe timpul lui Vladislav voevod: «Понѣжю

ест дозна Дан Отешанѣ еше при дни Владислава воивода от Косова = *Pentru-că la câştigat Dan Oteşanul încă din zilele lui Vladislav voevod din Cosova*. (Acad. Rom. doc. 10/X4). Cosova, cred că este satul Cosoba din Ilfov, iar vcevodul Vladislav este Vladislav II. Cosoba poate că era moşia sau locul său de naştere. Satul Băleştii a fost cumpărat apoi de Bran şi fraţii săi de la Dan Oteşanul. In carte se aminteşte şi de Basarab voevod. într'alt hrisov de la Vlad Vintilă, dat din Târgovişte la 29 Decembrie 1532, ni se vorbeşte de oare-cari paţanii suferite de Vlad Călugărul de pe urma fraţilor craioveşti. Mai întâiu e vorba de întărirea de stăpânire ce le face Vlad Vintilă boerilor săi, lui Vlaicul Clucerul, fraţilor săi lui Mihnea stolnicul, Badea şi nepotului lor Petru, fiul popei Neagoe peste mai multe sate, moşii, munţi şi Țigani. Iată acum şi pasajul în cestiune: «И пак да нам ест њ Бръжътѣш ѡ њ Брънеши над вкс хотар два Барбѣлов кан ѡ брат ѣго Дръгич вкса, ѣре Барбѣл кан ѡ брат ѣго Драгич, ѡни ѡзбѣжише сѣх хнтаѣкиствѣ от кз Влада конвода, ѡ колѣрни гдѣва ми жѣпан Вланкѣ ключар, ѡи достиж сѣ правѣм ѡ вернѣм слѣжкѣм от кз Влада конвода. ѡ по том, сѣе вѣш рѣчине комате, села ѡ ѡцѣгани, два жѣпанѣ Барбѣлов кан ѡ брат ѣго Дръгич, ѡине се ѡзнадош и покѣпне от жѣпан Вланкѣ ключар, понеж Барбѣл кан ѡ брат ѣго Дръгич, ѡни вѣташе дѣжжи бланиѣ от Бднн м. аспри ѡ бланиѣ от ѡрѣхов м. аспри, ѡ тѣх аспри ѡни вѣше црѣви от над еродове от разлог Тѣфтердар баш црѣвѣ Скндѣр Чѣлѣн. ѡ вѣанка прѣнѣ ѡмал ест поконнога Влада конвода от кз Поартѣ тѣх радѣ аспри, ѡ палатна ест негова гспѣва тоѣ дѣж вѣш рѣчине аспри : ѡц аспри. И вксхотѣх гдѣско ми да ѡзнам сѣи вѣш рѣчно дѣж от над тѣнзи колѣрни, кон дръжѣт комате Барбѣлов кан ѡ Драгичю, ѡ ѡни падѣш ѡ мпандѣше се гдѣсѣ ми, како да нѣ помнѣвам гдѣско ми сѣе цѣо платнѣх гдѣско ми дѣж Барбѣлов кан, ѣко да ми се назѣаѣ ѡ покѣпне сѣе вѣш рѣчине комате и сѣе цѣо вѣи достижал колѣрниѣ гдѣва ми жѣпан Вланкѣ ключар от кз поконнога Влада конвода, сѣлѣ ѡ ацѣгани вѣш рѣчине, чинит цѣнѣ аспри м. ѡц. = *Şi iar să le fie la Bărbăteşti şi la Brăneşti de peste tot hotarul partea Barbului ban şi a fratelui său Drăghici toată, fiind-că Barbul banul şi fratele său Drăghici, le-au pierdut cu hicleie de la Vlad voevod, iar boerul domniei mele jupân Vlaicul clucerul, le-a ajuns cu dreaptă şi credincioasă slujbă de la Vlad voevod. După aceea, aceste mai sus zise bucate, sate şi Țigani, partea jupanului Barbu banul şi a fratelui său Drăghici, s'au aflat şi cumpărate de către jupan Vlaicul clucerul, pentru-că Barbul banul şi fratele său Drăghici, rămăseseră datori Eminului din Vidin 40,000 aspri şi Eminului de la Răchova 50,000 aspri, şi aceşti aspri erau împărăteşti de la vaduri din sama Tefterdar başei împărăteşti Schinder Celebi. Şi mare pără a avut răposatul Vlad voevod de la Poartă pentru aceşti aspri, şi a plătit domnia sa această datorie mai sus zisă aspri : 90.000 aspri. Şi am roit domnia mea ca să iau această mai sus zisă datorie de la aceşti boeri, cari țin bucatele Barbului banul şi a lui Drăghici, iar ei au căzut şi s'au rugat de domnia mea, ca să-i miluesc domnia mea cu ce am plătit domnia mea*

datoria banului Barbul, ca să li se zică și cumpărate aceste mai sus zise lucate și cu tot ce a dobândit boerul domniei mele jupan Vlaicul clucerul de la răposatul Vlad voevod, satele și țișanii mai sus zisi, fac prețul aspri 33.500». (Arch. Stat., M-rea Valea, pach. 16, No. 2). În hrisov ni se spune și de un alt frate al lui Vlaicul clucerul, de Arfa și de sora lor Stanca. Vlad Vintilă vorbind de moșia : «Гѣхънѣщн еж по водѣ Телеорманъ = Găvănești ce este pe apa Teleormanului», spune că a fost cumpărată : «При дни двѣдѣ гдѣва ми Блгдѣ воєводѣ Калѣгера въ Лѣцѣ спатар за ꙗз аспри, и въ Гергина прѣкзала за ꙗзцѣ ѡнъ мнѣрѣ, чини аспри ꙗс. = În zilele moșului meu Vlad voevod Călugărul de la Lețea spătarul pentru 2000 aspri și de la Ghergină părcălabul pentru 100 oi dar mioare, face prețul lor 1200 aspri». Hrisovul este scris de Coresi scriitorul (Кореси писецъ). — Locul de odihnă al lui Vlad Călugărul — după o inscripție comunicată de colegul meu I. Băjan, un eminent paleograf. funcționar la Arhivele Statului — este la ctitoria sa «M-rea Glavacioc». Iată acea inscripție : «Сѣнта аеаствѣ и вѣститѣ мѣндѣстѣре Главацѣоц [cu] храмѣу Благовѣстѣнѣеи Богородѣцѣ, фѣцѣту-с'ау дѣн темелѣи еѣ де бун и бѣтрѣнѣу Влад воєводѣ цѣлугѣрѣу дѣнпреунѣу ку фиѣл сѣу Радѣу воєводѣ ; ѣар де зугрѣвитѣ ку ѣмподобѣреа сфинѣилор фост-ау зугрѣвитѣ де Нєгѣе-Водѣ Басарѣб дѣнпреунѣу ку Петру-Водѣ. Уар цѣндѣ ау фост ѣн зѣле мѣрѣи салѣ домноѣу нѣстру Уѣо Константѣн Басарѣб воєводѣ, фѣнд пѣсторѣу турнеѣ фѣрѣи црѣстѣнѣстѣ кир Теодосѣе мѣтрополѣтѣу, ла анул де ла зѣдрѣа лѣмеѣ леат 7209 = 1691, фост-ау трѣмѣе де мѣрѣа са водѣ и ку благословениѣ мѣтрополѣтѣу Шѣфан, клѣсѣарѣу Мѣтрополѣи, карѣ и ѣуцѣнѣ ау фост, карѣ и маѣ дѣнаѣнтѣе лѣгофѣтел мѣндѣстѣрѣи ; дѣци вѣзѣнд мѣндѣстѣреа стрѣцѣтѣ и де тот вѣчитѣу де подѣба сфинѣилор, с'ау апуцѣт де ау зугрѣвитѣ пѣсте тот цум се вѣде, и о [ау] пардосѣт пѣсте тот ку лѣспеѣи и ау фѣцѣт прѣсѣомѣдѣа и прѣаѣтолѣу и ѣа цѣа марѣ и трѣпѣтеѣ ѣѣурѣилор донеѣстѣ и пиѣтрѣ прѣ Влад-Водѣ и фѣрѣстрѣеѣ ѣмпреѣур тот сѣпѣте ѣн пиѣтрѣ и цѣсе де пиѣтрѣ болѣтѣе и фѣѣѣоаре и рѣзѣмѣторѣе бѣсѣрѣцѣи и с'ау ѣспрѣвитѣ тоѣте аеѣсте ла леат 7212 = 1704, месѣѣа Ууниѣ 12». Vezi această inscripție reprodușă și de Alex. Lăpădatu în «Vlad-Vodă Călugărul» p. 46. — Cu cele spuse mai sus am încheiat cu Vlad Călugărul și acum voi a țatregi și notițele asupra fiilor săi : Vlad, Mircea, Radul și Vlăduță.

Vlad și Mircea — am spus în notițe la p. 3 — n'au domnit de cât ca asociați de tatăl lor. Despre Vlad ne vorbește un hrisov din 31 Iulie 1487 (Acad. Rom. doc. 172/XX). El moare, probabil, în toamna aceluiaș an. Căci la 4 Februarie 1488, Vlad Călugărul, în dania ce o face M-rei Govora cu moșia Hința, pomenеște pe fiul său Vlad ca răposat. Iată acel pasagiu : «Та дадѣ гдѣво мѣ стомѣ монаѣстѣрѣ ѣ Бжѣтѣнѣм ѣнокѣм ѣхпѣрѣѣу ѣз ѣкѣноѣ ѣзспѣмѣнѣнѣе стомѣчѣнѣнѣу рѣдѣтѣлѣѣх гдѣва ми ѣ гдѣвѣу мѣ и ѣ сѣпѣшѣомѣ сѣнѣ гдѣва ми Уѣо Блѣдѣу воєводѣ, да вѣст ѣ помѣнѣнк ѣ стомѣ томѣ монаѣстѣрѣу ѣз ѣкѣнѣ ѣкѣмѣ, ѣмѣнѣ. = Și am dat-o domnia mea sfântei mândstiri și Dumnezeeștilor monași drept hrând spre vecinică pomenire a sânt răposaiilor părinți ai domniei mele

și a domniei mele și a răposatului fiu al domniei mele Iw̄ Vladuf voevod, să fie de pomeană la sfânta această mănăstire în vecii vecilor, amin». (Arch. Stat., M-rea Govora, pach. 1 No 1). Hrisovul este scris de Ianăș grămăticul și-i dat din București.

Mircea. — Despre Mircea ne vorbește mai întâiu pisania schitului Babele. Pisania sună: «*Acest schit s'au făcut de către Vladul voevod și fiului Radul și Mircea voevod la anul 7001=1493 de la Adam, fiind metropolit al Ungro-Vlahiei Ilarion și egumen al schitului Visarion*». (Biserica Ortodoxă, București, a. II și III); apoi o sumă de hrisoave interne și externe de la Vlad-vodă-Călugărul și de la Radul cel Mare, anume: hrisovul din 1475 (sic) dat de Vlad-vodă-Călugărul M-rei Filoteia și hrisovul din 1496 dat de Radul cel-Mare M-rei Rusicul, ambele la sfântul Munte (vezi notițe la p. 50—52); hrisovul din 16 Martie 1494 dat de Vlad Călugărul M-rei Bistrița (Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 23, No. 1) și hrisovul Radului vodă-cel-Mare dat M-rea Govora la 23 Martie 1497. (Arch. Stat., M-rea Govora pach. 3, No. 1). — Mircea ca și fratele său de mai nainte Vlad, nu se constată ca domn de sine stăpănit. De la Mircea se cunosc și două acte interne: unul de la 1 Iulie 1495 (Arch. Stat., Cond. M-rei Bistrița, 1, f. 7) și altul din 17 Iunie 1502 (C. D. Aricescu, Revista Istorică a Arhivelor României, București 1874, I, p. 74. No. 993.) Data morței sale n'o cunosc.

Radul-cel-Mare. — Primul document ce-l dă ca domn e din Târgoviște la 8 Septembrie 1492. Fiind primul și având o osebită importanță pentru istorie, îl reproduc în întregime. Iată-l: «† Млѣтѣмъ Бжїѣмъ Іѡ Радѣмъ, воєвода ѡ гдѣнѣмъ възвелъ зєвалѣмъ ѡбъгровлахїѣскѣмъ, снѣмъ вєланкѣмъ Владъ воєводѣ. Давѣмъ гдѣско мнѣ снѣмъ повєлѣннє гєсє мнѣ, столѣмъ монастїрѣ Гѣорєє, хрѣмъ прѣчѣстѣє влѣдѣщє нашємъ Бдѣщє ѡ прєсно Дѣвїи Млрїи нє славнѣє ѣмъ ѡспєннѣє, ѡ чєстнїкншѣмъ ѡцѣмъ вѣдѣмѣнѣмъ кѣръ Млкарнѣє, ѡ възвелъ мѣжє ѡ Хєстѣмъ кратнѣмъ жнѣтѣрнѣмъ вє столѣмъ мѣсто тѣѡї, ѡко да нѣмъ єстъ Хннѣтѣмъ сѣмъ, понєжє половннѣмъ кѣпн гєсє мнѣ втѣмъ Стѣнѣюлѣ, снѣмъ Бѣннѣємъ за ѣмъ аспрї, ѡ друкѣмъ половннѣмъ кѣпн жупѣн Стѣнѣко лѣгѣтѣ втѣмъ Данѣ нѣ втѣмъ Крєтѣкѣмъ втѣмъ Глѣдѣ за ѣмъ аспрї, такоюмъ приложнѣмъ столѣмъ монастїрѣ, да єстѣмъ вѣпннѣємъ кратнѣмъ ѡ вє вѣчнѣємъ възпомнѣннѣємъ нѣмъ нѣмъ рѣдѣтєлѣмъ нашѣмъ ѡ нашѣмъ чєдѣлѣмъ, ѡ нѣмъ втѣмъ когѣжє непѣтѣжнѣємъ, вє ѡчннѣжє нѣ вє ѡхѣкѣжє, по ѡрѣнѣмъ гєсє мнѣ. Сѣдѣтєлѣнѣє: жупѣн Дрѣгомиръ Млнєвѣ, жупѣн Дрѣгнїчѣ (Стѣ)нѣкѣвѣ, жѣпѣн Прѣвѣдѣмъ вєланкѣмъ двѣрннѣкѣ, жупѣн Крєстнѣємъ внѣємъ двѣрннѣкѣ, жупѣн Тѣдѣорѣ внѣстнѣєрѣ, Ялѣкѣмъ столѣннѣкѣ, Данѣюлѣмъ колнѣємъ, Днѣмтѣрѣмъ пѣхѣрннѣкѣ, Стрѣємъ нѣмъ Млнѣко спѣтѣрнѣ, Нѣкѣгѣмъ нѣ Радѣулѣмъ стрѣторннѣємъ. Нѣмъ азѣмъ Радѣулѣмъ кѣючѣєрѣ бжѣємъ пнѣсѣхъ вє столѣннѣмъ вѣрошѣ Трѣговннѣєрѣ, мѣсѣдѣмъ Бєпѣ, нѣ днѣмъ, вѣмъ лѣтѣ. 733. — Іѡ Рѣдѣмъ Млѣдѣмъ вѣсѣєрѣводѣмъ, Млѣтѣмъ Бжїѣмъ гдѣнѣмъ. = † *Cu mila lui Dumnezeu Iw̄ Radul, voevod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul marelui Vlad voevod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele, sfântei mândștiri Govora, hramului prea cinstitei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și de-a pururi Fecioarei Mariei și slăvitei ei adormire, și cinstitului părintelui egumen, Kir Macarie, și tuturor cari întru Christos frați ce*

viețuesc la acest sfânt loc, ca să le fie lor *Hința* toată, pentru că o jumătate am cumpărat-o domnia mea de la Stanciul, fiul lui Voinea pentru 400 aspri, iar ceialaltă jumătate a cumpărat-o jupan Staico logofătul de la Dan și de la Cârstea din Glod pentru 400 aspri. Și așa am adaos-o sfântei mândstiri, ca să fie de hrană fraților și spre vecinică pomenire nouă și părinților noștri și copiilor noștri, și de către nimeni neclintită de ocină și în ohabă, după porunca domniei mele. Martori: jupan Dragomir al Manei, jupan Drăghici al Stoicdi, jupan Pătrul marele dvornic, jupan Cărstian fostul dvornic, jupan Tudor vistiierul, Albul stolnicul, Danciul comisul, Dimitru paharnicul, Stroe și Milco spătari, Neagoe și Radul stratornici. Și eu Radul clucerul carele am scris în scđunala cetate Tărgoviște, luna Septembrie a 8-a zi, în anul 7001 = 1492. *Jă Radul vovod cel Tânăr, din mila lui Dumnezeu domn.*» (Arch. Stat., M-reia Govora, pach. 1, No. 2). — Radul-cel-Mare — după monograma actului de mai sus zis și cel Tânăr — frațele lui Vlad († 1487), Mircea și Vlad cel Tânăr sau Vlăduță s'a născut din doamna Samonida. Despre Samonida ne vorbesc mai multe hrisoave de ale urmașilor lor. Citez numai unul de la Neagoe Basarab dat M-rei Govora pentru mai multe stăpâniri de moșie între altele și peste Stoiceni de pe Olt, moșie dată de zestre doamnei Samonida, mama lui Radul-cel-Mare, iar în urmă închinată M-rei Govora de către dânsa și fiul său Radul. «И пакѣ да сѣт стѣмѣ монастырѣ Стончанѣн, що сѣт по ѿлат, кѣхн ѣ сѣ кѣсом хотаром, понеж сѣт права ѿчина стѣмѣ монастырѣ, бѣе сѣт кѣна прѣкѣе манке Радѣу воеводѣ ѿт родѣтелѣн ѣн, тако нѣх нѣздадѣ литѣ Радѣула воеводѣ Самонидѣ сѣх ѣи колѣри прѣ дѣнн Кладѣа воевода. По том нѣх нѣ покѣпн Радѣула воевода ѿт Кладѣа крат Яковѣа зѣ, ѣи аспре, ѣ Кладѣа за тен вѣше речѣнн аспре ѣи, ѿн покѣпн Нѣчетѣа, како да кѣдѣ Стончанѣн права ѿчина стѣмѣ монастырѣ. = Și iar să fie sfintei mândstiri Stoiceni, ce sunt pe Olt, toți și cu tot hotarul, pentru-că sunt dreaptă moșie a sfintei mândstiri, și au fost zestrea mamei lui Radul vovod de la părintele ei, așa le-au scos mama Radulului vovod samonida cu 12 boeri în zilele Vladului vovod. După aceea le-au și cumpărat pe ele Radul vovod de la Vlaicul fratele Albului pentru 11,000 aspri, iar Vlaicul pentru acești mai sus ziși aspri 11,000, el a cumpărat Nucetul, cum ca să fie Stoiceni dreaptă moșie a sfintei mândstiri». (Arch. Stat., M-reia Govora, pach. 5 No. 3). În acest prețios hrisov ni se mai vorbește de Teodosie vovod, fiul lui Neagoe Basarab; despre Anca fiica lui Iltian; despre: «Младога Басараге воевода Цепенски = Tânărul Basarab vovod *Țepeluș*»; despre: «Старога Кладѣа воевода Дрѣculeа = Bătrânul Vlad vovod *Drăculea*»; despre vama domnească de la Runcu, a-nume a patra parte, ca să ia călugării de la sare și de la ori ce trece din toate mărfurile a patra parte din aspri; despre balta Mamino, jumătate din partea domnească — zice Basarab — «Що га сѣмѣ азѣвдѣнѣу гѣдѣо ми ѿт ѿдѣа тѣрѣскога = pe care am scos-o domnia mea de la împăratul turcesc». — Hrisovul de mai sus e din 30 Octombrie 1517; este scris de Florea «Кѣхн ѣ стѣмѣнѣнѣа старѣнѣа господѣа дѣмѣа ѣа дѣврѣа ѣрѣнѣуѣа = în scđunala

ctate a bătrânilor domnitori din Curtea de Argeș». — Radul-cel-Mare (v. notițe p. 51) a avut de soție pe Catalina. Din ce familie va fi făcând parte doamna Catalina pentru moment nu-o pot spune. Radul-cel-Mare, (*idem*, notițe p. 51), a avut o droaie de copii. Din parte bărbătească a avut : pe Radul de la Afumați, pe Vintilă (Vlad), pe Bădica (Radul), pe Mircea Ciobanul, pe Petru (Paisie sau Radul Călugăru) și pe Ilie (Radul). Din partea femeiască, a avut : pe Boba și pe Cărstina. Despre acești de mai sus am mai vorbit prin notițe în cursul cărții de față și nu insist de cât asupra câtor-va notițe ce am mai dibuit prin documente asupra lui Vlad Vintilă, a lui Radul Bădica, a fetelor Boba și Cărstina, a lui Mircea Ciobanul și a lui Ilie Radul. Despre Ilie Radul voi vorbi la locul și rândul său. — Vlad Vintilă (1532—1535), se intitulează în documente când simplu sub numele de Vintilă voevod, când sub titlul de Vlad voevod fiul Radului voevod, când sub titlul de. «Іо ВѢНТНА ВОЕВОДА НАРЦАВЕМОГО БЛАДА КОНВОДА, СЪНЪ ВЕЛКАГО И ПРѢДОКРАГО РАДУЛА ВОЕВОДА = *Io Vential voevod* numit Vlad voevod, fiul marelui și prea bunului Radului voevod» (Arch. Stat., M-rea Tismana, pach. 1, doc. 8). Vlad Vintilă a avut de soție pe Rada (v. notițe p. 4). Primele documente ce cunosc de la Vlad Vintilă sunt din 1523, anume din 10 Ianuarie și din 18 Martie (Acad. Rom., doc. 38/LXX), și un altul din 24 Iulie 1524 (Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 2 bis No. 1). Pecetia lui Vlad Vintilă, poartă legenda următoare : «Іо БЛАД КОНВОДА, СЪНЪ РАДУЛА КОНВОДА И ГИКА = *Io Vlad voevod, fiul lui Radul voevod și domn*» (Arch. Stat., M-rea Radu-Vodă, pach. 16 No. 3; Episcopia Argeș, pach. 69, No. 2.) Vlad Vintilă domnește neîntrerupt de la 1532 și până la 1535. El moare în Iunie 1537, zice-se, vânat de boeri la o vânătoare de cerbi preste Jiu lângă Craiova, la Bucovăț. — Bădică-Radul (1524). Intr'o scrisoare adresată sfatului din Brașov la 19 Ianuarie 1524 Bădică își arată și legitimează însuși filiațiunea sa. Iată acel pasagiu : «*Ci mă știau — e vorba de boerii țării — pe mine adevărat fecior de domn, al lui Radul voevod cel Bătrân, feciorul Călugăruului, și primindu-mă pe mine să le fiu lor, după lege, domn în țara românească, m'am așezat în scaunul părintelui meu, în domnia țării românești*» (cf. I. Bogdan, Documente și Regeste, p. 168). Domnia lui Bădică Radul este de scurtă durată. Asupra lui (v. notițe p. 50), nu se poate spune precis dacă era fiul legitim s'au natural al lui Radul-cel-Mare. Intr'un hrisov din 24 Octombrie 1535, dat mânăstirii Valea, ni se vorbește de niște datorii ale lui Bădică către Turci : «*Поможъ ѡвни вниш речни ацигани, ѡни сѣт кнан Бадиква, тако Бадиква встал встъ въ многохъ длзговехъ Търцелъ, ѡ въсехъ длзговехъ чинитъ аспри 150,000. Ы платилъ се сѣт ѡвни въси вниш речени аспри сѣхъ наланѣ гспдска, и всташ ѡвни вниш речни ацигани гспдски кнѣти, гсдка ми. = *Fiind-că acești mai sus ziși țigani, zice Vlad Vintilă, ei au fost a lui Bădică, așa Bădica, a fost rămas cu multe datorii la Turci, toate aceste datorii fac aspri 150,000. Și s'au plătit toți acești mai sus ziși aspri cu avere domnească, și au rămas acești mai sus ziși țigani domnești a fi ai domniei mele**».

(Arch. Stat., M-reia Valea, pach. 16, No. 5) În altul de la Petru voevod, fiul lui Mircea, din 14 Maiu 1500, ni se spune despre niște moșii ale lui Bădica vândute lui Neagoe Basarab, și închinat la M-reia Argeș: «Икож да им вст села по имѣ Нѣкшѣа и Топана вхасъ съ вхасим хотаром, понеж им сѣт старе и правѣ и дѣднне шчинѣ, и покѣпенѣ еи шт поконнаг Басараге конводе шт Бѣдѣка воєводе, ѡан прѣгѣе къда вст вна Бѣдѣка Боѡкрин, и шт мѡтрѣ ег за ꙗѡ аспри готови сѣсѣ тѣрскѣ. И еи сѣ и написаш Бѣдѣка и мѡтрѣ ег на стое проскомиднѣ, ѡ стѣ помѣник. = *Ca să le fie lor — se înțelege M-rei și călugărilor — satele pe nume Neacșul și Topana toți cu tot hotarul, pentru că le sunt bătrâne și drepte și moșii de moțenire, și cumpărate încă de răposatul Basarab voevod de la Bădică voevod, dar mai înainte pe când era Bădică boer, și de la mama lui pentru 14,000 aspri gata tot turcești. Și încă sau și înscris Bădică și mama lui la sfânta proscomidie, în sfântul pomelnic*» (Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 13, No. 2). — Pecetia lui Bădica poartă următoarea legendă: «Іѡ Радѣа конвода, мѡтѣу Бѣжо господин = *Iō Radul voevod, cu mila lui Dumnezeu domn*». (Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 33, No. 1). Pecetia nu se mai păstrează, s'a pierdut, dar a rămas urma ei și se poata lesne descifra legenda. Documentul pe care e aplicată această pecetie poartă data 11 Februarie 1525. (?) Ispravnic este marele Ban Pârful. Forma și legenda pecetii nu se aseamnă cu nici a unuia dintre cei cu numele Radul, eceasta constatare și prezența banului Pârful ca ispravnic n'au determinat să cred că ea este a lui Radu Bădica. Bădica a murit ucis de Turci. Despre moartea lui ne spune Radul de la Afumați într'o scrisoare a sa adresată ștatului din Brașov: «Și după aceasta dau de știre domniei voastre de lucrul lui Bădica, și să mă credeți, că e udevărat: când au venit Turcii cu steag și le-a eșit Bădica înaintea lor și înaintea steagului, Turcii l-au tăiat pe el și pe toți boerii căți erau cu el. Și au luat apoi Turcii capul lui Bădica și alte capete boerești. dar nu știu ale cui au fost acele capete». Mai departe: «Iar Turcii de'ndată ce au tăiat pe Bădica și pe boeri, s'au înters îndrăt la Giurgiu și-au trimes capul lui Bădica și alte două capete la Poartă: iar trupul lui Bădica l-am luat domnia mea însu-mi și n'am dus domnia mea la M-reia Dealului și l-am îngropat acolo» (cf. I. Bogdan, Documente și Regeste p. 171). — **Mircea Ciobanu** (1515—1552, 1558—1559). — Are de urmași din parte bărbătească pe: Petru, Radul, Mircea și Petrașco; iar din parte femeiască pe: Marina, Stana (v. Pomelnicul M-rei Govora), Anca, Dobra și Alexandra măritată după Gheorghe Cămărașul ai cărui urmași sunt: Aslan și Ioan (N. Iorga, Acte și fragmente III, p. 323). Marina-Maria a fost pețită de Șaitan Oglu, Mihail Cantacuzino, iar celelalte, nu știu cari anume, au fost măritate: una după boerul Barbul, alta după grecul Stamatie, nepotul patriarhului Ioasaf din Constantinopol, alta pe la 1562 după tânărul Radul Socol, și o altă în 1574 a fost închinată tânărului Sultan Murad pe atunci sangeac de Magnezia. Despre fratele lor Petrașco voevod — afară de o inscripție de la biserica Curtea Domnescă din București, pusă de asupra ușei de intrare — ne vorbește și

hrisovul lui Constantin Șerban voevod din 17 Ianuarie 1655. Anume Constantin Șerban voevod întărind stăpânirea boerului Dragul Iuzbașa peste mai mulți vecini din Cislău, județul Saac, spune : «Понсж сін внишъ вчнин людѣ, ѡни вст кна вчнин колѣрнн гсѣва мн Драгѣвоѣ Юз. шт Числѣѣ шт дѣдѣ и за прѣдѣдѣ, шт на абадом сн Станко пост, снѣ Бладувоѣ пѣх., внѣк Вланкѣвоѣ внст шт Рѣмчѣнн, вше ж шт нан прѣжде вртѣм. И вхсдржжал вчнин сжс Догромирна до сѣдѣ вх днн гсѣво мн, и сжм вндѣла гсѣво мн и кннга Ехднслав воброд, снѣ Ехднслав воѣ ; и кннга Пхтрашко воѣ., снѣ Мирчен воѣ ; и кннг Монсн воѣ и кннг Пхтрашко воѣ, снѣ Радаѣнн воѣ ; и кннга Мнхнсн воѣ , снѣ Влаѣѣандрѣ воѣ ; и дрѣгн кннгн старн шт на ннн гспдрн по сѣна дѣ-дннѣ шт сѣло шт Числѣѣ шт хотар до хотар. = Pentru-că acești mai sus ziți oameni, ei au fost vecini boerului domniei mele Dragului Iuzbașa din Cislău, de la moși și de la strămoși ; de la moșul său Staico postelnicul, fiul Vladului paharnicul, nepotul Vlaicului vistierul din Rumceni, încă de mai înainte vreme. Și tot a ținut vecinii cu bună pace până acum în zilele domniei mele, și am răzut domnia mea și cartea lui Vladislav voevod, fiul lui Vladislav voevod ; și cartea lui Pătrașcu voevod, fiul lui Mircea voevod ; și cartea lui Moisi voevod, și cartea lui Pătrașcu voevod, fiul Radului voevod ; și cartea lui Mihnea voevod, fiul lui Alexandru voevod ; și alte cărți bătrâne de la alți domni pentru această moștenire de sat din Cislău, din hotar până în hotar ». Printre hotare insemnez : «И дорн на Колѣннцѣ, нѣ монашнра гспджсѣ Нѣрѣѣ = și până la Colunița, la M-rea doamnei Neagdi ». (Arch. Stat., Episcopia Buzău, pach. 34, No. 14). Iar inscripția pomenită mai sus, glăsuiește : «Această sfințită și dumnezeiască besearică, unde să cinsteaște hramul Blagovesteania prea slăvitii Născătoari de Dumnezeu și pururea Fecioarii Mariei, din temelie ei iaste zidită de bătrânul Mircea-Vodă, și în urmă de fiu său Pătrașcu-Vodă, cu frații săi Radul și Mircea tândrul, o au înfrumusețat și o au zugrăvit. Iară, când au fost acum, în zilele Blagocestivului și creștinului domn Iw Ștefan Cantavuzino voevod, domnia sa, pentru podoaba aceștii sfinite besearici, au deșchis ușa, fiind fost foarte strimță, fdcându-o de piatră, precum să veade, și o au înfrumusețat, atât pe din lăuntru, cu frumoase icoane și podoabe cât și pe dinnafară, precum să veade, întru slava marelui și a-tot-țiitorului Dumnezeu și întru pomenirea a lui, a părinților și a moșilor lui, săvărșindu-se de lucrul ei la leat 7223=1715, August 20 ». — Mircea Ciobanul a murit pe la stârșitul lunei Septembrie 1559 și a fost înmormântat în biserica domnească sau curtea vechie din București — după cronica țării la 21 ale lunei, iar după Ostermayer la 25. — Sfârșind acum cu Mircea să spunem ceva și despre surorile sale Cărstina și Boba. Despre Cărstina vezi notițele de la pagina 65, iar despre Boba conter hrisovul Radului voevod Mihnea dat din Târgoviște la 2 Mai 1622. Radul voevod, fiul Mihnei întărește prin acest hrisov stăpânirea lui Marco din Bănești peste un oare-care sălaş de țigani. Iată acel pasagiū : «Дават господство мн сѣ повѣстнѣе господства мн жупанов Марков шт Бѣнѣцн, снѣ жупаннцѣе Догрѣѣѣ.

дѣшера Мирчев воевода и снoви ѣмв Пѣтру и внуким ѣи Радул и Янка и Прѣдѣе, снѣ Пнрѣѣтѣлов, брат Пѣтров и сѣе снoви сн ѣлнцѣ ж нл Бѣж даст, ѣкож да вст нл нѣкѣ склшл дѣцганннн на нл занѣ ж сѣе знш рѣченн дѣцганннн кѣлн свт за дѣдннн жупаннцѣе Бокѣе, сѣстра покойнннго Мирчѣ воевода и снoвом ѣи Стан Банул, а пѣ сѣмрѣтн жупаннцѣе Бокѣе и снoв ѣж Стан Банул, снн внш рѣченн ацнганннн, ѣнн взпадннлн свт пѣрѣкн жупаннцѣе Докрѣн, дѣшѣе покойнннго Мирчев воевода = *Dă domnia mea această poruncă a domniei mele jupanului Marco din Bînești, fiul jupâneasei Dobra, fiica Mircei voevod și fiului ei Petru și nepoșilor ei Radul și Anca și Preda, fiul Pribeagului, fratele lui Pătru și cu feciorii lor căți le va da lor Dumnezeu, ca să le fie lor niște sălaşe de țigani, (urmează numele lor), pentru-că acești mai sus ziși țigani au fost de moștenire ai jupâneasei Boba, sora răposatului Mircea voevod și a fiului ei Stan Banul, iar după moartea jupânesei Boba și a fiului său Stan Banul, acești mai sus ziși țigani, ei au căzut supț mâna jupânesei Dobra, fiica răposatului Mircea voevod*. (Arch. Stat., M-rea Radu-Vodă, pach. 46, No. 8). Pe timpul lui Radul Vodă Milișea — ne spune actul de mai sus — Marco și nepoșii lui au pără cu Turturea paharnicul «pentru că s'au căzut și lui să aibe parte la acești țigani, și s'a lăudat că are și carte de stăpânire și cumpărătură peste acești țigani». La înfățișare în divan, Marco și nepoșii săi propun : dacă e adevărat că Turturea paharnicul are vre-o treabă cu acești țigani, apoi el să arate înaintea domnului cartea lui de stăpânire și de cumpărătură peste acești țigani. Turturea neavând nici o carte de stăpânire, nici de cumpărătoare peste acești țigani, a mărturisit el însuși înaintea domnului și a divanului domnesc «că n'a avut nici un amestec cu acești mai sus ziși țigani, nici mai nainte vreme, nici acuma» deci au rămas de lege și ast-fel s'a terminat procesul în favorul lui Marco și a nepoșilor săi. Și acum spre a ști mai bine cine este Turturea, rezum în treacăt două zapise ce ne-au rămas de la el. La 18 Octombrie 1623, Turturea paharnicul, nepotul lui Drăgan banul din Glena, dă zăpis la mâna lui Hrizea vistiierul pentru «niște ocină ce au fost a mea — zice Turturea — în Ciurneciu și o anu vândut jupanului Hrizei vistiariul pentru 5000 bani gata». Zăpisul e scris de Dragomir logofătul și-i dat din București (Arch. Stat., M-rea Radu-Vodă, pach. 26, No....). Tot la 18 Octombrie fără a ni se spune anul, Turturea dă un alt zăpis din care extrag următoarea notiță : «*Scris-am eu Torturea peh. acesta al miu răvaș cum să se ști că cărțile noastre ale Ciurnecicului au perit de răvâșfi căinđu au tăiat Tătarăi pre unchiu-miu Pătru banul de Glena*» (Arch. Stat. M-rea Radu-Vodă, pach. 26, No. 4). Ambele zipise poartă iscălitura proprie a lui Turturea : «*Гѣ Тѣрѣе нѣж*». — Isprăvind mai sus cu fiii și fiicele lui Radul-cel-Mare, mi-a mai rămas a spune ceva și despre sfârșitul său. La 18 Iulie 1504, Radul, are o bucurie, serbează nunta nepotului său de soră, Părvul comisul, cu fiica răposatului Dimitrie Iașci. Prin spătarul său Dan-el invită și municipalitatea din Sibiu la nunta «*nepoti nostro ex sorore*

videlicet Ferrul vocato, filio summi secretarii nostri Stayko Iogofeth» (copie latină la Acad. Rom. cf. și Columna lui Trajan, 1874, p. 128). Pecetia lui Radul-cel-Mare (vezi această pecetie atârnată de un hrisov al lui din 3 Mai 1502) poartă următoarea legendă: «† Іw Радѣа воевода и гнѣ вхсен земли Угровлахискон, сынъ Влада великого воевода=Iw Radul vovod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul lui Vlad marele vovod» (Arch. Stat., M-rea Covora, între istorice). Pecetia de mai sus vine atârnată de un șnur de mătase impletit în două vițe: roșu și albastru. Iar pecetia aplicată, — vezi un hrisov din 13 Iulie 1499 — poartă următoarea legendă: «† Іw Радѣа воевода, милостнѣо Бжїею и господнн=Iw Radul vovod, din mila lui Dumnezeu domn» (Arch. Stat., M-rea Glavacioc pach. 8, No. 2). Radul-cel-Mare domnește din Mai 1496 și până în Aprilie 1508. La sfârșitul anului 1507 merse la Poartă și se întoarse de acolo cu o boală grea care îi și puse capătul. Cu sfârșitul lui Martie 1508 își dădu și el sfârșitul. La 12 Martie 1508, regele Ungriei Vladislav scria Sibiienilor că Radul e greu bolnav și se așteaptă să moară pe curând, iar la 3 Mai acelaș an el le scria că a murit deja (vezi copiile de scrisori ardelene la Acad. Rom.)

Vlad-cel-Tânăr sau Vlăduță (1510—1512). — Vlăduță al treilea frate al lui Radul-cel-Mare a luat domnia cu ajutorul turcesc, cu ajutorul lui Mehmed-beg, fiul lui Alibeg, suncanul de Nicopole. Pecetia domnească a lui Vlăduță — vezi doc. din 1 Mai 1510 — poartă următoarea legendă: «† Іw Влада воевода, милостнѣо Бжнїю господнн=Iw Vlad vovod, din mila lui Dumnezeu domn» (Arch. Stat., M-rea Tismană pach., No. 112, între cele istorice). Pecetia lui Vlad-cel-Tânăr diferă de aceea a tatălui său Vlad prin busturile din herb. Nu se confundă nici cu a tatălui său Vlad Călugărul, dar nici cu a fiului său Vlăduță (1530—1532). Pecetia fiului său Vlăduță — vezi doc. din 9 Ianuarie 1531 — poartă această legendă: «† Гнѣ печат Іw Влада воевода Младн и гнѣ=Accastă pecetie (este) a lui Iw Vlad vovod cel Tânăr și domn» (Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 42). Vlad cel Tânăr a avut de soție pe Anca (v. notița p. 2). Din ce familie va fi făcând parte această doamnă nu-o pot spune. Nora ei fu fiica lui Petru Rareș. Despre Vlăduță și doamna sa Anca ne vorbește hrisovul lui Mihnea vovod din 26 Iunie 1588. Prin acest hrisov Mihnea vovod întărește M-rei din Deal dania făcută de către doamna Anca a satului Pătrăreștii și cu morile sale. Cartea de danie a fost făcută pe timpul lui Radul vovod Călugărul, în zilele lui Mihnea, boerii Cocorești, Badea și Calotă duc păcă pentru acest sat cu sfânta mănăstire reprezentată prin egumenul Eremia. Cocoreștii pretind că satul le aparține lor iar nu M-rei, că l-au cumpărat ei de la doamna Anca. Domnul cu toți diriguitorii săi judecă pricina iscată după dreptate și legea dumnezească. Obligă pe boerii Cocorești ca să arate cărțile de cumpărătoare sau de miluitură de la doamna Anca, și nepuând aduce aceste cărți, domnul le dă legea de 12 boeri ca să jure spre adevărta stăpânirei

lor. Cocoreștii aduc la timp pe cei 12 boeri cari jură și adevăresc cum că în adevăr: «Какѡ ест дал ѿ помлокала гспджа Янка по родител на Владула Капанер, кзда га ест крѣчал = cum că a dat și a miluit doamna Anca (cu acest sat și mori) pe părintele lor Vladul al Caplei, când ѿ a fost botezat». Pentru moment câștigă boerii Cocorești. Dar pâra nu se termină și la o nouă înfățișare câștigă M-rea și la darea sentinței domnul zice: «ѿ въ том гсѣко лин глвдах ѿ сѣднх по правдѣ ѿ по закон схсѣ въс четити мѣ прѣкителѣ гсѣва мѣ, ѿ видѣх ѿ прочетох гсѣко лин, кинг Радула воевода Калѣбергѣ ѿ кинг Мирчер воеводѣ, како ест кнѣ дал ѿ помлокала гспджа Янка по ста монастыр въ Дѣла схс тог сѣдѣ ѿ схс родеинцѣ радѣ дше ѿтрок гсѣва ен Владу воевод ѣдакленг н радѣ дше гсѣва ен. ѿ ещ погрѣкал ест гсѣва ен по ѿтрок гсѣва ен въ ста монастыр ѿ исписас(е) на стн полѣкннѣ ѿ ещ ѿ Калѣдѣца воевод, родѣтел Владу воевод ѣдакленг погрѣкал ест на ста монастыр въ Дѣла = Dar întru aceea domnia mea am cđutat și am judecat după dreptate și după lege cu toți cinstitii dregători ai domniei mele, și am văzut și am citit domnia mea, cartea Radului voevod Cđlugărul și cartea lui Mircea voevod, cum a fost dat și miluit doamna Anca pe sfânta M-re din Deal cu acest sat și cu morile pentru sufletul fiului domniei sale Vlad voevod înecatul, și pentru sufletul domnia ei. Și încă a înmormântat domnia ei pe fiul domniei sale în sfânta M-re, și la scris la sfântul pomelnic încă și pe Vlăduța voevod, părintele lui Vlad voevod înecatul, la înmormântat la sfânta M-re din Deal». Egumenul M-rei, Eremin, ca să câștige luase lege peste lege 24 boeri și jurase la zi și soroc, adevărind și prin cărți că satul a fost făcut danie sfintei M-ri de către doamna Anca. Domnul drept pedeapsa ia boii celor 12 boeri aduși mai nainte de boerii Cocorești și cari juraseră pe nedrept și rupe cartea ce-o dase pe baza acestui jurământ lui Badea și Calota, hotărând că nici o altă carte ce se va prezenta din partea lor peste acest sat de aci înainte să nu se crează ca fiind falșă. Acest prețios hrisov e dat din București și-i scris de grămaticul Dara (Arch. Stat., M-rea Tismăna, pach. 15, No. 2). Mântuiesc cu hrisovul de mai sus, care cum văzurăm ne dă prețioase notițe asupra lui Vlad-cel-Tânăr și a familiei sale și fucheiū printr'un hrisov a lui Vlad Vintilă din 12 Septembrie 1534 cu citări despre Vlăduța fiul său, rectificând și vârsta morței tatălui Vlad-cel-Tânăr dată în notițe la p. 2. Iată cartea lui Vlad Vintilă: «† Cu mila lui Dumnezeu Іѡ Vlad, voevod și domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul marelui și prea bunului Radului voevod. Dă domnia mea aceasă poruncă a domniei mele ciustitului diriguitor al domniei mele jupânului Vlaicul marele logofăt și cu frații săi jupân Mihnea stolnicul și Badea și cu feciori lor căți le va da Dumnezeu, ca să le fie bucatele Radului de la Spinișor si ale fratelui său Vladul moșie la Spinișor și în Stăugacea și la Fratoștița de așijderea părțile lor câte se vor alege: și sat și țigani și vii și grău și marfă și tot ce sunt bucate ale Radului și ale fratelui său: «Понѣж Радула н брат ѣго, а ѿнн нх нѣрѣкнш схс злѣ хн-таѣкнство ещ вът къ покоійнога Младѣ Елада воевода, ѣре ест кнѣ Радула сз-

кнртва кнр њ сѣдство Долин-Жна, тѣре вст покѣтжа сѣс кнр н сѣс харач Блаш-
кон Земле н цревѣ прѣко Дѣнак сѣс њл аспри. И покойнога Блада воевода шн
га вст достигага сѣ право сѣд н сѣ възмужно шт кз четнтон Портѣ ѡ сѣфатна
га вст сѣс правдѣ, сѣдѣа га вст н достигага вгд законн порѣбннн с главѣ. И
нагѣн вг по дѣлашм бго, како еднн хнтаѣн, ѡ комате нх внш речнне, помн-
ловага вст внш речнно правнтвоау гсдва мн = Pentru că Radul și fratele lui
apoi ei le-au pierdut pe ele cu rea hiclenie încă de la răposatul Vlad
voevod cel Tânăr, căci a fost Radul străngător de bir în județul Jiul de
jos, și a fost fugit cu birul și cu haraciul Țării-Românești și împăratului
peste Dunăre cu 30,000 aspri. Iar răposatul Vlad voevod, el la ajuns cu
dreaptă judecată și cu cale de la cinstita Poartă și l-a prins cu dreptate,
l-a judecat și l-a ajuns legea a-și pierde capul. Și l-a pierdut pe el după
fapta lui, ca pe un hiclean, iar cu bucatele-i mai sus zise, a miluit pe
mai sus zisul dregător al domniei mele». Documentul e scris de Coso-
roavă grămaticul și-i dat din București. (Arch. Stat., M-rea Rîdu-Voda,
pach. 16, No. 3). — Acum sfârșind cu hrисовul lui Vintilă să termin și cu
rectificarea vârstei la care a murit Vlad-cel-Tânăr. Din cele spuse până
aci am văzut că atât Vlad-cel-Tânăr cât și fiul său Vladuța înecatul au
fost ingropați la M-rea Dealului. De așijderea am mai văzut după inscripția
lespedei ce acopere mormântul lui Vlad-cel-Tânăr, că el a urcat trep-
tele tronului la vârsta de 16 ani și că a domnit un an și 9 luni și ju-
mătate și că a murit la 18 ani neimpliniți tăiat de Basarab voevod. Ori
vârsta morței sale arătate pe piatră nu poate fi exactă după cele con-
statate în notițele de mai sus, unde am văzut că Vlad Călugărul a avut
2 feciori cu numele de Vlad, că unul moare în 1487 și cel-l'alt fi ur-
mează imediat la viață. Sopotind acum anii de la 1487 și până în 1512,
când Vlad-cel-Tânăr pierе de sabia lui Basarab voevod, căpătăm suma
rotundă de 25 ani. Această dată este plausibilă, documentele o adevе-
resc, este exactă, deci data de pe piatră e greșită și trebuiește a se în-
drepta. Apoi la vârsta de 25 ani, e logic, ca Vlad-cel-Tânăr să aibe pe
cei doi feciori citați, pe Dragomir Călugărul (1521) și pe Vlăduța
(1530—1532), pe când la vârsta de 18 ani neimpliniți e greu de a ad-
mite așa ceva.

MIHNEA I CEL RĂU

(1503—1510)

XCVIII.

† МЛТНЮ БЖНЕЮ І Ѡ МНН'К, ВОЕВОДА И ГНЬ ВЪСОН ЗЕМЛИ
ЪГГРОКЛАХ'НСКЪЕ, СНЪ БЛА ВЕЛИКАГО ВОЕВО. ДАВА ГВО МН СЪЕ

повелѣніе гва ми стмѣ монастырѣ гва ми реколми Тиме-
 на, храмѣ и шентели прстн владичице нашон Бѣце (и прно)
 Дви Марии и славное ма Успенне и ѡцз егѣме, наставникѣ
 стмѣ монастырѣ ки Мисан, и взсе братниа еже живѣци
 вз стне монастырѣ, яко да и е голема Водница сз Баннино
 селицю и сз взсе хотаро по швомѣ страна Воднице до хо-
 та Рзчице, и врз Бладо до хота Цѣвѣю, гдѣ се стане ѣ шон
 барѣ, сирѣкѣ блатѣ нѣкою; поне се пре егѣме и братниа ш стго
 монастыра пре гво ми сз снови Рзчипови; тако егѣме Ми-
 сан и братниа ш стн монастын изкладше книге стари гйда:
 ш Бладислава воєво цю е ви прѣжде Мирча воєво, и кни-
 гѣ прѣдедѣ гва ми Мирче воєводе, и по то и книге (sic)
 взсе гйда по редѣ, и книгѣ ротелю гва ми Бла воєво. И
 гледа гво ми тен книге сз почтѣнним(и) властели гва
 ми, и добре нандо гво ми, како е велнка Водница сз взсе
 Баннино селицю и сз взсе хотаро, како е стмѣ монастырѣ ста
 ра и прака шчина. И гледа и книгѣ стрниц гва ми Бла

коєво Калѣгерѣ, тако наидо, како сѣ изваднани калѣгери пре
 неѣа сѣ ка болѣкри, та сѣ клели и свѣтествовали, како е
 стлѣс монастирѣ стара и права шчина. Того ра и гво ми
 дадо стлѣс монастирѣ, яко да мѣ е вз шчинѣ и вз шхавѣ
 ѣ ннѣ ш кого непотѣкновенно по ре гва ми. Свѣтели: жѣпа
 Барѣс ба, жѣпа Прѣвѣс велики дворни, жѣпа Тѣдо велики ло-
 гофѣ, жѣпа Дачю велики арма, Харва спата. Прѣвѣс коли,
 Кало вѣтна, Бадѣ пѣхарни, Драголи стони, Нѣкое постѣ-
 ни. Ни. Тѣдо днѣ с Шѣфѣне по погорню, мѣа Ноѣ. а д в
 лѣк ѣзѣ.

† ІСО МИНѢ ВСѢСВѢ, МАТІА БЖІА ГНѢ.

Pergament.—Monogram mare cu roşiu ; pecetia aplicată în faţă : mijlocie, rotundă, de ceard roşie, s'a deteriorat.

Archiva Statului (Bucureşti), M-rea Tismandă, pach. 58, No. 4.

† Cu mila lui Dumnezeu Iă Mihnea, voevod și domn a toată țeara Ungrovlahiei, fiul lui Vlad marele voevod. Dă domnia meu această poruncă a domniei mele sfintei M-ri a domniei mele ce se zice Tismeana, hramul și lăcașul a prea sfintei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururi Fecioarei Mariei și slăvitei ei Adormire și părintelui egumen, povățuitorul sfintei M-ri kir Misail, și tuturor fraților ce viețuesc în sfinta M-re, ca să-le fie Vodița cea mare cu siliștile Bahnei și cu tot hotarul pe d'amândouă părțile Vodiței până în hota-

rul Răciței, și virful Vladului până în hotarul Ștubeiului, unde se întâlnesc într'acel smârc, adică în oare care baltă; pentru-că s'au părât egumenul și frații din sfânta M-re înaintea domniei mele cu fii lui Risipă; așa egumenul Misail și frații din sfânta M-re aū scos cărțile bătrânilor domni: de la Vlădislav voevod ce au fost mai înainte de Mircea voevod, și cartea strămoșului domniei mele Mircea voevod, și după aceea și cărțile tuturor domnilor pe rând, și cartea părintelui domniei mele Vlad voevod. Și am văzut domnia mea aceste cărți cu cinstiții dregători ai domniei mele, și bine am aflat domnia mea, că este Vodița cea mare cu toate seliștele Bahnei și cu tot hotarul, a sfintei M-ri bătrână și dreaptă moșie. Și am văzut și cartea unchiului domniei mele Vlad voevod Calugărul, și așa am aflat, cum că au scos călugării înainte sa cu 24 boeri de au jurat și au mărturisit, cum că este a sfintei M-ri bătrâna și dreapta moșie. Drept aceea și domnia mea am dat sfintei M-ri, ca să-i fie moșie chabnică și de către nimeni neclintită după hotărîrea domniei mele. Martori: jupân Barbul ban, jupân Părvul marele dvornic, jupân Tudor marele logofăt, jupân Danciu marele armaș, Harvat spătar, Părvul comis, Calotă vistierul, Badea paharnic, Dragomir stolnic, Neagoe postelnic. Sris'au Tudor scriitorul în Ștefănești sub podgorii, luna Noemvrie 1-a zi, în anul 7017=1508.

† Iw Mihnea voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

VLADISLAV III

(Aprilie 1523 — Noembrie 1524)

XCIX.

† МЛТЮ БЖЮ ІW ВЛАСЛА, ВОИВО И ГНЬ ВЗСОИ ЗЕМЛИ
 Т С А С А С
 СГРОВАХІНСКОИ. ДАВА ГВО МИ СІЕ ПОВЕЛ'КНІЕ ГВА МИ ЖВ-

панице ^кНѣше сз ^ссновн и сестре ен жѣпанице ^кНѣге сз
 сновн, ^си да н е ^кЧислѣ, поне н е стара и права ^лвчнна дѣна.
 Я по то имаше ^мсзиреніе пре гва ^ами сз ^сИдѣк и ^лТатѣ ^тш
 Прзско сз ^вподрѣжю н за ^хви ^шреннѣ ^чвчинѣ ^зтере ^знваци
 Идѣк сз ^лчето си ^лкнигѣ ^лБла ^лвоиво ^лСтарога, е е ^жви ^спреже
 прѣде ^лгва ^сми ^лБласла ^лвоиво, а ^лжѣпа ^нСѣпрѣк ^кдворни, ^жмѣ ^жжѣ-
 панице ^нНѣге и ^нжѣпа ^лБити и ^нжѣпа ^нШерѣва ^лстоници, ^лшни
 нваци ^зкнигѣ ^шдѣ ^лгва ^лми ^лБласла ^лвоиво. ^лТакоге ^лгва ^лда н ^лсѣди
 сз ^счетитими ^справителіе ^нгва ^лми по ^лзако и по ^лправе, ^лтере
 даде ^сгво ^лми ^лИде и ^лТатѣлѣ сз ^лчето си ^лзако ^лвѣ ^лболѣри
 да ^тзакле, ^ткако ^лсѣ ^лдрѣж(жали) ^лЧислѣлѣ ^лш ^лдни ^лдѣ ^лгва ^лми ^лБласла
 воиво ^лшвамо. ^лИ ^лшни ^лсамн ^лл(дрѣдрисаше) ^лпре ^лгво ^лми, ^лкако
 нѣк ^лсѣ ^лдрѣжали ^лш ^лтои ^лдоба ^лдо ^лдни ^лгва ^лми, ^лтако ^лшс-
 таше ^лш) ^лзакона. ^лСѣго ^лра ^лн ^лдадо ^ли ^лгво ^лми, ^лтако ^лда ^лн е
 вѣз ^лвчинѣ и ^лвѣз ^лшѣлѣлѣ ^лни ^ли ^лсново ^ли, ^лвнѣко ^ли ^лпрѣвнѣчето
 н. ^ла ^лвѣз ^лни ^лпрѣзлика ^лда ^лнѣк, ^лнѣ ^лда ^ле ^лшташи ^лни, ^ли ^лнишкого
 непотановенно ^лпо ^лре ^лгва ^лми. ^лСѣкѣтеліе : ^лжѣпа ^лЖигоранѣ

велики дворни, и жѣпа Ѡсѣдо лѡѣ, и жѣпа Драга потени,
 и жѣпа Драми пѣхарни, и жѣпа Капо витина, и Драга спата,
 Правѣ п(ор)та, Рау Бѣгенекѣ пнта, Рау Басиѡ арма,
 Рау Маѣи шетра, Бака коми, Шерба стони, Ста менича
 и Тома порта. Пн ѡ Герги, Се мѣца ви д, вз л'к ,зав.

† ІСО БЛАГЛА БСОБСО, МАТІА БЖІА ГНЬ.

Hârtie. — Monogram mic cu roșu, pecetia aplicată, mijlocie s'a deteriorat.

Arch. Stat., Episcopia-Buzdu, pach. 43, No. 2 bis.

† Cu mila lui Dumnezeu Iă Vladislav, voevod și domn a toată țara Ungrovlahiei. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele jupănesei Neașăi cu feciorii săi și surorii sale jupănesei Neaga cu feciorii săi, ca să le fie lor Cislăul, pentru că le este lor bătrână și dreaptă moșie de moștenire. După aceea au avut pără înaintea domniei mele cu Aldea și Tatul din Prăscov cu tovarășii lor pentru mai sus zisa moșie de au scos Aldea cu ceata lui cartea Vladului Voevod Bătrănul, carele a fost mai vaintea strămoșului domniei mele Vladislav voevod, iar jupân Oprea dvornicul, hărbatul jupănesei Neaga și jupân Vintil și jupân Șerban stolnicii, ei au scos cartea moșului domniei mele Vladislav voevod. De așijderea am văzut și judecat cu cinstiții dregători ai domniei mele după lege și după dreptate, și am dat domnia mea lui Aldea și lui Tatul cu ceata lor lege 12 boeri ca să jure, cum au ținut Cislăul din zilele moșului domniei mele Vladislav voevod până acum. Iar ei însă-și au mărturisit înaintea domniei mele, cum că n'au

ținut de atunci până în zilele domniei mele, așa au rămas din lege. Drept aceea le-am dat și domnia mea, ca să le fie de ocină și în ohabă lor și f:ciorilor lor, nepoților și strănepoților lor, și între ei să nu se vînză, ci să rămăe la urmașii lor și de către nimeni neclintită după zisa domniei mele. Martori: jupân Jigoranul mare dvornic, jupân Teodor logofăt, jupân Dragan postelnic, jupân Dragomir paharnic, jupân Capotă vistier, Drăgan spătar, Pravăț portar, Radul Bughenescul pilar, Radul alui Văsiu armaș, Radul Mațil șetrar, Bădica comis, Șerban stolnic, Stan medelnicer, ispravnic Toma portar. Scris în Argeș, Septembrie a 12 a zi, în anul 7032=1523.

N O T I Ţ E.

Domnul de mai sus — prin citațiile ce face în actul său — ne pune oare și cum în nedumerire asupra filiațiunei sale. Urmând citărilor observăm că Vlad voevod cel Bătrân nu poate fi altul de cât Vlad D:acul. Și mă întreb apoi cine sunt cei doi Vladislavi pe care îi citează mai departe, pe unul ca strămoș, iar pe altul ca moș? După ordinea de citare punând întâiu pe Vlad Bătrânul, ar veni Vladislav II ca strămoș, dar cunoscând pe strămoș, nu cunosc pe moșul și pe tatăl domnului. Cine să fie aceștia? Istoria nu-i cunoaște. Ei bine întră ajutor M:rea Dealului. Acest sfânt locaș ne păstrează mormântul unuia dintre Vladislavi, inscripția de pe acest mormânt glăsuște: «† Прѣстани сѧ Іѡ Владислава воєводѧ въ лѣтѣ 7032, мѣца Ягѣстѣ кѣ, въ днѣ... и сътвори сѧ каменѣ въ днѣ Іѡ Нѣгоє Воєвода, сътвори Барѣла банѣ и Прѣла дворникѣ и сѧ братѣм ѣхѣ. сновѣ Нѣгоє Краєвскѣ, понеже и Владислава воєводѣ подигнѣла властванѣ = *Răposat-au Iō Vladislav roevod, în anul 6963=1455, luna August 20, în zilele...; și s'a făcut a-ceastă piatră în zilele lui Iō Neagoє voerod: au făcut-o Barbul banul și Păvrul vornicul și cu froții lor, fi lui Neagoє din Craiova, căci Vladislav voevod i-a făcut boeri*». Data morței lui Vladislav ale cărui oase zac la M:rea Dealului nu se poate pune la îndoială. Craioveștii cari pun piatra pe mormântul său, știau data exactă a morței lui și nu puteau greși. Și cu cele spuse, enigma nu-i grea de ghicit. Vladislav acesta poate fi cel care a luat parte la lupta de la Cosova, vezi pagina 230, acolo am spus că el era originar din satul Cosoba din Ilfov, s'ar putea însă interpreta textul și alt-fel, adică i s'a zis așa fiind-că luase parte în 1448 la lupta de la Cosova. Cred că acesta a murit după cum ne spune și inscripția de mai sus la 20 August 1455, iar cel care moare

în 1476, ucis de Vlad Țepeș, este un alt Vladislav. Se prea poate. Și dacă e așa, avem deja pe strămoș și pe moș, dar unde-i tatăl domnului în cestiune și când a domnit?.. Răspundem că el n'a domnit, este un pretendent la domnie. Totuși aceasta nu împiedică mai târziu pe fiul său Vladislav (1523—1525) a'și pune pomposul titlu de : «Iw Vladislav vovod, cu mila lui Dumnezeu domn a toată țara Ungrovlahiei, fiul marelui și prea bunului Vladislav vovod» (Arch. Stat., M-rea Tismana, pach. 53, No. 9). Pecetia sa (cea aplicată) poartă următoarea legendă : «† Іw Владислав вонвод, Бжю матю и господин=Iw Vladislav vovod, din mila lui Dumnezeu domn» (Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 4).—Vladislav vovod a avut de soție pe Anna. Cu Anna a avut de urmaș pe Moisi vovod (Martie 1529 — August 1530). Despre Vladislav și soția sa Anna ni se păstrează amintiri și la sfântul Munte, la M-rea Lavra. Anume : «In anul 1521, Ioan Vladislav, domnul Valahiei, dăruiește sobornicescului hram marea icoană a sfântului Atanasie din Athos ferecată în argint și aur pe invelișul căreia de ambele laturi a acestui sfânt, la înălțimea picioarelor lui, sunt reprezentați acest domn și soția lui Anna, ambii în mărime naturală. Sfântul Atanasie de așijderea e zugrăvit în mărime naturală, cu chipul frumos, cu barba respirată în două. Coloritul acestei icoane : roșu închis, pictura vlaho-bulgară. Atanasie ține în mâna-i hărătia cu slovele : «Αγαθη ψυχη βρηθη δεκαετη προσευχη δε κατα σφοδρονη = Sufletul cel bun varsă lacrimi, iar prin rugăciune capătă cumințenie». Iar la picioarele lui Atanasie, pe invelișul icoanei, sunt săpate două inscripții cu litere mari : «† Ιωαννης Βλαντισλαβος μεγας βοεβοδας εν χριτω τω θω πιστος αυθεντης και αυτοκρατωρ πασης ουγκροβλαχιας=Ioan Vladislav marele vovod întru Christos Dumnezeu domn credincios și de sine stăpânitor a toată Ungrovlahia» ; «† Ανω ευσεβεστατη μεγαλη βοεβοδισα εν χριτω τω θω πιστη και αυτοκρατορισα πασης ουγκροβλαχιας=Anna bine cinstitoarea marea vovodeasă întru Christos Dumnezeu credincioasă și de sine stăpânitoare a toată Ungrovlahia» (Porfirij Uspenskij, Istoria Athosului III, p. 349).

VLAD VI VINTILĂ

(1532—1535)

C.

† ^сМЛТІЮ ^{АА}БЖІЮ ^{АА}Іw ^АВЛА, ^сВОНВО И ГНХ ВКСЮЮ ЗЕМЛИ ^ѠГГГРР-
^сВЛАХІИНОН, ^АСНЬ ^{АВ}ПРѢДОБРАГО ^ТИ ^АВЕЛИКАГО ^АРАУЛА ^ТВОЕВО. ^АДАКА
^сВРО МИ ^сСІЕ [—]ПОВЕЛѢНІЕ [—]ГВА МИ [—]СТАВЪ [—]МОНАСТІРЪ [—]ЗОВЕМАГО

Битрицѣ, иде є хѣра прѣтѣки чѣтѣки ѿ прѣквалевѣки влцѣ
 нашеи Бѣе и прѣно Дѣви Маріѣ и чѣтнои єи ѡспеніѣ, тако да
 мѡ є водзнице є сѡ по рѣкѡ Гѣже ко Крѣгѡ ѿ сѡ место
 ѣланко є ѡ тополе до тополе, поне мѡ є би стара и права
 вѣнѡ дѣкѡ, ѣще ѡ при дѣни Хѣбѣви Раѣла вѣво, поне сѡ
 билѣ достиженѣ и добѣвали ѡ жѣпа Крѣжеѡ витѣи ѡ ви
 рѣно Раѣла вѣво слѣбѡ ра є мѡ є би послѣжи; а по смѣрти,
 жѣпа Крѣжеѡ витѣи, а тоѿ ви рѣнно брѡ за водзницѣ, ѡ
 є би стоѿ пѣсто ѿ затиснѣ; а ѡ вѣрѣме є є зѣнѣсте тоѿ
 брѡ за водзнице, а мѣгѣши ѡ Мѣчѣцѣи, ѡни сѡ прѣтис-
 нѣли сѣа вѣнѡ. ѿ по то Мѣчѣцѣи, ѡни сѡ поклонили сѣѿ брѡ
 за водзнице жѣпанѡ Прѣвѣлѡ дворникѡ ѡ своѿ добро
 волиѡ, при дѣни Бѣла вѣво Калѣгѣра; тако жѣпа Прѣвѣ-
 дворни, ѡ є ѡложи єно сѣство сѣ мѣть гѣна сѣ, терѣ є ѡ-
 чѣни тоѿ ѿ сѣ сѡ мѣтике и сѡ корѣтами, и ѡчѣни сѣ є
 и водзнице, ѿ дрѣжа є є жѣпа Прѣвѣ дворни сѣє водзнице
 доклѣ є би жи; жѣпа Прѣвѣ дворни ѡ є дрѣжа сѣѿ брѡ ѿ

съ водънице ^а Мичециѣ ^т шни ^ч си ^м съ ^т дрѣжали ^ч шнѣ. ^а И ^а по ^а то, ^а
^а кѣ ^а би ^а при ^а дни ^а Стари ^а Раула ^а Воево, ^а снѣ ^а Бла ^а вонво ^а Калдѣра,
^а а ^н жѣпаница ^ш Крѣжевае ^а пре ^а пре ^а негова ^а гп ^а ва, ^а како ^а е ^а би ^а сѣе
^ш ви ^ч рена ^ч шнѣ ^т притиснена ^т въ ^а мегниши ^а въ ^а Мичециѣ; ^а тако
^а донеси ^а е ^а Крѣжевае ^н вѣ ^а болѣкри ^а и ^а заклае ^а въ ^а пре ^а ви ^а рени
^а Раула ^а вонво ^а съ ^а тен ^а вѣ ^а болѣкри, ^а тере ^а си ^а изва ^а елика ^а мѣ ^а е
^а би ^а ненна ^а шнѣ; ^а али ^а е ^а би ^а и ^а сѣи ^а ви ^а рени ^а бро ^а за ^а водънице
^а ѣ ^а тоѣ ^а шнѣ; ^а тако ^а жѣпаница ^а Крѣжевае ^а не ^а възхотѣ, ^а не ^а възхо-
^а тѣ ^а никако ^а да ^а прѣтѣи ^а и ^а ли ^а да ^а ѣзима ^а сѣи ^а бро ^а за ^а водънице,
^а нѣ ^а сама, ^а въ ^а ненной ^а добро ^а волю, ^а да ^а сѣи ^а ви ^а рено ^а бро ^а за
^а водънице ^а стѣмѣ ^а монастырѣ ^а въ ^а Бистрицѣ, ^а и ^а записасе ^а въ ^а стѣ
^а помѣннико ^а въ ^а стою ^а прокомидне. ^а И ^а по ^а то, ^а кѣ ^а би ^а при ^а дни
^а Бладѣца ^а вонво, ^а а ^а жѣпа ^а Ѣдча ^а въ ^а Батю, ^а въ ^а покѣпи ^а въ ^а жѣпа-
^а нница ^а Крѣжевае ^а ѣлика ^а е ^а би ^а ненной ^а де ^а въ ^а шнѣ ^а въ ^а Мичеци,
^а али ^а бе ^а сѣи ^а ви ^а рено ^а бро ^а за ^а водънице, ^а за ^а т ^а апри. ^а Тако ^а жѣпа
^а Ѣдча ^а въ ^а Батю, ^а въ ^а си ^а е ^а дрѣжа ^а шнѣ, ^а а ^а калдѣри, ^а шни ^а съ ^а дрѣ-
^а жали ^а водънице ^а ѣ ^а ми ^а и ^а словони. ^а И ^а по ^а то ^а паки, ^а кѣ ^а би ^а при

днѣ ^{дѣ} Мла Раула ^а конко, ^{дѣ} а жѣпа ^н Ѡча ^н ѡ Батю, ^т ѡ паки ^н пре, ^ш
 како ^т да ^ш ѡзѣма ^ч сѣе ^н ви ^{дѣ} рене ^т коннице ^л ѡ калѣгери, ^с и ^л ѡзѣе ^с е ^н вѣ
 волѣри, ^т да ^т мѣ глѣда ^т рѣдѣ тамо ^т ѡ место; ^т а ^т волѣри ^т и ^т ме-
 гниши. ^ж никакo ^ш не ^ш дадо ^н емѣ, ^ш нѣ ^ш дадо ^н паки ^н стѣмѣ ^н монастырѣ.
 Я ^м по ^а то ^{дѣ} паки, ^{дѣ} кѣ ^{дѣ} ви ^н при ^н днѣ ^н Вла ^н конко, ^{дѣ} сѣи ^н Владѣце ^{дѣ} конко,
 а ^н жѣпа ^л Блаикѣ ^р ключа, ^н ѡ, ^ш ѡзѣе ^ч сѣе ^т ви ^т рене ^т водзнице ^т ѡ ка-
 лѣгери ^с съ ^м сило ^з и ^л бе ^л сѣдице, ^с и ^с не ^с стоѣ ^с е ^с лице ^с съ ^с калѣгери,
 и ^х дрѣжали ^с е ^{дѣ} е ^{дѣ} дори ^{дѣ} сѣ ^{дѣ} при ^{дѣ} днѣ ^{дѣ} гва ^н ми; ^н а ^н жѣпа ^н Влзса
 лоѣе ^г и ^т калѣгери, ^ш ѡни, ^{дѣ} прѣидо ^{дѣ} пре ^{дѣ} гва ^с ми ^ш тѣре ^ш пре, ^ш како
 е ^с ѡзѣе ^л Блаикѣ ^л ключа ^р сѣе ^ш ви ^ч рене ^м водзнице ^з сѣ ^н сило ^н и ^н бе
 ни ^{дѣ} ена ^{дѣ} сѣдице. ^н Я ^л жѣпа ^р Блаикѣ ^л ключа ^{дѣ} такоже ^{дѣ} ре ^ш пре, ^ш како
 сѣ ^т сѣе ^ш ви ^{дѣ} рене ^{дѣ} коннице ^{дѣ} немѣ, ^ч старе ^{дѣ} и ^{дѣ} праве ^{дѣ} ѡне, ^{дѣ} и ^{дѣ} изва
 Блаикѣ ^л ключа ^р и ^н кнѣге ^н за ^н покѣпенѣе, ^{дѣ} а ^{дѣ} калѣгери ^{дѣ} кнѣге ^{дѣ} не
 има, ^ш поне ^ж е ^х сѣ ^т загѣбили ^{дѣ} кѣ ^{дѣ} сѣ ^{дѣ} пѣкни ^{дѣ}ли ^н ѡгрѣ ^н монастыра
 и ^т посѣкни ^{дѣ}ли ^{дѣ} сѣ ^{дѣ} и ^{дѣ} калѣгери, ^{дѣ} тога ^{дѣ} сѣ ^{дѣ} загинѣли ^{дѣ} и ^{дѣ} кнѣге. ^{дѣ} Тако
 гво ^{дѣ} ми ^{дѣ} ѡ те, ^{дѣ} глѣда ^{дѣ} и ^{дѣ} сѣди ^{дѣ} сѣ ^{дѣ} чтитими ^{дѣ} правитѣли ^{дѣ} ена ^{дѣ} гва
 ми, ^{дѣ} и ^{дѣ} дадо ^{дѣ} гво ^{дѣ} ми ^{дѣ} жѣпанѣ ^{дѣ} Влзсанѣ ^{дѣ} лоѣетѣ ^{дѣ} и ^{дѣ} калѣгерѣ,

зако, вї волѣри, да и гледа редѣ по правѣ, али, тамо ѡ
 местѡ. Тако тензи вї волѣри сѣ хотарника жѣпа Рау лофе,
 ѡни, гледа и ѡврѣтоше, како е ви поклоне сѣи ки рено
 бро за водзнице ѡ жѣпаница Крзжѣвае стмѣ монастырѣ,
 тако и ѡни е дадо стмѣ монастырѣ; а Бланкѣ ключа, ѡ
 паки не възхотѣ да ѡтави како дадо тен вї волѣри ѡ
 пре гва ми стмѣ монастырѣ, нѣ пре, како да ѡзима и ѡ
 зако, да закле, а жѣпа Блзса лофе и калѣгери, ѡни, не дадо
 емѣ зако, пото ра Дрзжа Бланкѣ ключа водзнице; нѣ паки
 ѡзе жѣпа Блзса лофе и калѣгери зако и втори ре свѣ ве-
 лици волѣри, на име: Дрзги велики дворни, и Тѣдо ве-
 лики лофе, и Дрзги велики спата, и Бадѣ Япа. и Станко
 коми, и Цюра лофе, и Лзѣда ключа, и Стонка Козлѣ
 дворни, и Дѣма двони, и Ста дворни, и Мого Сѣца. Тако
 тен вї волѣри. ѡни, паки гледа по правѣ и по законѣ, и
 ѡврѣто жѣпаница Крзжѣвае писана въз стн помѣннико,

ѿ ни еди ш ни не смѣ прикоснѣти свою рѣкъ, ѿзвати сѣи
 ви рено ѿмена жѣпанице Крѣжешае — е рече се, по калѣ-
 гество ѿмена, Магдалина — ш сти помѣннико. Такожере ѿ
 гво ми кѣно съ шцз Блака Митрофа и сѣ сѣе ви рене
 болѣри, ѿ и сѣ дрѣзи взси болѣри гва ми, не смѣмо ѿз-
 вати сѣи ви рено ѿмена ш сти помѣннико, нѣ штави мо-
 сѣи ви рено имена. да се помѣнѣе вз стою прокомидне.
 ѿ да сѣ сѣе ви рене водьнице стѣмѣ монастырѣ. Тако
 Бланкѣ ключа шта ш закона ш пре гва ми. Сего ра ѿ гво-
 ми дадо стѣмѣ монастырѣ, пакѣ да мѣ е сѣе ви рене во-
 дьнице, въ шнѣ ѿ вз ѿха, и ни ш кого непѣтѣновене вз
 вѣки, по шримѣ гва ми. Се е и светелѣе поставѣке гво ми:
 жѣпа Хаза велики ба кралески. ѿ жѣпа Дрѣзи велики дво-
 ни, ѿ жѣпа Ѧвѣ вели лофе. ѿ жѣпа Шерба вивше вели-
 ки двони, и Рау витѣи, ѿ Дрѣзи спата, и Дачю пѣхарни,
 ѿ Станко колѣи, ѿ Бити стѣни, и Рау вели потѣни, ѿ

ДѢТКО ПОТЕНИ. И А КОРЕСИ Е НАПИСА ВЪ НАСТОНИ ГВА ТРЪ-
 ГОВИ. МЦА Ф ВІ ДНИ. В ЛКЪ, ЗАМА.

† ІСО ВЛА БГОБГО, МАТІА БЖІА ГНЬ.

Pergament. — Monograma domnească : mică, cu roșu ; pecetia mijlocie, s'a pierdut.

Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 46, No. 2.

† Cu mila lui Dumnezeu Iw Vlăd, voevod și domn a toată țeara Ungrovlahiei, fiul prea bunului și marelui Radul voevod. Dă domnia mea, această poruncă a domniei mele, sfântei mănăstiri ce se chiamă Bistrița—unde este hramul prea sfântei curatei și prea bine cuvântatei stăpânei noastre de Dumnezeu Născătoarei și pururea Fecioarei Mariei și cinstitei ei adormire—ca să-i fie morile ce sunt pe riul Doamnei lângă Crângu, și cu locul cât este din plopi până în plopi, pentru-că i-a fost bătrână și dreaptă moșie de moștenire, încă din zilele Rădului voevod cel Frumos, pentru-că au fost câștigate și dobândite de jupan Cârjeu, vistierul de la mai sus zisul Radul voevod, pentru slujba ce i-a fost slujit; iar după moartea lui jupan Cârjeu vistierul și acest mai sus zis vad de moară, el, a fost stătut pustiu și astupat. Dar din vremea în care s'a năpustit acest vad de moară, și megiașii din Micești, ei, au cotropit această moșie, și după aceea Miceștii, ei, au închinat acest vad de mori jupânului Pârvul dvornicul, de-a lor buna voie, în zilele lui Vlăd voevod Călugărul; așa jupan Pârvul dvornicul, el a pus un județ cu mila domnului său, de-au făcut acest iaz tot cu sapele și cu copăile, și și-a făcut și mori, și le-a ținut jupan Pârvul dvornicul aceste mori până când a fost viu; jupan Pârvul dvornicul, el a ținut acest vad și cu morile, iar Miceștii, ei au ținut moșia. Iar după aceea,

când a fost în zilele Bătrânului Radul voevod, fiul lui Vlad voevod Călugăru, dar jupânița Crâjeonae a părăt înaintea domniei sale, cum că a fost această mai sus zisă moșie cutropită de megiașii din Micești ; așa a adus Crâjeonae 12 boeri și au jurat înaintea mai sus zisului Radul voevod cu acei 12 boeri, de și-a scos câtă a fost partea ei de moșie ; însă a fost și acest, mai sus zis, vad de mori într'această moșie ; așa jupânița Crâjeonae n'a voit, n'a voit nici cum să primească sau să ia acest vad de mori, ci, singură, de a ei bună voie, a dat acest mai sus zis vad de mori sfântei mănăstiri de la Bistrița, și s'a scris în sfântul pomelnic la sfânta prscomidie. Iar după aceea, când a fost în zilele lui Vlăduț voevod, și jupan Oancea din Batiu, el a cumpărat de la jupânița Crâjeonoeia câtă a fost partea ei de moșie din Micești, însă fără acest mai sus zis vad de mori, drept 300 aspri. Așa jupan Oancea din Batiu, el și-a ținut moșia, iar călugării, ei au ținut morile în pace și slobozi. Iar după aceea iarăși, când a fost în zilele Tinărului Radul voevod și jupan Oancea din Batiu, el, iarăși a părăt, ca să ia aceste mai sus zise mori de la Călugări, și a luat 12 boeri, ca să-i caute rândul acolo la fața locului ; iar boerii și megiașii, nici cum nu le-au dat lui, ci le-au dat iarăși sfântei mănăstiri. Iar după aceea iarăși, când a fost în zilele lui Vlad voevod, fiul lui Vlăduț voevod, și jupan Vlaicul clucerul, el, a luat aceste mai sus zise mori de la călugării cu silă și fără judecată, și n'a stat față cu călugării, și le-a ținut pe ele până acum în zilele domniei mele ; iar acum jupan Vlăsan logofătul și călugării, ei, au venit înaintea domniei mele de au părăt, cum că a luat Vlaicul clucerul aceste mai sus zise mori cu de-a silă și fără nici o judecată. Iar jupan Vlaicul clucerul, așijderea a părăt, cum că sânt aceste mai sus zise mori ale lui, bătrâne și drepte moșii, și a scos Vlaicul clucerul și cărți de cumpărătoare ; dar călugării

cărți n'au avut, *pentru-că le-au răpus când au jăfuit Ungurii mănăstirea și au tăiat și pe călugări, atunci au pierit și cărțile*. Ast-fel domnia mea într'aceasta, am căutat și am judecat cu cinstiții dregători ai domniei mele, și am dat domnia mea jupanului Vălsan logofătul și călugărilor, lege, 12 boeri, ca să le caute rândutala după dreptate, însă, acolo la fața locului. Așa acești 12 boeri și cu hotarnicul jupan Radul logofătul, ei, au căutat și au aflat, cum că au fost închinat acest mai sus zis vud de mori de jupănița Crăjeonae sfântei mănăstiri, și așa și dânsi încă le-au dat sfântei mănăstiri; dar Vlaicul clucerul, el iar n'a voit să lase așa precum au dat acești 12 boeri, dinaintea domniei mele, sfântei mănăstiri, ci, a părăt, cum că să ia și el lege, să jure, însă jupan Vălsan logofătul și călugării, ei, nu'i-au dat lui lege, pentru-că ținea Vlaicul clucerul morile; ci iarăși au luat jupan Vălsan logofătul și călugării lege și într'al doilea rând tot boeri mari, anume: Drăghici marele dvornic, și Tudor marele logofăt, și Drăghici marele spătar, și Badea Aiaz, și Staico comisul, și Giura logofătul, și Lăudat clucerul, și Stoica Cozleaci dvornicul, și Duma dvornicul, și Stan dvornicul, și Mogoș Slugerul. Așa acești 12 boeri, ei, iarăși au căutat după dreptate și după lege, și au găsit pe jupănița Crăjeonae scrisă în sfântul pomelnic, și nici unul din ei n'a cutezat a se atinge cu mâna sa, de a scoate acest mai sus zis nume al jupăniței Crăjeonae — ce s'a zis, pe nume de călugărie, Magdalina — din sfântul pomelnic. Așijderea și domnia mea împreună cu părintele Vlădica Mitrofan și cu acești mai sus ziși boeri, și cu toți ceilalți boeri ai domniei mele, n'am cutezat a scoate acest mai sus zis nume din sfântul pomelnic, ci am lăsat acest mai sus zis nume, să se pomenească la sfânta proscodie și să fie aceste mai sus zise mori ale sfântei mănăstiri. Ast-fel Vlaicul clucerul a rămas de lege dinaintea domniei mele. Drept aceea și domnia mea am dat sfântei mă-

năstiri, ca să-i fie aceste mai sus zise mori, moșie ohabnică, și de către nimeni neclintite în veci, după hotărârea domniei mele. Iată și martori așează domnia mea : jupan Hamza marele ban Craiovenesc, și jupan Drăghici marele dvornic, și jupan Teodor marele logofăt, și jupan Șerban fostul mare dvornic, și Radul vistierul, și Drăghici spătarul, și Danciul paharnicul, și Stai-co comisul, și Vintilă stolnicul, și Radul marele postelnic. Ispravnic Detco postelnicul. Și eu Coresi carele am scris în scaunala ce-tate Târgoviște, luna Februarie 12 zile, în anul 7041=1533.

† Іω Vlad voevod, din mila lui Dumnezeu domu.

I L I E - R A D U L

(Noembrie 1552 — Mai 1553)

СІ.

† Млтію Бжією Іω Рау, воєво и гнз взсон земли
 Уггровлахїнскон, снз великаго и прѣдобра Рау воєво. Дава
 тко ми, сїе повелкнїе гва ми. стмс и бжтвомс монас-
 тирс глемїи Прги, иде є хра прѣстѣки, чтнїки и прѣкв-
 венїе влцце нашен Бце и прно Двин Марїе и чтное єї
 спенїе. іако да и сѣ ацигани по имє : Бланкѣ сз деца си,
 и Ива сз деца си, и Тетраде сз деца си, и Бонко сз
 деца си, и Нанѣ сз деца си. и Гоцѣ сз деца си; поне
 сїи ви рени ацигани били сѣ гнже Дєпинє покѣпени ъ

неѣно апри и помлована ѡ ротеліе гва ми, ѡ поконнаго
 Рау воево и ѡ Рау воево Калѣгерѣ. Та гпжа Деспина
 била є длѣна ꙗк апри, ви ренон вжтвонн монастирѣ, тере
 даде ви рени ацигани ѡ своєю добро волю, ꙗко да и є
 вз ѡнѣ и ѡѡда ра то длѣ. Сега ра и гво ми дадо ви рени
 ацигани ви ренон монастирѣ, ꙗко да и сѣ вз ѡнѣ и ѡѡда
 и нишкого непотакновено по ре гва ми. Се и свѣтеліе
 поставлѣе гво ми: жѣпа Дрѣги спата, и жѣпа Стѣзни
 велики двони, и жѣпа Рау велики лѡфе. и Ѥдрѣ спата,
 и Крѣчю вистина, и Блау коми, и Нѣгоє пѣхани, и Блау
 стони. и Рау вели постени, и Рау ве лѡѡе. Ни а Братѣ
 ѡ Неце вз настоєцїи гра Трѣгови, мѣца М к дни, в лѣк ꙗзѣла.

† ІСО РЯУ БОЄБГО, МЛТІА БЖІА ГНЬ.

Hârtie. — Monogram mic cu roșu; pecetia aplicată, s'a pierdut; semnul hârtiei: o ancoră în cerc.

Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 69, No. 4, între istorice.

† Cu mila lui Dumnezeu Iw Radul, voevod și domn a toată țeara Ungrovlahiei, fiul marelui și prea bunului Kadului voevod. Dă domnia mea, această poruncă a domniei mele, sfântei și dumnezeieștei mănăstiri numită Argeș, unde este hramul

prea sfântei, cinstitei și prea bine cuvântatei stăpânei noastre Născătoare: de Dumnezeu și pururea Fecioarei Maria și cinstitei ei adormire, ca să-i fie țigani pe nume : Vlaicul cu copii săi, Ivan cu copii săi, Tetrade cu copii săi, Voicul cu copii săi, Nanuț cu copii săi, și Gonțu cu copii săi; pentru că acești mai sus ziși țigani au fost ai doamnei Despina cumpărați cu aspri ei și miluită de către părinții domniei mele, de răposatul Radul voevod și de către Radul voevod Călugărul. Apoi doamna Despina a fost datoare 20,000 aspri, mai sus zisei dumnezeștei mănăstiri și a dat mai sus zișii țigani de buna ei voie, ca să-i fie de ocină și ohabă pentru aceea datorie. Drept aceea și domnia mea, am dat mai sus zișii țigani mai sus zisei mănăstiri, ca să-i fie de ocină și ohabă și de către nimeni neclintită după zisa domniei mele. Iată și martori așează domnia mea : jupan Drăghici spătarul, jupan Stănil marele dvornic, jupan Radul marele logofăt, Udrea spătarul, Crăciun vistierul, Vladul comisul, Neagoe Paharnicul, Vladul stolnicul, Radul marele postelnic, și Ispravnic Radul marele logofăt. Am scris eu Bratul din Negești în scaunala cetate Târgoviște, luna Martie 20 zile, în anul 7061.= 1553.

† Iw Radul voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ţ E.

Ilie-Radu (vezi notițe p. 242) este fiul lui Radu-cel-Mare. Asupra lui Ilie, s'a făcut de către istoricii noștri o întreagă literatură fără însă a se ajunge la un rezultat satisfăcător. A fost identificat când cu Pătrașcu, când cu Radu Paisie, când socotit de fiu al lui Paisie, ceea ce nu e exact. El este fiul lui Radu-cel-Mare. Și că este așa, avem mărturie sigură însă-și cartea lui Radul-Vodă-Paisie, fratele său. Cartea e din Martie 1541, dată din Târgoviște. E aceeași întărire de țigani ce o face Radul-Vodă-Paisie M-rei Argeș, ca și fratele său mai mic Ilie Radul — în cartea ce public mai sus. Iată acel pasagiu : Понѣжъ сѣи вѣиш речени ѡцигани, кѣи сѣтъ гдѣже Деспиневъ, покѣпени ѣ ивнино аспри и помилуванѣи штъ рѣдѣтелехъ гдѣва ми, штъ поконнаго Радѣла воеводѣи ѣи штъ Радѣла воеводѣи такожде. Тѣжъ гдѣже Деспинѣи кѣи вѣтъ дѣлѣжна ѣк аспри, вѣиш речено кѣжтеноѡѣи мѡнастирѣи, терѣ дѣдѣ вѣиш речени ѡцигани штъ скѡвию добромъ волю, ѣкоже дѣи ми вѣтъ вѣ.

УЧИНЪ А ѠХАР ПАД ТОГО ДАЗГ = *Pentru-că acești mai sus ziși țigani, au fost ai doamnei Despina, cumpărați cu aspri ei și miluiți de către părinții domniei mele, de răposatul Radul Voevod și de Radul Voevod așijderea. Apoi doamna Despina a fost datoare 20,000 aspri, mai sus zisei dumnezeieței mândstiri și a dat mai sus ziși țigani de buna ei voie, ca să i fie de moșie și ohabă pentru acea datorie*» (Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 69, No. 3). Din compararea acestui text cu al cărții ce public, căpătăm în mod sigur filiațiunea lui Ilie-Radul. El domnește 7 luni (Noembrie 1552 — Mai 1553).—Amintind mai sus de doamna Despina, voi să completez cu această ocaziune și cele ce nu se știu și nu s'au spus până acuma. Intre altele, despre Despina ne vorbește și pomelnicul citat al M-rei Govora. Iată-l: «Іѡ Нѣгѡе коевод (и) господажа єгѡ Деспіна; Іѡ Θεοδόσε коевод, Стана, Пѣтрѡ, Роѡѡнда, Іѡрѡна, Інгеліна = Іѡ Neagoe Voevod, doamna lui Despina; Іѡ Teodosie Voevod, Stana, Petru, Roxanda, Iovana, Angelina etc.». (Asupra lui Neagoe, a fiilor și ficelor sale vezi p. 173, 174). Doamna Despina luând de soț pe Neagoe, își adusese o parte din rudele sale aci în țară. Așa într'un document particular ni se spune despre jupânița Despina, vara primară a doamnei Despina. Iată acel pasagiu: «*Sa-i fie totul, pentru-că Stan părcălabul, el, a fost luat pe sora lui Ștefan, pe jupânița Despina, vara primară a doamnei Despina, cu multă zestre și scule scumpe încă și de la doamna Despina, multă aouție, fost-au prețul lor 180,000 aspri*». Iar despre Ștefan, vărul primar al doamnei Despina, ne vorbește un hrisov al lui Radul Mihnea din Septembrie 1612. Radul Mihnea întărește supușilor săi, lui jupân Bratul Vâlcu și jupânesei sale Neacșăi, stăpânire peste satul Găneasa de lângă Olt. Ni se spune între altele și de jupân Ștefan logofătul, vărul primar al doamnei Despina, că avea în grijă sa capela domnească de la M-rea Argeș cu hramul sfântului mare-lui mucenic făcător de minuni Nicolae din Miralichia. Satul Găneasa fusese mai înainte vreme în stăpânirea banului Preda; dar banul Preda aflându-se în mare nevoie de bani, pentru plata unor datorii ce datora unor Turci, a fost nevoit să-l vândă spre a se putea plăti. Și l-a vândut doamnei Despina. Doamna Despina l-a folosit astfel: jumătate din sat l-a dat în stăpânirea lui Ștefan, vărului său primar, iar ceialaltă jumătate de sat, a închinat-o biseriței cu hramul sfântului Nicolae. (Hrisovul de mai sus se află în proprietatea d-lui profesor Gr. G. Tocilescu). Vedem din acest hrisov, că mai înainte de a se înălța marea biserică din Curtea de Argeș, era pe locul ei ceva mai la nord — ne spune hrisovul — Capela domnească cu hramul sfântului Nicolae din Miralichia. Sfântul Nicolae prin Despina, devenise patronul casei lui Neagoe și al familiei sale. Iată un obicei frumos—asupra căruia nu știu să fi pomenit cine-va ceva la noi—există la slavii de la sud, la Sirbi o serbare cu termen generic «Slavă». Anume: Sirbul, din timpuri necunoscute, își are ca patron al casei un sfânt pe care îl transmite din tată în fiu, din generație în generație și pe care îl serbează la soroc cu multă evlavie. Sfinții și sfințele pre-

ferite sunt: sfântul Nicolae, sfântul Ioan, sfântul Atanasie, sfântul Gheorghe, sfântul Ilie, sfânta Maria, sfânta Paraschiva, sfinții Arhangheli Mihail și Gavril etc. Se întâmplă uneori dacă comuna e mică, locuitorii, să aibe cu toții un singur patron, iar, dacă e mai mare, se împarte pe mahalale și atunci sunt doi sau trei sfinți ca patroni pe cari li slăvesc pe rând cu mari și frumoase petreceri. De departe și de aproape, de prin sate și cătune, de prin orașe, iată-i vin pâlcuri, pâlcuri oaspeții; casa li-i deschisă, masa-e pusă, două trei zile nu se ridică: glumele, dansurile cântecile nu se sfârșesc. La una din aceste serbări am luat parte și eu odată. Mi-a aduc aminte, era ziua sfintei Mării. Femeile casei —am zis femeile de oare ce la Sirbi, rudele nu prea se separă unele de altele, ci trăesc supt acelaș acoperiș, ducând un traiu comun—cu o săptămână mai înainte se pregătesc cu de ale zilei și cum să primească pe oaspeți. Bărbații—vorbesc de sat—merg la târg și cumpără rachiu, vin și alte trebuincioase, femeile d-retecă prin casă și au grije ca masa să fie îmbelșugată. Cu două zile mai înainte ele merg pe munți și aduc de acolo flori și ierhuri mirositoare, un fel de feregă, care te imbată de miros și o aștern prin casă; deasupra ei întind velinți frumoase. Tatăl de familie are grija invitațiilor către rude și prietenii mai depărtați; iar soția lui sau cea mai în vârste din casă a cules mere frumoase și a infipt în ele câte un ban de aramă sau argint, după avere, a făcut mănuchi din busuioc și le-a legat cu fir roșiu, le-a pus în traista bărbatului, care pleacă la târg, să le împartă la prieteni și rude; merele la bărbați iar busuiocul la fete și flăcăi. Acestea sunt invitațiile de serbare. În ajun merg cu toții la biserică, unde duc luminări, undelemn și prescuri pentru praznic, venind de la biserică aștern masa în lung cât ține casa. Cu toți sunt gătiți în haine de sărbătoare și gata să poștească pe oaspeți la masa veseliei. Tatăl de familie e dus priu vecini cu ploaca de vin sau rachiu, ca să invite la masă și pe vecini. În fine masa e gata. Pe ea, vezi întreagă bogăție a casei: lapte acru nelipsit din casă, brânzeturi de tot felul, pilaf turcesc, fripturi de miel și de vițel, plăcinti, fructe alese etc. etc. În capul mesei stă preotul, iar la spatele lui, o tinăra sau un băiețandru gătit ales, așteaptă să servească cu vin sau rachiu pe comesenii. Popa se ridică și bine cuvintează masa, iar după aceea, oala cu vin sau țuică, în semn de bine ați venit și bine v'am găsit, trece din mână în mână și astfel ospațul e deschis. Bătrânii își aduc aminte de timpurile trecute și cântă cântece vitejești: cântă pe Radul-begul, pe Marcu Craișorul sau pe Dan și Mircea al nostru. Cei flusturatici trag pistoale pe fereastră, pe când jos în pridvor fetele și flăcăii întind mândru hora la glasul unui cimpoi. — Că Neagoe Basarab avea de patron pe sfântul Nicolae, se vede și din pecetia lui cu chipul acestui sfânt, pecetie întrebuințată până târziu de județul și pargarii din Târgoviște. Iată legenda ei: «† Созвори се съ печатник (шт) гднъ нааговерннъ Іуна Нѣгоє воеводъ = Făcutus'a această pecetie de bun credinciosul domn Ion Neagoe voevod» (Arch. Stat., M-rea Golgota, pach. 4, No. 3; Sf. Apostoli, pach. 4, No. 1).

PETRU SCHIORU

(25 Iunie 1574—29 August 1591)

СII.

† Петръ воево, Бжїю матїю гпрз земан Москов. ѿ
 ѿстнїи на вкрѣ, Ядрею потени, слѣжи на право ѿ вкрѣно. И-
 но ми видѣше егѡ правою слѣвѣ до на, жаловали еми е
 ѿсоною нашею матї; ѿ дали ѿ помѣвали еми егѡ ш на, оу
 нашеи зели оу Модаской, сз три фачи ѿ сз ѿсинадеск же-
 дїи за виногра в трз Кона, что в го Цѣду-ври, меѡ Мако
 ѿ ме ѣдни виногра, и ви дрзжи панѡ И вкрѣрни, что тїи
 виногра, прѣжде ш сїа вкрѣмѡ, вили Кнѣгини Мжнѣ, а ш
 Мжнѣ. ш кѡпи и Бѡда воево ѿ сз мти егѡ Роѡада, ѿ да-
 дошж и Василїеви Бжцатѡ, ви логофе. ко да и не Кнѣж-
 на, сѣтра Бѡда воево. Ино гвѡ ми ѣще се да тїи виногра Бж-
 цатїла логофе, а ш не слѣжи гвѡ ми сз вкрѣностїю, нж по-
 бе ш гвѡ ми ѿ кланѡше сѣ то лотрѡ Крїцѡ, ѿ изидѡ и зе-
 лѣ гвѡ ми; ѿ не вїло е довои ѣлико зло сзтвори сз.

Креѣцъ, нѣ възвнсааше са ѿ сѣ Иѣбра Креѣцъ, ѿ прѣнха сѣ
 многи лотрове Къзачи. ꙗко н ѡ бн на гва ми ѿ на зелею
 гвѣ мѣ, та доконо зло сѣтвори зелею гва мѣ. Нѣ Гъ Бъ ѣцие
 не штави н бн по волю н, нѣ покорили н по мѣ гвѣ мѣ, ѿ
 са Бжцатѣ заги сѣ ти лотрѣ. Те ра, възѣк гвѣ ми то ви-
 ногра, ра лѣкаство е, ѿ па помава гвѣ мѣ сѣ ни на на
 вѣкре. Ядрею потени, пчто служн гвѣ ми сѣ правдою ѿ сѣ
 вѣкростѣю; дръгое, пото да гвѣ ми ра то виногра ѿ ши
 тиса апрѣ, вз тою вѣкма, коли било тѣконо зелею гвѣ ми
 ради ти лотри Къза, н ѡ прине на гвѣ мѣ ѿ на зелѣ гвѣ мѣ.
 Тѣ ра, како да е наше вѣкно па Ядрею потени, то виногра
 н вн пише, ѡ гвѣ ми сѣ взсе доходо непорѣшно николи на
 вѣкнѣ, е ѿ дѣте е, ѿ взсе ро е; ѿ по нашн жикотѣ. ѿце сѣ
 поквн нѣкто разори сѣе томалѣ ѿ дѣанѣе гвѣ мѣ. то да взде
 непроѣе ѡ Га Ба ѿ ѡ тн ѡцъ н вз Никей ѿ ѡ взсѣ сти н
 вѣрка Бгѣ згодиши, н ча е да взде Исдою ѿ сѣ трѣкѣкто
 Ярѣю, ѿ сѣ взса невѣкн Исдене, н въззпншѣ на Ха Ба, крѣ

^Г ^Х ^Х ^Х ^С ^Т ^К ^Л
 € НА НИ НІ НА ЧАД К И, И € НІ ВЗД€ ВЗКИ В'К, НІ ВЗ ВЗДХИИ
^Н ^С ^Ш ^Т ^П
 в'КЦИ, АМИ.—Пи. ОУ НІ, А'К „ЗОН, І. З,
^Л ^А ^Ч
 † Га ГНЗ С.

^Р ^Л ^Р ^К ^Ч ^Ш
 † М8Г8 В€ ДВОНИ С. † РОКА.

Hârtie. -- Pecetia aplicată în față: mică, rotundă, de ceară rozie, s'a stricat ; semnul hârtiei : o stea domnească

Archiva Statului, M-rea Pângărafi, pach. 3, No. 2.

† Petru voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Iată că adevăratul credincios al nostru, Andrei postelnicul, ne-a slujit cu dreptate și credință. Deci și noi văzând a lui dreapta slujbă către noi, dorit-am a-l milui pe el cu osebita noastră milă. Și i-am dat și l-am miluit pe el de la noi, în țeara noastră în Moldova, cu trei fălcii și cu opt spre-zece răzoare de vie în târgul Cotnarilor, ce-i mai sus de podgoria Țundei, între Mașco și între niste vii, pe cari le-a fost ținut panul lane vistiernicul, carele aceste vii, mai nainte de această vreme, au fost ale Kneaghinei Mâneasii, iar de la Mâneasa, le-au cumpărat pe ele Bogdan voevod și cu mama sa Roxanda, și le-au dat pe ele lui Vasile Bălțatul, fostul logofăt, când au dat după el pe Kneajna, sora lui Bogdan voevod. Deci, domnia mea, încă le-am dat aceste vii lui Bălțat logofătul, dar el n'a slujit domniei mele cu credință, ci a fugit de la domnia mea și s'a închinat aceluia lotru de Crețul, și a eșit din țeara domniei mele ; și nu i-a fost lui de ajuns cât rău a făcut cu Crețul, ci s'a mai ridicat și cu Ivan fratele Crețului, și au venit cu mulțime de lotrii de cazaci, că și ei au fost împotriva domniei mele și împotriva țării domniei mele și destul rău au făcut țării domniei mele. Dar Domnul Dumnezeu încă n'a lăsat a fi

pe voia lor, ci i-au plecat sub sabia domniei mele, și însă-și Bălțatul a pierit cu acești lotrii. Drept aceea, i-am luat domnia mea aceste vii, pentru vicleșugul lui, și iarăși am miluit domnia mea cu ele pe al nostru credincios, Andrei postelnicul, pentru-că a slujit domniei mele cu dreptate și cu credință; de alta, pentru-că a dat domniei mele pentru aceste vii și 6000 aspri, într'acea vreme, când țeara domniei mele era în cumpănă din partea acestor lotri de cazaci, pe cari el i-au adus în potriva domniei mele și în potriva țării domniei mele. Drept aceea, să fie ale credinciosului nostru pan Andrei postelnicul, aceste vii ce scriu mai sus, de la domnia mea cu tot venitul nestricat nici odata în veci, lui și copiilor lui, și întregului neam al lui; iar după viața noastră, cine se va încumeta să strice această întocmire și danie a domniei mele, acela să fie neertat de către Domnul Dumnezeu și de către cei 318 părinți, ce sânt în Nicea și de către toți sfinții cei ce de mâna Domnului au fost întocmiți și cinstea lui să fie cu Iuda și cu de trei ori blestematul de Arie și cu toți necredincioșii Iudei, cari au răstignit pe Domnul nostru Isus Christos, sângele lui asupra lor și a copiilor lor, care este și va fi în veci vecilor, și în viața ce va fi (viitoare), amin. — Scris în Iași, în anul 7083=1575, Aprilie 7.

† Insu-și domnul a dictat.

† Murgu vel dvornic a învățat. † Roșca.

N O T I Ţ E.

Petru-Șchiopul este fiul Cheajnei și al lui Mircea Ciobanul (vezi asupra lui p. 80—81 și 243—244). S'a născut pe la 1547. La vârsta de 12 ani — ne spune cronica lui Ostermayer — a luat domnia țării. A avut norocul să domnească alături în țara Românească cât și în Moldova. În țara Românească domnește imediat după tatăl său Mircea de la : 25 Septembrie 1559 și până la 7 Mai 1568; iar în Moldova urcă și coboară de mai multe ori treptele tronului. Anume : în 25 Iunie 1574—9 Februarie 1578; 12 Martie 1578—17 Februarie 1580; 17 Octombrie 1582—29 August 1591,

când din cauza prea marilor cereri de bani din partea Porței, Petru Iasă domnia și apucă drumul pribegiei. Ast-fel trecu în Polonia cu soția sa Irina, cu fiul său Ștefan, cu fiica sa Maria și soțul ei Zotu, însoțit și de câți-va boeri dintre cei mai de credință. Din Polonia trecu munții Maramureșului pe la Muncaci, de la Muncaci la Satu-Mare și de aci în Tirol. În Tirol, după o ședere de câți-va ani, își dede sfârșitul prin Iulie 1594. — Petru-Șchiopul a avut mai multe soții. La vârsta de 15 ani, la 2 Aprilie 1562, el peți pe Elena Cherepovici, fiica lui Nicolae Cherepovici, un vestit căpitan ardelean. Nunta se făcu în August 1563. Dar după un an de căsnicie, Petru își lăsă soția, pe ce motiv nu se știe. După unii, se zice, din pricina ei însă-și, după alții din pricina Mirceoaei. (Magazin istoric V, p. 374). Cu Elena avu o fată anume Teodora. Prin Ianuarie 1564, Elena fu nevoită a părăsi țara pe la Sibiu; ea luă cu sine pe fiica sa Teodorița. Ca soră adoptivă a regelui Sigismund, Elena căpătă drept locuință castelul din Deva. După această căsătorie, Petru-Șchiopul a luat de soție pe Maria Amirală din Rodos. La suirea sa pe tronul Moldovei era deja căsătorit cu Maria având apoi cu dinsa doi copii: pe Vlad și pe Maria. După Maria Amirală a luat de soție pe roaba Irina. Cu Irina, Petru avusese relațiuni înainte de moartea Mariei și a fiului ei Vlad. Și din aceste relațiuni se născură Ștefan (Răzvan) și Despina. Irina însă nu deveni soția lui Petru de cât în 1591. La 17/27 Ianuarie 1591, Petru făcu în taină cununia sa, Duminică seara pe la orele trei. Martori căsătoriei au fost: Mitropolitul Gheorghe al Suceavei, Episcopul Ghedeon al Rădăuțului, egumenul Anastasie al Galatei, logofătul Stroici, vornicul Eremia, hatmanii Andrei și Gheorghe, etc. Actul de cununie e scris de însă-și mâna lui Petru, e întărit cu peceta lui și a Mitropoliei din Suceava și semnat de Mitropolitul Gheorghe Movilă. (Hurmuzaki XI, p. 218). Doamna Maria a murit după 1584, fiul său Vlad după 1590; ambii au fost înmormântați la M-rea Galata. Nu știm exact data nașterii lui Vlad, dar el este citat de Petru mai în toate actele sale. Așa într'unul din 19 August 1579, zice: *«Și întru aceasta este credința domniei mele a mai sus scrisului Petru Voevod și credința prea iubitului fiu al domniei mele Vlad voevod»*. (Arch. Stat., doc. fam. Stârcea). Ștefan-Răzvan s'a născut la 31 Iulie 1584. Despre nașterea lui ne vorbește o inscripție de la Mitropolia Suceavei. Iat-o după Melchisedec: *«In anul 7082=1574, Iulie 24 s'a ridicat la Domnie Iw Petru voevod. In anul 7097=1589 Iunie 24, acoperi biserica Mitropoliei, și a făcut clopotnița, și a adus pe sfântul Ioan în Mitropolie. In anul 7092=1584, Iulie 31, s'a născut Ștefan voevod, fiul lui Petru voevod. Și iarăși în anul 7098=1590 Febr. 2., cu ajutorul lui Dumnezeu i-au adus lui schiptru de la Impăratul turcesc, și s'a uns la Domnie cu mâna prea sfințitului părintelui nostru kir George Movilovici, Mitropolitul a toată țeara Moldovei»*. (R. p. Arch. Ist. și Filologie II, p. 62—63). Pe acelaș părete unde este inscripția, ne spune Episcopul Melchisedec, se află zugrăvite potretele lui Petru-Vodă-Șchiopul și ale familiei sale. De la 2 Februarie 1590 și până în 29 August 1591,

Petru ascunde față de Poartă domnia sa prin fiul său Ștefan. În Decembrie 1587 Petru serbă căsătoria ficei sale Maria cu grecul Zotu-Țigara din Ianina. Iar în acelaș an : «*In Iunie 7095=1587 Petru Șchiopul a făcut nunta nepotului său Vlad-Voădă, feciorul lui Miloș-Voădă de au luat pre fata Mircei-Voădă și au chemat la nuntă pre Mihnea voădă, domnul Muntenesc. Nunta domnească au făcut-o cu multă cheltuială și jocuri, și mulți din vecini au venit, de le-au înfrumusețat masa. Această veselie s'au făcut în Târg în Tecuciș*» (Șincai, p. 240). Tot într'acest an de bucurii, Petru-Șchiopul dobândi și o fiică, pe Despina. Despre această domniță ne vorbește inscripția de pe lespeđa criptei sale de la M-rea Galata. Iată-o : «† ГЛН ГРВѢ СЪТКОРН А КРАСН ЛѠ ПЕТРЪ КОВОДА ДЖИВРН СВОЕН ДЕСПИНН, ЕЖЕ А ПРЪСТАВН СѦ КЪ ВЪЧНН ОБИТБЛЫ В АТО ꙗз.. . МСЦА МАРТ БИ ДНЬ. И РОДНЛА СѦ БЫШЕ В АТО ꙗзс, МСЦА...=† *Acest mormânt l-a făcut și înfrumusețat Iș Petru voevod ficei sale Despinei, care a apus spre veșnicele lăcașuri în anul 7 mii....., luna lui Mai, a 15-a zi. Și s'a născut în anul 7096=1588, luna lui...*» Atât Petru-Șchiopul cât și soția sa Irina au murit în Tirol la Bozen și au fost înmormântați acolo. Irina a murit la 3 Noembrie 1592 și a fost înmormântată în cimitirul de lângă biserica Franciscanilor. Iată inscripția de pe piatra mormântului său : «*Christo resuscitatori, Irenae, principi illustr(issimae), maritum ex Moldavia usque, ob religionem Christian(am), profugum seguntae, aetatis sanae anno tricesimo extinctae, Io(annes) Petrus Vaivoda, Moldaviae princeps, uxori castiss(imae) et charissimae posuit; obiit tertio Non(as) Novem(bris) 1592. — Rom. 6 : «Mortua sum in Christo; credo quo vivam cum eo» (Hurmuzaki XI, p. 288).* Iar Petru a murit la 1-iu Iulie 1594, după amiazi. Inscriptia de pe piatra mormântului său glăsuștește : «*D. O. M. Ioanni Petro, vaivodae Moldaviae, ex Corvina Mhinistarum, Valachiae principum, regia familia, qui, ob conservandam in Stephano filio religio iem, amplissimum principatum sponte cum deseruisset, Augustae Domi s Austriacae patrocinio dignatus, diem suum, ultra quam sexagenarius, obiit Calendis Iulii MDCXIII; vir per adversa, per prospera, bello et pace clarissimus*» (Ibid. Hurmuzaki Iorga XI, p. 451. dxcv), D-1 N. Iorga nu admite virsta de 60 ani, la care spune piatra că Petru-Șchiopul ar fi murit. Petru-Șchiopul este zugrăvit și la Tulln (Tirol) între 1591 și 1594 (Hurmuzaki III⁹) Într'un document din 30 Martie 1575, Petru-Șchiopul numește de mătușă a sa pe Ruxanda Lăpușneanu. Petru-Șchiopul e printre cei dintâiu domnitori, pe cât știu, care întrebuintează pecetia cu tuș și care scrie *acte manu propria*, e cel dintâiu care încheie acte comerciale și cu Anglia. — Finind cu Petru Șchiopul și cu familia sa, să vedem în treacăt cine sunt persoanele despre cari ne vorbește actul de danie ce public mai sus. Roxanda este soția lui Alexandru Lăpușneanu (vezi notițe p. 163—165 și 196). Acest voevod este domnul cel mai bogat în copii. Din parte bărbătească are pe : Ionașco, Bogdan, Mihail, Petru și Constantin, iar din parte femeiască are pe : Teofana, Teodora, Antemia, Maria, Cheajna, Trofaņa, Nastasia, Anghelina si Sultana. Despre unii din feciori și fete

ne vorbește și un aer din 6 August 1567 dăruit de domn M-rei Mileșevo din Serbia. Iată-i inscripția : «Изроленіем Оца и поспешеніем Сына и съврзшеніем святаго Дѣха, благочестивын и Христолюбивын господнын Іоанн Плевксандр воевода, Божією мнлоостію господар землин Молдавскон, и госпожа его Роданда и съ прѣкызавокавнын нѣх сныны Богдан и Петрз и Константннх и дщериын нѣх Ингванна и Ѡдора и Кнѣжна и Ѡвѣфана и Мартинна и Ѡвѣфана и Настасна сятвориша с. . . кожкственин дв(р) светыи монастырѣ что се зовет Мнаншв(о), гдѣ есть [тѣло] прѣподобнаго шца нашегу сватыи Сава Сѣрбскнн и гдѣже есть храмъ Взысвеніе Господа Бога и Спаса нашего Исуса Христа 4306., мѣсеца Пврвста 6. = *Cu vremea Tatălui și cu ajutorul Fiului și cu săvârșirea sfântului Duh, bine-cinstitorul și de Christos iubitorul domnul Ioan Alexandru voevod, cu milu lui Dumnezeu domn al țării Moldovei și soția lui Roxanda și cu prea iubiții lor feciori Bogdan și Petru și Constantin și ficele lor Anghelina și Tudora și Cheajna și Teofana și Martina și Teofana și Nastasia, au făcut acest Dumnezeesc aer sfântei mânăstiri ce se cheamă Milișevo, unde este trupul cuviosului părinte al nostru sfântul Sava al Sârbiei și unde este lăcașul Îndlădrii Domnului Dumnezeu și Mântuitorului nostru Isus Christos, (în anul) 7075 = 1567, luna August 6* ».

Dintre fete, Teofana (vezi notițe p. 165) a murit în anul 1561 și a fost înmormântată la M-reia Slatina. Sora ei Tudora a fost înmormântată tot la Slatina, Maria, Martina sau Marica, după cum o numește un zapis de la Academia Română, a luat în căsătorie un polonez cu numele Orzechowski. Ea a avut o fiică pe nume Anna, măritată după boerul Vasile Ciolhanschi, care la rindu-i are de urmași pe : Ionașco, Pătrașco și Maria. «*Anna fata Mdricdi—așa se intitulează în zapis—nepoata răpositului Alexandru-vođa, jupâneasa jupânului Vasilie Ciolhanschi și cu feciorii miei, anume Ionașco i Pătrașco i Maria*». Pe Antemia cred că a luat-o Simion Stroici marele vistier, fratele logofătului Luca Stroici. Soția lui Simion Stroici este îngropată la M-reia Pobrata. Cheajna, după cum ne spune și actul lui Petru a luat de soț pe logofătul Vasilie Bălțaful. Trofana a fost peșită în 1583 de către Alexandru, fratele lui Mihnea Turcital (Hurmuzaki XI, p. 151 — 2) Mai târziu Trofana a luat de soț pe nobilul polonez Paniewski. Despre Anghelina nu știu ce s'a făcut. Sultana s'a călugărit la Socola (Melchisedek, Cronica Romanului I, p. 197) — Asupra fiilor și fiicelor lui Alexandru Lăpușneanu mai este de amintit și pomelnicul M-rei Pângărații. Pomelnicul e din 13 Septembrie 1793, și e făcut sub domnia lui Constantin Șuțu voevod; se văd din el ca ctitori : Alexandru Lăpușneanu, doamna Roxanda și fi lor : Bogdan, Petru, Constantin și ficele : Kneajna, Mariica, Theofana, Anghelina, Theodora și Theofana (cf. Gr. G. Tocilescu, Raporturi asupra cător-va mânăstiri, schituri și biserici din țeară p. 89). — Despre Iane vistiernicul știu atât că a murit în 1595 și a fost îngropat în biserica sfântului Nicolae din Suceava. Iată inscripția săpată pe lespeada criptei sale : «† Охъ врххоргокннн и далл-жен камешн, сятвори и Ѡкрасн кнлгнннѣ Иансада жппанѣ сроблѣ панѣ Пше Калл-герѣ, зовомъ вванкии ввнѣтрнкн нже прѣставннс и вадѣ погребенъ кыстъ в лто 4374,

Март ка въ поперю (?) екнишнн о доулоз тоу Ѡу Іоанис екотнарис ек
 Погоннанн ꙗѣче = *Această depărtată piatră pusă deasupra mormântului,*
a făcut-o și înfrumusețat-o domnia ei Iliasta jurănelui său dumnealui
Iane călugărul, numit marele vistiernic, carele a răposat și aci a fost în-
gropat în anul 7104=1596, Martie 24 în > Apoi grecește: *Ră-*
posat-au cel drept credinciosul în Dumnezeu Ioan Vistierul Pogoneanul.
 (cf. Kozak, Inscriptiї din Bucovina, p. 146).

МИНЕА ПІ ТУРЧИТУЛ

(2 August 1577—Iunie 1583—21 Iulie 1585—Februarie 1591)

СІІІ.

† МЛТІЮ БЖІЕЮ ІѠ МИХНѢ, ВОЕВО И ГНЬ ВЗСОИ ЗЕМЛЕ
 УГГРРВЛАХІНКОЕ, СНЬ ВЕЛИКА И ПРѢДОВА ІЛЕХАДРЪ ВОЕВО. ДА-
 ВА ГВО МИ, СІЮ ПОВѢЛЕНІЕ ГВА МИ, МАНЕ, СНЬ МОГОШО, ІАКО
 ДА МЪ Е УНЪ ПОІАНА ВЗСА ЦЮ Е ПО ЖАЛЕ, ПОНЕ Е МАНЕ СТА-
 РА И ПРАВА УНЪ И ДѢНЪ, А НЪ Е ВІЛА ПРІТЕНѢЛА У ПОКОИНО
 БЗСЗРАКЪ ВОЕВО, ТЕРЕ МЪ Е МЕНЪ МАНЕ, Е АПРІ СЪ СИЛОТІЮ, Д
 СЕЛО МЪ Е ВЗВЕ ТЕРЕ ГА Е ДА БИЦУ. У ТЕ ПОКОИНОМЪ РАУ
 ВОЕВО ГЛЕДА Е ГВ МЪ ПО ПРАДЪ І ПО ЗАКО І НАНДО ГВ МЪ,
 КАКО Е ВИ СІЮ ВИ РЕНЪ СЕЛО ЗА ДѢНЪ МАНЕ, СНЬ МОГОШО.
 І СНИ БИЦО, УНИ, СЪ ВІЛИ ХИТАѢНИ, ЕРЕ КЪ СЕ Е ВЕНЕ (sic) ПО-
 КОИНОМЪ РАУ ВОЕВО СЪ ПОГАНИ ТЪЦИ, СЪ МЕМЕ-ВЕ ІЛИБЕГО

снѣ за ра хр҃тиани, да не гптѣвѣ погани Тѣци Влака-Земле.
 ѿ снови Бнцо и сз дрѣзи хлапѣ, ѡни, се сѣ подиго на гла-
 вѣ покойномѣ Раула воєво ѿ еди лотрѣ да є грѣ на илѣ
 Драгола Пѣрка. ѿ тако є и найдох покойномѣ Рау воєво,
 како є би Поїанѣ и за дѣкнѣ Манѣ снѣ Могошо. Ѹ те, кз
 є би сз, при дни гва ми, а потеномѣ правителю гва мѣ,
 жѣпа Доброми бише велики ба ѿ снѣ его Минлаз, анесеѣ
 Манѣ, снѣ Могошо, ѡни, сѣ донеси кни покойномѣ Раула
 воєво, пре гва мѣ, вежа и ихабика (sic). Ѹ те гво мѣ скрѣпи-
 смо и стврзди ѿ понови по кни поконномѣ Раула воєво.
 Ге ра дадо и гво ми болринѣ гва мѣ жѣпа Доброми би
 велики ба и снѣ его Минль, анесеѣ Манѣ, ѿкв да и є Поїанѣ
 вз ѡха и снова и вѣкв и прѣвѣнчето и не ѡ кого не-
 потьновено, по римо гва мѣ. Ге и светелѣ потавленю гва мѣ:
 жѣпа Митрѣ великѣ двоникѣ, и жѣпа Мирола великѣ лѣ, ѿ
 Дѣмитрѣ спа, ѿ Котади ви, икв ѿ Хава сто. и Гоцѣ
 лѣ, и Стопка по, и и жѣпа Мирола великѣ лѣ. ѿ а Дрѣги

^ж ε ю мазахъ въ сто ^а градѣ Бвкүрци, ^с мѣца Матїе ^а сї днн, а
^т въ сззданїи мира до се писанїи въ лѣт ^т рзпз.

^х † ІѠ ^{аа} мннѣ ^с вѡсѡвѡ, ^а млтїю ^с бжїю гнѣ.

Hârtia — Monogram cu roşiu; pecetia aplicată în faţă: mare, rotundă, de ceavă roşie. Documentul de mai sus mi-a fost comunicat de d-l Al. Ştefulescu, institutor şi publicist.

Documentul se păstrează în Muzeul din Gorjiu. (Vezi asupra lui şi Gorjiu istoric şi pitoresc, p. 203 — 4).

† Cu mila lui Dumnezeu ІѠ Mihnea, voevod şi domn a toată țeara Ungrovlahiei, fiul marelui şi preabunului Alexandru voevod. Dă domnia mea, această poruncă a domniei mele, lui Manea, fiul lui Mogoş, ca să-i fie lui moşie Poiana toată ce este pe Jaleş, pentru-că este a lui Manea bătrână şi dreaptă moşie de moştenire, însă a fost cutropită de răposatul **Basarab voevod**, şi i-a fost împins lui Manea 5000 aspri cu silnicie, iar satul i-l-a luat şi l-a dat lui Bilţul. Intru aceea răposatul Radul voevod a căutat domnia lui după dreptate şi după lege şi a aflat domnia lui, cum că a fost acest mai sus zis sat de moştenire al lui Manea, fiul lui Mogoş. Iar feciorii Bilţului, ei, au fost hieleni, atunci când s'a fost războit răposatul Radul voevod cu Turcii păgăni, cu Mehmet-beg fiul lui Ali-beg pentru creştini, ca să nu domnească Turcii păgani Țeara-Românească. Atunci şi feciorii lui Bilţu şi cu alţi mişei, ei, s'au fost rădicat asupra capului răposatului Radul voevod şi un lotru să fie domn, anume Dragoslav Purcarul. Şi așa a aflat răposatul Radul voevod, cum că a fost Poiana a lor de moştenire lui Manea fiul lui Mogoş. Intru aceea, când fu acuma, în zilele domniei mele, şi cinstitul dregător al domniei mele, jupân Dobromir fostul mare ban şi fiul său Mihail, ne-

potul lui Manea, fiul lui Mogos, ei, au adus cartea răposatului Radului voevod, înaintea domniei mele, veche și stricăță. Întru aceea domnia mea am susținut-o și am întărit-o și înoit cartea răposatului Radului voevod. Drept aceea am dat și domnia mea boerului domniei mele lui jupânul Dobromir fostul mare ban și fiului său Mihailă, nepotul lui Manea, ca să le fie Poiana de ohabă și feciorilor și nepoților și strănepoților lor, și de către nimeni neclintită, după porunca domniei mele. Iată și martori așează domnia mea: jupân Mitrea marele dvornic și jupân Miroslav marele logofăt, și Dumitru spătarul, și Constandin visțierul, și ... comisul, și Harvat stolnicul, și Gonțea păharnicul, și Stoica postelnicul, și ispravnic jupân Miroslav marele logofăt. Și eu Drăghici carele am scris în scăunala cetate București, luna Mai 16 zile, iar de la zidirea lumii până la această carte, ani 7087=1579.

† Іω Mihnea voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

N O T I Ţ E.

Mihnea Turcitul este fiul lui Alexandru și al Ecaterinei (vezi notițe p. 16). Alexandru — este locul a spune de vreme ce istoria nu lămurește acest punct — a avut de frate pe Miloș voevod. Atât Alexandru voevod cât și Miloș au fost considerați până acum în mod greșit drept fii ai lui Mircea Ciobanul și deci frați cu Petru-Șchiopul, Radul, Mircea și Pătrașcu, pe când ei erau numai înfrății. Mircea Ciobanul — după cum am arătat în cartea de față — este fiul lui Radul-cel-Mare; ori în familia acestuia nu întâlnim nici un vlăstar cu numele de Alexandru și cu atât mai puțin de Miloș, atunci când numirile, oare-cum, se păstrau în familie. Pe lângă aceasta pe Miloș îl aflăm mai în bună prietenie cu fratele său Alexandru, ba ceva mai mult, acesta când vine la domnie în 3 Iulie 1568 aduce și pe fratele său Miloș voevod și-l ocrotește. Urmărind apoi firul urmașilor lui Mihnea-cel-Rău, observ că toți mădularii acestei familii nu poartă alte numiri de cât pe cele de Mircea, Alexandru și Miloș. În lipsă de acte suficiente, de bună samă nu se poate spune ceva hotărât, dar toți cred că Miloș nu este fiul lui Mircea Ciobanul, ci al lui Mircea fiul lui Mihnea. Cât despre Alexandru, socot că discuția s'a închis. El rămâne — după cum am stabilit în lucrarea de față — fiu al lui Mircea, fiul lui Mihnea, înfrățit cu Mircea Ciobanul. Miloș n'a domnit. El are de urmași pe Vlad și Erina, măritată după Albul clucerul. Erina a murit

În 1572, Februarie 6 și a fost îngropată la M-rea Vieroș (vezi notițe p. 80). Fratele ei Vlad voevod s'a însurat în Iunie 1587 și a luat de soție pe fiica lui Mircea voevod. Nunta s'a făcut în Târg la Tecuci. Au fost față Petru-Șchiopul și Mihnea-vodă, domnul Muntenesc (vezi notițe p. 274). Petru-Șchiopul numește pe Vlad nepot al său. Ori, cum se împacă toate acestea? Dacă Miloș era fiul lui Mircea Ciobanul, cum se crede, fiul său Vlad nu putea să ia de soție pe vară-sa primară. Prezența lui Mihnea la nuntă dă iarăși de gândit. Enigma nu se poate deslegă de cât în felul spus mai sus: Miloș nu este fiul lui Mircea Ciobanul, ci al lui Mircea, fiul lui Mihnea-cel-Rău. Și în cazul de față, Vlad, fiul său, poate prea bine să ia de soție pe fiica lui Mircea voevod. Miloș a murit înainte de anul 1572, fiul său Vlad a murit la Constantinopol în August 1589. Alexandru Mircea (17 Ianuarie 1569 — 25 Iulie 1577) s'a însurat în 1558 — ne spune d-l N. Iorga — cu Ecaterina, fiica unei Perote catolice, măritată întâia oară cu Nicolae Vallargă, Italian din Constantinople. Bărbatul ei de al doilea, tatăl Ecaterinei, eră din familia chotă a Salvareșilor, care fusese odată înfloritoare. Doamna aveă un frate, Zannetto, și două surori anume Lucreția și Marioara. Lucreția se mărită cu un a-nume messer Xenos cu care avu trei fete: Esther zisă și Propia, Benetta sau Benedetta și Păuna. Esther-Propia se mărită cu Ragusanul Ioan de'Marini Poli; Benedetta cu clucerul Părvu, fiul marelui ban Ștefan — același Ștefan — zice tot d-l Iorga — care aduse steagul de domnie lui Petru-Vodă în 1559 și care, tocmai cu acest fiu Părvu, zidi vechia biserică din Bucovăț, cu portretele Mirceștilor, la 1574; Păuna cu spătarul Pătru «Richiacana». Lucreția, sora Ecaterinei se mărită a doua oară cu Constantia Frangopulo, în 1577. — Frangopulo, rudă cu familia domnească a Munteniei, e marele vistiernic Constantin, ce se întâlnește în actele muntenesti de la 1579 la 1582. Marioara se mărită cu un vlăstar al familiei ducale genovese Adorno, cu numele de Fabrizio. După moartea acestuia se retrase în 1573 în M-rea San-Maffio din Murano, unde stătu ca mireană, având casele ei propri și trăi din ajutoarele surorii sale Ecaterina (cf. N. Iorga, Contribuțiuni la Istoria Munteniei p. 7—8). — Dar amintind mai sus de M-rea Bucovăț și de ctitorii ei, dăm aci spre înai bună lămurire și câte-va inscripții slavone de la această M-re. Adică Petritele cu inscripții sunt mutate la M-rea Bucovățul-cel-Nou, aci se află și portretele ctitorilor: «Domnia lui Ștefan vel ban, ctitor M-rei cei vechi peste Jiu și domnia lui Părvul vel clucer, fiul lui Ștefan», apoi portretele lui, «Hrisantie Arhimandrit », egumenul M-rei Horezul și ctitorul acestei sante M-ri, Mitropolitul Neofit și Alexandru Dimitrie voevod». Iată-le: (1) «Прѣстави се раба Божю жѣпанница Добра княше велики князскъ; вечна ен память, и въ сѣдѣщи же вѣка, аминь; въ дни Млхнѣ вода Тѣркѣ = *Apusa-au roaba lui Dumnezeu jupâneasa Dobra ce au fost mare băneasă; veșnica ei pomenire și în viața ce va fi, amin; în zilele lui Mihnez vodă Turcul*». Jupanița Dobra este fiica lui Mircea Ciobanul (v. notițe p. 243).

(2) «Прѣстави се раба Бжю Хръсафнна двѣцера жѣпан Млхан великѣ бан; вечна

ПАМЕТЬ; ВЪ ДНИ МЛХНѢ ВОДА ТЪРКЪА = *A răposat roaba lui Dumnezeu Hrisafina, fiica jupânului Mihai marele ban; veșnica ei pomenire; în zilele lui Mihnea-vođa Turcul*. Mihai banul este fiul lui Stan Debelu (cel Gros), are de soție pe jupânița Silca de fel din Gostavăț, fiica lui Țacalov (Acad. Rom. doc. 40/XL). — (3) «Костандинъ сынъ жѣпанъ Млхънъ велнкъ бан... = *Constantin, fiul jupânului Mihai marele ban*». Cum vedem din partea bărbătească banul Mihai are pe Constantin. (4) «Прѣставъ се рабъ Бжю жѣпанъ Степанъ вншнъ велнкъ банъ Кралевскы; вѣчна смѣ память; въ дни благодѣтелиомъ и Холюбноомъ гнѣ нашемъ Іѡ Александрѣ воєвода и снъ его Млхнѣ воєвода, въ лѣтъ 7082, въ мѣца Авг. аи дни = *A răposat robul lui Dumnezeu jupân Ștefan ce a fost mare ban Craiovenesc; veșnica lui pomenire; în zilele bine-cinstitorului și de Christos iubitorului domnului nostru Iѡ Alexandru voevod și ale fiului său Mihnea voevod, în anul 7082=1574, în luna lui Decembrie a 11-a zi*. — Alexandru Mircea (v. notițe p. 16) a avut din parte bărbătească: pe Mihnea și pe Alexandru; iar din partea femeiască: pe Elena și pe Despina. Alexandru n'a domnit, dar e pretendent (vezi notițe pag. 275) Despre Alexandru tatăl și despre Ecaterina doamna ne vorbesc mai multe documente de a le fiului lor Mihnea. Ast-fel e unul din 5 Ianuarie 1587 (Arch. Stat., M-rea Radu-Vodă, pach. 45, No. 3). Ca domn evlavios Alexandru a zidit M-rile Plumbuita (Revista Română, I, p. 313 nota 2) și Sf. Treime din București: «*Și au făcut Alexandru-Vodă den jos de București o mândstire, hramul Svânta Troiță; care nepotă-său, Radu-Vodă, mai în urmă, o au stricat den temelie și o au făcut mândstire mare precum să veade*» (N. Iorga, în Const. Căpitan, p. 71). Prin Mai 1577 Alexandru era greu bolnav, la 25 Iulie el își dăde sfârșitul. A fost îngropat în biserică stân!a Treime din București. Tot aci au fost inmormântați, probabil, rudele sale: hanul Dobromir, soția lui Vilăia și fiul lor Mihail postelnicul. Ei cu tot neamul lor — ne spune cartea județului Baciu din București, din 6 Februarie 1587 — se află trecuți în sfântul pomelnic alături de domnul Alexandru voevod (Arch. Stat., M-rea Radu-Vodă, pach. 58 No. 1.) Fiul său Mihnea voevod (2 August 1577 — Iunie 1583; 24 Iulie 1585 — Februarie 1591), a avut două soții: pe Vișa și pe Neaga. Despre Vișa pentru moment nu pot spune a cui fiică să fi fost. Cu Neaga s'a căsătorit în 1582. Neaga este fiica lui Vlaicul clucerul de fel din Buzău. Vlaicul clucerul a avut de soție pe Chera (Arch. Stat., Ep. Buzău, cond. III, p. 254), iar de soră pe Neaga măritată după Mitrea vornicul. Mihnea Turcitul a avut mai mulți băieți și fete, numele fetelor creștine nu se cunosc, dar se cunoaște numele băieților, anume: Radul, Vlad și Radu. La 1591 Mihnea, de frica spânzurătoarei, s'a turcit sub numele de Mehmetbeg. Ca turc de bună seamă s'a despărțit de soția sa Neaga. În viața lui de turc are iarăși mai mulți băieți și fete printre cari notăm: pe Ibrahim-beg și Mustafă-beg, pe fetele: Iluva-Catun și Caise-Catun (cf. N. Iorga, Studii și Documente, III, p. L). Despre Radul fiul lui Mihnea, ne vorbesc mai toate actele rămase de la el, despre Vlad, ne vorbește piatra cu inscripție, pusă deasupra mormântului său în Biserica

Radu-Vodă din București. Iată inscripția : «† Прѣстави с(с) благочестиваго Іо̄ Елѣд воевода, снѣ вѣанкаго Мнѣхѣ воевода, в. лѣт 7396, [крѣг с] л [н] ц дѣ, лѣн а, ѳвѣи[с]ѣис а, мѣца Юл. кѣ днѣи = Răposat-au bine cinstitorul Iō Vlad voevod, ful marelui Mihnea voevod, în anul 7095—1587, crugul soarelui 14, al luni 1, temelia 4, în luna lui Iulie 22 zile». Tot în această biserică se află mormântul Elenei, cred, sora lui Mihnea. Iată inscripția : «† Прѣстави сж благочестиваго и благочестиваго гспжда Елѣннаѣ прѣ (o parte a pietrei lipsește), ѳвѣмѣю кѣ, вѣакта в, мѣца Гѣн. дѣ = Răposat-au dreptcredincioasa și bine-cinstitoarea Doamna Elena. . . . , temelia 23, epacta 2, luna Ianuarie 14». Despre doamna Neaga și tatăl ei ne vorbește hrisovul lui Constantin Șerban voevod din 20 Mai 1654. Iată-l : «Дѣ domnia mea această poruncă a domniei mele, slugei domniei mele, lui Negoită paharnicul, ful lui Preda postelnicul din Tătărani, nepotul doamnei Neagdi (Нѣг(о)иц. пѣх, снѣ Прѣдѣв пѣст. ѳт Тѣт(х)ранн, вѣнк гспджев Нѣгѣв) și cu fiii săi căți Dumnezeu îi va дăруи, ca să'i fie satul Tătărani, tot satul cu tot hotarul și cu toți vecinii și cu tot venitul (urmează numele vecinilor); pentru-că acest sat Tătărani și cu vecinii mai sus ziși, au fost de moștenire lui Preda postelnicul Tătăranel, tatăl lui Negoită paharnicul, nepotul doamnei Neagdi, de la mltuș-a-sa Neaga vorniceasa Mitroaea, și de la Vlaicul clucerul, tatăl doamnei Neagdi, încă de mai nainte vreme de'n zilele bătrânului Alexandru voevod (зѣнѣж вѣст тѣр сѣл Тѣт(х)ранн и сѣс вѣчинн вѣнш рѣчинн, вѣнн сѣт за дѣдѣнѣ Прѣдѣв пѣст Тѣт х'раннѣ, кѣц. Нѣгонц. пѣх, вѣнк гспджев Нѣгѣв ѳт над тѣткѣм-сѣ Нѣгѣ вѣрннчѣс Мѣнрѣвѣ, и ѳт на Елѣнкѣлѣ кѣкѣч, ѳцѣ гспджев Нѣгѣв, ѣцѣж ѳт нан прѣждѣ вѣрѣм ѳт прѣ днѣ старѣг Ялѣкѣандрѣ вѣд); și tot a stăpănit cu bună pace; iar după aceea, când a fost în zilele lui Alexandru voevod Iliș, s'au resculat o seamă de vecini, anume : Dumitru și Jitea, unchii lui Jitea și lui Ioan; cu pără, zicând cum-că nu sunt vecini, ci veniți din altă parte. Și s'au părăt de față cu Preda posteluicul, tatăl lui Negoită paharnicul în Divan. Alexandru voevod Iliș le judecă pricina și vecinii rămân de lege; se adeverează apoi că sunt vecini de moștenire lui Preda postelnicul din Tătărani. Cartea lui Alexandru voevod dată în această pricină poartă data anului 7136 = 1628. Și de atunci și până acum — spune Constandin Șerban voevod — tot au fost vecini cu bună pace, iar acum în zilele domniei mele, o parte din vecini s'au sculat din nou și multe minciuni' au vorbit înaintea domniei mele, ca să scape de vecinie. Deci pricina se judecă din nou și se adeverește că sunt vecini de la tatăl lui paharnicu Negoită Tătărani; apoi i-am dat domnia mea — zice Constandin Șerban voevod — de gât în mâinile paharnicului Negoită să-i fie vecini de moștenire ohabnică, precum au fost de mai nainte vreme». Hrisovul e scris pe pergament de Dumitru Boldici, în cetatea Târgoviște (Arch. Stat, M-rea Radu-Vodă, pach. 86, No. 13). Iar despre o nepoată a doamnei Neaga, ne glăsuște cartea Mitropolitului Luca din 28 Aprilie 1623. Iată-o : «Scrie Vlădicia mea această carte a Vlădicii mele, cum au lăsat jupâneasa Elisafeta logofeteasa, nipoată doamni

Neagăi, la moartea ei, cu sufletul ei, văzând că-i vine vremea de pres-tavlenie a si petreacirea de 'n ceastă lume, fiind cu limbă vie chie-mat-au la moartea ei părinți și boiarii și oameni buni de ș'au tocmnit ocinele și bucatele cum la împreunarea ei, când s'au împreunat cu Sima logo-fătul, ea n'au fost avut nici o ban, nici de ai ei nici de a *Predii armașul*, cari i-am fost soție mai nainte, ci încă au fost și datoare de au plătit Sima logofet de la el 73,000 de galbeni, de au socotit jupâneasa Eli-safta singură de 'n ce au fost al ei; lăsat-au Simei logofătul, satul Gro-zăveștii tot, cu tot hotarul și cu rumânii să-i fie de moșie și 2 sălașe de țigani, iară alalte ce se vor aleage, să fie tot al cocoanii fii-sa; iară de nu va trăi cocoana să fie mătușă-sa *Marii*, satul Rucărul (cz fte мѣр-уз-ца Млѣтѣ царѣа Пѣсковѣа) și tatului și lu *Marco*, iară braniștea vii, să fie ai frățini-său lui *Prediei*, și ce va fi mai rămas de la *Preda armașul*, haine, scule, au ce va fi, să fie tot al cocoanii. Și unde se-au ingrupat la sfânta Mitropolie, au lăsat 2 telegari și un păhar de argint și la mănăstire în Deal, au lăsat 2 telegari și 2 roabe ce au avut le-au ertat să fie slobode; iară cocoana fii-sa să fie pre mâna Simei logofătul și cu toate bucatele, iară pametile să cheltuiască de 'n sculele și de 'n buca-tele jupâneasii *Elisafta*, ce se vor aleage și slugilor să li se dea de 'n cai și de 'n dobitoc și la mănăstirea *Stelii* au lăsat 2 vite de vaci. A-ceasta au tocmnit jupâneasa *Elisafta* la moartea ei cu limba ei și cu su-fletul ei». (Arch. Stat., M-rea sf. Ioan din București, pach. 2, No. 5). Despre *Mihnea* voevod și fiul său *Radul*, ni se păstrează amintiri și la sfântul Munte: «In sobornicesul hram, după scăunul arhieresc, în par-tea de sud, sus, sunt zugrăviți în mărime naturală — ne spune *P. Us-penskij* — *Mihail* voevod al Ungrovlahiei, nevârstnicul lui fiu *Radu* și *Marcu* Ivir pictorul de sus până jos înbrăcați profește. Voevodul ține în mâini crucea, iar egumenul hârtia cu slovele: «Ποιει, ἃ ἐγὼ σοὶ ἐντέλλομαι, καὶ σὺ ζου = Fă aceia, ce eu îți poruncesc ție, și te vei mântui». O ase-menea hârtie ține și numitul *Marcu*. Pe ea se citesc în slove frumoase: «Φίλοι προσπεμπεθηναί φιλουμένου φιλων ἄριστε πρὸς Τριάδος τῆς φιλῆς = Iubește și ascultă pe cel mai iubit și bun în *Troița* prea iubit» (Istoria Athosu-lui, p. 350). *Uspenskij* crede că e vorba despre *Mihai-Bravul* și-i dă gre-șit anii de domnie (1592—1610). Așijderea notița ce ne dă nu e clară. Nu știm cu siguranță dacă *Marcu* este pictorul sau dacă e un fiu al lui *Mihnea*. Luându-l ca fiu al lui *Mihnea*, textul trebuie tradus ast-fel: «sunt zugrăviți în mărime naturală, *Mihail* voevod al Ungrovlahiei, ne-vârstnicul lui fiu *Radul* și *Marcu*, în pictura din Ivir, de sus până jos înbrăcați în haine profești». Intru cât notița nu e clară și intru cât alte documente nu ne ajuta, nu putem spune ceva pozitiv asupra enigmati-cului *Marcu*. În 1580, Septembrie 27, *Mihnea* voevod, întărește stăpânirea M-rei *Cătăluil* peste 2 movi, o livede și o braniște din satul *Clătești*; apoi peste un loc de metoh la *Cătina* tot din *Clătești*; o livede în *Ghin-deni*, peste jumătate din satul *Descoperești* și jumătate din *Găojani*, peste a patra parte din *Lupșani* și peste niște țigani: «Нонѣж сѣ внш речни

ѡчнѣ ѡ села ѡ дѣцганѣн, кнѣн сѣт старе н праве комат почтеномѣ правнтелю
 жѣпан Стан вѣл спат ѡ за дѣднне жѣпанецек вѣмѣ Каплеѣ ѡт ѡцѣ ѡн Тео-
 досѣ бан, н ѡт дѣдѣн ѡн жѣпан Нѣрос дворникъ = *Pentru-că aceste mai sus
 zise moșii și sate și țigani au fost bătrâne și drepte bucate ale cinstului
 boer jupân Stan marele spătar și de baștind ale jupănesei lui Caplei de
 la tatăl ei Teodosie banul, și de la bunicul ei Neagoe dvornicul*. Apoi au
 dat ei și au închinat aceste mai sus zise sate și țigani la a lor sfânta
 M-re pre care o au zidit și o au făcut ei, ce să numește gura Cătăluviu-
 lui, pentru sufletile lor și ale părinților lor. Și iar să fie — zice Mihnea
 vovod — sfintele M-ri ce s'au zis mai sus satul Fășăianii trei părți de
 peste tot hotarul, și de la Dintăști o vie jumătate: «Занеж сѣн внш речено
 село н кнѣноград ѡт Дннѣщн кнѣѡ ест за дѣднн монаха Марѣѣ, мѣн жѣпа-
 ннцевъ Каплеѣ = *Pentru-că acest mai sus zis sat și vie de la Dintăști au fost
 de baștind a Mariei călugăriței, numa jupănesei Caplei*» apoi Maria că-
 lugărița, ea, le-a dat și le-a închinat la sfânta M-re ce s'au zis mai sus,
 și s'au scris la sfântul pomelnic cel mare, și s'au îngropat la sfânta M-re
 (Arch. Stat., M-rea Cotroceni, pach. 59, No. 5). In anul 1587, Oct. 6, Mihnea
 vovod, întărește M-rei Glavaciog: «*vama Prahovei jumătate, care iaste ne-
 goșul de la Brașov; pentru-că această vamă au fost dată și miluită de
 răposatul Vladul vovod Călugărul și după dânsul de răposatul Basarab
 vovod, ca să fie sfintei M-ri spre întărire, iar domniei lor vecinica pome-
 nire. Și toți blagocestivii domni — zice Mihnea — au dat și au miluit sfânta
 M-re cu această jumătate de vamă a Prahovei, care se pogoară de preste
 plaiu; însă această jumătate de vamă să împartă sfânta M-re de la Gla-
 vaciog cu sfânta M-re de la Snagov în două*». Hrisovul e scris pe perga-
 ment, în Târgoviste de către Vasiliu logofătul (Arch. Stat., în Secțiunea
 Istorică). — In 1588, Ianuarie 7, Mihnea vovod, întărește M-rei Troița
 din București vama de sare de la Ghitioara și Telega: ꙗкож да мѣ ест
 столѣ монашнр вама за солѣ ѡт Гнтѣварѣ ѡ ѡт Тебегѣ сѣѣ вѣс доходѣѣ,
 понеж ест кнѣ дал ѡ помаѣвал ѡт прѣжде врѣме ѡт поконнѣг родѣтелеѡ гсѣѣ
 лн ꙗнѣдѣндрѣ вѣвѣда, ѡ мнѣокал сѣл ѡ гсѣѣво мнѣ. ꙗ послѣ, кѣдѣ сѣм прншѣ
 вторѣ прншѣствѣ ѣ Блашкон зѣмѣѣн на стол гсѣѣѣ мнѣ, ѡ стѣм вѣзнѣмѣѣѣ
 гсѣѣво мнѣ вама за сол ѡт Гнтѣварѣ ѡ ѡт Тебегѣ, терѣ ю сѣм продал гсѣѣво лн
 нѣколицѣ аспрѣн вѣ еднн лѣт, ѡлѣ тѣѣ аспрѣн некѣѣожнѣ гсѣѣво лн ѣ внст, ѡнѣ
 нѣ сѣл спѣнжал гсѣѣво мнѣ терѣ сѣтворнѣѣѣ ѡ сѣзнѣѣѣѣѣ кѣлн ѡ крѣтѣ столѣ
 монашнр внш рѣчннѣ. ꙗ покѣпнѣ ест гсѣѣво лн по тѣѣ аспрѣн ѡт по Гнтѣварѣ
 ѡ ѡт по Тебегѣ за вѣмѣѣ, ѡчнѣ ѣ Дннѣсѣщнѣ, двѣ жѣпаннцевѣ Марѣѣѣ, сѣстра
 Петрѣшкѣѣ вѣвѣѣѣ = *Ca să-i fie sfântei M-ri vama de sare de la Ghitioara
 și de la Telega cu tot venitul, pentru-că a fost dată și a fost miluită de
 mai nainte vreme de răposatul părintele domniei mele Alexandru vovod,
 și am miluit-o și domnia mea. Iar după aceea, când am venit întru a doua
 venire în țara românească la scaunul domniei mele, întru aceea om luat
 domnia mea rama de sare de la Ghitioara și de la Telega de am vândut-o
 domnia mea în câpi va aspri într'un an, însă acești aspri nu ia băgat dom-
 nia mea în visterie, ci i-am cheltuit domnia mea de am făcut și am zidit*

chilii în jurul sfintei M-ri ce s'a zis mai sus. Și am cumpărat domnia mea cu acești aspri pentru vamă după Ghitioară și după Telega, moșie în Dichişești, partea jupâniței Mariei, sora lui Pătrașco voevod; pentru-că i-a fost — zice hrisovul — bătrână și dreaptă moșie de baștină a ei. Iar după aceea, domnia mea, am cumpărat-o de la nepoții jupâniței Mariei anume: Gherghina, Udriște și Oprea și de la jupânița Maria și Neacșa și de la jupânița Calea pentru 23.000 aspri gata și pentru două plăști de grana. Hrisovul este scris pe pergament, de Neagoe. E interesant că se dau și anii de la nașterea lui Christ. (Arch. Stat., M-rea Radu-Vodă, pach. 37, No. 3). În 4 Mai 1589, Mihnea voevod, întărește M-rei Aninoasa locul pe care a fost clădită biserica: «Pentru-că acest sfânt loc și Dumnezeasca M-re, a fost de moștenire — zice Mihnea voevod — a doamnei domniei mele, doamna Neaga, de la moșii și strămoșii și de la părintele domniei sale, au fost îndălțată dumnezezeasca M-re pe acest sfânt loc, biserică de lemn, pe cât au avut puterea de la Domnul Dumnezeu. Dar de atunci până acum, de atâta vreme, această sfântă și Dumnezească M-re, biserică de lemn, s'a învechit și dărâpănat; și văzând domnia mea și doamna domniei mele, doamna Neaga, sfânta și dumnezeasca M-re numită Aninoasa vechie și dărâpănată și în ruină, întru aceea domnia mea și doamna domniei mele, doamna Neaga, cu bună voință ne-am învrednicit și am făcut și zidit și îndălțat sfânta și dumnezeasca M-re, biserica de piatră, cu frumoase zugrăveli și i-am făcut și venit sfântei biserici, frumoase haine și odăjdii». Dăruesc apoi satul Cosainul, cumpărat pentru 120,000 aspri de la Radul postelnicul, fiul lui Cârștian din Stăncești și de la sora lui Frujina: «Domnia mea când am cumpărat acest sat — zice Mihnea voevod — am întrebat în divanul domniei mele pe Radul postelnicul și pe sora lui Frujină înaintea Vlădică și înaintea tuturor dregătorilor și boerilor domniei mele: cu voia voastră vindeți acest sat au nu? să nu spuneți când-va după petrecerea domniei mele că să luați sau reluați satul de la domnia mea și de la sfânta M-re, că v'ași fi făcut vre-o silire sau nevoie cu acest sat, pentru că am fost domnitor țării Românești. Iar ei așa au zis și strigat Radul postelnicul și sora lui Frujina în Divan înaintea părintelui Vlădica kir Mihail și înaintea episcopilor și înaintea tuturor dregătorilor și boerilor din curtea domniei mele: că nu vindem acest sat din vre-o siluire sau năpăstuire, ci să știți voi toți dregători și toți boerii mari și mici și întreg săborul domniei lui, că noi vindem de a noastră bună voie, fără nici o siluire și cu știrea tuturor poporenilor domniei lui ca să-i fie domniei lui și doamnei domniei lui, moșie ohabnică în veci». Hrisovul e scris pe pergament de Neagoe logofătul, fiul lui Albul logofăt, în cetatea București. (Arch. Stat., Episcopia Buzău, pach. 92, No. 5). În 1614, Iulie 10, fiul său Radul confirmă mai multe stăpâniri M-rei din Deal, zidită de Radul cel Mare. În hrisov e vorba de Caplea sora lui Vlad voevod și de Stoico logofătul cum și de fiul lor Părvul comisul; de Vladislav voevod, de Livrea vistierul; amintiri de cărțile: Radului voevod cel Bun, Basarab voevod și Vladislav voevod. Radul Mihnea, ne-

potul lui Alexandru voevod, asa se intîulează în brisoave, văzând M-rea dărăpănată, se exprimă ast-fel: «Când a fost dară a fi noi acolo, am văzut sfântul Iacăș răsipit și ddrămat și nimicit și prădat și în prăpdădenie desdvrșită de Unguri, în umilință a venit inima noastră și în jale fiind atunci năstavnic și egumen prea sfințitul Mitropolit Mireon kir Mateiu». (Arch. Stat., M-rea Deal, pach. 11, No. 3). În fine notez și următoarea carte a lui Ștefan voevod, către fosta doamna Neaga și Călugărița Elisaveta, prin care le dărueste satul Esteul și cu viile. Iat-o: «Cu mila lui Dumnezeu, Iw Ștefan voevod și domn. Dă domnia mea aceasta poruncă a domniei mele, cinstitei fostei doamnei Neagdi și călugăriței Elisavetei, ca să fie rolnice cu această carte a domniei mele a-și ținea satul Esteul și cu viile câte vor avea, pentru-că a fost acest sat al lor de moștenire, și pentru că l-au cumpărat de mult în pământuri streine. Drept aceea voi vornicilor din sat, din vremea ce veți vedea această carte a domniei mele, apoi voi să căutați ca să ascultați veri-ce povățuire vă vor da; iar care om nu va asculta de această poruncă, apoi slugile lor să fie volnice cu această carte a domniei mele să-l bată mult. Și nimeni să nu cuteze a bantui înaintea acestei cărți a domniei mele. Intr'alt chip să nu fie, după zisa domniei mele. Ispravnic: Mihailu marele postelnic. Scris în luna lui Septembrie, 30 zile». (Arch. Stat., Episcopia Buzău, pach. 92, No. 8). Mihnea a murit în Octombrie 1601, Doamna Neaga a murit în 1614.

ȘTEFAN RĂZVAN ȘI CRAIUL SIGISMUND BÁTHORY

(2 Octombrie 1595)

CIV.

† Болѣри нже сѣ сѣ стра съ Крѣтѣ вонн на краициѣ.
† Иw Стефа воєво, Бжїю матїю грѣх зєлн Модаскон.
Пише гв ми вѣсѣ колѣро н сѣ съ стра сѣ Крѣтѣ до
краициѣ. То ра вѣдомѣ дяю ва, бѣ гв ми оуѣсанша а ете
та, та доврѣ сътворите ѣдѣ дрѣжате стра ш къ Тїици;

а ацѣ дръжа те стра ш къ гв ми, можѣте да вздете ѡ
 мино, бо гв ми съ м Бжїю грижаю таа грижа. ꙗко ли вз-
 дете та ѡ вздете, ѡзидѣте въ стрѣтенїю гв ми ѡ чз-
 тиву кралю, ва взде чь ѡ похвалу; ѡ ш гв ми бѣши ве-
 ликаа матъ вѣдѣте ѡматѣ ш гв ми, бо вѣстїна гв ми;
 а драга да ни мни ва а ѡма дрѣ мисль. Оце да ю знати,
 ѡ зраствѣи, амин.

Пи в Бокуре О в

Postscriptum: ꙗцѣ невѣрїте, полите ено чакъ ва да

види где ходѣю а въ трѣкѣ земскоѣ

Hârtie. — Orig. în Biblioteca Zamoy-ski din Vârşovia Ms. No. 1790, fol. 82. Şi fotografie în Acad. Rom.

† Boerilor ce sânt de strajă cu Crâstea vornicul la hotare.

† Іо Стефан voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Mol-
 dovei. Scrie domnia mea tuturor boerilor ce sânt de strajă cu
 Crâstea la hotare. Pentru aceea în știre vă dau vouă, că dom-
 nia mea am auzit că sânteți acolo, și bine faceți de țineți veghea
 din spre Turci; iar întru ceia că țineți pază din spre domnia
 mea, puteți să fiți în pace, căci domnia mea cu mila lui Dum-
 nezeu poartă aceea grije. Dacă veți fi acolo și sânteți, eșiți
 întru întimpinarea domniei mele și a cinstului craiū, spre cins-
 tea și lauda voastră va fi; și de la domnia mea încă mare milă

veți avea de la domnia mea, căci adevărul vă spune domnia mea, iar alta să nu bănuși că am alt gând. Așa să știți. Și să fi sănătos, amin.

Scrisă în București, Octombrie în 2.

Postscriptum : Dacă nu credeți, trimeteți un om al vostru să vadă cum umblu eu în treburile țării.

NOTIȚE.

Importanța scrisoarei de mai sus stă întru aceea, că ea ne spune de venirea în țeară a lui Ștefan Răzvan și a craiului Sigismund Bathory, în ajutorul lui Mihai Bravul. Știm că la 16 Octombrie 1695 oștile creștine se agitau să dea luptă decisivă contra Turcilor. Intrarea în țară a oștilor lui Sigismund — după spusa lui Barovius, s'a făcut la 3 Octombrie, pe la pasul Bran. La 4 Octombrie își așază tabăra la satul Rucăr în strâmtorile munților. Ostea lui Ștefan Răzvan trebuie să fi sosit ceva mai înainte. Căci la 2 Octombrie, Ștefan se găsea la bucurești de unde dă scrisoarea de mai sus. De la Rucăr Sigismund porni la Stoenești unde se afla tăbărita oastea lui Mihai. Și în preziua luptei oastea creștină era tăbărită într'un șes la o movilă din Târgoviște.

HATMANUL UDREA CĂTRE STANISLAV CASTELANUL LIOVULUI

(7 Iulie 1600)

CV.

† ПАНЪ С ГАННАВЪШ ЖИВКОМЪШ Ш КАТЪЛАНЪШ ЛННКОМЪШ Т А Г А
КРАЛЪВСТА ПОСКЪ В М ДОРЪ ЧТНЫ ПРННАЛЕЖН.
† ПАНЪ Ш ДРЪКЪ ГЕМА И ПЪКАЛА СВЧАСКІН. ПИШЕ ПОКЛО И МНШ
ЖИВШ И ЗРАКІЕ В М ПРНТЪЛЮ НАШЕМЪШ И БРАТЪШ СРЧНОМУ И
ЛЮБЕНОМУ И ЖАДАЕ Ш ПАНА БОГА ДОБРЕ ЗРЕВІШ Ш ГИ РАВАТИ
НА МНШ Л'КТА, АМИ. ЗА ТЫ ДОБРЪКЪ ИЗРАШМ'КХО Ш ЛИТО ЧТО ПИ-

ше в. м. ктѣрѣн са починили шко ѡ лотро ненаѣлмы; ѣ знаѣ-
 мо добрѣ ꙗко в. м. пише: ꙗко то не новина є на хотаро чи-
 нити шкода, не єно та на тѣх краици, ꙗли ѣ по нши краица
 та є. Ино мѣ не ѣмає повѣленіє ѣ повченіє ѡ в. м. Мухан
 кверѡ же взімо се грозили, ꙗли писали такы непотрѣкны
 до вашиє м. ни ꙗкы рѣчѣи; ꙗли вшико цюлике ѣ почено.
 Я ѡ цю пише в. м. за Драгѣ капита, а в ѣ пише до в. м.
 такы рѣчѣи кторѣ се негодѣ писати до в. м., ꙗ ѡ то на
 гирѣ Мухан кверѡ ни не знає ѣ ни ѣмає повелѣнїа ѡ є
 м. Мухан кверѡ, ѣ ни ѡ мене ꙗли ни сѣ мои знанїє нѣ,
 ꙗ но ѡ са свои разѣмо пише; ꙗли ти не стои на Драгѣ ка-
 пѣта, ти рѣчѣи. Яли гирѣ на, Мухан кверѡ, пише лѣты до
 мене же взімо недоѣдали наши люде же бы чинили шко
 на вашиѣ стронѣ, ѣно же бы было мекана; мѣно ѣ цюлико
 было, ꙗко было ѣ старадана, при дрѣги гоподаре. Ино за
 тоє прѣни в. м., же бы в. м. не прѣтикли сѣ писанїю Драгѣ
 капитанѣ, ѣли ни слова єго: ꙗли пише до на цю в. м. вѣде

Ш с АІ А с Ш А с с М
в. лака, а мк ра за вшико ѡ лаку в. м. потарати. За тзи

нанѢ Боу ва оу^с доброу зровію полицію на многа л'кта, а мн.^н

Пн. вз зєли Модрст'к^л ѡ Гоча вз л'к зрн. Ю. з.^л

И ти проши^ж в. м., рокате вшики поданкы кролески, же бзи^{ш л с ж а м д н л р л}

не чинилн шко ѡ наше строн'к, в нашеи зєли; а мк ти^л

ѡмає зра рокаати наши поданзи, нешкотн на в. м. стронѢ.^{л з с з л д н л АІ Ш А}

Hârtie.—Pecetia aplicată cu inel pe verso: mică, rotundă, de ceară roșie, cu legenda ilisibilă.—Biblioteca Zamoyski din Varșovia, M.s. No. 1790, fol. 41.

† Panului Stanislav castelan al Jolchievului, Liovului, hatman al Poloniei al grațiozității sale craiului Poloniei, har și cinste se cuvine grațiozității sale.

† Pan Udrea hatmanul și părcălabul Suceavei, scriu închinăciune și multă viață și sănătate grațiozității voastre ca prieten al nostru și frate de la inimă și prea iubit. Și dorește de la Domnul Dumnezeu sănătate bună; a te bucura de la Dumnezeu întru mulți ani, amin. După aceea bine am înțeles din cărțile ce scrie grațiozitatea voastră despre niște pagube ce s'au făcut de lotri neștiuți; și știm bine precum grațiozitatea voastră scrie. Fiind că această nu este ceva nou, că la hotare se fac rele, nu nurați acolo la acele margini, dar și la cele-l'alte tot așa este. Numai noi n'avem poruncă și povață de la grațiozitatea sa Mihail voevod să vă amenințăm, sau să vă scriem niște ast-fel de necuviințe către grațiozitatea voastră; ci cu bună cuviință și cinste. Cât despre cea ce scrie grațiozitatea voastră pentru Drăguș căpitanul, că v'ar scrie grațiozității voastre ast-fel de cuvinte ce nu se cade ale scri către grațiozitatea

voastră, apoi despre aceasta domnitorul nostru, **Mihail voevod**, nu ştie nimic şi nici n'are porunca de la graţiozitatea sa **Mihail voevod**, şi nici de la mine şi nici cu ştirea mea nu este, ci el singur din mintea lui scrie ; dar acestea nu se cad din partea lui Draguş Căpitanul, acele cuvinte. Dar domnitorul nostru, **Mihail voevod**, imi scrie mie cărţi ca să nu lăsăm pe oamenii noştri să facă stricăciuni în partea voastră, căci alt-fel va fi răzmiriţă ; pace şi bună cinste să fie, precum a fost şi pe vremuri, pe timpul altori domnitori. Numai pentru aceea, rog pe graţiozitatea voastră, că graţiozitatea voastră să nu se împotrivescă cărţii căpitanului Draguş, şi nici spuselor lui ; dar scrişi-ne nouă de tot ce va fi dorinţa graţiozităţii voastre. Iar noi ne vom strădui pentru această dorinţă a graţiozităţii voastre. După aceea de la Domnul Dumnezeu vă poftesc vouă sănătate bună întru mulţi ani, amin.

Scrisă în ţeara Moldovei în Suceava la anul 7108—1600, Iulie 7.

Postscriptum: Şi iarăşi rog pe graţiozitatea voastră, să spuneţi la ai voştri supuşi crăeşti, să nu mai facă rele în părţile noastre, în ţeara noastră ; căci noi îndată vom porunci supuşilor noştri, să nu mai strice în partea graţiozităţii voastre.

N O T I Ţ E.

Scrisoarea de mai sus datează din epoca de mărire a lui Mihai Bravul : când braţu-i vitejesc prin foc şi sabie cuceri ţara Ardealului şi a Moldovei supuindu-le sie şi unind pe Români la o ialta sub un singur sceptru sub un singur steag. Era cea mai mare, cea mai frumoasă serbare pentru românimea întreagă venită după atâta amar de vremuri. Mândrul viteaz era slăvit, era iubit de popor, temut de duşmani, cântat de poeţi. Eroul se intitula de astă dată şi cu drept cuvânt de domn al Țării Româneşti, al Ardealului şi al Moldovei. O nouă pecetie cu acest titlu fu gravată şi aplicată pe acte de aci nainte. Această pecetie necunoscută până acum a fost descoperită de noi, ea există, se vede aplicată pe un act dat din Iaşi la 27 Iulie 1630 (Arch. Stat., M-rea Bistriţa din Moldova, pach. 10,

No. 1). De și spălăcită, totuși, un ochiu deprins și pătrunzător o poate lesne descifra. Iat-o : *Pecetia poartă în exergă următoarea inscripțiune : «† Іw михаилъ ѿгроулахискои воєводъ, Ардѣаскои и Млад. землинъ=Iw Mihail (domn) al Ungrovlahiei, voevod al Ardealului și al Țării Moldovei». Sus o aquilă cruciată cu sborul în jos, este însoțită : la dextera de un soare, iar la senestra d'o lund, este Țara Ungrovlahiei. Smalturile nici ale câmpului, nici ale mobilelor nu se cunosc. La mijloc pe azur (albastru) o întâlnire de bour, având între coarne o stea și e însoțită la dextera d'un soare și la senestră de o lund conturnată, e Țara Moldovei. Smaltul mobilelor nu se poate spune. Jos pe șapte munți se află doi lei afrunțați ținând în ghiarele lor o spadă pusă în pal (vertical), este Țara Transilvaniei. În interiorul pecetii două personaje cari reprezintă după d-l general P. V. Năsturel pe domnul și doamna. La dextera e domnul și la senestra e doamna. După alții personajele ar reprezenta pe Sfinții Impărați Constantin și Elena. Desemnul acestei pecetii îl datoresc amicului meu W. Sabo. Făcând cunoscută pecetia marelui Mihai, să ne întoarcem la scrisoarea noastră de mai sus și să vedem cine-i Hatmanul Udrea care scrie scrisoarea castelanului Stanislav al Jolchievului. Și cunoscând și pe Hatmanul Udrea, ne vom întoarce iarăși la Mihai și vom mai adăoga câte-va notițe—credem—de folos. Căci de și multe s'au zis și s'au scris asupra marelui Mihai de istorici de seamă ca și de diletanți, totuși multe au mai rămas de spus.—Despre Udrea anume ne vorbește un zăpis publicat de d-l Hasdeu în «Cuvente den bătrâni» p. 140—147. Zăpisul e din anii 1605—1608 Iulie 28. Hatmanul Udrea e banul Udrea. După cucerirea Moldovei, Mihai Bravul pusese acolo pe banul Udrea în capul administrațiunii (Magaz. ist., IV, p. 297). Vestitul ban Udrea—zice d. Hasdeu—este unul din cei mai buni hatmani ai lui Mihai Viteazul, „hatman“ prin excelență, singurul pe care cronicile îl numesc uneori hatman, de și acest rang nu exista în Țara Românească. Banul Udrea — continuă același — nu era un simplu cap de guerillas ca Fărcaș-agă, ci un general în toată puterea cuvântului, pe care Mihai-Vodă îl întrebuița în expedițiunile cele mai grele, și mai totdeauna cu isbândă. Așa a fost bună-oară, victoria sa asupra lui Hafiz-pașa la 1598. Despre această victorie ne vorbește contimporanul său Stavrinus (cf. Papiu, Tesaur, I, p. 300). Banul Udrea a fost cântat pentru vitejiile sale nu numai de barzii români dar și de cei poloni și greci. După contimporanul Heidenstein, el ar fi fost înrudit, „propinquitate conjunctus“ cu Petru-Vodă Cercel (v. Heidenstein, p. 236), era prin urmare și cu Mihai Viteazul; dar ca ce fel de înrudire anume, aceasta nu se știe. După un alt zăpis publicat tot de d-l Hasdeu în amintita-i operă la p. 135—137, s'ar putea conchide că banul Udrea avea o soră numită Samsira, măritată după „Hrizea portarul“ și pe a căril fată, ce-i zicea Malama o ținea în căsătorie „Para postelnicul“. În fine spre a încheia cu banul Udrea, d-l Hasdeu, face următorul tablou : Banul Udrea a fost o rară ființă o natură romantică, nobilă, cavalerescă ; leu în bătaie ; credincios domnului, el nici chiar după moartea lui Mihai Vodă n'a voit să*

treacă la un alt stăpân, căci nu putea fi nici unul de seama Viteazului, ci a preferit mai bine să ese din lume într'un mod mai bărbătesc, dar și mai poetic tot-o-dată, retregându-se dânsul, cel mai mare Loer într'o biată mânăstire. Intrarea-i în mânăstire cată să se fi întâmplat pe la 1601. Călugărit, fostul ban al Craiovei, al doilea personagiu după vodă, Udrea nu înceta totuși de a se intitulă : „Индрею кзасѣрѣа карма амѣ фотѣс канѣ”, iar în subscrierea sa el punea simplu : „Индрии канѣ”. Un act înedit de la Archiva Statului însă ne dă lămuriri mult mai precise asupra sfârșitului banului Udrea, care pare a nu fi același cu Andrei baoul, după cum presupune d-l Hasdeu. Iată-l : «Scrie jupân Radul clucerul și jupân Stoica postelnicul și jupân Radul postelnicul, acastă a noastră carte, sfântei și dumnezezeștei M-ri ce se chiamă Panaghia, unde este hramul Adormirei prea cinstitei Născătoarei de Dumnezeu, ca sa-i fie aceste sate ale Udrei banul, anume : Lușșanul tot și Luuga toată și Culcații toți și de 'n Mărăcești cât va fi partea lui toată și Mărculeștii toți și Fălfoeștii toți și Racovița toată cu rumâni și cu tot venitul ce va fi într'aceste sate : Пентрѣ кз ачаѣте сате, илѣ канѣ але Ѣдрѣн кан, ир Антрачка илн кѣѣ прилѣс перечене де Емилиин вѣдѣ. Дѣч атѣнче кнѣд ач крѣт сѣ пѣир вл аѣ кѣлат кзасѣрѣин дѣ л сѣзнѣта мѣнѣстѣре вѣш пис дѣ иѣ лѣкѣат кѣм а ва лрѣсна ла мѣнѣстѣре. Шаѣ дат ачѣѣте сате вѣш пис, сѣ фѣс мѣнѣстѣрѣн шн лѣн поман л рѣѣѣе = Pentru-că aceste sate, sate sântu ale Udrei ban, iar într'acea lui s'au prins periciune de Simion vodă. Deci atunci când au vrut să piară, el, au chemat călugării de'n sfântu mânăstire mai sus scrisă dă i-au învățat cum 'l va îngrupa lu mânăstire. Și au dat aceste sate mai sus scrise, să fie mânăstirei și lui pomană în vecie». Deci l-au luat călugării de l-au dus cu mare cinste la sfânta mânăstire și l-au slujit și l-au îngrupat în mânăstire, cum a zis la moartea lui. Și-au văzut și noi — zice Radul clucerul — cartea lui Simion vodă cum au fost lasat Udrea ban aceste ce's mai sus zise sate cu a lui limbă la moartea lui, cu blestem sfântei mânăstiri, însă cu mare blăstem, așa au fost dat și Simion vovoda aceste sate mânăstirei ; așijderea ain dat și noi sfântei mânăstiri mai sus scrise, ca să-i fie aceste sate în vecie ocină și ohaba, cum au fost lăsat Udrea ban la moartea lui. Așa să-i fie dat și de noi amintrea să nu fie, preste zisa noastră» Actul e scris pe hârtie de către Gheorghe în scaunul de cetate Târgoviște la 9 Iulie 1601 ; poartă pe el trei pecetii aplicate cu inel, în față, cu emblemele : pe una, un bust ; pe alta : un cal ; pe a treia : soarele și semi-luna. (Arch. S at., M-rea Nucet. pach. 10, No. 6). Udrea banul a avut de soție pe Mușa. — Mihai vovod este nepotul Radului vovod Călugărul sau Petru vovod Paisie. Radul Călugărul (vezi notițe p. 65, 135) a avut de fii pe : Marco, Vlad și Pătrașco, iar de fiice pe : Maria, Voica și Cârșina. A fost de două ori căsătorit : în prima cu Stana în a doua cu Roxanda. Despre Stana ne grăește pomelnicul M-rei Bistrița. Iată-l : «Іѣ Петрѣ воевод а господа ѣго Стана а дѣри ѣгѣ Марѣа и Коика = Іѣ Petru vovod și doamna lui Stana și fiicele lui Maria și Voica». Doamna Roxanda apare în mai multe ctitorii ale

soțului său. Ea nu trebuie a se confunda cu cumnata ei, soția lui Raduș Vodă de la Afumați, care a luat într'a doua căsătorie pe pretendentul Basarab voevod. Dintre fii lui Petru Paisie, cel mai norocos a fost Pătrașco. El domnește din Februarie 1553 și până în 26 Decembrie 1557. Ca și tatăl său Radul Călugăru a fost de două ori căsătorit. În prima cu Voica într'a doua cu Tudora. Despre Voica ne glăsuște hrisovul lui Mateiu Basarab voevod din 21 Septembrie 1632. Iată-l: «Dat-am domnia mea această poruncă a domniei mele cinstitului boerului domniei mele jupân Ivașco vel dvornic și cu feciorii lui câți Dumnezeu îi va da, ca să-i fie lui satul Rădulești din județul Prahova cu tot hotarul și cu toți rumânii și cu tot venitul de prest și tot hotarul. Pentru-că acest sat Rădulești ce s'au scris mai sus, fost-au de moștenire mai de nainte vreme al strămoșului lui jupan Ivașco vel dvornic, apoi l-au fost dat zestre doamnei Voicăi, doamna răposatului Pătrașco voevod; iar doamna Voica l-au fost dat iarăși zestre fesei Mariei. Iar de la jupâneasa Maria au fost rămas un fecior anume Radul postelnicul Bidiviul, care au fost ținut pe jupâneasa Maria, sora lui Vintilă dvornic. Apoi copii de la Radul postelnicul Bidiviul n'au rămas. Iar după aceea, când au fost acum în zilele domniei mele, iar jupan Ivașco vel dvornic au scornit pără pentru acest sat Rădulești cu jupan Teodosie logofătul și cu frate-său Negoită postelnicul, feciorul lui Vintilă vornicul, nepoții jupânesei Mariei din Clătesti. Și așa pără de față înaintea domniei mele la divan: ca să vie moștenirea iarăși la sânge, iar Teodosie logofătul și Negoită postelnicul, ei, au scos un zapis la divan zicând, cum că au fost pus acest sat Rădulești zălog la Fiera logofătul, tatu Papei logofătul, drept 18,000 aspri și cum că l-au fost răscumpărat jupâneasa Maria de la Hera logofătul după moartea Radului postelnicul Bidiviul. Întru aceea jupan Ivașco vel dvornic, nu s'au îndurat de moștenirea lui, ci s'au învoit cu Teodosie logofătul și cu frate-său Negoită postelnicul de-au dat banii înapoi 18,000 aspri în mâna lor de înaintea domniei mele în divan și dinaintea tuturor cinstiților boerilor domniei mele. Și iar au dat acest sat și moștenire iarăși pe mâca lui, cum au fost și mai dinainte vreme, cu zapis de la mâna lor de răscumpărătoare cu toți boerii mari și mici, marturii în zapis. Pentru aceea am dat însu-mi domnia mea cinstitului boerului domniei mele pan Ivașco vel dvornic, ca să-i fie satul Rădulești, ce scriu mai sus, moșie de baștină și ohabnică feciorilor, nepoților și tuturor moștenitorilor lui, și de niminea să nu se clintească, după zisa domniei mele». Scris de Pârvu cu învățătura lui Dumitru logofătul cel mic, la Buzeu, Septembrie 21, anul 7141=1632. (Acad. Rom., doc. 97/LXXXIX; traducere vechie din 12 Septembrie 1800, făcută la școala M-rei Colțea). Despre Maria fiica doamnei Voica, ne grăște un alt hrisov mai apropiat ca timp, un hrisov al tatălui său Petrașco voevod. Iată-l: «† Eu cel întru Christos Dumnezeu, drept credinciosul și bine-cinstitorul și de Christos iubitorul și singur stăpânitorul, Iă Petrașco voevod, fiul marelui și prea bunului Ra-

dului voevod, cu mila lui Dumnezeu și cu darul lui Dumnezeu, domnind și stăpânind toată țara Ungrovlahiei. Am bine voit, domnia mea, din buna mea voință, cu inima curată și luminată a domniei mele și am dăruit domnia mea acest a tot cinstit și bine inchipuit și prea respectat, carele este mai presus de cât toate cinstitele daruri de acum, hrisovul de față al domniei mele cinstitei și din inimă ficei domniei mele jupâniței Maria și feciorilor ei câți Dumnezeu îi va dăruia, ca să-i fie ei satul Șegarcea de pe Jiu, tot cu tot hotarul și cu apa și cu pădurea și de prețutindeni. Pentru-că acest mai sus zis sat Șegarcea încă de mai dinainte vreme, de răposatul părintele domniei mele Radul voevod, a fost cumpărat de la jupânița Marga și de la jupânița Velica, pentru 60,000 aspri gata de argint. Și intru aceea, domnia lui, pentru poameana domniei sale, m'a dăruit pe domnia mea cu acest mai sus zis sat Șegarcea, și încă a miluit și pe alte neamuri ale domniei mele a fi cu domnia mea peste acest sat. Apoi, când a fost în zilele domniei mele, de buna lor voie, toate aceste rudenii ale domniei mele, au poțit de la domnia mea sa le intorc lor aspri preste părțile lor din acest sat. Și domnia mea le-am inapoiat lor acești mai sus ziși aspri toți, ca să-mi rămâie domniei mele tot satul Șegarcea moșie de mostenire și în pace și slobodă «*ѣи по том гѣдѣа ми сѣс сѣи вѣш рѣчнѣ сѣло, Шегарча, снѣце подароках ѣ подадох гдѣско ми срѣдѣчноѣ дѣирниѣ гдѣсѣа ми, жѣпаннице Маріѣи, да вѣст вѣи тѣм сѣло Шегарча кѣсѣа вѣчнѣ ѣ сѣло за дѣдѣиѣ на рѣкѣ вѣи, до кѣ кѣк. ѣи ѣ потом, пакѣи, кѣдѣа ме вѣст запрѣтна по гдѣско ми четити црѣх ѣ Тѣрсѣка-Зѣмѣлѣ ѣ вѣстал ми вѣст гѣспѣдѣа гѣдѣа ми кѣ Клашѣков-Зѣмѣлѣ, тогда шѣрѣс гѣдѣа ми, Нѣгѣоѣѣ Гѣпѣнач, ѣзѣа ми вѣст вѣт гѣспѣдѣа гѣдѣа ми марѣхѣс гѣдѣа ми асирѣи за сѣвѣро рѣз, ѣ прѣхѣстѣиѣ вѣт зѣлатѣ к, ѣ сѣкѣне вѣт зѣлатѣ н, ѣ вѣи сѣс тѣх многѣ марѣхѣс ми вѣст ѣзѣа гѣдѣа ми. Тѣж вѣт вѣрѣме вѣж ме пакѣи подарока ѣзѣа Бѣх ѣ гѣдѣнѣ ни четити црѣх сѣс вѣтѣстѣко рѣдѣтѣлѣлѣ гѣдѣа ми Клашѣков-Зѣмѣлѣ, ѣ гѣдѣко ми радѣи тѣа марѣхѣс гѣдѣа ми сѣм ѣзѣа дѣа за комѣтѣѣ ѣ сѣловѣ ѣ дѣциганѣи шѣрѣс гѣдѣко ми Нѣгѣоѣѣ Гѣпѣнач. Тѣж пакѣи гѣдѣа ми ѣ вѣи ѣмѣнѣте комѣте по дѣдох гѣдѣко ми, да сѣт срѣдѣчноѣ дѣирниѣ гѣдѣа ми жѣпаннице Маріѣи. ѣ пакѣи кѣдѣа вѣст вѣна на сѣадѣсѣ (срѣдѣчноѣ дѣирниѣ гѣдѣа ми жѣпаннице Маріѣи) подарока вѣст вѣт сѣвоѣи докѣролѣкѣ сѣс половѣнѣсѣ вѣт сѣло вѣт Мѣхѣраци по срѣдѣчноѣ дѣирниѣ гѣдѣа ми по жѣпаннице Маріѣи сѣс половѣнѣсѣ вѣт тѣм вѣш рѣчнѣ сѣло вѣт Мѣхѣраци. ѣстѣл гѣдѣко ми радѣи тѣн дар снѣце помѣловѣа сѣм гѣдѣко ми по шѣрѣ гѣдѣа ми по жѣпаннице Стѣнка сѣс рѣсѣ, ѣ асирѣи гѣтѣн =*

Iar după aceea domnia mea cu acest sat ce s'au zis mai sus, Șegarcea, așa am dăruit și l-am dat domnia mea din inimă ficei domniei mele, jupâniței Mariei, să-i fie ei acest sat, Șegarcea toată moșie și sat de moștenire la mâna ei, până în veac. Și după aceea, iarăși, când m'a oprit pe domnia mea instituit Împărat în Țara-Turcească și mi-a rămas doamna domniei mele în Țara-Românească, atunci cumnatul domniei mele, Neagoe Spânacii, luutu-mi-au de la doamna domniei mele anul domniei mele aspri de argint 60,000, și inele de aur, 20; și postavuri de aur opt (bucdți) și încă

cu acestea multă marfă mi-a luat domniei mele. Dar din vremea în care iarăși mă dăruii Domnul Dumnezeu și domnul nostru cinstitul Împărat cu laștina părintelui domniei mele Țara-Românească, apoi domnia mea pentru acel avut, am luat domnia mea partea de bucate și satele și țiganii, cumnatului domniei mele Neagoe Spânacii. Deci iarăși domnia mea mai sus numitele bucate le-am dat domnia mea, să fie din inimă ficei domniei mele jupâniței Mariei. Și iarăși, când a fost la nunta (din inimă ficei domniei mele jupâniței Mariei). au dăruit-o de a ei bună voie cu jumătate din satul Mărași pe prea iubită ficed a domniei mele pe jupanița Maria cu jumătate din acest sat Mărași ce s'au zis mai sus. Intru aceea domnia mea pentru acel dar, am dăruit domnia mea pe cumnata domniei mele, pe jupanița Stanca cu 15,000 aspri gata». Drept aceea am dat și domnia mea din inimă ficei domniei mele, jupâniței Mariei, ca să-i fie ei aceste mai sus zise sate și țigani drept moșii ohabnice ei și nepoților ei și strănepoților ei. Și de către nimeni neclintite, după zisa domniei mele». Hrisovul e pe pergament, este scris de Stoica în cetatea Târgoviște, în 15 Septembrie 1555 (Arch. Stat., Mitropolia din București, pach. 4 No. 2). A doua soție a lui Petrașcu vovod a fost Tudora. Că a fost soție legitimă, azi nu se mai poate pune de nimeni la îndoială. Actele fiului său Mihai Bravul și ale urmașilor lui vorbesc prea cu pietate de doamna Tudora, ceea ce n'ar fi făcut-o fiind doamnă nelegiuită. Pe lângă acestea, Tudora însă-și poartă în pecetia de pe inelu-i titlul de doamnă «*рокожа*» și semne luate din herbul țării (v. N. Iorga, Convorbiri Literare pe 1902, p. 150). Spre mai bună încredințare citez un act de la fiul său. Iată-l: «Intru Christos Dumnezeu, bine-credinciosul și bine-cinstitorul și de Christos iubitorul și singur stăpânitul Iș Mihail vovod și domn, fiul marelui și bunului Petrașco vovod; cu mila lui Dumnezeu și Dumnezeiască dăruire, o-blăduind și stăpânind toată țara Ungrovlahiei, încă și al părților de peste munte Amlașului și Făgărașului ducă fiind. Bine am voit domnia mea cu însă-și buna voință, cu curată și luminată inimă a domniei mele, și am dăruit domnia mea această a tot cinstită și bine închipuită și mai prețioasă de cât toate stimatele daruri cele de acum. «Сіе повѣліиє гсдѣ мн, чстною ѿ срдічноѣ прѣвзялюблѣна мѣтн гсдѣ мн, гсжа Теѡдора, ѿкож да мѣ ест сѣла на нѣ Стѣдіна Мѣстѣкѣя кѣсаѣ сѣ кѣсом хотѣром ѿ Стѣдіна Бѣрѣслав кѣсаѣ сѣ кѣсом хотѣром, ѿ Крѣшковѣ кѣ сѣ кѣсом хотѣром, ѿ Фрѣннетѣ ѡт полю кѣ сѣ кѣсом хотѣром, ѿ Стѣдницѣ Хѣліеюк кѣсаѣ сѣ кѣсом хотѣром ѡт полю ѿ ѡт шѣм ѿ ѡт вод ѿ ѡт по кѣсѣ хотѣрѣх. За неж дадох ѿ дароваѣ гсдѣ мн сѣ сіе вѣш писанн сѣла почтѣніѣ ѿ срдіною прѣвзялюблѣна мѣтн гсдѣ мн гсжа Теѡдора, ѿкож да дрѣжет ѿ да нѣ ѡбладет гсдѣ вѣ кѣ жнѣотѣ вѣ блѣнко вѣрѣчнт Бѣ, ѿ кѣ крѣме конѣчноѣ скрѣч на прѣставлѣніє гсдѣ сѣ, да ест вѣш рѣчна сѣла на Мѣрѣла дѣпрѣд гсдѣ мн, ѡвѣн да ест кѣ ѡхаб сіе вѣш писанѣ сѣла. Снѣс сѣм да ѿ подѣрѣка гсдѣ мн прѣвзялюблѣною ѿ срдічноѣ мѣтн гсдѣ мн, да нѣ сѣла покѣпнѣх гсдѣ мн

КЪДА СКАИ БНА БАН КРАЛЕСКИ. БИРЕЖ ОЎТИРКАНХ Ў ЗАВЕЧЕТАЛОНАХ СИС ДОБРО ПОЧ-
 ТЪНИКЪ ДАРОВАНИЕ ГЕДВА АН СХ ВЕЛИКИМЪ КЛЕТВАМЪН Ў СХ СТРАШНИМЪ ЗАПРЪКЪБИМЪН =
această poruncă a domniei mele, cinstitei și din inima prea iubitei maicei
domniei mele, doamnei Teodora, ca să-i fie satele anume Studina Men-
teacdi toată cu tot hotarul, și Studinița Barbului toată cu tot hotarul, și
Crușorul tot cu tot hotarul, și Frăsinetul din câmp tot cu tot hotarul, și
Studinița lui Hamei toată cu tot hotarul din câmp, din pădure, din apă
și de preste tot hotarul. Pentru-că am dat și dăruit domnia mea cu aceste
mai sus scrise sate pe cinstită și din inimă prea iubită maica a domniei
mele doamna Teodora, ca să le fie și să le obladuiască domniul ei în viața
sa câtă îi va da Dumnezeu, iar în vremea săvârșirei, adică, la moartea
domniei sale, să fie cele de mai sus zise sate ale Marulei fiicei domniei
mele, ei să fie întru statornicie aceste de mai sus scrise sate. A, a am dat
și am dăruit domnia mea pe prea iubită și din inimă maică domniei mele;
însă aceste sate le-am cumpărat domnia mea când am fost ban Craiores-
nesc. Încă am îndrit și am pecelluit această bine stimată dăruire a dom-
niei mele cu mari blesteme și infricoșate jurăminte». Hrisovul e scris pe
pergament, de Dan Buzescul din Zorești, e scris în cetatea Târgovistei,
luna Septembrie 27, anul 7106=1597. (Arch. Stat., M-rea Cozia, pach. 24,
No. 3; Păpiu, Tesaŕ de monumente istorice I, p. 389). — Că ar fi soră
cu Iane banul — după cum s'a afirmat de unii — iarăși nu se adevăreste
prin nici o carte ori hrisov intern sau extern. Din parte-mi nu văd o
înrudire în linie directă cu Iane banul, ci mai curând în linie laterală,
sau mai probabil o înrățire între domn și boierul Iane. Căci acest sens
socot că-l poartă hrisovul Radului voevod din 24 Mai 1603, carele gă-
suește: «că Mihai voevod în domnia sa, s'au făcut neam jupânului I n
banul, cât au stătur domn Țării-Românești» (cf. N. Iorga, Studii și D-
cumente, V, p. 292). Acum, din ce familie și a cui fiică să fi fost doamna
Tudora, n'am custoința, n'o pot spune. Bănuesc că-i fiica lui Tud sie
banul cel bătrân. Despre Iane banul se știe că a ocupat funcții însemnat
atât în Țara-Românească cât și în Moldova. La Constantinopol era de
asemenea mare și țarc, cuvântul lui avea trecere la vizir și la Sulta.
Pe unele zapise ce ne-au rămas de la el citim pecetia cu legendă ur-
mătoare: «Ioan vistierul Moldovlahiei» (Dr. Ioa Sîrbu, Mihai-Vodă Vi-
teazul, p. 51). Iane și-au dat obștescul sfârșit în țara Moldovei și a f st
îngropat în biserică sfântului Nicolae din Suceava (vezi notițe p 27
Din posteritatea lui n'a rămas de cât un fecior cu numele Apostol ca
s'a turcit sub numele de Curt Salam Ceauș. De la el ni s'a păstrat o sin-
gură carte din Decembrie 1631 pe care o dau aci mai jos. Lat-o: «Adecă
eu Apostol, feciorul lui Ianiu banul (ИІНІО БАНСА) cel bătrân, ce m f st
de'n hotez pre nume creștinescu Apostol, iar acum mă cheamă pre n ne
turcescu Curt Salam Ceauș. Scris-am și mărturirescu cu acesta al meu
zapis, să fie de mare credință la mâna părintelui Ianasie egumen de
la sfânta Troiță de'n București ce iaste închinată metoh la Sfânta-G ra

la Lavra cea mare de la Ivera, ca să fie sfintei mănăstiri Sfânta Troiță jumătate de'n țigăniea tată-ni-mieu Iane banul de aicea de'n Țara-Românească de cându au fost ban mare la zilele Mihnei voevod. Inșă să se știe țigani anume (urmează numele lor) și alți țigani căți se vor mai afla de'n țigănia tatăni-mieu lu Iane banul, tot jumătate, să fie ai mănăstirii Sfânta Troiță, iar altă jumătate de țigănie, să fie la Sfeti Gheorghie. Pentru-că acești țigani fost-au ai tatăni-mieu lui Ianiu banul de moșie încă mai de nainte vream, iar după aceea cându au fost acum în zilele lui Leon voevod, feciorul lu Ștefan voevod, iar eu am venit cu domnia lui aicea în țeară și mi-am căutat țigănia a tatăni-mieu Iane banul, și i-am aflat răsipiți pre'n țigănieiale boiarilor de am eșit la divan ca să-mi iau țigani, iar divanul și judecata m'au ajunsu, cum să n'aibu treabă cu țigănia tatăni-mieu ai ținere, pentru-că ce am eșit de'n lege ațară. Într'aceia eu n'am putut lăsa cum să fie tată-mieu fără pomeană de'n moșiile lui ce au câștigat aicea în țeară. Și alți feciori n'au mai avut de trupul lui, ce am cugetat pentru pomeana de am dat de'n țigănia tatăni-mieu Ianiu banul, pentru sufletul lui jumătate de țigani la sfânta mănăstire, hram Sfânta Troiță, iar altă jumătate de țigănie o am dat la sfânta mănăstire hram Sfeti Gheorghie ca să fie lui poamenă în vecie, iar sfintelor mănăstiri moșie. Și scriși țigani toți anume în zapise și în cărți, ca să se știe mănăstirile cari țigani va ținea, pentru-că mie nu mi s'au căzut să țin țigăniea tatăni-mieu s'au ai vinde fiindu eu eșit într'altă lege și să țin moșii aicea în țeară, ce am dat moșia tatăni-mieu, să fie de pomeană pentru sufletul părinților miei, iar alte rude ale mele ori-cine va fi, niminilea treabă să n'aibă cu țigănia tatăni-mieu lui Iane banul. Și i-am închinat eu la Sfânta Troiță și la Sfântu Gheorghie, să le fie tot în doao. Actul e scris pe Hârtie, semnul ei : un crin în cerc. (Arch. Stat., M-rea Radul Vodă, pach. 39, doc. 11). Petrașeu voevod a murit în anul 1557, Decembrie 26 și a fost înmormântat la M-rea Dealului. Inscricția de pe lespeada criptei sale glăsu-este : «† Прѣстани се ѡже въ Ха Ба крѣномѣ Іуѡаннѣ Петрашко коєвода ѡ господнѣхъ всенъ земли Ѥгровлахнскоє, снѣ Іѡ Радѡль коєвода, ѡ сѡмрѣ мѣца Декѣмѣре къ днѣ, въ лѣтѣ 7066 = A răposat întru Christos Dumnezeu credinciosul Ioan Petrașco voevod și domn a toată Țara-Ungrovlahiei, fiul lui Iō Radul voevod, și a murit în luna lui Decembrie a 26-a zi, în anul 7066 = 1557». Petrașcu voevod a avut de urmași pe : Maria, Mihai voevod, Petru Cercel, Petrașcu și pe Vintilă voevod. Domnița Maria a luat de soț pe Dragomir vistierul (N. Iorga, în Convorbiri, 1902, p. 140). Maria a avut după cum am văzut din documentul de mai sus pe Radul postelnicul Bidiviul. Postelnicul Radul se întimpină sub Alexandru voevod la 1569 ca stăpân al moșiei Drăgoești, pe care împreună cu mătușă-sa Neacșa logofeteasa o vină lui Dobromir, banul Craiovensc. Neacșa era văduva logofătului Radul din Drăgoești, tăiat de Alexandru în cel dintăiu an al cărmuirii lui. Și vistierul Dragomir și Maria erau morți

la 1569 (Idem Iorga, în Convorbiri, p. 141). Despre Dobromir banul am vorbit la p. 279. El are de frate pe Gherghie logofătul din Râmnic (cf. Ionescu Gion, Sima Stolniceasa, p. 23). Gherghie are de urmași pe : Sima Stolniceasa, Stanciu', Chirca comisul, Tudosie spătarul și pe Oprea. Chirca comisul are de soție pe Neacșa. Ea are de soră pe Maria. Neacșa și Maria sunt surorile lui Șerban banul Craiovenesc (Acad. Rom., doc. 58/XL). Dar într'un zapis de vânzare din 15 Aprilie 1638, aflăm pe Chirca în calitate de paharnic ; să fie oare un altul ? Iată ce zice : «Și le-am vândut — e vorba de niște sate — de a mea bună voe fără nici o silă, pentru-că au fost ale surori-mea Simei Stolniceasăi, date de mătuși-mea jupâneasa Tomai băneasa, și le-am vândut drept ughi 180 și două rânduri de haine de postav (Arch. Stat., M-rea Râmnic, pach. 102, No. 52). Banul Dobromir are de nepoți pe : Dragomir marele ban și pe Dumitru Filișanul marele sluger (cf. Al. Ștefulescu, Gorjul istoric și pitoresc, p. 59). Atât banul Dobromir cât și fiul său Mihailă postelnicul au murit — ne spun mai multe documente — de moarte cumplită, ucși de Petru Cercel. O carte a lui Mihnea voevod din 18 Noembrie 1586, ne păstrează următoarele știri despre banul Dobromir. Anume : Mihnea voevod întărind niște stăpâniri hoerilor sei Calotă slugerul și lui Gherghie logofătul — de sigur, frații lui Dobromir banul — spune : «*Să le fie lor moșiile oamenilor cari au prădat pe cinstitul dregător al domniei sale, pe jupânul Dobromir, ce au fost mare ban, în munți, atunci, când m'a chemat cinstitul Împărat pe domnia mea la cinstita Poartă și a trimes pe Petru voevod domn în Țara-Românească, să le fie satele anume : Polcovragii, Cernădia, Săcelul, Crasna, Bălești, Baia, Pocivaliște, Hrișești, Novacii, Cărbunestii și Ciocadia ; iar din județul Vâlcea, să le fie : Râmnestii, Vaideliei, Râcea, Negrenii, Fometești, Zvânjeii, Mărița, Gotca, Racovița, Otiești, Săltioarele, Matiești și Sârbești. Dar moșiile ce au fost atunci în jaf. Pentru-că răposatul dregător al domniei mele jupânul Dobromir ce a fost mare ban, a voit să treacă în Țara-Ungurească peste munți, iar acești mai sus ziși oameni dintr'aceste mai sus scrise sate, ei, au prădat pe jupânul Dobromir fostul mare ban și i-au luat hainele cele bune și sculiștea de aur și de argint și mărgăritare și aspri în valoare de 7 poveri (ушо за з токар). Însă sculiștea lui și a jupânesei sale Vilaia. Întru aceea jupan Dobromir fostul mare ban, de vreme ce a văzut că peste munți nu poate să treacă de acei oameni făcători de rele, el, și-a plecat capul și a venit înaintea lui Petru voevod. Și întru aceea Petru voevod s'a milostivit și i-a iertat copul lui și l-a miluit cu toate bucatele lui, iar jupan Dobromir fostul mare ban s'a jdluit lui Petru voevod cum l-au fost prădat acești mai sus ziși oameni în munți». Judecând p:icina, Petru voevod, îi găsește vinovați și-i condamnă a-i plăti paguba. Neputând-o plăti, se supun de a lor bună voie cu moșiile lor și se închină de vecini lui Dobromir banul și soției lui Vilaei. Dar cu venirea la domnie a lui Mihnea voevod pentru a doua oară, ei ridică pără și vor să scape de vecinie.*

Calotă slugerul și Gherghe logofătul știu să-și apere cauza. Domnul auzind de pășaniile banului Dobromir îi afla vinovați, ba chiar demni de a fi spânzurați înaintea caselor lor. Hotărăște apoi că ei să plătească acel avut. Ne putând plăti ei se închină din nou a le fi vecini pe vecie. Această prețioasă carte e scrisă pe hârtie de Neaniul logofătul în cetatea București. Printre martori figurează «*Мъ жданъ Мнѣ вѣлани постланникъ și jupan Iane marele postelnic*». Arch. Stat., M-rea Polovragii, pach. 16, No. 1).—**Mintiiă voevod** a luat domnia prin Mai 1574 și a domnit numai patru zile. Fratele său **Pătrașeu voevod** n'a domnit. **Petru Cereel** a fost ceva mai norocos ca cel dintâiu. El domnește din Iulie 1583 și până în Aprilie 1585. Ca domn evlavios încă dela începutul domniei lui a purtat de grije celor sfinte și a zidit «*Biserica Domnească*» din Târgoviste (Hurmuzaki, XI, p. 192). În 5 Septembrie 1584, el s'a căsătorit. La această dată. Brașovenii au trimis pe Elias Conradt «*la nunta lui Petru-Vodă*», și au dăruit cu acest prilej domnului vecin o cupa în preț de peste 45 de florini (Hurmuzaki XI, p. 828). Pe cine a luat Petru voevod pentru moment n'o pot spune. Petru Cereel are de urmași pe: Marco, Dumitrașco și pe Ștefan, toți trei vântură—țara, iar cel dintâiu un viteaz (N. Iorga, în Conv. Lit. 1902, p. 148, nota 1). Petru Cereel a murit în Martie 1590 înecat în mare.—**Mihai Bravul** (Septembrie 1593—19 August 1601). E fiul legitim a lui Petrașcu voevod și al Tudorei. Isi începe cariera sa ca mic ban de Mehedinți și merge treptat până ce ajunge mare ban al Craiovei. Știe să-și atragă din timp iubirea poporului ce în curând avea să-l deștepte din amorțirea în care căzuse și să-l conducă la glorie și mărire. Prin Septembrie 1593, Mihai luă domnia țării prin bani dați din gros și prin sprijinul rudei sale Iane banul. Darnic și temător de Dumnezeu era Mihai, îngrijind de cei slabi, cruțând pe boeri, inimă deschisă și lipsită de răutate, frumos la trup, de statura înaltă și negricios la față, plăcut la vorba, care-i curgea ca isvorul; iată icoana lui Mihai. (cf. Dr. Ion Sirbu, Istoria lui Mihai-Vodă Viteazul, p. 63). Citind istoria popoarelor, vedem că toți eroii sunt îmbrobodiți în legende cari de cari mai frumoase în felul lor. Așa Cyrus, Alexandru Macedon, așa și eroul nostru, neasemuit! Mihai, nu putea trece fără vălul unei legende. Și-i frumoasă legenda lui Mihai, frumoasă ca și-o dulce povestire de prin codrii locuiți de zâne consinziene. Mihai se înalță din popor, e un soare resare din pulbere de aur, din poporul pe care l-a iubit cu atâta foc și l-a încins cu nimbul nemuririi. E fiul unei frumuseți rare — spune legenda — din cetatea Flotelor, care căzând în ispită cu un gelep l-a căpătat în dar, iar el Mihai drept moștenire de la aceasta a căpătat o sută de galbeni și un inel. Când va crește mare — zis-a gelepul la plecarea-i — să în acest semn și să vină pe urmă-mi, căci eu îi voiu da putere, eu îi voiu da mărire. Și așa a fost. — Mihai voevod s'a născut în cursul anului 1557. La 1601 — urmând inscripției din jurul potretului lui, făcut de *Sadeler* — era de 43 de ani. Mihai a fost de două

ori căsătorit, cred: în prima cu frumoasa Tudora din Târgșor, iar în a doua cu Stanca. Despre Tudora se zice că n'ar fi fost soție legitimă a lui Mihai. Se zice fără însă a se dovedi. Din parte-mi nu mă îndoiesc și socot că Tudora i-a fost soție bună, dar că Mihai s'a desfăcut de ea mai târziu. Și-mi reazimi credința mea pe frumosul obicei păstrat la noi din moși strămoși: «că văduvlul să ia pe văduvă» Ori când Mihai voevod ea de soție pe Stanca văduva, nu face alta de cât urmează acestu-i obicei, cu un cuvânt el Mihai ea pe văduva Stanca fiind-că și el era văduv. Alt-fel mă tem că n'ar fi făcut-o el mai ales ca fiu de domn. Un alt sprijin e și faptul că Mihai voevod recunoaște în mod formal din actul citat mai sus de sica a sa pe Marula, fata Tudorei, și-i lasă ca mostenire mai multe sate, ceia-ce iarăși n'ar fi făcut-o, dacă ea îi era fiică din flori. — Cu Stanca s'a căsătorit la 1583, căci primul lor copil Nicolae, avea la 1597 după Walthar 13 ani. Stanca trebuie să se fi născut cam pe la 1560. Primul ei bărbat a fost Dumitru banul (N. Iorga Ist. lui Mihai în Conv. Lit. 1902, p. 250—1; Ion Sîrbu Mihai-Vodă Viteazul, p. 63). Despre însoțirea lui Mihai voevod cu Stanca ne vorbește cartea lui Mihnea voevod din 29 Noembrie 1588. lat-o: «Дă domnia mea această poruncă a domniei mele, boerului domniei mele, jupânului Mihai banul și jupânesei lui Stanca și cu ai lor feciori căți Dumnezeu le va da, ca să le fie moșie în Plăviceni (se arată ce părți anume și de unde). Apoi mai departe: Și iarăși să fie boerului domniei mele, jupânului Mihai și jupâniței lui Stanca niște țigani anume (urmează numele lor). «Понѣж снѣ ѿцигани бѣв сѣт за дѣдѣнѣ жѣпанницѣк ѣмѣ Станкѣк ѣ братом снѣ Драгомѣр пост. Таж нѣ вѣст бѣл продад брат ѣн, Драгомѣр пост, нѣкобѣм людемѣ без знанѣ ѣн, ѣ без знанѣ мѣтрѣм ѣн, жѣпанницѣк Нѣкшѣк. Ѣ рѣ том, жѣпанницѣ Станкѣ, сздѣчна се ѣн терѣ вѣст вѣстал и додѣ. Ѣ колѣкринѣ гѣдка мѣ Мнѣхѣю бан, ѡн, вѣст вѣзѣмѣл бѣтѣ ѣмѣ жѣпанницѣ. Н ѣ тѣм, Мнѣхѣю бан, ѡн, вѣст дошѣл прѣд гѣдка мѣ ѣ сказа вѣст гѣдко мѣ, како вѣст бѣл продад шѣрѣ снѣ, Драгомѣр пост, братѣ жѣпанницѣк ѣмѣ Станкѣк, тѣх ѿцигани без знанѣ ѣн ѣ без знанѣ мѣтрѣм ѣн. Таж гѣдко мѣ гѣбѣдѣх ѣ сѣдѣх по правдѣ ѣ по закон ѣ сѣк вѣсѣмѣн чѣстѣтѣмѣн правѣтѣлѣ гѣдка мѣ, н истѣнствѣкѣх гѣдко мѣ вѣамѣ добрѣ, ѣрѣ вѣст бѣл продад Драгомѣр пост, тѣх цѣган без знанѣ сѣстром снѣ жѣпанницѣк Станкѣк, жѣпанницѣ Мнѣхѣюѣ бан, ѣ беззнанѣ мѣтрѣ снѣ жѣпанницѣ Нѣкшѣ. Ѣ дѣдох гѣдко мѣ колѣкринѣк гѣдка мѣ, Мнѣхѣю бан, ѣкож да вѣст воамѣ платѣтѣ н нѣскѣпѣкатѣ вѣш рѣчѣн ѿцигани вѣрѣ гдѣ нѣх ѣхѣкѣт ѣйтѣ. = Pentru-că acești țigani au fost de moștenire ai jupâniței Stanca și ai fratelui său Dragomir postelnicul. Dar i-a fost dăruit fratele ei, Dragomir postelnicul, unori oameni fără de știrea ei, și fără de știrea mamei ei, jupâniței Neacșăi. Iar după aceea, jupânița Stanca, s'a întâmplat de a rămăs văduvl, iar boerul domniei mele Mihai banul, el, a luat-o ca să-i fie lui jupâneasă. Și întru aceea, Mihai banul, el, a venit înaintea domniei mele și a spus domniei mele, că a vândut cumnatul său, Dragomir postelnicul, fratele jupâniței lui Stancăi, acești țigani

gani fără de știrea ei și fără de știrea maicei ei. Deci domnia mea am căutat și am judecat după dreptate și după lege și cu toți cinstiții dregători ai domniei mele, și am adevărit domnia mea foarte bine, că a fost vândut Dragomir postelnicul acești țigani, fără știrea surorii sale jupânei Stancăi, jupânei lui Mihai banul, și fără știrea mamei sale jupânei Neacșa. Și am dat domnia mea boerului domniei mele, lui Mihai banul, ca să fie volnic a plăți și răscumpăra acești mai sus ziși țigani ori pe unde iar afla. Cartea e pe pergament, e scrisă de Badca gramăticul în scaunala cetate București. (Arch. Stat., Episcopia Râmnic, pach. 87, No. 1; Gr. G. Tocilescu, Doamna Stanca, p. 23). Iar un act de la Mihai voevod din 30 Iulie 1597, întregeste știrile despre doamna Stanca, ast-fel: «Iată să se știe că am dat domnia mea Stancăi — zice Mihai voevod — doamna domniei mele, satul anume Pirea și cu tot hotarul. Pentru-că acest sat fost-au de moștenire al jupânului Danciului dvornicul și al jupânei lui Stanca. După aceea, când s'au întâmplat moarte Danciului dvornicul în Țara-Ungurească, iar pre alt pre nimenea n'au avut la moarte Danciul dvornicul, ca să-l caute și nici de cheltuială n'au avut, ca să-i fie de îngropare la moartea lui. Atuncea doamna Stanca au făcut milă de-au căutat pe Danciul vornicul la moartea lui și după moarte l-au îngropat la biserică în Belgrad, și multă cheltuială au chelluit la moartea lui aspri 20,000. Iar după aceea jupâneasa Stanca dvorniceasa a Danciului dvornicul, pentru acel bine ce au făcut doamna Stanca de-au căutat pe Danciul dvornicul la moartea lui până l-au îngropat la o biserică în Belgrad. Și pentru cheltuiala doamnei Stancăi, i-au dat doamnei Stancăi, ce s'au zis mai sus acest sat Pirea ce s'au zis mai sus, ca să-i fie ei moștenire. Doamna miluește apoi cu acest sat pe Oprea postelnicul, pentru slujba lui credincioasă în țări străine» (Arch. Stat., Ep. Râm., pach. 104, No. 1). Oasele lui Danciul vornicul zac astăzi la M-rea Arnota; ele au fost aduse în țară la 1646 de fiul său Matei Basarab voevod. Inscricția de pe lespeda criptei sale e publicată de d-l Gr. G. Tocilescu, în «Doamna Stanca» p. 58. Data morții lui Danciul de pe piatră, este greșită. El trebuie să fi murit la Belgrad în 1595. Numai la această dată se afla adepotită doamna Stanca în cetatea Belgradului. Apoi însă și documentul de mai sus din 30 Iulie 1597, nu ne lăsa a greși. Danciul vornicul are de fi pe: David, Barbu, Matei (vodă Basarab) și o fiica Calea. Stanca, soția lui Danciul vornicul, a luat în urmă pe Calotă banul. Danciu avea de frate pe Radul (cf. N Iorga, Studii și Documente, V, p. 639—40). — Din actul lui Mihnea voevod din 29 Noembrie 1588, am văzut că doamna Stanca e fiica jupânei Neacșa? Dar rămâne întrebarea, a cui fiică și a cui soție este jupâneasa Neacșa. Pentru moment nu-o pot spune. D-l Gr. G. Tocilescu în «Doamna Stanca» p. 20—22, socoate că-i fiica lui Iane vistișterul (?) Ionescu Gion în «Sima Stolniceasa», p. 13, incheie că mama doamnei Stanca e din neamul Drăgoștilor, e soția lui Radul logofătul

din Drăgoești, tăiat de Alexandru voevod Mircea la 1568. Ar putea să fie. Într'un hrisov particular din 20 Iunie 1572 ni se vorbește iarăși despre jupâneasa Neacșa. Despre un dar de țigani dat lui Coresi logofătul de jupâneasa Neacșa logofeteasa Radului logofătul din Drăgoești, pentru sufletul jupânului ei Radul logofătul, pentru al ei și pentru sufletul fiului lor Tudor postelnicul. Trebuiește a adăoga aci că Neacșa a mai avut o sifică anume Mara ale căreia oseminte zac la M-rea Govora. Jupâneasa Neacșa mama doamnei Stanca, fie din neamul Drăgoeștilor, fie dintr'alt neam — căci nu putem spune hotărât obârșia ei — s'a călugărit către sfârșitul vieței sale și a purtat în călugărie numele de «Maria Călugărița». Maria Călugărița este mătușa Ivanei, soția lui Dragomir, logofătul lui Petru Șchiopul, fiica jupănesei Anca, stăpâna moșiei Degerații (Arch. Stat., Condica Buzeului No. 1, pag. 532). Dar despre călugărița Maria ne vorbește mai pe larg cartea lui Radul voevod din 28 Decembrie 1603. Iat-o : «† Cu mila lui Dumnezeu lă Radul voevod și doinn a toată țara Ungrovlahiei, nepotul marelui și prea bunului răposatului lă Basarab voevod. Dă domnia mea această poruncă a domniei mele, jupănesei Calei, ca să-i fie satul Pirea din județul Mchedinți, fiind-că a fost acest sat al jupănesei Calei, al ei de moștenire de la Danciul, fostul mare dvornic, părintele jupănesei Calei. Apoi jupan Danciului i s'a întâmplat moarte în Țara-Ungurească, și a avut mare nevoe în țara străină de sărăcie, și n'a avut cu ce să se pomenească la moartea lui. Iar doamna Stanca, ea, s'a întâmplat acolo și n'a vrut să lase pe acest boer mai sus zis fără slujbă și fără pomenire la moartea lui, ci a dat și a cheltuit 8,000 aspri gata. La urmă doamna Stanca, ea, se înțelese cu jupâneasa Calea și își ceru banii. Dar jupâneasa Calea, ea, bani n'a avut să se plătească, ci a lăsat acest sat zalog la doamna Stanca. Și-l ținu multă vreme, până când să vie în țară, până în zilele domniei mele, la Episcopia Râmnicului, și trimise doamna după acei bani. Apoi jupâneasa Calea, când a văzut scrisoarea doamnei, într'acel ceas, ea trimese banii toți de olac. Dar când ajunseră cu banii, doamna Stanca se afla moartă de ciumă. Iar Balesa spătarul, el, ia luat banii și i-a cheltuit la moartea doamnei Stancai, la inmormântarea ei. Și s'a răscumpărat acest mai sus numit sat Pirea cu 8,000 aspri gata. «*и на пред ѿцѣ епископѣ Фрема Ръчмевскнѣ, вистир Радуга ден Чептѣров, им Панают дела Сѣнокъ, ѿ Борчюла, и Пнзш комне, ѿ поп Стан каньир, ѿ шт напред вхс сѣбор шт ста Епискописѣ, ѿ шт на пред мноз варошани люді добри, ѿ шт на пред мти гсиджа Станкн. ѿнѣм «Мариѣ Кълѣгърица», ѿ на пред гсиджа Флорнка И да кнги свѣдѣла вхсн вниш речнѣ люді, како сѣт даан жѣпанца Калѣ вхсн аспри 8 рѣк Балеа спат, ѿнепса гсиджа Станкѣ, ѿ кватола ест вхсн аспри на погрканіе мѣ=*» *înaintea părintelui Episcop Efrem de la Râmnic, vistiерului Radul din Cepturoe, și Panaiot de la Ocne, și a Borcioiului, și lanți comisului, și popei Stan clisiarul, și înaintea a tot soborul din sfânta Episcopie, și înaintea multori orășeni, oameii buni, și înaintea maicei doamnei Stanci, anume «Maria Călugă-*

rița», și înaintea domniței Floricdi. Și să fie martori toți cei mai sus numiți oameni, că a dat jupâneasa Calea toți banii în mâna lui Balea spătarul, nepotul doamnei Stancdi, și a cheltuit toți banii la îngroparea ei». De aceea am dat și domnia mea acest mai sus numit sat, anume Pirea, jupân Stanciului postelnic și jupânesei Calei, ca să le fie moșie de moștenire și ohabnic lor și filcr lor, nepoților și strănepoților. Și de nimenea neclintiți, după porunca doamnei mele». Actul e scris pe pergament de Ivan logofătul în scaunala cetate Târgoviștea (Arch. Stat. Schitul Dintr'un Lemn, pach. 18, No. 2; vezi și rezumatul de N. Iorga, în *Studii și Documente* V, p.p. 639—40). Cum vedem din actul de mai sus doamna Stanca a murit de moarte năpraznică, de ciumă. Soțul său Mihai Viteazul murise mai înainte de moarte grozavă, ucis mișelește în zorii zilei de 19 August 1601. Trupul său zace pe câmpia Turdei, iar capul său la M-rea Dealului. Doamna Stanca a fost îngropată la Episcopia Râmnicului; acolo zac osemintele sale (Arch. Stat., Episcopia Râmnicului, pach. 87, No. 4). Mihai Viteazul cu doamna Stanca au avut pe Nicolae-Petrașcu și pe Florica. Când Mihai domnea peste țara Ardealului și purta titlul da Craiu, fiul său Petrașcu cărmuia Țara-Românească. «Михаил воевода, Краиш Прутаскои земли = Mihail voevod, craiul Țării Ardealului». Așa e numit mai în toate actele fiului său. (Arch. Stat., M-rea Radu-Vodă, pach. 4, No. 8). Nicolae Petrașcu a luat de soție pe Ancuța, fiica lui Radu-Vodă Șerban. Ancuța avea de soră pe Elena măritată după Constantin Cantacuzino (v. Ilie Nicolescu, în *Noua Revistă Română* din 1 Noembrie 1901). Petrașcu și Ancuța au avut pe Iinca, măritată după Istratie Leurdeanu. «Ieu Iinca, fata alu Petrasco Vodă» iscălește în frumoase slove latinești un zapis din 24 Iulie 1641 (Arch. Stat., M-rea Sfinții Apostoli, pach. 3, No. 1). Iar în altul la 3 Martie 1651: «Ieu Iinca, fata lu Pâtrsko Vodă mărturisăsk și ku stire nostră ieste aeasta tokmală». Pecetia cu inel ce aplică pe acest zapis, poartă următoarea inscripțiune: «† МЛТЮ БЖЮ ІУ РАДШ ВОЕВОДА», iar pe câmp o aquilă cruciată cu aripile desfășurate (Arch., Stat., M-rea Brâncoveni, pach. 18, No. 16). Sora lui Petrașcu Voevod, domnița Florica a luat de soț în 1603 pe Preda postelnicul din Greci, zis și Floricoiul, fiul lui Popa logofătul de la Greci și nepot lui Mitrea vornicul (cf. G. Tocilescu, *Doamna Stanca*, p. 54; Papiu, *Tesaur*, I. p. 389). Despre Mitrea vornicul vezi notițele p. 281—285. Jupâneasa lui este ziditoarea bisericei Hotăranilor din Romanța. Vorniceasa a fost robită de Turci la vreme de bătrânețe (Gion, o. c. p. 11). Mitrea vornicul are de frate și pe Drăgușin banul. (Arch. Stat. M-rea Bistrița, pach. 19, No. 4). Atât Mitrea Vornicul cât și soția sa Neaga, sunt nepoții lui Ivăniș vornicul și ai soției lui Stanca. Stanca și Ivăniș vornicul sunt bunicii Neagăi și ai lui Mitrea vornicul. Stanca și Ivăniș vornicul sunt ctitorii schitului Tisău. (Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 47, No. 6). Despre Marula, fiica lui Mihai Viteazul cu frumoasa Tudora din Târgșor, culeg următoarea știre din-

tr'un postscriptum al cărții lui Gavril Moghila voevod din 6 Iunie 1620. Iată-o în românește : «Dă domnia mea, această poruncă a domniei mele, lui Preda fost mare sluger și jupânesei lui, Floricăi și cu feciorii lor căți Dumnezeu le va da, ca să le fie lor satul Studina-Mare și Studina de Jos și Crușovul și Studina Hameiului și Frăsinetul și cu toate hotarele și cu tot venitul. Pentru că aceste mai sus zise sate, fost-au cumpărate de răposatul Mihail voevod încă pe când era boer, mare stolnic ; iar când s'a urcat Mihail voevod domn țării Românești, atunci domnia lui Mihail voevod, miluit-a pe maica sa doamna Tudora prenumită pe nume monahicesc Teofana, ca să-i fie ei drept ocină de moștenire. Și le-a ținut cu bună pace până la moartea ei. Iar când a fost la moartea ei, monahia Teofana, muma lui Mihai Vodă, atunci, ea, a lăsat satele mai sus zise : Studina-Mare și Studina de-Jos și Crușovul nepoatei sale jupânesei Florica, fiica lui Mihai Vodă, dinaintea episcopului Efrema al Râmnicului, dinaintea lui Pahomie egumenul de la Cozia, și dinaintea a tot soborul. Și au lăsat și sfântei mănăstiri numită Nucet de sub piatra Coziei, anume : Studina Hameiului și Frăsinetul, pentru sufletul ei. Și le-a făcut lor și cărți de la mâna ei. Și le-a ținut jupâneasa Florica de atunci tot cu bună pace. Iar când a fost în zilele lui Alexandru voevod, fiul lui Iliș voevod, atunci și boerul domniei mele Preda și jupâneasa lui Florica, ei, au avut păcă cu Socol paharnicul și cu jupâneasa lui Marula, fiica Tudorei din Târgșor etc. Despre doamna Tudora mama lui Mihai Viteazul știm că și-a petrecut ultimile zile la mănăstirea Cozia, unde s'a și călugărit. Ea a murit și s'a îngropat acolo în anul 1606. Piatra ce acopere mormântul său a fost pusă de dragii ei nepoți Petrașcu și Florica. Inscripția e simplă, dar plină de înțeles. Cred după ultima-i voință și potrivit unei călugărițe care s'a gândit mai mult la cele cerești de cât la cele pământești. În fine spre a termina cu Mihai Viteazul, adaug următoarele note din domnia lui : Pe la 1596 Mihail voevod merse la M-rea Golgota și o ală ruinată. El îi întărește moșie în orașul Târgoviște. Iată ce ne spune cartea județului Fotea cu cei 12 pargari de acolo : «*Au miluit-o lă Mihail voevod, când s'a întâmplat să vindă la această sfântă mănăstire și a văzut sfânta mănăstire dărâmată de către procleții Turci și arsă și goală și desvilită și fără odăjii înduntru și călugărașii goi și săraci*». Cartea e din 3 Decembrie 1598 (Arch. Stat., M-rea Golgota, pach. 4, No. 3), într'un hrisov al Radului voevod, nepotul lui Bessarab voevod din 12 Aprilie 1604, ni se spune despre o închinare de sat făcută de Mihai voevod mănăstirii Bistrița și despre petrecerea lui cu ostașii la această Mănăstire. Iată acel pasagiu : «*Insă când au cumpărat răposatul Mihail voevod acest mai sus zis sat Costeștii—zice Radul voevod—a fost atuncea la eșirea lui dintr'această țară, și a fost întru multă strămpțorare și scârbă din toate părțile și întru împușinarea arușiei de bani, și după aceia cugetând a întări mai sus zisa mănăstire și dintr'acea pușină avre ce o avea domnia sa în bani și pentru leșle a unori*

ostași, ce au fost atunci lângă domnia sa, au întreat domnia lui pre toși aceia, vrea-vor ca să lase părțile lor de leață, să cumpere acel sat ce s'au zis mai sus, ca să fie pentru Dumnezeu la sfânta mândstire și pentru pomenirea domniei sale; iar ei, acei ostași toși atuncea cu glas mare au zis, să fie după voia domniei sale—găsiră cu cale—și pentru sfânta mândstrei ce s'au zis mai sus, ca să-i fie de întărire și călugărilor de hrand, iar domniei sale veșnică pomenire. Și pentru neputința domniei sale și de atâta nevoie ce au avut, au fost șezut câtă-ra vreme cu acei ostași în sfânta mândstire». (Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 1, No. 11; Papiu, Tesaur, I, p. 391—93). În 22 Aprilie 1603, Radul voevod, nepotul lui Basarab voevod dă hrisov și întărește M-rei Cozia satul Vișina la gura Oltului. Satul a fost al lui Mihai voevod și a fost dăruit M-rei de Călugărița Teofana, mama lui Mihai voevod. «Pentru-că acest sat — zice Radul voevod — a fost cumpărat drept moștenire de răposatul Iw Mihail voevod tot cu bani, însă ei au fost megiași. Apoi s'au vândut ei răposatului Mihail voevod de a lor bună voie și fără nici o silă. Я по тоа, кѣда се ест приаѣчна терѣ ест ѡминѣа поконнаг Мнѡхана ковкода кѡ Знѣрхсково-земли, терѣ ест ѡдоаѣет ѡ ѡѡет по Индрѣиш краю, и кѡзѡ ест кѡѡка землѡ Ярдѡкаса, тогѡда кѡзѡа ест сам поконнаг Мнѡхана ковкода шт ста ежсина кнш рѡчен монашнр ас ѡ. Я пак кѡда ест ѡминѡа ѡ Некопѡс нѡѡма, кѡзѡа ест и нѡкоѡ ѡлок. Я снѡѡ рѡкаш ест ѡ ѡѡѡѡа ест, како хѡко дават к сѡа. стѡн ежснѡнѡн еж кнш рѡчна монашнр, радѡ тѡх кнш рѡчнн аспри ѡ ѡлок, ѡ и радѡ днѡс гсѡднѡс емѡ=Iar după aceea, când s'a întâmplat de a trecut răposatul Mihail voevod în țeara Ungurească, de-a învins și a ucis pe eraiul Andreiaș, și a luat tot pământul Ardealului, atunci a luat însă-și răposatul Mihail voevod de la sfânta dumnezeiască mai sus zisa mândstire aspri 20,000. Și iar când a trecut la Nicopoe de-a bătut-o, a luat și niște plumbi. Și așa a zis și a făgăduit, că va da 2 sate sfânței dumnezeieței celei mai sus zise mândstiri, pentru acești de mai sus ziși aspri și plumb și, pentru sufletul domniei sale». «Și s'a scris cinstita călugăriță Teofana în slăntul pomelnic și fiul său Mihail voevod și doamna Stanca și fiii lor Necula voevod și Florica și tot neamul lor, să fie pomeniți în veci» (Arch. Stat., M-rea Cozia, pach. 24, No. 4). În 23 August 1605, Radul voevod întărește stăpânirea lui Picda marele ban Craiovesc peste satul Izbiceni: «Понѡж сѡс сѡа кнѡ ест гсѡдскн и покѡпна шт поконнаг Мнѡхѡн ковкод. Я по тоа поконном Мнѡхѡна ковкода приаѣчна се ест кѡ Ярдѡкасѡѡе земли терѣ га сѡт ѡдоаѣѡѡ ѡ ѡѡет сѡт Знѣрѡн; также приша сѡт и ѡемѡшн кода сѡс Лѡшн тогѡда ѡ пак сѡт ѡдоаѣѡѡ ѡ ѡѡет по Мнѡхѡн код на сѡта Тѡлѡжннѡлок. Тѡж ѡѡѡж Мнѡхѡн ковкод даж до сѡа ѡ Рѡда. Также пак сѡбирѡет ест Мнѡхѡн код конска, тогѡда ѡмаа ест лншг тѡготна и нѡкоаѡ шт коѡ, ѡ кѡ тоѡ нѡвоаѡ а поконнаг Мнѡхѡна ковкода, нѡмоглѡ шѡрѡѡѡѡѡ шт и гдѡж кѡзѡѡт нѡѡѡн за ѡемѡстроѡат, кѡ тоа; а почѡѡѡѡѡ прѡнтѡѡѡ гсѡѡа лн жѡпан Прѡѡа кѡа кан, а шн ест ѡемѡстроѡѡѡ пѡ Мнѡхѡн ковкод зѡ ас ѡѡѡѡ, ѡ ѡнѡж даа на ест ѡ ѡѡнѡ кон доѡрѡ ѡ ѡѡѡѡнѡ нѡ ест нѡѡѡѡн тогѡда сам

Бжркан вист. Я по том, по смирет покѣннои Мнѣхана воевод със Бжїе хотѣнїе Я Бжїе дарованїем настахом гсдѣа ми владатѣа н гсдѣбем вхсоѣ землѣа Блашкѣ = *Pentru-că acest sat fost-a sat domnesc — zice Șerban voevod — și cumpărat de răposatul Mihail voevod. Iar după aceea răposatului Mihail voevod întâmplatu-i-s'a în țara Ardealului de a fost bătut și învins de Unguri; așjiderea venit-a și Simion vodă cu Lepii atunci și iarăși l-au bătut și învins pe Mihai-Vodă la gura Teleajenului. Deci jugi Mihai voevod până în sat la Ruda. Și din nou adunat-a Mihai vodă oastea; atunci a avut multă greutate și nevoie de războiu și apoi întru aceea nevoie, răposatul Mihail voevod, n'a putut găsi de nicderi să ia bani cu împrumutare, întru aceea; iar răposatul dregător al domniei mele jupânul Preda marele ban, el a împrumutat pe Mihai voevod cu 77,000 de aspri; și, încă, datu-i-a și un cal bun și număratu-i-au banii atunci însu-și Bărcan vistierul. Iar după aceea, după moartea răposatului Mihail voevod cu dumnezeiasca vrere și Dumnezeiască dăruire stat-am domnia mea cărmuitor și domnesc toată țara Românească*. Hrisovul e pe pergament, e scris de logofătul Eremia în Târgoviște. Poartă iscălitura proprie a dombului. (Arch. Stat., Secțiunea Istorică). — Despre moșul lui Mihai viteazul, Radul Paisie, se știe că a murit în exil în Egipt. În domnia lui fusese și un timp de grea foamete. Despre această foamete ne amintește actul lui Petru Șchiopul din 25 August 1562. E o întărire de stăpânire ce o dă Petru Șchiopul lui Vlad și fraților lui preste mai multe părți de moșie din Leotești: «*Ѣж ми сѣ покѣннїа кзда ест кнѣ велика гладна въ дни покѣннаг Радѣла воевода Калѣгѣра = Pe cari le-au cumpărat — spune Petru voevod — pe când a fost fametea cea mare în zilele răposatului Radului voevod Călugărul*» (Arch. Stat., M-rea Căldărușani, pach. 33, No. 1). Așjiderea ne vorbește despre Petru Paisie, soția sa Roxanda și fiul lor Marco un aghiasmatar de argint de la M-rea Murgineni. Aghiasmatarul poartă următoarea inscripțiune: «*† Млстїю Бжїю Іѣ Петрѣ конкода н снѣ егѣ, Іѣ Марко конкода н гспжда егѣ, Роѣанда, н гнѣ Блашкѣн-Землїа, сѣткѣри стракнѣ = Cu mila lui Dumnezeu Іѣ Petru voevod și fiul lui, Іѣ Marco voevod, și doamna lui, Roxanda, și domni ai Țării-Românești au făcut (acastă) strachindă*». Despre această Roxandă nu știm din ce neam va fi iăcând parte. Ea nu trebuie a se confunda — după cum am spus mai sus — cu cumnata sa Roxanda, fiica lui Neagoe Basarab și soția lui Radul de la Afumați, mai apoi a lui Basarab pretendentul. În această privință ne lămurеște și nu ne lasă a greși un document particular de la Alexandru voevod din 30 Iunie 1572. În document e vorba de o moșie ce a fost a doamnei Roxanda și pe care a dăruit-o unui Ștefan pentru slujba ce i-a fost slujit. Iată acel pasagiu: «*Понѣж сіе учнѣ кнѣ ест гспжде Роѣанда Басѣраб воевода, таж ест помнѣоваа по Шѣфан радѣ салѣжкѣ чтѣ мѣ ест послѣжна = Pentru-că această moșie a fost a doamnei Roxanda a lui Basarab voevod și a fost miluit pe Ștefan pentru slujba cu care ia fost slujit*. Asupra lui Udrea banul mai e de adaos următoarea carte: «*† Să se știe*

ce las eu Udrea frăține-mieu Badii : Macsinul tot și Negreasca și Măcești și viile toate de la Pripor și Băltenii. Și am lăsat suroru-mea Grăjdanii : Leurdenii cu mori cu tot și cu viile și Bobeștii dă sus cu tot și Stâlpenii parte me toată Iar mănăstirei Panaghii i-am lăsat Lupșanul tot și Lunga toată și Ghigoiasca toată și Culcații toți și Mărăceștii toți și Bărticuleștii toți și Fălfuiaștii toți și Racovița cu rumâni cu tot. Aceste toate le-am lăsat sfântei mănăstiri cu mare blestem. Și cine va călca aceste să fie blestemat de Domnul Christos. August a 21-a zi, în anul 7106=1598.» Cartea e scrisă în românește pe hârtie și-i semnată de Udrea în calitate de mare armaș. Poartă pecetia mică, aplicată cu inel, în negru. (Arch. Stat., Mănăstirea Nucet, pach. 9, No. 3). Tot aci și următoarea chitanță : «Пан Udrea гетманъ и прѣкалалъ ГСЧарскѣи, пришелъ живот, и много здрависъ la domnealoi lui Budac Іаркѣ биркѣ de Bistrița. După acia dau știre domitale că au adus Iiș giuratul din Iad (?) la noi 80 de furter(e) de f-nink și 2.550 de pitk fculk ; gantru aceia dăm știre domitale ; și că te veselești de la Dumnedăku adevăku. Писъ с ГСЧар, мѣца М(а)н кд. — † Și voi schelarilor nimic că n'aiba a bantui preste dzisa noastă». NB. Pecetie ruptă. Pe verso : *Quietantia super victualibus in Zochja administratis.* (N. Iorga, Documente românești din Archivele Bistriței, I, p. 4—5.) Incheiu notițele de mai sus cu o poruncă dată de la Mihnea voevod lui Mihai pe când era ban de Mehedinți. Iat-o : † Cu mila lui Dumnezeu Iō Mihnea voevod și domn. Scrie domnia mea, slugei domniei mele, lui Mihai banul din județul Mehedinți. Și după această îți grăește domnia mea pentru călugării de la sfânta M-re Tismana. Căci s'au jăluit inaintea domniei mele, că au niște sate acolo în județul Mehedinți de către munte și că nu vor să le dea căblele și dările sfântei M-ri precum 'e legea și precum dau și cei-l'alți vecini ai boerilor căble și dări. Drept aceia pe dată ce vei vedea această carte a domniei mele, apoi tu, în acel ceas să te duci însu-ți și cu câți-va călugări de la M-re în acele sate ca să dea căblele și darea ce este a sfântei M-ri, dar pe deplin. Ci precum dau și alți vecini ai altor M-ri sau boeri, tot așa să dea și aceștia, și mai mult. De aci nainte să nu mai oprească darea sfântei M-ri, căci voui trimete domnia mea și mare rușine le voui face. Alt-fel să nu fie, după zisa domniei mele. Ispravnic Dan al 2-lea vistric. A scris Văsiu, luna Ghenarie a 1-a zi. Iō Mihnea voevod, cu mila lui Dumnezeu domn.» (Arch. Stat., M-re Tismana pach. 8. Netrebnice).

CĂRȚI DOMNEȘTI, BOEREȘTI ȘI MUNICIPALE

Michael Jakchi Comitele Secuilor.

(1435)

CVI.

27 Iunie 1435. — *Comitele Secuilor confirmă primirea mulțumirilor adresate lui din Brașov și a veștilor trimise lui de acolo. A luat cunoștință că Aldea voevodul muntenesc și va fi încheiat ultimile zile și că s'ar fi ales pe ascuns un altul ca voerod al țării. Brașovenii să nu se teamă că se va alege unul dintre fii lui Dan ca voerod. Comitele făgăduiește Brașovenilor ajutor. Cere apoi praf de pușcă pentru castelanii secuiești din Bătă și Piatra Craiului.*

Michael Iakeh comes Sieulorum

Dilecti et amici nostri de piis favoribus et gratuitis obsequiis quibus vos et vestros nuntios, quos apud caesarem maiestatem in vestra legatione transmissos, habuissemus, persecutos gratiarum actiones refertis. Unde scitote, quod temporum in successu pluribus nostris favoribus indesinenter vos et vestrum quemlibet diligenter volumus prosequi et illarescere infra spatiumque duorum aut trium dierum in castro Gergen constituemur. Significatis etiam quomodo **Alda vaivoda Transalpinensis** suos clausurit dies extremos et quod in successionem virum alium in vaivodam modo ficticio elegissent; super qua talismodi fama vestris a-

micitis grates referimus rogamusque, quatenus quidquid ex illis partibus de fama certa vigore perceperitis, nobis citissime suo modo significare debeatis; in eo autem formidare non velitis, quod alter ex filiis **Dan** eligeretur in vaivodam, quia post dominum deum dominus noster imperator regnum suum non deserit nec etiam nos post gratiositatem domini nostri imperatoris volumus circa illas esse confines invigil sed ut bonus pastor circa vestras amicitias bonam vigilemque curam cum custodia diligentius volumus obtemperare; percipimus etiam quomodo cum castellanis nostris de Therch et Kijralke tanquam fideles amici procurationem fecissetis unde etiam non inmerito grates habemus, sed quia iidem castrorum nostrorum castellani pullveribus pixidum indigentiam habent, ideo velitis eisdem de ipsis pulveribus assignari facere. Deus altipotens contra quoslibet emulos et Christi nominis inimicos protegat et defendat et feliciter vestrum quemlibet prosperet ad vota. Scripta Bijstricie, feria sexta in festo beati regis Ladislai, anno domini mccccxxxv°.

Hârtie groasă, sgrubunțoasă; semnul hârtiei: un crin. — Arch. Brașov. Colecția Schnell, II, No. 5.

Pe verso se citește adresa: «*Circumspectis et providis viris iudici iuratis civibus et universis hospitibus atque populis civitatis Brassoviensis amicis nostris grate dilectis*».

Șoltuzul Herlea din Bârlad.

c. 1434—1436)

CVII.

† Брѣкъ ѡ Брѣнова

† Нікѣде поклоненіє брѣкъ ѡ Брѣнова ѡ меншиаго прѣи-
телѣ ꙗкѡ ти, шотъза Хѣрка ѡ Брѣла. Дає виданіє твоєи

МАТИ, АЖЕ ѠСТАША ВАШИ ЛЮДЬЕ НА ЫМА ЦУЛК ЫКОВЪ И
 Циркы с книс прѣ сѣци Брзласки. Про то ѡни сѣ втѣк-
 мниж да платѣ чинѣ*) сѣце жоткы за і золо. Про то азъ
 ѣсѣж кез'кушъ за тоткы лю цю къ ѡни заплатили сѣце,
 ѡни же не послали, а сѣци ѣз'кли теперѣ мнѣ і золо. Про
 то, проши твою матѣ, вчини на правду за тоткы люди,
 зану мѣ хоче вѣ'кти ваши чакѣ за тото кез'кушество;
 поне ѣма правду.

*Hârtie: groasă, sgrobunfoasă. — Pecetia aplicată pe verso, s'a pierdut ;
 semnul hârtiei : o treflă în cerc. — Arch. No. 501.*

Birăului din Braşov,

† Plecată închinăciune birăului din Braşov de la mai micul
 prieten al domniei tale, şoltuzul Herlea din Bârlad. Dau în
 ştire domniei tale, că au rămas oamenii voştri anume Ştul
 Iacob şi Țirbis de vină înaintea judeţilor Bârlădeni. Drept
 aceea ei s'au întocmit să plătească osânda judeţilor 10 zloţi
 în aur. De aceea eu sunt chezaş pentru acei oameni că ei
 au să plătească judeţilor ; însă ei nu au trimes, iar judeţii
 mi-au luat acum mie 10 zloţi. Drept aceea, te rog pe dom-

*) « Чинѣ » e un cuvânt foarte rar prin documente. El poartă mai multe înţelesuri. În
 Serbia, înseamnă ciupsă, cură de şoareci ; în Bulgaria farsurie, taier sau taler ; în Macedo-
 nia şi una şi alta şi mai înseamnă şi osânda, pedeapsă. Cuvântul „cinia“ se aude şi la noi
 în Ilfov şi Prahova. În Ilfov la Fierăşti înseamnă : cură de şoareci, ciupsă. Prin Prahova :
 farsurie şi în înţelesul de : „dun cin mi-a dat“ ; adică dun prânz mi-a dat, apoi : din cin până
 în cin, din hotar până în hotar, mai înseamnă : o lucrare în genere, un rang. Tot de la a-
 cеста, cred că vine şi cuvântul nostru chin.

nia ta, fãne nouã dreptate cu acei oameni ; alt-fel noi i vom lua de la oamenii voștri petnru acea chezășuire ; căci am pagubã.

N O T I Ţ E

Ștul Iacob despre care ne vorbește cartea de mai sus poate fi acelaș cu «Iacobus Steel». Așa il aflu scris în cartea latinã a lui Ștefan II din 1434. Cartea e adresatã Brașovenilor, și vorbește de paguba ce a săvârșit acest Iacobus Ștul asupra unori supuși ai lui Ștefan (v. copie la Acad. Rom.). Iar Țirbis poate fi identic cu «Цѣрѣш = Țârviș» din scrisoarea slavonã a lui Ștefan, logofãul lui Vlad I Dracul, din 1432—1437 (Arch. Brașovului doc. No. 564).

Șoltuzul și Pãrgarii din Vaslui cãtre cei din Brașov.

(c. 1460—1464)

CVIII.

† Шотѣза и прѣгаре в Брашова

† Шотѣза и прѣгаре в Брашова поклоненіе нашии пріа-
теле, шотѣза и прѣгарелѣх и кзеклѣх старіиши в Брашова.
И по се каже кы за ракотѣ Петроуѣ, какъ са е прѣклѣх
Петроуѣ прѣкѣ ками сѣженоуѣ ѿнтоновѣ ; а кы илѣх есте
сторилѣи зако, да доде Петроуѣ до на, да ка знамкы тѣзи
да кы каже. Того ради, Томо и Барта, клѣхѣ прѣкѣ налѣи,
ѡба двѣ на скоуѣ дшѣ и на ское крѣненіе, ѡти Петроуѣ
прѣкѣ налѣи са шметнѣх в тѣкзи флауричѣ, е кы дрѣкѣ ѿнѣ-

ТОНУ. Того ради ка сѣмъ знаши, тази къ сѣмъ писанъ. Ѡ
 ѠНА НЕ ЗНА.

Hârtie: groasă, sgrobunțoasă. — Pecetia aplicată pe verso, la închizătura scrisoarei: mare, rotundă, de ceară neagră; s'a pierdut. — Arch. Brașov, No. 460. — Pe verso se citește următoarea notiță latină: Uxor relicta Anthonii arcuficis piæ reminiscentiæ justificata est contra Petrum sartorem praetextu florenorum leniendorum qui recepti sint in Moldavia...»

† Șoltuzilor și pârgarilor din Brașov.

† De la șoltuzul și pârgarii din Vaslui închinăciune la ai noștri prieteni, șoltuzilor și pârgărilor și tuturor bătrânilor din Brașov. Și după aceea iată vă spun vouă despre lucrul lui Petru, care Petru s'a pârât înaintea voastră cu femeea lui Antonie; iar voi le-ați făcut legea, să vie Petru la noi, și cum vom ști așa să vă spunem. Drept aceea, Tomos și Barta, s'au jurat înaintea noastră, amândoi pe sufletul lor și pe botezul lor, că Petru înaintea lor s'ar fi lăpădat de acei florini, ce au fost ai altui Antonie. Drept care cum am știut, așa v'am și scris. Iar alt-fel nu știm.

Tricolici Vornicul.

(c. 1480—1481)

CIX.

† Па Триколи дворни, пише моеи нанен Негрити Ѡ моеи
 доци Нашн и оуноучати моеи Мара и оуник моемоу
 Мнхоуци и Мнш, такожде оуноукоу моемоу, Ѡ бра-
 тоу ми Николаръ Ѡ Васлги Ѡ брату ми Драготъ Тълзина-

ноу̇ и Пако̇ и Мило̇ и Козма̇ Мокк̇, бра̇ Сотано̇, и взса̇
 мон̇ млан̇ братїам̇ и прїателє̇. И̇ ѡ̇ се̇ даю̇ ка̇ веданїє̇,
 аже̇ до̇ нин̇кшиного̇ часк̇ є̇ще̇ є̇смз̇ жи̇, и̇ на̇ є̇смз̇ вз̇ рцц̇а̇
 гноу̇ Басарабє̇ коє̇воде̇ та̇ ме̇ дрзжи̇ шкоча̇, ка̇ м̇ Бк̇
 норзчи̇. Про̇ то̇, прашаю̇ ва̇, не̇ забыванте̇ мене̇ и̇ не̇ ли-
 шите̇ ми̇ това̇ црєви̇ загнєло̇, или̇ това̇ коу̇ко̇ коу̇де̇. и̇ли̇
 -скоу̇ланци̇; и̇ цю̇ ви̇ с̇к̇ є̇сте̇ не̇ сварил̇ за̇ моєю̇ и̇меню̇
 до̇ коу̇ ме̇ и̇мете̇ слышати̇ аже̇ є̇смз̇ жи̇, але̇ пратє̇ и̇
 милоу̇ите̇ кони̇ и̇ кобили̇ и̇ шци̇ и̇ скини̇ и̇ оу̇се̇ това̇.
 коу̇ко̇ є̇. И̇ такождє̇ мене̇ не̇ забываєте̇, але̇ варє̇ ка̇
 с̇к̇ ва̇ види̇ нанашє̇, та̇ оу̇чнинте̇ цю̇ ви̇ не̇ загнєлз̇.
 И̇ такождє̇ црєви̇ є̇сте̇ знали̇ а̇ же̇ Сота̇, бра̇ Козми̇,
 а̇ ш̇ є̇ сз̇ мною̇ жи̇, до̇ колк̇ на̇ ча̇ прїидє̇. И̇ млан̇ Бк̇
 да̇ оу̇множи̇ ва̇ лєта̇, ами̇. Пн̇. 8 Трзговицє̇, Ге̇.

*Hârtie : groasă, sgrubunțoasă.—Pecetia aplicată în față, cu inel : mică, de
 ceard neagră.—Semnul hârtiei : un câine fugind. — Arch. Brașov, No. 516.*

† Pan Tricolici dvornicul, scriu doamnei mele Negritei și
 сепїїї mele Neaсșăї și nepoateї mele Mara și nepotului meu
 Mihuța și lui Mısea, аșїjdєrea nepot al meu, și fratelui meu Ni-

coară din Vaslui și fratelui meu Dragotă Tămășanul și lui Pașco și lui Miloș și Iul Cozma Morcul, fratele lui Soltan, și tuturor dragilor mei frați și prieteni. Și după aceea vă dau în știre, că până în ceasul ista sunt încă în viață, și am picat în mâinile domnului Basarab voevod și mă ține ferecat; precum mi-a orânduit Dumnezeu. Drept aceea, vă rog pe voi, nu mă uitați și nu lăsați ca marfa mea să piară, fie marfă câtă a fi, fie sculiștea; și să nu vă certați pentru avutul meu câtă vreme mă veți auzi că sânt în viață, ci prețuiți și miluiți cai și iepe și oi și porci și toată marfa, câtă este. Și de asemenea pe mine nu mă uitați, ci cum vi se va părea vouă mai bine, așa să faceți ca să nu piară. Și așijderea să mai știți că Soltan, fratele Cozmi, apoi el este cu mine în viață, până ce ne-a veni ceasul. Și bunul Dumnezeu să înmulțască anii voștri, amin. Scris în Târgoviște, Ghenarie.

N O T I Ţ E.

Pe vornicul Tricolici în zadar l-am căutat în documentele lui Ștefan-cel-Mare, dar nu l-am putut afla. Și faptul se explică ușor: nu e vornic mare, ci vornic de gloate. Tricolici vornicul trebuie să fi fost prins atunci: «Колн вкстѣнна самѣ тѣрецькн црх над нашеш землн = când a venit însuși împăratul turcesc împotriva țării noastre», sau și mai probabil: «Колн пришан Іланкѣ и братъ его Скендѣрбег и съ Цапаалшешем и попавшии нашѣ землю до нѣа вланкою дѣгѣ = când veniți Alibeg și frate-său Skenderbeg și cu Țărdluș și au robit țara noastră până la lunca cea mare» (Arch. Stat., doc. din 15 Octombrie 1481 și din 14 Mai 1546, în Secția Istorică). Dintr'un hrisov de a lui Ștefan cel Mare din 4 Februarie 1495 culeg următoarele: Ion Buzatul cu soru-sa Drăgălina, nepoții popei Scolofendrie cum și un alt Ion, fiul lui Vasilie, nepotul popei Dragomir, vând: «Ѡдно село на Іланкѣ на нмѣкѣ Салаче межн Іванкѣшъ Триколѣскѣа и межн Гѣжоднѣ. Та продали слоуѣкѣ нашѣмѣ Томн Салаче, снѣу Івашка Триколѣскѣа за Ѡ злат татарскнх = Un sat pe Elan anume în Salce între Ioaniș Tricolescul și între Găjoane. Și l-au vândut — zice Ștefan voevod — slugei noastre lui Toma Salce, fiul lui Ivașco Tricolescul pentru 70 zloți tătărăști (Acad. Rom., 137/LII; Uricariul XVIII, p. 72). Poate că Tricolici al nostru să facă parte din acest neam, de fel din Fălciu pe Elan. Atunci Mihuiță întâiul nepot poate fi acelaș cu Mihul Buzatul (ibid. doc. din 15 Octombrie 1481; V. si Hasdeu, Archiva Istorică, I, 1 p. 116) iar al doilea nepot identic cu Misesa pârclăbul de Chilia, pomenit în hrisovul lui Ștefan cel Mare din 17 August 1483 (Acad. Rom. doc. 85/LIX).

*Mircea fiul și Coregentul lui Mihnea I. *)*
(1503—1510)

СХ.

† МЛТНЮ БЖНЕЮ ІѠ Мирчк воевода, снз ІѠ Мине кое-
воде. Дава гро ми, сіе повелкнїе гра ми. стмѠ мона-
тирѠ Тимкне, храмѠ прчтне владичице нашон Бци и пр-
но двн Мари и сланоє ея ѡспенїе, и ѡцѠ егѡменѠ, настав-
никѠ стмѠ монатирѠ ки Истратне, и ченерши иноко еже
живѡци вз стмѠ монатирѠ, іако да и є Чеѡрини вхси и сѡ
взѡ хотарѡ; поне сѡ стмѠ монастирѠ стара и права шчина
и дѡдина еше ѡ дни предѡдѠ гра ми старога Мирче
воеводе. И хота и є: ѡ доле ѡ гдѡ излезѡ Рѡцина ѡ
Поло докле да ѡ Жилю, а ѡ тѡя вода Жилю. Сеѡ ради
и гро ми дадо стмѠ монатирѠ, іако да и є вк шчинѠ и
вк охаѡѠ. И нни ѡ кого непотжкновенно, по ре гра ми. Пн.
Тѡдо логоѡе, ѡ Борк, мца Гѡ кѡ днѡ, в. л'к „зпї.

† ІѠ МИЧЯ ВѡѡЕѠ, МЛТІА БЖІА ГНЬ.

Hărtie. — Monogram mic, cu roșu; pecetia aplicată în față: mică, rotundă, de ceară roșie, cu legenda: «† ІѠ Мирчк воевода, снз (Мирчк воевода)».
Archiva Statului, M-reia Tismana, pach. 37. No. 2.

*) *Asupra lui Mircea fiul și coregentul lui Mihnea I vezi notițe p. 2. 15—16 și 279—80.*

† Cu mila lui Dumnezeu Iw Mircea Voevod, fiul lui Iw Mihnea Voevod. Dă domnia mea, această poruncă a domniei mele, sfintei mănăstiri Tismeană, hramul prea sfântei stăpânei noastre Născătoarei de Dumnezeu și pururea fecioarei Mariei și slăvitei ei Adormire, și părintelui egumen, năstavnicului sfântei mănăstiri kir Istratie, și cinstiților călugări cari viețuesc la sfânta mănăstire, ca să le fie lor Ceurii toți și cu tot hotarul; pentru-că sânt ale sfântei mănăstiri bătrăuă și dreaptă moșie și moștenire încă din zilele strămoșului domniei mele bătrănuului Mircea voevod. Și hotarul lor este: de acolo de unde ese Rugina din Polog până ce dă în Jiu, iar de aci (naintea) apa Jiului. Drept aceea și domnia mea am dat sfântei mănăstiri, ca să-i fie de moșie și ohabă. Și de cătră nimeni neclintită, după zisa domniei mele. A scris Tudor logofăt, în Borăști, luna Octombrie a 29-a zi, în anul 7018=1509.

† Iw Mircea voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

CXI.

† Млѣтнѣю Бжнѣю Іѡ Мирчкѣ воєвода, снх Іѡ Мнне воє-
 воде. Дака гво ми, сѣе повелѣнїе гва ми, Станс сз бра
 мс Понко и сз сноки и, тако дл и є с Хѣе: ш половинно
 четврзти дѣ, понє и є стара и прака вчина и дѣдина.
 И ш во: на ш половинно четврзти дѣ, понє и є стара и
 прака вчина и дѣдина. По то имаше сзпренїе пре гво ми
 сз Лѣна зара шван шна; тако гво ми сѣди сз влатели и

le-am dat și domnia mea, ca să le fie moșie și ohabă lor și feciorilor lor, și nepoților și strănepoților lor, și de către nimeni neclintită după zisa domniei mele. Martori : jupân Șuica dvornic, jupân Tudor Iogofăt, Sibiu spătar, Costea vistier, Diicul comis, Radul paharnic, Vlaicul . . . , luna (Decembrie) 5, în anul 7018=1509.

Iw Mircea voevod, din mila lui Dumnezeu domn.

Ștefan cel Tânăr.

(18 Aprilie 1518—14 Ianuarie 1527)

CXII.

† Келѣмоуѣномѣ ^жпѣнѣ ^{тн}марѣ ^лсѣчѣ ѣ ^адѣ ^нна ^ддѣстѣ ^мпрѣгарѣ ^мѡ ^тБрашѣ, ^кпрѣ-
мѣтѣмѣ ^мнѣшн ^мдѡбрн.

† Іѡ ^нСтефа ^лвоево, ^сБжїею ^лмлтїю ^агирѣ ^аземлї ^кМѡда-
скої. ^тПше ^лгво ^нмі ^жпокло ^лвелелїдномѣ ^лпанѣ ^лАскачѣ ^лсѣчѣ

^кБрашескомѣ ѣ ^лдва ^лна ^лдѣстѣ ^лпакѣро, ^лпрїателе ^лнѣшн ^лдѡбрн.

^сЛятѣ ^лн ^лрече ^лцїо ^лни ^летѣ ^лваша ^лмлтѣ ^лписалї ^лн ^лпрїлїлн

^лза ^лре ^лмїта ^лѣ ^лза ^лре ^лкетѣ; ^лѣ ^лваша ^лмлтѣ ^лдѡбре ^лкѣстѣ : ^лѡко

^сѣ ^лсїа ^лзела ^лполѣкнѣна ^лѣ ^лпожежена ^лѣ ^лзлѣ ^лѣ ^лнкажена ^лѡ ^лпро-

^лклетїн ^лТѣци ^лн ^лТатарѣ, ^лнан ^лпачѣ ^лѣ ^лЛехї ^лѣ ^лѡ ^лМстѣнѣ.

^лІлї ^лваша ^лмлтѣ ^лцїо ^лвгдѣ ^лпрїлатї ^лкї ^лка ^лкѣповатї ^лволї. ^лѣ

^лгво ^лмн ^лвѣдѣмѣ ^лнеколїсатї, ^лда ^лкї ^лкнлѣ ^лпо ^лвашеї ^лколї. ^лІ ^лза

^А ^С ^М ^Т ^С ^А ^Т ^С
 РЕ КЕТЕ, ТОЛІ СЪ ЗНАЕ Ї ЗНАЕМО, ЦЮ ВІ Є .КАЗА У НА
^Р ^С ^Н ^Т ^К ^К
 СЛГА ВЕНА ГВЪ МІ ЖУПА Николѣрж минн. Ъ па, цю кемо зна-
^Т ^А ^С ^Ж ^М
 ТІ У СЕГО НАПРЕ, МИ КЕМО НАРУЧАТІ ВИШЕІ МАТИ, ЯКО НАШИ
^М ^М ^Ж ^М ^Т
 ПРІМАТЕЛЕ И ССНОДО БЛНИИ. И БЪ ДА ШМНОЖИ АКТА ВЛ(ШО)И
^С ^А
 МАТИ.

^С ^К ^Н ^Л
 Пн. Ѡ Гоча, Гѣ. лл.

Hârtie. — Pecetia aplicată pe verso la închizătura scrisoarei : mare, rotundă, de ceară roșie, s'a perdut. Arch. No. 442.

c. 1526.

† La ai noștri buni prieteni, măritului pan, lui Martin județul și celor 12 păgari din Brașov.

† Іо Ștefan voevod, cu mila lui Dumnezeu domn al țării Moldovei. Serie domnia mea închinăciune, la ai noștri buni prieteni, măritului pan, lui Lucaci județul Brașovului și celor 12 păgari. Cartea și vorbele ce domnia voastră ne-ați scris și trimis de rândul vămei și de rândul veștilor, (bine le-am înțeles). Apoi, domnia voastră bine să știți: că întreaga țeară este prădată și arsă și cu greu a fost încercată de către blestemății de Turci și Tătari, mai apoi și de Leși și de Munteni. Totuși domniei voastre de ori ce vă va fi voia, trimeteți încoa ca să vă cumpărăm, iar domnia mea mă voiu nevoi, ca să fie pe voia voastră. Apoi de rândul veștilor atât se știe și știm, cât v'a spus de la noi credincioasa slugă a domniei mele jupânul Nicoară vameșul. Și iarăși, ce vom afla de aci nainte, noi vă vom da de știre domniei voastre, că prieteni ai noștri și vecini de aproape. Și Dumnezeu să înmulțască anii domniei voastre.

Scris în Suceava, Ghenarie în 31.

N O T I Ţ E.

Cartea de mai sus prin cuprinsul, prin ductul scrierei sale şi prin pecetia ce poartă este, de bună samă, a lui Ştefan cel Tânăr. Data ei nu poate fi alta de cât anul 1526. Prădăciunile Muntenilor despre cari ne vorbeşte s'au întâmplat pe la începutul acestui an. Judeţul Martin căruia este adresată această carte e locuitorul judeţului Lucaci. Pe Lucaci Hirscher, acesta-i numele său, îl aflăm la 1518 şi 1525 subjude, iar la 1526 ca jude. El moare în această calitate la 26 Aprilie 1526 (Quellen zur Geschichte der Stadt Bras-6, IV: Chroniken und Tagebücher, p. 40). Vameşul Nicoară e, probabil, acelaş cu cel de care ne vorbeşte cartea lui Petru Rareş dată din Vaslui la 13 Martie 1529. Acest Necoară are de fraţi pe: Fătul, Toader şi Gherasim. Este fiul Dolcinei. (Acad. Rom., doc. 21/XL). — Ştefăniţă Vodă sau Ştefan cel Tânăr, a murit la 14 Ianuarie 1527 şi a fost înmormântat la M-rea Putna. Soţia sa Stana a murit la 8 Februarie 1531 şi a fost îngropată la M-rea Curtea de Argeş (vezi notiţe p.p. 173, 174).

Antonie Cămăraşul de Ocne.

(c. 1552—1560)

CXII.

† Я Ято, кѣмарашъ ѡ Ѡна, пинъ покло ѣ живко прѣа-
 теле наши, кѣс'к кѣци ѡ Краше ѣ ѡ кѣс'к страна Ѡгос-
 кон. По си дакамо на знаиѣ гѣкѣ ки, ѣко потолн гѣкѣ ни
 Ялѣѣдръ воєко, како ѣки вилн д ѣмароки ѣ Тотрѣкѣ
 ѣди го: прѣкломѣ на прѣстакаленіѣ Іѡа Богослова Се. кѣ,
 ѣ другое ѣрмаро на сѣко Яхаггела Мнхаїла Ноє. и, ѣ тре-
 тїи ѣмаро на поклоненїѣ чтѣни верига стго ѣлла Петра
 Ге. си, ѣ четврѣтїи ѣмаро, третаго нел'к по Пац'к, вѣ Не.

Мироносици. И кз бѣхъ на ти дни, а гвѣ въ прѣидѣте
 съ куствоу до Тотру, и на ти дни ѡбрѣците: волови
 и крави и сви и рневи и ѡ всѣхъ что бѣде ѣ нашеи земли.
 Тако да знайте. И дрѣгѣи дни бѣ ямаро, а гвѣ ви, не по-
 трѣди сѣ, ница не ѡбрѣците. Сѣа даваемо на нанѣ гвѣ
 ви. И зраствѣите ѡ Гн, ами.

Hârtie groasă, sgrubunțoasă. Pecetia aplicată în fușă: mică, cu inel, de ceară albă. Arch. Brașov, No. 505.

† Eu Antonie, Cămărașul de Ocne, scriu închinăciune și viață prietenilor noștri, tuturor neguțătorilor din Brașov și din toate părțile Ungariei. După aceea dăm de știre domniei voastre că a orânduit domnul nostru **Alexandru voevod**, să fie 4 iarmarocce la Totruș pe an: întâiul la Adormirea lui Ioan Evanghelistul Septembrie 26, iar al doilea iarmaroc la săborul Arhanghelului Mihail Noemvrie 8, iar al treilea iarmaroc la închinarea cinstului lanț al sfântului apostol Petru Ghena-rie 16, iar al patrulea iarmaroc, în a treia săptămână după Păști, în Dumineca Mironosițelor. Și când a fi, la aceste zile, apoi domnia voastră să veniți cu mărfuri la Totruș, și în aceste zile veți afla: boi și vaci și porci și pește și din tot ce va fi în țeara noastră. Așa să știți. Iar în alte zile, în afară de iarmaroc, apoi domnia voastră, nu vă mai osteniți, nimic nu veți afla. Aceasta dăm în știre domniei voastre. Și fiți sănătoși întru Domnul, amin.

Constantin Țăulul Rostistrul staroste de Cernăuți.

CXIII.

Башѣ милотѣ панѣ бѣро кланяе ся и взавне здоровья
 доброго жичи ѡ Гда Бга, вашѣ милоти. Пише ми тѣ
 ваша милоть ѡ енѣ шкапѣ за которю бѣ порѣкою Бочю
 Дари, а Дари повндае же тѣ ваша мило за тримѣ вола
 ѡ ного за тѣю шкапѣ, а гнѣ мѣ вищѣ здѣ ши флори то,
 а ѣ вперѣ ваше за тѣю шкапѣ. Я хо би не ѡ да, то тоди
 бѣло ѣго вперати, коли та бѣ ѣ ваш зелѣк; а ѣ боги люде
 не треба забрати. Я ели ѣ вашѣ зелѣк такаи прада то
 воно, того ѣ богото человекка не токо забрати але и в
 кади гадѣ ѣсадити. Я за ти кланяю ся.

† Есего добра завани. † Котати Тзлѣ Ротистрѣ, ста
 роте Чензки.

Hârtie.—Pecetia aplicată cu inel : mică, rotundă, de cenă roșie.

Archiva Bistriței No. 202.

Finitul sec. XVI.

Domniei voastre pan birău mă închin și la rândul-mi vă doresc sănătate bună de la Domnul Dumnezeu, domniei voastre. Imi scrieți aci domnia voastră despre o gloabă pentru

care a fost chezaş Voiciul Darie, iar Darie spune că domnia voastră i-aţi luat trei boi pentru acea gloabă, iar domnul vostru a luat 6 florini pentru aceia, iar 5 i-aţi oprit voi pentru aceia gloabă. Dacă nu voiăţi a-i-o da, aceia trebuia atunci să opriţi de la el, când a fost acolo în țara voastră; dar de la oamenii săraci nu trebuie să luați. Apoi dacă în țara voastră e astfel cu dreptatea, aceia volnic fie; dar atunci de la omul bogat nu numai atâta să luați, dar și la închisoare pe gazdă trebuie s'o puneți. Apoi pentru aceasta mă închin.

N O T I Ț E.

Scrisoarea de mai sus face parte din scrisorile Bistriței din Transilvania. Tot aci dau în rezumat încă alte două. Prima e o copie de scrisoare din arhivul Castelului din Slişk. Poartă data de Joi, anul 1568, Februarie în 26. Se vorbește întrânsa de doi cai cu rădvan, cu toate a-căreturile rădvanului, cu instrumente chirurgicale, drese vrăcești și bărbierești, cutioare de prafuri și alifii cu chichițele lor, etc. Se mai vorbește de o îndatorire a Castelanului față de un Ganos Furtunat din Tirulica, originar din Planște din țara Cehiei, care umblase pe la Constantinopol, etc., etc. Scrisoarea a doua fără dată, e prin ductul scrierii sale de la finitul sec. 16-lea și poartă următorul conținut: «Iată cine sunt Barbier Jurjea, Petru, popa Ion și Sima, sunt patru frați primari. Scriem-lui Alce Andreiaș, Ghes Andreiaș. Iacob cel bătrân, Gherțig Andreiaș, Lev Laiță Grebu și lui Orăș, că noi fiind invrăjbiți, oamenii buni ne-au împăcat. Iar tu Andreiaș prin credința ta și chezașia ta, tu ai perdut pe nepotul meu și încă ai perdut pe femeia Margă și chiar capul meu voit-ai a-l perde. Și acum vă scriu să-mi plățiți pe nepot și pe Marga femeia mea cu chezașia, iar voi nu plățiți, ci așteptați, ziua și noaptea, aceia că ați făcut nepotului meu, tot așa așteptați voi, ziua și noaptea, să mă perdeți, pe credința voastră. Acesta e mâna dreaptă a lui Rășmon. A luat cu bine un boloboc de vin, vinul nu l-a dat. Credincios averii mele a-și fi să stau în pac-?!» Scrisoarea e scrisă de Grozav David diacul.

Inscripții slave de la mănăstirea Dealului.*)

Vladislav voevod.

(Ianuarie 1447—22 August 1455)

I.

† Прѣстави сѧ Іѡ Къздиславъ воєводѧ. К. лѣ. 7523г,
мѣца Явгѣсѧ къ днѣ. И сѧтвори си камень въ днѣ Іѡ Нѣгоє
воєвода: сѧтвори Барѣсѧ банк и Прѣвѣл дкорник и сѧ бра-
тѣам нхъ, сновн Нѣгоє Кражскы, понеже ѧ Къздиславъ
воєвода ѧ подигнѣ властѣли.

† A răposat Iō Vladislav voevod, în anul 6963=1455, luna August a 22-a zi. Și s'a făcut această piatră în zilele lui Iō Neogoe voevod: au făcut-o Barbul Banul și Părvul vorniceul și cu frații lor, fii lui Neagoe din Craiova, căci și Vladislav voevod i-a făcut boeri.

Н О Т И Т Ъ Е.

Frații Craiovești, fiii lui Neagoe, sunt: Barbul, Preda, Părvul, Danciul, Ne-goia, Radul și Drăghici. (Vezi asupra lor și a rudelor lor notițele p. 39, 61, 238, 239, 254). Barbul banul are de soție pe Negoslava. (Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 1, No. 6). Cu Negoslava a avut de fiică pe Ilinca. Negoslava are de soră pe Calina din care se trage Pană Rătescu. Frații Craiovești au de soră într'altelē și pe Neaga măritată după Basarab cel Tânăr (Țepeluș) din care s'a născut Neagoe voevod. cf. Spomenik, XXXVII, p. 44 (ms. din Sofia) și N. Iorga, Studii și Documente III, p. XLIV. Basarab cel Tânăr are de cumnat pe Stanciul și de soră pe Anca (vezi doc. din 17 Noembrie 1479, la Arch. Stat., secția istorică).

*) Inscriptiile de mai sus, sunt date și în notițe, dar fiind-că s'au strecurat oare cari mici erori, pentru exactitate le mai reproduc odată.

Vlad cel Țânăr.

II.

† ВЪ Л'КТѠ ^ѣзк, мѣца Генварѣа кѣ. Прѣстави се рабѣ
 Бжїи ІѠ Ела воевода, братѣ ІѠ Радѣла воеводи, снѣ пре-
 добраго ѣ великаго ІѠ Ела воеводи; ѣ въз сѣ л'кт въз-
 раста, седе на прѣстолю црствѣа и црствова л'к. а и мѣца
 ѣ и пол. Ѣ приде гнѣ ІѠ Басараба воевода ѣ сраженію
 бившѣ ^твсече главѣ ІѠ Ела воево въ гра Бѣкѣрѣи.

† În anul 7020=1512, luna Ghenarie 23. A răposat robul
 lui Dumnezeu ІѠ Vlad voevod, fratele lui ІѠ Radul voevod,
 fiul prea bunului și marelui ІѠ Vlad voevod; și într'al 16-lea
 an al vârstei, șezu pe scaunul domnesc și domni un an și 9
 luni și jumătate. Și a venit domn ІѠ Basarab voevod și fiind
 luptă au tăiat capul lui ІѠ Vlad voevod în cetatea București.

Caplea, fiica lui Vlad Călugărul.

III.

† Прѣстави се раба (Бжїа) Капл'к, дзїи ІѠ Влада вое-
 води и сестра ІѠ Радѣла воеводи и гна ІѠ Елада вели-
 каго воеводи, бившїа жѣпаница Богдана великаго двѣрни-
 ка, въз л'кто ^ѣзді, месеца Феврварѣа ка днѣ.

Răposat-au roaba lui Dumnezeu Caplea, fiica lui Iw Vlad voevod și sora lui Iw Radul voevod și a domnului Iw Vlad marele voevod, fost-a jupăneasa lui Bogdan marele dvornic, în anul 7019=1511, luna Fevruarie în a 21-a zi.

IV.

Он нагробноѣ камень сѣтвори и оукраси гжа Маргѣта
 снѣ своѣмъ Іѡ Мѣхѣла Могѣла воѣво и гпрѣ земли Мо-
 даско, снѣ Симѣѡ Могѣла воевон. И конѣ житіѣ его ест
 мѣсть Трѣговище, и погребанъ бы здѣ въ стѣнѣ цркви
 къ Дѣскои ѡбитѣ при дни блгочтиваго гпрѣ Іѡ Роу во-
 во, внѣкѣ Басараба воѣвода и гитвова въ мѣсто ѡцтво
 е г мѣн, бы жѣ всѣ житіѣ дѣе е. лѣ. 21. и по, в. лѣт
 зрѣ, мѣца Дѣ. кз.

. Această piatră de pe mormânt au făcut-o și a împodobit-o doamna Marghita fiului său Iw Mihail Moghilă voevod și domn al țării Moldovei, fiul lui Simeon Moghilă voevod. Și sfârșitul vieții lui e în locul Târgoviștei, și a fost îngropat aci, în sfânta biserică, lăcașul Dealului, în zilele bine cinstitorului domn Iw Radul voevod, nepotul lui Basarab voevod, și a domnit în locul părintelui său 3 luni, și a fost tot firul zilelor lui 16 ani și jumătate, la anul 7116=1607, luna Decembrie în 27.

N O T I Ţ E.

M-rea Dealului este vechie (vezi notițele p. 211), ea a fost refăcută în anul 1500 de către Radul cel Mare : «*O zidise — spune viața lui Nișon — den temelie în domnia sa, tot de piatră cioplită, și stâlpii ușilor și ferestrele tot de marmură, cum se vede și acum biserică frumoasă și minunată, iar a o zugrăvi el n'au apucot, ce apoi s'au zugrăvit cu porunca lui Neagoe vodă cu vâpșele și cu aur*» (ed. Erișiceanu, p. 58-9). Același lucru îl mărturisește însuși Neagoe voevod în hrisovul său dat acestei mănăstiri (Arch. Stat., în Secțiunea Istorică).—Mihail sau Mihailaș Movilă nepotul lui Eremia voevod, a luptat pentru tron împotriva vărului său Constantin Movilă. Constantin a fost învins în lupta de la Ștefănești la 19 Decembrie 1607. Puțin după aceea Mihailaș și a dat obștescul sfârșit, de durere. Asupra unchiului său Eremia voevod vezi notițele p. 206. El a avut de fii pe : Constantin, Alexandru și Bogdan, iar de fiice pe : Maria, Ecaterina, Irina și Zamfira.

Inscripțiile slave de la Mănăstirea Vierăș.*)

Albul clucerul.

I

† Прѣстави́тъ сѧ жѣнань ^кѡвоу̑ великѣи̑ ^акљоча, да се
 знѣѣтъ, ^ккъда е доше ^сѡвоу̑ ^авоєво ^ни сѧ ^авоѣска ^ни сѧ прѣ-
 лѣцѣнѣ на гавѣ ^агноу̑ ^анашемоу̑ : ^сѡвоу̑ ^нѡлеѣдрѣ ^авоєво, къда
 хотѣ ^апра ^тгвоу̑ ^аѣмоу̑ ^сѡвоу̑ ^аПетрѣ ^авоєвода ^аоу̑лѣзнѣти ^агрѣ
 ѣ земаи̑ ^аМолокскоѣ сѧ ^аскиптроу̑ ^ацрѣѣ, ^атога ^авзѣи̑ ^авѣрни̑
 воу̑лѣ ^агвоу̑ ^ае ^авставлѣи̑ ^аѣго ^азагноу̑ти̑ ^агла̑ ^аѣмоу̑, ^аинако

*) *Asupra Mănăstirii Vierăș și a inscripțiilor de acolo cf. și art. d-lui General P. V. Năsturel în Revista Albina VIII, No. 3, 14 și 15.*

^снѣ ^свѣло, ^скѣко ^мє ^лса ^лГѣ ^лсвѣтѣль. ^зѣзъ ^лне ^лсмѣ ^лзаворани
^кчлѣа ^сгвоу^т ^лѣмоу^т, ^лнѣ ^лса ^лврати ^ллица ^лкъ ^лвражмаци ^лгвоу^т
^лѣмъ^т ^ли ^лсѣтвори ^лса ^лполѣж ^лглавоу^т ^лгвоу^т ^лѣм, ^ли ^лтакѣ ^лскоча
^сса, ^ллицѣ ^лѦирна ^лкд ^лднѣ, ^лвѣ ^лстѣа ^лГрѣ^л ^ли ^лтѣвжиромоу^т ^ллѣ^л.
^лЗпк. ^лИ ^лвн ^лсо ^лилѣ ^лтога ^лгодниѣ ^лкѣ.

Această inscripție se află în fața altarului lângă stâlpul din dreapta cum intri. Dedesuptul inscripției, Albul clucerul, e reprezentat călare pe un cal ager, cu coif în cap, cu buzduganul în mână cu mantia-i fluturând în vânt. Simbol al vitejiei sale.

† Apus'au jupan Albul marele clucer, să se știe, când a venit Ion voevod și cu oastea și cu violenție asupra capului domnului nostru Iw Alexandru voevod, când a vrut fratele domniei sale Iw Petru voevod a intra domnitor în țeara Moldovei cu sceptrul împărătesc, atunci toți credincioșii boeri ai domniei lui lăsatu-l-au ași pierde capul lui, alt-fel n'a fost, precum unul Dumnezeu martor este. Eu n'am uitat pâinea domniei lui, ci singur mi-am întors fața la vrăjmașii domniei lui și făcutu-m'am pavază capului domniei lui, și așa m'am sfârșit în luna Aprilie a 24 zi, în sfânta Miercurea în cursul anului 7082=1574. Și am avut atunci ani 23.

N O T I Ţ E.

Despre moartea vitejească a lui Albul marele clucer ne vorbește însu-și Alexandru voevod într'un hrisov al său dat din București la 30 Chena-rie; data de an lipsește. Iată acel pasagiu: «Iar după aceea, în timp când ne a lovit pe domnia mea Ion vodă cu Moldovenii cu înșelaciune pe la Foșani, pe când a avut fratele domniei mele Ioan Petru vodă a intra la domnia țerei Moldovei, atunci am răzut domnia mea dragostea boierilor și a vitejilor domniei mele; și apoi mi mare dragoste am văzut de la

cinstitul dregător al domniei mele de mai sus zisul jupân Ionșco vel vornic, și de la fratele lui cinstitul dregător al domniei mele jupân Albul vel clucer, ce nici unul n'a făcut; fiind foarte bucuroși a'și pune ei capetele lor pentru capul domniei mele; și dacă nu s'ar fi îndrăt atunci în oastea moldoveană cu sulilele, de au apărut capul domniei mele, apoi capul domniei mele ar fi căzut; și în acea ocaziune cinstitul dregător al domniei mele jupân Ionșco vel vornic a scăpat din războiu rănit; iar cinstitul dregător al domniei mele jupân Allul vel clucer și a lăsat capul său acolo la vadul ce se zice Râmna lângă satul Jiliștea, pentru capul domniei mele, pre-um singur Dumnezeu este martor și e adevărat». B. P. Hasdeu, Arch. Ist., I, 1; 39—40.

Erina, fiica lui Miloș voevod.

II

† Прѣстани гопожа Ерина, дъщеря покойнаго Іу Мѣлу
 вонко ѿ сѣрѣшницѣ велика хрѣбора Ілѣдлоуѣ великомѣ
 ключа, кѣ взсе доврѣ деле хртнѣство ѡкрѣшеномоу кѣ,
 дѣш блгочитнаго Іу Ілѣѡандрѣ вонко, к. лѣѡ „ѡп.)*
 Ѳ. с. днѣ.

Această inscripție se află în fața altarului lângă stâlpuț din stânga cum intri. E săpată în marmură albă, e bine păstrată.

† Apus-au doamna Erina, fiica răposatului Ion Miloș voevod și soția marelui viteaz a Albului marele clucer, ce'ui înfrumusețat întru toate faptele bune ale creștinizmului, în zilele bine cinstitorului Ion Alexandru voevod, în anul 7084=1576. luna Februarie a 6-a zi.

*) Asupra datei de mai sus este de observat că, după cifrele „ѡп” urmează un spațiu gol pe care trebuia săpată ultima unitate, dar care nu s'a săpat. Unitatea e, probabil, „4” și ca oțare citim anul 7084=1576. Atributul de „mare vitez” Albul clucerului nu l-a căpătat decât în urma morții vitejești de care s'a învrednicit în anul 1574.

Rodea logofătul.

III

Прѣстаки жоупа Родѣ логофе, вз лѣо зне, вз днѣ
 благочитнѣо Іѡ Александрѣ воєво. П что є ила стежаніє
 мало мнѣ, село, места, водн., и приложє стол монас-
 тирѣ Виро, Стѣ Введеніє. Кто се покѣси по мое сзл-
 рзти ѡ(з)єти что ѡ стго монастир, да є проклѣ ѡ Ба
 и ѡ тнѣ стїх ѡца, амин.

Această inscripție se află la intrare, în partea stângă.

Apus-au jurân Rodea logofătul, în anul 7085=1577, în zi-
 lele bine-cinstitorului Іѡ Alexandru voevod. Și tot ce a avut
 de agoniseală mult puțin, sate, locuri, mori, le-a adaos sfântei
 mănăstiri Viroș, sfântei Vovedenii. Cine va cuteză după moar-
 tea mea a lua ceva de la sfânta mănăstire, să fie blestemat
 de către Dumnezeu și de cei 318 sfinți părinți, amin.

Necula Leurdeanul.

IV

† Прѣстаки раѣ вжю Никѣлѣ, снѣ жѣпа Стрѣ лѡ, ѣ
 мати є Вншѣ, внок жѣпа Фотѣ по ѣ жѣни є Стѣна.

*) Citirea «Родѣ» este probabilă.

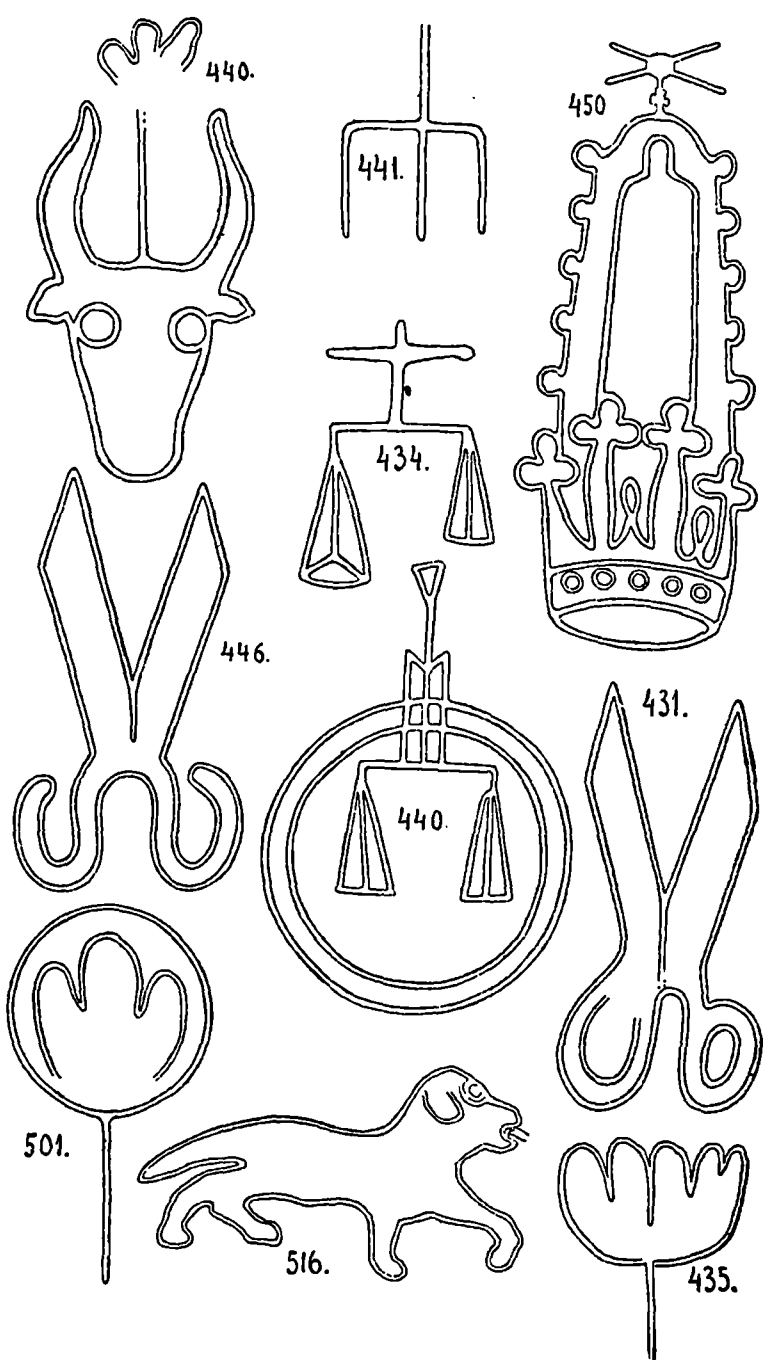
И прѣви въ дни благочитивом и Хрѣстоу въ гнѣхъ нашихъ

И ѿ Мъ воко, въ лѣтѣ 7142, егда вистъ ѿтца его въ

Лѣвшинское земле въ конско, мѣсца Сѣб. въ 5 дни.

Această inscripție se află la intrare, în partea stângă.

Apus-au robul lui Dumnezeu Necula, fiul jupânului Stroe logofătul și al mamei lui Vișa, nepotul jupânului Fota postelnicul și a jupâniței lui Stana. Și a răposat în zilele bine cinstitorului și de Christos iubitorului domn al nostru Iw Mateiu vovod, în anul 7142=1633, când era părintele său în țara Leșească la oaste, în luna lui Octombrie în 6 zile.

Filigranele hârtiilor documentelor moldovenești din Arhivele Brașovului.

*Pecetia lui
Neagoe voievod*

*Pecetia lui
Vlad Ţepeş*

*Pecetia lui
Neagoe voievod*

*Pecetia lui
Vladislav voievod*

*Pecetia lui
Rădul cel Frumos*

*Pecetia lui
Rădul cel Mare*

*Pecetia lui
Vlad cel Tânăr*

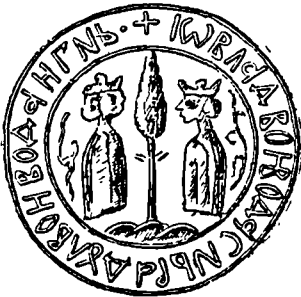
*Pecetia lui
Neagoe voevod*

*Pecetia lui
Vladujă*

Pecetia lui Mihai Viteazul

*Pecetia lui
Vlad Vintilă*

*Pecetia lui
Radul de la Afumați*

LEGENDELE PECEȚILOR STAMPATE

Radul eel Frumos

«† ІСѠ РЯДУАЪ БОЄВОДЯ, ГНЬ ЗЕМЛИ УГРОВЛА-
ХІИ=Iw Radul voevod, domn al țării Ungrovlahiei».

Vlad Țepeș

«† ІСѠ БЛАД БОИВОД, МАТЮ БЖЮ И ГОСПОДИИ
ЗЕМЛИ УНГРО=Iw Vlad voevod, cu mila lui Dumnezeu și
domn al țării Ungrovlahiei».

Radul eel Mare

«† ІСѠ РЯДУАЪ БОЄВОДЯ, МИЛОСТЮ БЖІЮ И
ГОСПОДИИ=Iw Radul voevod, cu mila lui Dumnezeu și domn».

Vlad eel Tânăr

«† ІСѠ БЛАДЪ БОЄВОДЯ, МИЛОСТЮ БЖІЮ
ГОСПОД=Iw Vlad voevod, cu mila lui Dumnezeu domn».

Neagoe Basarab

1) «† МАТЮ БЖЮ ІСѠ БЯСАРЯБЯ БОИВОДЯ И
ГНЬ=Cu mila lui Dumnezeu Iw Basarab, voevod și domn».

2) «† ІСѠ БЯСАРЯБЯ БОИВОДЯ, МАСТЮ БЖЮ
ГОСПЮ И ГОСПОДИИ=Cu mila Dom-
nului Dumnezeu și domn».

3) «† СЪТВОРИ СЕ СИ ПЕЧАТНИКЪ (СѠТ) ГДН
БЛАГОВѢРНИ ІСѠНЯ НѢГОЄ БОЄВОД=Facutu-s'a a-
ceasta pecetie de drept credinciosul domn Ioan Neagoe voevod».

Vladislav voevod

«† ІСѢ ВЛАДИСЛАВЪ ВОЕВОДА, БЖІЮ МАТІЮ И ГОСПОДИНЪ=Iw Vladislav voevod, cu mila lui Dumnezeu și domn».

Radul de la Afumați

«† ІСѢ РЯДЪЛА ВОЕВОДА НОВАГО И ГНЬ ВЛАСИ=Iw Radul voevod cel nou și domn român».

Vlad Vlăduța

«† СИ ПЕЧАТЪ ІСѢ ВЛАДЪ ВОЕВОДА МЛАДИ И ГНЬ=Această pecetie (e) a lui Iw Vlad voevod cel Tânăr și domn.»

Vlad Vintilă

«† ІСѢ ВЛАДЪ ВОЕВОДА, СЫНЪ РЯДЪЛА ВОЕВОДА И ГНЬ=Iw Vlad voevod, fiul lui Radul voevod și domn».

Mihai Viteazul

«† И МЛАДЪ ЖЕ МАРДИЕ—și rugă și milostenie † ІСѢ МИХАИЛЬ УГРОВЛАХИСКОИ, ВОЕВОДА ДРАВЛСКОИ И МОЛДАВЕИ=Iw Mihail (domn) al Ungrovlahiei, voevod Ardealului și al țării Moldovei».

N O T I Ţ E.

Legendele pecetiiilor de mai sus se citesc și în cuprinsul cărții, unde în parte se publică și documentele la cari sunt aplicate.—Legenda exactă a pecetii lui Teodosie voevod (vezi p. 26 doc. X), este următoarea: «† МАТІЮ БЖІЮ ІСѢ ОТЕЦЪ ВОЕВОДА И ГНЬ = cu mila lui Dumnezeu Ioa(n) Teodosie voevod și domn».—Pecetia lui Radul vodă de la Afumați cu atributul de «НОВАГО=cel Nou», afară de documentele citate la p. 51, se află aplicată și pe cele următoare: 22 Noiembrie 1525 (Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 2 bis, No. 2); 10 Septembrie 1527 (Arch. Stat., M-rea Bistrița, pach. 44, No. 2); 2 Septembrie 1528 (Acad. Rom.) și 29 Octombrie 1528 (Arch. Stat., M-rea Govora,

pach. 9, No. 2). — La pagina 68, doc. XXVI, legenda pecetii nu s'a citit și documentul s'a atribuit greșit pe sama lui Radul vodă Paisie. Documentul este de la Radul vodă cel Frumos; legenda pecetii e cea următoare: «† ІСѢ РЯДЪЛЪ БОГБОУДЪ, ГНЬ ЗЕМЛИ СГРОБЛЯХИИ=ІсѢ Радул voevod, domn al Țării-Ungrovlahiei». — Legenda exactă a pecetii lui Roman II, fiul lui Alexandru cel Bun (vezi p. 98, 99, doc. XLII), este: «† ПЕЧАТЬ РОМАНЪ БОГБОУДЪ=Pecetia lui Roman voevod». De așijderea pecetia lui Ștefan cel mare la p. 122, 123, doc. XLVII: «ПЕЧАТЬ СТЕФАНЪ БОГБОУДЪ=Pecetia lui Ștefan voevod». — La pecetia lui Mihai Viteazul descrisă la p. 292, adaog și pecetia inel; ea poartă următoarea legendă: «† ПЕРСТИНЪ ІСѢ МИХАИЛ БОГБОУДЪ=Inelul lui ІсѢ Mihail voevod» Arch. Stat., M-reia Cotroceni, pach. 59, No. 10.

INDICE DE NUME PROPRII

NOTĂ. — Numirile, cari se repetă prea des în coprinsul cărții, nu le-am extras.

- A** fumați (satul) 51.
Agram 129.
Alba Iulia 84.
Albania 128-130, 228.
Albul clucerul Golescul 80, 279, 228-330.
Albul spatarul 119, 121 (stolnicul) 240, 241.
Albul, boerul lui Alexandru Aldea 14, 211, 212, 214, 216, 219.
Alce Andreiaș 324.
Aldea, din Pârșcov 252, 253, *Alexandru*, fiica lui Mircea Ciobanul 243.
Alexandria din Egipt 56.
Alexandria, fiica lui Ștefan II 87, 98.
Alexandru - Aldea, fiul lui Mircea cel Batrân 3, 209-220, 309
Alexandru, fiul lui Mircea, nepotul lui Mihnea cel Rău 16, 35, 61, 62, 80, 81, 83, 244, 276, 278, 279-282, 284-286, 298, 303, 307, 328-331.
Alexandru, fiul lui Harvat logofatul 37.
Alexandru cel Bun, fiul lui Roman voevod 87, 88, 91, 92, 97-101, 103, 105, 108, 109, 111, 112, 114, 115, 117, 120, 147, 148, 164, 221, 223, 225, 226.
Alexandru, fiul lui Ștefan II 87, 98.
Alexandru, fiul lui Alexandru cel Bun 88, 226.
Alexandru-Alexandrel, fiul lui Iliăș voevod 87, 88, 100, 112, 115, 121.
Alexandru, fiul lui Petru III Aron 116.
Alexandru, fiul lui Ștefan cel Mare 147, 148, 150-152, 185.
Alexandru, fiul lui Olobei 148.
Alexandru Lăpușneanu (in calugarie Pahomie monahul) fiul lui Bogdan Vlad 159, 163-165, 168, 175, 183, 184, 194, 196, 275, 321, 322.
Alexandru voevod 160.
Alexandru, fiul lui Eremia Moghilă voevod 206.
Alexandru, fratele lui Mihnea Turcul 275, 281.
Alexandru Dimitrie, 280.
Alexandru Iliăș voevod 282, 305.
Alexandru Macedon 300.
Alexeni 209, 211.
Alexie din Trapezunt 148.
Alibeg 276, 278.
Alibeg, fratele lui Skenderbeg 315.
Amasia 22, 23.

- Amlaş 9, 231, 235 (Amlaş și Făgăraș) 296.
Anna-Neacșa, soția lui Alexandru cel Bun 87, 88, 97, 225.
Anna, fiica lui Alexandru cel Bun 87.
Anna, soția lui Manoil Mangup 148.
Anna 148.
Anna, fiica lui Petru Rareș 158-160.
Anna, fiica lui Bogdan Vlad 168.
Anna, soția lui Vladislav voevod (1523-1525) 255.
Anna, soția lui Vasile Ciolhanschi 275.
Anca, sora lui Basarab cel Tânăr 325.
Anca, soția lui Vlad cel Tânăr sau Vlăduță 5, 246.
Anca, din Coiani 61-63.
Anca, nepoata lui Radul cel Mare 65.
Anca, fiica lui Mircea Ciobanul 243.
Anca, nepoata Dobrei 245.
Anca, soția lui Vlad-Vlăduță 246, 247.
Anca, soacra lui Dragomir logofatul 303.
Anca, fiica lui Jitian 241.
Ancuța, soția lui Nicolae-Petrașcu voevod 304.
Anastasia, mama lui Alexandru cel Bun 87.
Anastasia, fiica lui Alexandru cel Bun 87, 88, 225.
Anastasia, fiica lui Iliș voevod 88.
Anastasia, (tarina) 148.
Anastasia (M-rea) 163.
Anastasia, soția lui Bogdan Vlad 168.
Anastasiu, episcopul de Vad 169, 170.
Anastasiu, egumenul Galatei 273.
Andrieș 219.
Andrieș (craiu) 306.
Andrieș din Feldioară 192, 193.
Andrei hatmanul 273.
Andrei postelnicul 269-272.
Andrei banul (călugărul) 293.
Anghelina, fiica lui Neagoe Basarab 19, 173, 174, 267.
Anghelina doamna 160.
Anghelina, fiica lui Lăpușeanu 164, 274, 275.
Anghelina, soția lui Gligorcea vornic 202, 203.
Anglia 274.
Aninoasa (M-rea) 285.
Antemia, fiica lui Alexandru Lăpușeanu 164, 274, 275.
Antemia, fiica lui Mateiaș logofătul 178.
Antim Ivireanul 9.
Antonie 312, 313.
Antonie cămarașul de Ocne 321, 322.
Antonie Lungul 219.
Antonius, fratele lui Kendi Freți 84.
Apatea 156-158.
Apostol (sau Curt SalamCeaș), fiul lui Iane banul 297.
Arfa 239.
Argeș (M-rea) 243, 264-267, 321.
Ardeal 154, 155, 186, 187, 213, 215, 217, 291, 292, 304, 306, 307.
Ardeleni 3.
Arnota (M-rea) 302.
Argeș (Curtea de) 3, 52, 174, 241, 242.
Aslan 243.
Avram 148.
Babele (schitul) 240.
Bacău 89, 99, 145, 146, 152.
Baciul județul, din București 281.
Badea 247.

- Badea 238.
 Badea Aiaz 259, 263.
 Badea Cocorescu 246, 247.
 Badea grămăticul 302.
 Badea, fratele lui Udrea banul 308.
 Badea, fiul lui Badea logofătul 65
 Badea logofătul, din Fălcoi 65.
 Badea paharnicul 10, 234, 236, 250, 251.
 Bădică comisul 253, 254.
 Bahna 237 (seliștea) 249-251.
 Baia 299.
 Baia din Transilvania 309.
 Baia 87, 88, 299.
 Balea paharnicul, ginerele lui Radul Paisie 65.
 Balea spătarul 303, 304.
 Bălășești 123, 221, 224.
 Balenii (boerii) 10.
 Balești 237, 238.
 Bălteni 3, 4, 308.
 Balint 219.
 Baltatul ușier 188-190.
 Balibeg 32.
 Bănești 244, 245.
 Bărbatești 238.
 Barbier jurjea 324.
 Barbul Detcovici postelnic 4.
 Barbul banul 10, 39, 61, 234, 236, 238, 239, 250, 251, 254, 325.
 Barbul, fiul lui Badea logofăt 65.
 Barbul, fiul lui Preda banul 4.
 Barbul paharnic 211, 212.
 Barbul, ginerele lui Mircea Ciobanul 243.
 Barbul, fiul lui Danciul vornic 302.
 Barbul, fiul lui Staico logofăt 6.
 Barbul postelnic, fiul lui Stanciul spătarul 83.
 Baratul, v. Martinuzzi 165.
 Bărcan vistierul 306, 307.
 Bărna (valea) 192, 193.
- Barovius 238.
 Barta 312, 313.
 Bârlad 310, 311, 181, 184, 185.
 Bârladeni 311.
 Bârșa 92, 93, 96, 100, 103, 105, 108, 116, 120, 156, 157.
 Barțiculești 308.
Basarab cel Bătrân 4.
Basarab cel Tânăr 9, 18, 19, 141, 144, 145, 241, 314, 315, 325.
Basarab, fiul lui Dan II, 19, 122, 220, 238.
Basarab Pretendentul 294, 307.
 Baslea Pârgar 74, 75.
 Bașia 89-91.
 Bașoteni 221, 224.
 Batâr Ștefan 136, 137.
 Benetta sau Benedetta, soția lui Părvul clucer 280.
 Belgrad din Serbia 32, 130.
 Belgrad din Transilvania 302.
 Berivoe 3.
 Bica Andreiaș 83, 84.
 Bielski, cronicar polon 185.
 Bilțul, boer al lui Neagoe Basarab 276, 278.
 Bistrița (M-rea) din Oltenia 240, 256, 257, 261, 262, 293, 305, 325.
 Bistrița (M-rea) din Moldova 4, 87, 88, 145-147, 163, 164.
 Biserica Domneasca din Târgoviște 244.
 Birtalan diacul 156-158.
 Bitvar, v. Buda 12, 13, 101, 103, 106, 109, 117, 120, 173.
 Bizantini 220.
 Boba, fiica lui Radul cel Mare 242, 244, 245.
 Bocotan comisul 78, 79.
 Bojidar, tatăl lui Dumitru Iogofătul 75.
 Bojin 62.
Bogdan II, fiul lui Alexandru cel Bun 87, 88, 98, 110, 111, 115, 147, 226.

Bogdan, fiul lui Ștefan cel Mare 147, 148, 163, 164, 167, 168.

Bogdan, fiul lui Alexandru Ștefan 185.

Bogdan, fiul lui Petru Rareș 158-160.

Bogdan, fiul lui Alexandru Lăpușneanu 164, 193-196, 200, 201, 203, 269, 271, 274, 275.

Bogdan, fiul lui Eremia Moșhila voevod 206, 328.

Bogdan Vlad, fiul lui Ștefan cel Mare 13, 147, 149, 173, 174, 196.

Bogdan, fiul Neanciuului 7.

Bogdan spatar 234, 236.

Bogdan vornicul 6, 326, 327.

Bogatul (lacul) 168.

Bobești 308.

Bogza 204.

Bolovan 10.

Borăști 16, 316, 317.

Bordon, v. Vidin 13.

Botoșani 158.

Boța 219.

Borcioiul 303.

Bozen în Tirol 274.

Braila 139-144.

Braileni (boerii) 140, 141.

Bran (pasul. vama, muntele) 217, 34, 35, 54-56, 288.

Bran, boerul lui Vlad Calugarul 237, 238.

Branești 238.

Bratul popa 15, 16.

Bratul scriitor, din Negești 265, 266.

Bratul Vălcu 27.

Brătiești 237.

Bucovaț 242, 280.

Bucovațul Nou (M-rea) 280.

Bucovina 115.

Bucium vistier 149, 150.

Budac Ianăș, biroul Bistriței din Transilvania 308.

Budești 9, 10.

Bulesauții 221, 224.

Bulgaria 311.

Bulgari 126, 127, 129, 223, 227.

Burgio, nunțiu apostolic 32
173.

Buzaieni (boerii) 141, 143, 144.

Buzești (boerii) 56.

Buzeu 142, 143, 215, 217, 281,
294.

Caise-Catum, fiica lui Mihnea Turcul 281.

Calea, soția lui Detco armașul 62

Calciu scriitorul 211, 212.

Calea 285.

Calea, fiica lui Danciul vornicul 302-304.

Calina, sora Negoslavei 325.

Calinichia, mama lui Mircea cel Batrân 3.

Calotă banul 302.

Calotă Cocorescu 246, 247.

Calota slugerul, fratele lui Dobromir 299, 300.

Calota vistierul 234, 236, 250,
251.

Căineni 233, 236.

Cațuna, mama lui Mircea Pretendentul 141, 144.

Comanii 35.

Câmpulung din Moldova 174,
175, 187, 188, 190, 191, 203,
204.

Câmpulung din Muntenia 24-26
Cândreș, trinisul lui Neagoe
Basarab 20, 21.

Caplea, fiica lui Staico logofatul 6.

Caplea, fiica lui Tudosie banul 284.

Caplea, fiica lui Vlad Călugărul 4-6, 285, 326, 327.

Capotă vistierul 253-254.

Catalina, soția lui Radul cel Mare 5, 50, 51, 237, 242.

Cataluiul (M-rea) 283, 284.

Catina din Clătești 283.

Caraca diacul 151, 152.

Cărbuneștii 299.

- Cârjeu vistierul 256, 261.
 Cârjeonae sau Magdalina ca-
 lughărița 257, 259, 260, 262,
 263.
 Cârliș Orbul 63.
 Cârstea 14.
 Cârstea 147.
 Cârstea din Glod 240, 241.
 Cârstea scriitor 121, 122.
 Cârstea vornicul 286, 287.
 Cârștii (vadul) 168.
 Cârștian fost vornic 10, 234,
 236, 240, 241.
 Cârștian din Stâncești 285.
Cârștina, fiica lui Radul cel
 Mare 65, 242, 244.
Cârștina, fiica lui Radul Pai-
 sie 65, 293.
 Cazaci 270, 272.
 Cazan, logofătul lui Alexan-
 dru-Aldea 211, 212.
 Cealapie împăratul 213-217.
 Ceaușul boer 74, 75.
 Cehia 101, 103, 106, 109, 117,
 120, 324.
 Cepturce 303.
 Cernădia 299.
 Cernăuți 323, 324.
 Cetatea-Albă 111, 112, 130, 149,
 188, 219.
 Cetatea Flotelor 300.
 Cetațuia din Râmnic 52, 53.
 Ceurii 16, 316, 317.
Cheajna, fiica lui Alexandru
 cel Bun 88, 225.
Cheajna-Muria, fiica lui Ștefan
 cel Mare 147.
Cheajna, fiica lui Petru Rareș
 și soția lui Mircea Ciobanul
 80, 81, 158, 272.
Cheajna, fiica lui Alexandru
 Lăpușneanu 274, 275.
 Chera, soția lui Vlaicul cluce-
 rul 281.
 Cherbeleț 16, 35.
 Chiev 147.
 Chilia 98, 110, 112, 115, 130,
 149, 188, 315.
 Chinciul 10.
 Chirca comisul 63.
 Chirca comisul, fiul lui Gher-
 ghe logofătul 299.
 Chiril Patriarhul 56.
 Ciocadia 299.
 Cislau 244, 252, 253.
 Cișnădienii 53, 55.
 Cyrus 300.
Ciubăr Vodă 110.
 Ciumernecul 245.
 Clătești 283.
 Clocacina 221, 224.
 Cobacini 121, 224.
 Cocorești (boerii) 246.
 Colonia 101, 103, 106, 109.
 Colunița 244.
 Comșa 53-55.
 Comnini 148.
 Constandin 219.
Constantin, fiul lui Petru Ra-
 reș 158-160.
Constandin, fiul lui Alexan-
 dru Lăpușneanu 274, 275.
Constandin, fiul lui Mihai ba-
 nul 281.
 Constandin, fiul lui Eremia
 Moghilă 206.
Constandin Basarab voevod
 239.
 Constantin Cantacuzino 304.
Constandin Șerban voevod
 244, 284.
Constantin Șuțul voevod 275.
 Constandin Țaulul, rostistrul
 staroste de Cernăuți 323, 324.
 Constandin vistierul 277, 279,
 Constantinopol 128-130, 173,
 220, 228, 243, 280, 297, 324.
 Conț Mihail 219.
 Coresi logofătul 65, (scriito-
 rul) 261, 264, 239, 303.
 Cosainul 285.
 Costea Andronic 111.
 Costea 10.
 Cosoba 254, 238.
 Cosova 254.
 Cosoroavă grămăticul 248.
 Costea părcălabul 108, 110.
 Costea vornicul 102, 105.

Costea vistierul 16, 318, 319.
 Costi Orăș 108, 110.
 Costești 16, 305.
 Cotnari 167, 269, 271.
 Cotmeana (M-rea) 220.
 Cozia (M-rea) 77, 219, 220,
 223, 235, 305, 306.
 Cozma 119, 121.
 Cozma Morcul 314, 315.
 Covurlui 190.
 Craciota 6.
 Craiova 62, 242, 300, 325.
 Crasna 299.
 Cracău 221, 224.
 Craciun 183, 184.
 Crăciun vornicul 202.
 Crăciun vistierul 265, 266.
 Crângul 256, 261.
 Crăsești 160.
 Crâstian 219.
 Crastienești 10
 Crastienești din Moldova 221,
 224.
 Crețul lotrul 269-271.
 Cromer 116.
 Crușovul 293, 297, 305.
 Cucești 16.
 Culcații 293, 308.
 Curtea Domnească 243.

Dan I, 3, 2' 8.

Dan II, 19, 217, 220, 309, 310.

Dan, fiul lui Mircea cel Bătrân 3, 217, 219, 220.

Dan Buzescul (scriitorul din Zorești) 297.

Dan din Glod 240, 241.

Dan Oteșanul 237, 238.

Dan pârcălabul 174, 175.

Dan spătarul 245.

Dan vtori vistier 308.

Danciul fratele lui Barbul banul 325.

Danciul comisul 10, 39, 61,
 240, 241.

Danciul, fiul lui Dan II, 19,
 220.

Danciul Gogoșe 11, 61-63.

Danciul Huru pârcălabul 181.

Danciul mare armaș 250, 251.

Danciul paharnicul 260, 264.

Danciul pârcălabul 11.

Danciul vornicul 302, 303.

Daniil preotul 202.

Dară grămaticul 247.

David 148.

David, fiul lui Danciul vornicul 302.

Dâmbovița 159, 217.

Deal (M-rea) 6, 209-211, 218,

243, 243-248, 254, 283-285,

298, 304, 325, 327, 328.

Dediul banul 237.

Degerații 303.

Dejul 170.

Descoperestii 283.

Despina, soția lui Neagoe Basarab 19, 48-50, 174, 264-267.

Despina, fiica lui Petru Șchiopul 273, 274.

Despina, fiica lui Alexandru Mircea 16, 281.

Despina, vara primăvara a doamnei Despina 267.

Despot Ioan Țarul 159, 160.

Detco armașul 62, 63.

Detco banul 237.

Detco postelnicul 261, 264.

Deva (castelul) 273.

Didea din Sad 53, 55.

Dichisești 285.

Diicul banul 237.

Diicul comisul 16, 318, 319.

Diicul pârcălabul 4.

Dimitrie Iacșici 245.

Dinga postelnicul 80, 81.

Dințești 284.

Dionisiatul (M-rea) 196.

Długosz cronicarul 88, 89, 110,
 115, 116.

Dobra, fiica lui Mircea Ciobanul 243, 245, 280.

Dobra, fiica lui Bălea paharnicul din Pietroșani 65.

Dobromir banul Craiovenesc 277-279, 281, 298-300.
 Dobrovăț (M-rea) 168.
 Dobrul 121, 122.
 Dobrul logofătul 123.
 Dobrușești 3
 Dolcinia, mama lui Necoară 321.
 Dorin pitarul 152.
 Dorohoiu 87, 202.
 Doroteiu Arhiepiscopul Ochridei 126-130, 226-229.
 Doroteiu monahul 111.
Dragodan voevod 33.
 Dragoe spatarul 4.
 Dragomir banul 237.
 Dragomir banul, nepotul lui Dobromir 299.
Dragomir Călugărul fiul lui Vlad cel Tânăr 5, 33, 248.
 • Dragomir, logofatul lui Petru Șchiopul 303.
 Dragomir al lui Manea 240, 241.
 Dragomir (popa) 315.
 Dragomir paharnicul 253, 254.
 Dragomir postelnicul, fratele Doamnei Stanca 301, 302.
 Dragomir spatarul 4.
 Dragomir stolnicul 10, 250, 251.
 Dragomir stratornicul 10.
 Dragomir Scurtul, boerul lui Radul Paisie 49, 50.
 Dragomir vistierul, ginerile lui Petrașcu voevod 298.
 Dragomirești 221, 224.
Dragoslav Purcarul 33, 277, 278.
 Dragul spatarul 35.
 Dragul Iuzbașa 244.
 Dragotă Tamașanul 313, 315.
 Drăgan banul de Glena 245.
 Drăgan postelnicul 52, 253, 254.
 Drăgan spatarul 253, 254.
 Drăgalina, sora lui Ion Buza-tul 315.
 Drăghici 4.
 Drăghici, fratele lui Barbul banul 238, 325.

Drăghici Gogoșe 11, 61-63.
 Drăghi-i paharnicul 10-11.
 Drăghici marale spatar 259-266.
 Drăghici, fiul lui Stanciul spatar 83.
 Drăghici marele vornic 259-264.
 Drăghici scriitorul 277, 279.
 Drăghici al lui Stoica 240, 241.
 Drăgoești 298, 302, 303.
 Dragoiu Banov, boerul lui Alexandru-Aldea 211, 212.
 Drăguș Căpitanul 289, 290, 291.
 Drăgușin banul, fratele lui Mireta vornicul 304.
 Duma Braevici 102, 104, 105, 108, 110.
 Duma vornicul 259, 263.
 Duma, fiul lui Vlaicul părcălabul 147.
 Dumbrăvița 221, 224.
 Dumitru banul 301.
 Dumitru Boldici scriitorul 282.
 Dumitru diacul 130.
 Dumitru din București 17, 18.
 Dumitru Filișanul slugerul, nepotul lui Dobromir banul 299
 Dumitru logofătul 75.
 Dumitru logofatul cel mic 294.
 Dumitru, fiul lui Ivan Țareviciul 148.
 Dumitru paharnicul 240, 241.
 Dumitru spatarul 277, 279.
 Dumitru vecin 282.
Dumitrașco, fiul lui Petru Cercel 300.
 Dumuncușevici Stețco 119, 121.
 Dunărea 24, 25, 130, 233, 236, 248.
 Dvorinești 221, 224.

Ecaterina, fiica lui Eremia voevod 328.
Ecaterina, soția lui Alexandru voda Mircea 16, 279-281.

- Efrem, episcopul de la Râmnic 303-305.
 Egipt 56, 307.
 Elan (râul) 315.
 Elarion egumenul 9.
Elena Cherepovici, soția lui Petru Șchiopul 273, 158-160.
Elena, fiica lui Alexandru vodă Mircea 16, 281, 282.
Elena, fiica lui Radul vodă Șerban 304.
 Elias Conradt 300.
 Elisafra logofeteasa, nepoată doamnei Neaga 282, 283.
Elisafra, doamna lui Eremia Moghilă voevod 205.
 Elisaveta (calugărița) 286.
 Episcopia Râmnicului 303, 304.
 Eremia egumenul 247.
 Eremia logofatul 307.
Eremia Moghilă voevod, 202-206, 328.
 Eremia vornicul 273.
Erina, fiica lui Miloș voevod 80, 279, 330.
 Erina, nepoata lui Danciu Huru 181.
 Erusalim 16.
 Esteul 286.
 Esther 280.
Eupraxia, soția lui Vlad I Dracul 3, 51, 52.
 Europa 218.
 Eustatic, starețul M-rei Bistrița din Moldova 145, 146.
 Evdochia 147, 148.
 Evdochia, fiica Țarului Ivan 148.
 Evloghie scriitorul 111.
 Fabrizio Adorno 280.
 Farcaș aga 292.
 Farcășești 237.
 Făgărași 178, 231, 235.
 Faltoești 293, 308.
 Făsaiani 284.
 Fâlcu 315.
 Fântânele 61.
 Fântânele din Moldova 221, 224.
 Fătul, fratele lui Nicoară 321.
 Feldioara 192, 193.
 Ferdinand craiul 154, 155.
 Fiera logofatul, tatal Papei logofatul 294.
 Filoteia (M-reu) din sfântul Munte 51, 240.
 Floarea, fiica lui Efrem Huru 181.
 Florea scriitorul 241.
Florica, fiica lui Mihaiu Viteazul 303-307.
 Focșani 329.
 Fos Hanăș, județul Brașovului 71, 72, 74, 75.
 Fometești 299.
 Fota postelnicul 331, 332.
 Fotea județul 305.
 Franciscani 274.
 Frangopulo Constantin 280.
 Fratoșțița 247.
 Frâsinetul 296, 297, 305.
 Frujina, fiica lui Cărstian din Stancești 285.
 Galata (M-reu) 273, 274.
 Galașești 9, 10.
 Galiția 3.
 Ganos Fortunat 324.
 Gașpar 135, 136.
 Gavril Gregorovici scriitorul 164.
Gavril Moghilă voevod, 305.
 Gavril monahul 97.
 Gavrila stolnicul 206.
 Găneasa de lângă Olt 267.
 Gaojani 283.
 Gajoane 315.
 Gavanesti 239.
 Genune (vadul) 233, 235, 236.

Gheașeu pârcaľabul 192, 193.
 Ghedeon, episcopul Rădăușilor 273.
 Ghedigold, voevodul Podoliei 110.
 Ghes Andreiaș 324.
 Gheorghe cămărașul 243.
 Gheorghe hatmanul 273.
 Gheorghe, mitropolitul Suceavei 273.
 Gheorghe scriitorul 293.
 Gherghe logofătul, fratele lui Dobromir banul 299, 300.
 Gherghe evreiu 70, 71.
 Gherghe vraciul 71, 72.
 Gherghina 285.
 Gherghina pârcaľabul 4, 8-11, 230, 231, 239.
 Gherghia 253.
 Gherman misionarul 51.
 Gherșig Andreiaș 324.
 Ghigoiască 308.
 Ghindeni 283.
 Ghitioară 284, 285.
 Giura logofatul 56, 259, 263.
 Giurcău vameșul 68-69.
 Giurgiu 243.
 Giurgiu (Ghergen) castelul 309
 Glavacioc (M-rea) 239, 284.
 Glena 245.
 Gligorcea vornicul 201-203.
 Glodul 13, 14, 240, 241.
 Gogoșoia 11.
 Golea 219.
 Golești 80.
 Golgota (M-rea) 305.
 Gonța paharnicul 277, 279.
 Gonțu țiganel 264, 266.
 Gostavaț 281.
 Gotca 299.
 Govora (M-rea) 13, 237, 239, 240, 241, 243, 303.
 Grajdana, sora lui Udrea banul 308.
 Greci (satul) 4, 304.
 Gregorie, biraul Bistriței 191, 192.
 Gregorie egumenul 87.
 Gregorie mitropolitul 164.

Gregorie monahul 160.
 Grozav David diicul 324.
 Grozav pârcaľabul 183, 185.
 Grozăvești 283.

Hafiz pașa 292

Hamza marele ban Craiovesc 260, 264.
 Hamza banul din Obislav 83.
 Hamza Domnitorul Rumeliei 215, 217.
 Hamza fiul lui Stanciul spătar 83.
 Hana Lucinic 96.
 Hanaș-Begner 24, 25.
 Hanaș maistorul 19-21.
 Haneș decanul 86, 87, 92, 93.
 Hanos purgarul 219.
 Harvat logofatul 35-37.
 Harvat spatarul 250, 251.
 Harvat stolnicul 277, 279.
 Hăești 16, 317, 318.
 Hăra chelarul 182.
 Hărlau 136, 137, 147, 155, 158, 167, 168, 170, 171, 205.
 Heidenstein 292.
 Hera logofatul 294.
 Herlea șoltuzul din Bărlad 310, 311.
 Hința 13, 14, 239-241.
 Hlapești 221, 224.
 Horezul (M-rea) 280.
 Horodniceni 177, 178.
 Hotarani (M-rea) 304.
 Hotin 110, 147, 195, 196.
 Hrisafina, fiica lui Mihai banul 280, 281.
 Hrisantie arhimandritul 280.
 Hrisești 299.
 Hrizea portarul 292.
 Hrizea visticierul 245.
 Hrusana 39.
Huniad Ioan 4, 110, 115.
 Huru Efrem 181.
 Huru vornicul 178-181.
 Huși 164, 181, 191.

- Iacob** 148.
Iacob din Cotnari 167.
Iacob Mitropolitul 165.
Iacob cel Bătrân 324.
Iacșici Dimitrie 13.
Ialomîța 209, 211.
Ianăș comisul 303.
Ianăș Craiul 154-158, 176, 177.
Ianăș gramaticul 240.
Ianăș, voevodul Ardealului 28, 30, 31.
Iane vistierul, banul 269, 271, 275, 276, 297, 298, 300-302.
Iane marele postelnic 300.
Iano 210.
Iarciul, boerul lui Alexandru Aldea 211, 212.
Iași 197, 198, 205, 206, 271, 272 291.
Ibrahim beg, fiul lui Mihnea Turcul 281.
Ihuma-Catun, fiica lui Mihnea Turcul 281.
Ilarion, Mitropolitul Ungrovlahiei 240.
Ilie-Iliaș, fiul lui Alexandru cel Bun 3, 85-88, 97, 98, 110, 112, 114, 115, 164, 225.
Ilie, fiul lui Petru III Aron 116.
Iliaș Modruz 119, 121.
Iliaș scriitorul 119, 121.
Iliaș, fiul lui Ștefan cel Mare 147, 148.
Iliaș, fiul lui Bogdan Vlad 168.
Ilie logofătul 223-225.
Ilie voevod, fiul lui Petru Rareș 158-160, 178.
Ilie Rivaraș 5.
Ilie Raduî, fiul lui Radul cel Mare 242, 264-268.
Ilinka, fiica lui Nicolae Petrașcu voevod 304.
Ilinca fiica lui Barbul banul 325.
Iliasta, fiica lui Mateiaș logofătul 178.
Iliasta, soția lui Iane vistierul 275, 276.
Ilua 191-193.
Iluani 191-193.
Iliș juratul din Vad 308.
Ioachim 147.
Ioachim învățătorul 163.
Ioan Albert, craiul Poloniei 116.
Ion 204.
Ioan 324.
Ioan 243.
Ioan, fiul lui Bogdan Vlad 168.
Ioan, fiul lui Neagoe Basarab 19, 173, 174.
Ioan de Marini Poli 230.
Ioan Stângaciul 183, 184
Ioan vodă cel Cumplit 80, 197-199, 328, 329.
Ioan voevod 191.
Ioan vecinul 282.
Ioaniș diacul 156-158.
Ioaniș Tricolescul 315.
Ioanoș Craiul 66, 67.
Ioasaf 243.
Iohan Fuchs 75.
Ion Buzatul 315.
Ion Comisul 119, 121.
Ion 147.
Ion, fiul lui Vasile 315.
Ionășco, fiul lui Alexandru Lăpușneanu 164, 274.
Ionășco, fiul lui Vasile Ciolhanschi 275.
Iosif I, Mitropolitul Moldovlahiei 111.
Iosif, egumenul de la Argeș 26, 27.
Irina, soția lui Petru Șchiopul 273, 274.
Irina, fiica lui Eremia Moghilă 328.
Isabela, regina Ungariei 84.
Isac, fiul lui Olobei 148.
Isaia postelnicul 119, 121.
Istratie egumenul 316, 317.
Istratie Leurdeanu 304.
Ivana (Ioana), fiica lui Neagoe Basarab 267.
Ivana, soția lui Dragomir logofătul 302.

Ivan 10.
 Ivan 62.
 Ivan 57, 58.
 Ivan Baiceanul 108, 110.
 Ivan portarul 62.
 Ivan țiganul 264, 266.
 Ivan, fratele Creșului 270, 271.
 Ivan logofatul 304.
 Ivan postelnicul 78, 79.
 Ivan Țarul 147, 148.
 Ivan Țarevișul 148.
 Ivanco 219.
 Ivașco marele vornic 294, 330.
 Ivașco Tricolescul 315.
 Iștvan Mailat, voevodul Ardealului 48, 50, 153-155.
 Iuria 148.
 Izbiceni 306.
 Izvoran stolnicul 234, 236.

Jaleș 276-278.
 Jeminești 221, 224
 Jigoranul marele vornic 252, 254.
 Jiliștea 330.
 Jitea vecinul 282.
 Jitian 6.
 Jiul 62, 242, 280, 316, 317.
 Jiul de jos 248.
 Jiurcea judele 192, 193.
 Jolchievul 289-292.
 Județul Ilfov 3, 51, 254, 311.
 Județul Mehedinți 303, 308.
 Județul Prahova 294.
 Județul Vâlcea 299.

Kinde Frenți 83, 84.
 Kirakoll visti-r și vameș 149, 150.
 Kirca 6.
 Knajna, sica lui Alexandru Lapușneanu 164, 269, 271.
 Kneajna, soția lui Ștefan Rareș 160.
 Kratovo 130.

Ladislau 220.
 Lal 10.
 Lapușna 163.
 Lavra (M-rea) din Sfântul Munte 255.
 Lavra cea mare de la Ivera din Sfântul Munte 298.
 Lădat clucerul 259, 263.
Leon voevod, fiul lui Ștefan voevod 298.
 Leotești 307.
 Lepădat logofatul 56.
 Lepcea 69, 70.
 Leși 183, 306, 307, 319, 320.
 Leșea spătarul 239.
 Lev Laița Grebul 324.
 Leubia 101, 103, 106, 109, 117, 120.
 Lurdeni 308.
 Liov 200, 201, 288, 290.
 Livrea vistierul 285.
 Lotreni 233, 236.
 Luca Mitropolitul 282.
 Lucaci, județul Brașovului 58, 153-155, 319, 321.
 Luciu (Iac) 221, 224.
 Lucreția 280.
 Lunga 293, 308.
 Lupșa 317, 318.
 Lupșani 283, 308.
 Lupșanul 293.
 Lupul vătaful 16.

Macarie cronicarul 32.
 Macarie egumenul 240.
 Macarie Mitropolitul Ungrovlahiei 128, 129, 228.
 Macedonia 311.
 Macești 308.
 Macsinul 308.
 Maeruş 156-158.
 Magdalincea, nepoata lui Daniul Huru 181.

- Magnezia 243.
 Mahomed sultanul 128-130, 228.
 Maier 189, 192, 193.
 Maiereni 192, 193.
 Maina 39.
 Malama, fiica lui Hrizea portarul 292.
 Mamino 241.
 Mamociuk 10.
 Manea, fiul lui Mogoș 276-278.
 Maneasa 269, 271.
 Manoil 148.
 Manoil din Hotin 108, 110.
 Mara, fiica lui Harvat logofățul 37.
 Mara, fiica Neacăi din Drăgoești 303.
 Mara, nepoata lui Tricolici vornicul 313, 314.
 Maramureș 273.
 Marăcești 293, 308.
 Marați 295, 296.
 Marco din Bancești 244, 245.
 Marco Bandini 87.
 Marco 283.
 Marcu Craisorul 268.
 Marco din Ivir pictorul 283.
 Marco evangelistul 56.
Marco voevod, fiul lui Radul Paisie 63, 65, 71, 72, 76, 77, 293, 307.
Marco, fiul lui Petru Cercel 300
 Marcea fiul lui Kirca 6.
 Marcea postelnicul, fiul lui Șerban banul 63.
 Marculești 293.
 Marga 295.
 Marga, femeia lui Andreiaș 324.
Margareta, soția lui Alexandru cel Bun 87, 88.
Marghita, soția lui Simion Moghilă 327.
 Margineni (M-reca) 307.
 Maria 285.
 Maria baneasa, fiica lui Radul clucerul Buzescul 56.
Maria, soția lui Radul cel Frumos 148.
Maria, sora lui Ștefan cel Mare 147.
Maria de Mangop, soția lui Ștefan cel Mare 147, 148.
Maria din Hârleanu, mama lui Petru Rareș 147.
Marișca-Marușca, soția lui Ștefan cel Mare 147.
Maria-Voichița, fiica lui Radul cel Frumos și soția lui Ștefan cel Mare 148.
Maria, fiica lui Bogdan Vlad 168.
Maria, soția lui Petru Rareș 158, 160.
Maria, fiica lui Petru Rareș 160.
 Maria doamna Olteanca 160.
Murin, fiica lui Lapușneanu 164, 274.
 Maria din Clatești 294.
 Maria, mama lui Gligorcea vornicul 203.
 Maria, fiica lui Ciolhanschi 275.
 Maria, fiica lui Șerban banul 299.
Maria-Marina, soția lui Alexandru cel Bun 87, 88, 97, 115, 225, 226.
Maria-Ringila, soția lui Alexandru cel Bun 87, 88.
Maria, soția lui Iiaș voevod 88, 110.
Maria, soția lui Ștefan Stețco 87, 98.
 Maria calugărița, soția lui Teodosie banul 284.
 Maria, matusa Elisaftei 283.
 Maria, soția lui Nica armașul 61.
 Maria, sora lui Șerban banul 63.
Maria-Martina, fiica lui Al. Lapușneanu 164, 275.
Maria (în calugarie monahia Eupraxia), soția lui Vlad Calugarul 4, 5, 237.
Maria, fiica lui Radul Paisie 65, 285, 293.
Maria, fiica lui Petrașcu voevod 218, 294-296.

- Maria**, fiica lui Eremia Moghilă 205, 206, 328.
Maria, nepoata lui Radul Paisie 285.
Maria, soția lui Radul Postelnicul Bidiviul 294.
Maria, Amirali din Rodos, soția lui Petru Schiopul 273.
Maria, fiica lui Petru Șchio-pul 273.
Marica, nepoata lui Danciu Huru 181
Marica, fiica lui Mateiaș logofatul 178.
Marina, fiica lui Mircea Ciobanul 243.
Marinești 10.
Marioara 280.
Mărița 297.
Martin județul 319-321.
Marula, fiica lui Mihaiu Viteazul 296, 297, 301, 304, 305.
Mașco 269, 271.
Mateiu Basarab, 294, 302, 332.
Mateiu Corvinul 12, 116.
Mateș al lui Coțani 219.
Mateiaș Fliandrișevici 200.
Mateiaș vistierul 176, 178, 188.
Matiești 299.
Maxim egumenul 14.
Melchisedec 148.
Mehedinți 38, 300, 308.
Mehmet beg, fiul lui Alibeg 5, 24-26, 32, 33, 246, 276, 278.
Meteor manastire in sfântul Munte 65.
Mica Cralea 119, 121.
Michovic 116.
Micșunești 9, 10.
Micești 256, 257, 261, 262.
Mihail 10
Mihail voevod, fiul lui Mircea cel Bătrân 3, 217, 219, 220.
Mihri banul, fiul lui Stan Debelu 280, 281.
Mihai Bravu 51, 283, 286, 288, 289, 290-308.
Mihai burgerul 86, 87, 92, 93.
Mihai meșterul 124, 125.
Mihai vodă (M-rea) 219
Mihail voevod, fiul lui Mihail Mircea 220.
Mihail Iach, comitele Secuilor 218, 309.
Mihail postelnicul, fiul banului Dobromir 277-279, 281, 299.
Mihail logofatul 103, 105, 108, 110.
Mihail, fiul lui Alexandru Lăpușcanu 164, 274.
mihail Moghilă, fiul lui Simeon Moghila 327, 328.
Mihalea 150.
Mihalea 135, 136.
Mihnea 12.
Mihnea cel Rău 14-16, 37, 81, 83, 248-251, 279, 280, 316-318.
Mihnea stolnicul 238, 247.
Mihnea Turcul 16, 35, 56, 61, 62, 218, 244, 246, 274-276, 296, 298, 299, 301, 302, 308.
Mihul Buzatul 315.
Mihul capitanul 192, 193.
Mihul pârcaľabul 169, 170.
Mihuța, nepotul lui Tricolici vornicul 313, 314.
Milco spatarul 240, 241.
Milea 9.
Milești 10.
Mileșevo manastire in Serbia 275.
Miloș 314, 315.
Miloș, fiul lui Mihnea cel Rău 13.
Miloș voevod, fratele lui Al. Mircea 80, 279, 280, 330.
Mircea 16.
Mircea 219.
Mircea, sluga lui Ștefan cel Mare 136, 137.
Mircea cel Bătrân 3, 51, 209, 211, 213, 217, 219, 220, 232, 235, 249, 251, 268, 316, 317.
Mircea, fiul lui Vlad Dracul 3, 4.

Mircea, fiul lui Vlad Țepeș 4, 13.
Mircea, fiul natural al lui Vlad Dracul 139-143.
Mircea, fiul lui Vlad Călugărul 4, 5, 51, 239, 240, 241.
Mircea, fiul lui Mihnea cel Rău 13-16, 81, 279, 280, 316-319.
Mircea Ciobanul, 13, 16, 51, 62, 65, 75, 77-79, 80-84, 159, 178, 237, 242-245, 247, 272, 274, 279, 280.
Mircea, fiul lui Mircea Ciobanul 80, 279, 243.
Mireon kir Matei Mitropolitul 286.
Miron logofatul 168.
Miron medelnicerul 188, 189.
Miroslav mare logofăt 277, 279.
Misail egumenul Țismenei 249, 251.
Misea părcălabul 315.
Misea, nepotul lui Tricolici vornicul 313, 314.
Mislea (M-rea) 77.
Mitrea mare vornic 277, 279, 281, 304.
Mitrofan Vlădica 260, 263.
Mitropolia Târgoviștei 283.
Mogoș banul 56.
Mogoș slugerul 259, 263.
Mogoș spatarul, fiul lui Mogoș banul 53-56.
Moisl voevod, fiul lui Vladislav voevod 39, 244, 255.
Moldavița (M-re) 190, 191.
Moldova 3, 173.
Moldoveni 329.
Moldovlahia 111, 126-132, 135, 136, 139-143, 226, 297.
Moscova 129.
Motru (M-re) 37.
Movile 111.
Muncaci 273.
Muntenia 147, 169, 173.
Munteni 136, 137, 319-321.
Murad sultanul 213, 216, 243.
Murgu, marele vornic 271, 272.

Muscel 16.

Mustafa beg, fiul lui Mihnea Turcul 281.

Musulmani 227.

Mușa, soția lui Udrea banul 293.

Muzeul Rumiantzov 129.

N an logofatul 66, 67.

Nan Pascal 211, 212.

Nan țiganul 62, 63.

Nanuț țiganul 264, 266.

Nastasia, mama lui Al. Lăpușneanu 164.

Nastasia, fiica lui Al. Lăpușneanu 274, 275.

Neacșa 285.

Neacșa 252, 253.

Neacșa, soția lui Bratu Vălcul 267.

Neacșa, logofeteasa din Drăgoești 298, 303.

Neacșa sau Maria Călugărița, mama doamnei Stanca 301-303

Neacșa, soacra lui Detco armașul 62.

Neacșa, fiica lui Tricolici vornicul 313, 314.

Neacșa, fiica lui Balea paharnicul 65, 299.

Neacșa, sora lui Șerban banul și soția lui Chirca comisul 2, 63.

Neacșul 243.

Neacșul din Cămpulung 24, 25.

Neaga 9-11.

Neaga 252, 253.

Neaga 39.

Neaga, soția lui Mihnea Turcul 16, 218, 244, 281, 282, 285, 286.

Neaga, sora Craioveștilor 325.

Neaga, soția lui Mitrea vornicul 281, 282, 304.

- Neagoe 39.
 Neagoe din Craiova, tatăl Craioveștilor 61, 254, 325.
Neagoe Basarab, fiul lui Basarab cel Tânăr 5, 13, 14, 17-19, 23, 26, 37, 46, 48, 50, 52, 70, 71, 173, 174, 239, 241, 243, 248, 254, 267, 268, 276, 278, 284, 285, 303, 305-307, 325, 326, 328.
 Neagoe logofatul, fiul lui Albul logofăt 235.
 Neagoe popa 238.
 Neagoe paharnicul 265, 266.
 Neagoe sau Negoita postelnicul 39, 234, 236, 250, 251, 325.
Neagoe Spanaciu, cumnatul lui Petrașcu-voevod 295, 296.
 Neagoe scriitorul 285.
 Neagoe stratornicul 10, 240.
 Neagoe vistierul 6.
 Neagoe vornicul 52.
 Neagoe vornicul, tatăl lui Teodosie banul, bunicul Caplei 284.
 Neamțul (M-rea) 97, 98, 111, 123, 221, 223-225.
 Neamțul cetate 181, 205, 206.
 Neamțul ținutul 160.
 Neaniul logofătul 300.
 Negoita scriitorul sau logofătul 47, 63.
 Negoita paharnicul 282.
 Negoita postelnicul, fratele lui Tudosie logofătul 294.
 Negoslava, soția lui Barbul banul 325.
 Negreasca 308.
 Negre 24, 25.
 Negreni 299.
 Negrita, soția lui Tricolici vornicul 313, 314.
 Neguta 39.
 Neofit Mitropolitul 280.
 Neseid Ioan 170, 171.
 Nica fost armaș 61, 62.
 Nicoară vameșul 320, 321.
 Nicoară din Vaslui 313, 315.
- Nicodim arhiepiscopul sârbesc 111.
 Nicodim popa 3.
 Nicolae Cherepovici 273.
 Nicola Marinov 7.
 Nicolae Vallarga 280
Nicolae Petrașou, fiul lui Mihai Bravul 301, 304, 305, 306.
 Nicopoe-Nicopoli 24, 25, 246, 306.
 Necula Leurdeanul 331, 332.
 Nifon 328.
 Nicuia 16.
 Nicolae 7.
 Novaci 299.
 Nucet 241.
 Nucet (M-rea) 9, 305.
 Nürenberg 220.
- Oancea din Batiu 257, 258, 262.
 Oancea gramăticul 237.
 Oancea logofatul 111.
 Oanta scriitor 103, 105, 223-225.
 Obislav 83.
 Ocna 78, 79, 303.
 Ocna din Moldova 321, 322.
 Olelko cneazul din Chiev 147.
Olena, fiica lui Ștefan cel Mare 147, 148.
 Olobei 148.
Oltea-Maria, mama lui Ștefan cel Mare 147.
 Olteni 53.
 Oltul 53, 75, 267, 306.
 Oltul (vadul) 232, 235.
 Oprea 285.
 Oprea diacul sau logofătul 4, 73-75.
 Oprea Galbenuș scriitor 14.
 Oprea, fiul lui Gherghe logofătul 299.
 Oprea părcălabul 43, 44.

Oprea postelnicul 302.
 Oprea vornicul, bărbatul jupă-
 nesei Neaga 252, 253.
 Orăș 324.
 Orheiu 147.
 Orșova 75.
 Orzechowski 275.
 Ostafi postelnicul 200, 201.
 Ostermayer 244, 275.
 Otiștii 299.

Pahomie, egumenul M-rei Co-
 zia 305.
 Pahomie episcopul 174.
 Pana Rătescu 325.
 Panaghia (M-rea) 293, 308.
 Panaiot de la Ocne 303.
 Panciova 26.
 Paniewski 275.
 Panigrad, pârcalabul Târgoviș-
 tei 84.
 Papa logofatul 294.
 Para postelnicul 292.
 Pașco sat 221, 224.
 Pașco 314, 315.
 Patriarhia Alexandriei 56.
 Patriarhia Ohridiei 111, 130.
 Paul, sluga lui Radul de la A-
 fumați 40, 41.
 Pavlovsca (M-rea) din sfântul
 Munte 23.
 Păuna 280.
 Pângarați (M-rea) 271, 275
 Pârșcov 252, 253.
 Părvul banul Craiovenesc 38,
 39, 61, 62.
 Părvul Cherbeleț 35.
 Părvul clucerul, fiul lui Ște-
 fan banul 80.
 Părvul comisul, fiul lui Staico
 logofatul 6, 234, 236, 245,
 246, 250, 251, 285.
 Părvul scriitorul 294.
 Părvul vornicul 10, 39, 61, 240,
 241, (mare vornic) 250, 251,
 254, 256, 261, 325.

Pătrașcu, fiul lui Bogdan Vlad
 168.
Pătrașcu, fiul lui Radul Paisie
 65, 83, 244, 266, 285, 293-
 296, 298, 300.
 Pătrașco, fiul lui Ciolhanschi
 275.
Pătrașcu, fiul lui Mircea Cio-
 banul 243, 244, 279.
 Patrașcu comisul 188, 190.
Pătrașcu, fiul lui Pătrașcu
 voevod 298, 300.
 Patrarești 246.
 Patru banul 245.
 Petrica 221, 224.
 Petricovia 116.
 Petrovița 237.
 Petru 219.
 Petru 238.
 Petru 234.
 Petru 312, 313.
 Petru Ardanovici 108, 110.
Petru III Aron, fiul lui A-
 lexandru cel Bun 110, 111-
 116, 121, 226.
Petru II, fiul lui Alexandru
 cel Bun 87, 88, 97, 98, 110,
 112, 114, 115, 221-226.
Petru Cercei, fiul lui Patrașcu
 292, 298-300.
 Petru, fiul Dobrei 245.
 Petru Gudici 102, 104.
Petru, fiul lui Neagoe Basa-
 rab 19, 23, 173, 174, 239,
 267.
 Petru Iarfas 84.
Petru, fiul lui Bogdan Vlad
 168.
Petru, fiul lui Al. Lăpușneanu
 164, 274, 275.
 Petru logofatul 113, 115.
Petru, fiul lui Ștefan cel Mare
 147, 148, 150, 152.
Petru Rareș, fiul lui Ștefan
 cel Mare 147, 148, 153-160,
 164, 169, 170, 174-179 181,
 182, 218, 246.
Petru, fiul lui Petru Rareș
 158, 160.

Petru Man, boerul lui Alexandru Aldea 219.
 Petru părcălabul 102, 105, 108, 110.
 Petru Ponici 119, 121.
 Petru Richiacana spatarul 280.
 Petru stratornicul 237.
Petru Șchiopul, fiul lui Mircea Ciobanul 80, 81, 112, 243, 269-275, 279, 280, 307, 328, 329.
 Piatra Craiului 309.
 Pietroșani 65.
 Pireia 302, 303, 304
 Planiște 324.
 Plaviceni 301.
 Ploștina 237.
 Plumbuita (M-rea) 281.
 Poartă (sublimă) 31, 63, 228, 238, 243, 246, 248, 273, 274, 299
 Pobrata (M-rea) 147, 159, 160, 164, 275.
 Pocivaliștea 299.
 Podolia 110.
 Poenari (cetatea) 9.
 Poiana pe Jaleș 276 279.
 Polonia 3, 110, 220, 273, 288, 290.
 Poloni 292.
 Polovrași 299.
 Popești 159.
 Prahova 311.
 Prahova (vama) 284.
 Pravaș portarul 253, 254.
 Pravaș, strănepotul lui Radul cel Mare 65.
 Preda banul 267.
 Preda armașul 283.
 Preda Craiovescu 325,
 Preda marele ban Craiovescu 306, 307.
 Preda postelnicul din Greci 304 (slugerul) 305.
 Preda postelnicul din Tatărani 282.
 Preda Pribeagul 245.
 Preca, fiica lui Staico logofatul 6.

Prepia 283.
 Pripor 308.
 Prusia 116.
 Puica din Râsimnici 10.
 Purcelești 160.
 Putna (M-rea) 147-149, 163-165, 168, 174, 321.

Racovița 293, 299, 308.
Radu, în calugarie Samonida, soția lui Vlad Calugărul 4, 5, 10, 51, 52, 241.
 Rada, nepoata lui Radul cel Mare 65.
Radu, soția lui Vlad Vintilă 11, 242.
 Radul 10.
Radul Bădică, fiul lui Radul cel Mare 33, 51 65, 242, 243.
Radul begul sau Radu Negru tatal lui Dan I, Mircea cel Iatrân și Vlad 268.
 Radul clucerul 240, 241.
 Radul clucerul 293.
 Radul Bughenescul pitar 253, 254.
Radul de la Afumați, fiul lui Radul cel Mare 6, 28-43, 47, 50-53, 62, 65, 144, 173, 242, 243, 257, 262, 267, 276-279, 293, 307.
 Radul Furca 4.
Radul oel Frumos 3, 10, 68, 69, 148, 168, 237, 256, 261.
 Radul logofatul 41, 42
 Radul logofatul 259, 263.
 Radul logofatul din Drăgoești 298, 302, 303
Radul oel Mare 4-10, 13, 14, 50-52, 61, 65, 80, 229-242, 245, 246, 257, 262, 264-267, 279, 285, 326-328.
Radul, fiul lui Mihail Mircea 22).

- Radul**, fiul lui Mircea Ciobanul 80, 243, 279.
- Radul**, fiul lui Mihnea Turcul 56, 244, 245, 267, 281, 283, 285.
- Radul, fratele lui Danciul vornic 302.
- Radul, fratele lui Barbul banul 325.
- Radul, sluga lui Radul de la Afumați 34.
- Radul, sluga lui Radul Paisie 63, 64.
- Radul paharnicul 16.
- Radul paharnic 318, 319.
- Radul Mațil șetrar 253, 254.
- Radul vodă Călugărul, Petru de la Argeș sau Paisie**, fiul lui Radul cel Mare, 46, 48-51, 56, 62-67, 69-73, 75, 77, 83, 160, 218, 237, 242, 244, 246, 247, 255, 261, 265, 266, 293-295, 298, 307.
- Radul Pașadia paharnicul 4.
- Radul Porca 219.
- Radul postelnicul 38, 39, 61, 234, 236.
- Radul vistierul din Cepturoae 303.
- Radul postelnicul 293.
- Radul marele logofat 265, 266.
- Radul postelnicul Bidiviul 294, 298.
- Radul postelnicul Buzescu 56.
- Radul marele postelnic 260, 264-266.
- Radul postelnicul, fiul lui Cârștian din Stăncești 285.
- Radul, nepotul Dobrei 245.
- Radul Șerban voevod** 297, 303-307, 327.
- Radul Socol 243.
- Radul de la Spinășor 247, 248.
- Radul Sahacav 211, 212.
- Radul spatarul 237.
- Radul stratornicul 240, 241.
- Radul Prazna Glavă**, fiul lui Mircea cel Batrân, 3, 217-220.
- Radul Tudor 78, 79.
- Radul al lui Vasile armașul 253, 254.
- Radul Vodă (M-rea) din București 282.
- Radul vistierul 260, 264.
- Radulești din Prahova 294.
- Rahova 238.
- Razgon Istvan, șpanul Temișoarei 213-215, 218.
- Rădauți 115, 174, 185.
- Ramești 299.
- Rasipa 249, 251.
- Rauseni 111, 115, 147.
- Răcea 299.
- Răcița 249, 251.
- Râmna 330.
- Râmnic 3, 35, 299, 305.
- Râmniceni (boerii) 143, 144.
- Râmnicul Sarat 142, 143.
- Râmnicul Vâlcea 52.
- Rășmon 324.
- Râul Doamnei 256, 261.
- Răzvadul 209, 211.
- Rodea logofatul 331.
- Roman diacul 76, 77.
- Roman II**, fiul lui Alexandru cel Bun 88, 98, 99, 221-226.
- Roman voevod I**, 87,
- Roman III**, fiul lui Iliaș voevod 87, 88, 97, 99, 110, 115, 225.
- Roman (târșul) 111.
- Romanați 304.
- Roxanda*, fiica lui Mihnea cel Rau și soția lui Bogdan Vlad 13, 168.
- Roxanda*, fiica lui Neagoe Basarab și soția lui Radul de la Afumați apoi a lui Basarab pretendentul 19, 46, 173, 174, 267, 307.
- Roxandu*, fiica lui Petru Rareș 158, 159, 164, 165.
- Roxandu*, soția lui Radul Paisie 293, 307.
- Roxandu*, soția lui Alexandru Lapușneanu 196, 269, 271, 274, 275.
- Rucăr 35, 217, 283, 288.

Ruda 306, 307.
 Rugina 316, 317.
 Rumceni 244.
 Rumelia 215, 217.
 Runcu 241.
 Rusicul (M-rea) din sfântul
 Munte 51, 240.

Saac (districtul) 244.
 Sachiș spatarul 119, 121.
 Sadeler 300.
 Sahat paharnicul 4.
 Salce 315.
 Saltava (balta) 9.
 San Maffio din Murano (M-rea)
 280.
 Sarnicius 116.
 Sași 190, 191, 220.
 Satu-Mare 273.
 Sava 190, 191.
 Sava popa 163.
 Sava sfântul 275.
 Săcelul 299.
 Săceni 67.
 Săcui 136, 137.
 Sadeni 53, 55.
 Savești 160.
 Sârbești 299.
 Sârbi 126, 129, 226, 227, 267.
 Sârbul vistier 103, 105.
 Săucești 221, 224.
 Schinder Celebi 238.
 Scolofendrie (popa) 315.
 Secui 86.
 Secul (M-rea) 159.
 Sfânta Gora 297.
 Sfânta Troiță (M-rea) 298.
 Sfântul Gheorghe (M-rea) 298.
 Sfinții Voevozi 52.
 Sibieni 54, 55, 84.
 Sibiu spatarul 16, 318, 319.
 Sigismund Impăratul 220.

Sigismund Ráthory 286-288.
 Sigismund regele 273.
 Silca, soția lui Mihaiu banul
 281.
 Sima 170, 171.
 Sima 324.
 Sima logofatul 283.
 Sima stolniceasa, fiica lui
 Gherghe logofatul 299.
Simeon Moghila 293, 306,
 307, 327.
 Simion Cneazul 147.
 Simion egumenul 233, 226.
 Simion părcălabul 169, 170.
 Simion Stroici marele vistier
 275.
 Simzorzeni 192, 193.
 Simzozu 191-193.
 Slatina (M-rea) 164, 275.
 Slava 267.
 Slavna, soția lui Hamza banul
 din Obisla 83.
 Slatioarele 299.
 Sluțk 324.
 Snagov (M-rea) 3, 284.
 Socola (M-rea) 275.
 Socol 6.
 Socol, fratele lui Stanciul spa-
 tarul 83.
 Socol paharnicul 305.
 Sofia 22-25, 325.
 Sofia, regina Poloniei 88.
 Solomon 122.
 Soltan 314, 315.
 Someș 192, 193.
 Sora, sora lui Ștefan cel Mare
 147.
 Spinișor 33, 247.
 Staico comisul 259, 260, 263,
 264.
 Staico logofatul 5, 6, 10, 234,
 236, 240, 241, 246, 285.
 Staico, fiul lui Staico logofă-
 tul 6.
 Staico postelnicul 244.
 Staico din Șentestii comisul 4.
 Staico vistierul 4.
 Stamatie 243.
 Stan 219.

- Stan 84.
 Stan banul, fiul Fobei, nepot de soră al lui Mircea Ciobanul 245.
 Stan Debelu 281.
 Stan clisiarul (popa) 303.
 Stan, fratele lui Voicu 317, 318.
 Stan medelnicerul 253, 254.
 Stan părcălabul 4, 267.
 Stan marele spatar 284.
 Stan scriitorul 10.
 Stan vornicul 259, 263.
 Stana 39.
Stana-Stanca, soția lui Alexandru cel Bun 87, 88, 97, 225.
Stana, soția lui Bogdan Vlad 168, 174.
 Stana, soția lui Fota postelnicul 331, 332.
 Stana, fiica lui Staico-logofătul 6.
Stana, în călugărie monahia Sofronia, fiica lui Neagoe Basarab și soția lui Ștefan cel Tânăr 19, 173, 174, 267, 321.
Stana, fiica lui Mircea Ciobanul 243.
Stana, soția lui Radul Paisie 65, 293.
 Stanca 239.
Stanca, soția lui Mihai Viteazul 301-304, 306.
 Stanca, soția lui Danciul vornicul 302.
 Stanca, soția lui Ivăniș vornicul 304.
 Stanca, cumnata lui Petrașcu voevod 295, 296.
 Stanca, soția lui Stanciul spătar 83.
 Stanciul 219
 Stanciul 102, 105, 108, 110.
 Stanciul, boeru lui Alexandru Aldea 211, 212.
 Stanciul, cumnatul lui Basarab cel Tânăr 325.
 Stanciul, fiul lui Gherghe logofat 299.
 Stanciul, vistierul lui Alexandru-Aldea 211, 212.
 Stanciul, fiul lui Toma banul 37.
 Stanciul postelnicul 304.
 Stanciul spătarul, fiul lui Benga ginerile lui Hamza banul din Obislav 82, 83.
 Stanciul, fiul lui Stanciul spătar 83.
 Stanciul, fiul lui Voinea 240, 241.
 Stanimir vistierul 119, 121.
 Stanislav, castelanul Liovului 288, 290, 292.
 Stanțică 4.
 Stavrinov 292.
 Stâlpeni.
 Stănești schit 56.
 Stănești 285.
 Stângacea 247.
 Stănilă marele vornic 265, 266.
 Stelea (M-rea) 283.
 Stoențești 288.
 Stoian popa 219.
 Stoica 6, 12.
 Stoica Cozleaci vornicul 259, 263.
 Stoica, fiul lui Ivan portarul 62.
 Stoica postelnicul 277, 279.
 Stoica scriitorul 296.
 Stoiceni pe Olt 241.
 Strășeni 160.
 Stroe dvornicul 234, 236.
 Stroe postelnicul 331, 332.
 Stroe spătarul 10, 240, 241.
 Stroici logofătul 273.
 Struma (M-rea) din sfântul Munte 196.
 Studina Hameiului 305.
 Studinița 296, 297.
 Studina de jos 305.
 Studina Mare 305.
 Studina Mesteacăi 296, 297.
 Studinița Barbului 296, 297.
 Sturza postelnicul 188-190.

Sucevița (M-rea) 203, 204, 206.
Sultana, fiica lui Alexandru
 Lăpușneanu 274, 275.
 Surla 11.

Şaitan-Oglu, Mihail Cantacuzino 243.

Şegarcea de pe Jiu 295.

Şerban postelnicul 62.

Şerban stolnicul 252-254, dvornicul 4, fostul mare dvornic 260, 264, banul 57-63.

Şimon diiacul 83, 84.

Şpinia (M-rea) din Serbia 4.

Ştefan 307.

Ştefan II 87-98, 112, 114, 115, 164, 225, 212.

Ştefan banul Craiovenesc 280, 281.

Ştefan Cantacuzino 244.

Ştefan Dabo, voevodul Ardealului 84.

Ştefan diiacul 81.

Ştefan al lui Hana David 219.

Ştefan Lăcustă,*) fiul lui Ştefan cel Mare 159, 182-188.

Ştefan cel Mare 51, 87, 98, 110, 112, 115-150, 152, 158-160, 163-165, 168, 185, 196, 226-229, 315.

Ştefan Mitropolitul 239.

Ştefan misionarul 51.

Ştefan, fiul lui Petru Rareş 158-160, 164.

Ştefan logofătul lui Vlad Dracul 312.

Ştefan logofătul, vărul primar al doamnei Despina 267.

Ştefan, fiul lui Petru Cercel 300.

Ştefan cel Tânăr 169, 168-174, 319-321.

Ştefan Răzvan, fiul lui Petru-Şchiopul 273, 274, 286-288.

Ştefan scriitorul 39.

Ştefan Surdul 286, 298.

Ştefăneşti 250, 251.

Ştubei 249-251.

Ştul Iacob 311, 312.

Şuica dvornicul 16, 318, 319.

Şuşița 37.

Tader ceaşnicul 119, 121.

Tarasie 130.

Tatari 173, 183, 319, 320.

Tatul, comisul lui Alexandru Aldea 211, 212.

Tatul din Pârscov 252, 253.

Tămășeni 110, 111.

Tâmbureşti 9.

Tănăsie egumenul 297,

Tâtarani 282.

Tătărei 245.

Târğşor 304.

Târğul de Jos 122, 135, 136, 139, 140, 142, 143.

Târğul-Roman 169, 170.

Târğul-Tecuciu 274, 280.

Tâzlau 145, 146.

Telebăcintii 221, 224.

Teleajenul 306, 307.

Telega 284, 285.

Teleorman 239.

Teişeşti 221, 224.

Teoctist Mitropolitul 111, 119, 121, 145, 146.

Teodor stareţul 14.

Teodor sau Tudor vistierul 10, 240, 241.

Teodor, fiul Țarului Ivan 5, 148.

Teodor sau Tudor mare logofăt 3, 4, 6, 16, 250, 251, 253, 254, 259, 260, 263, 264, 317-319.

Teodora, fiica lui Alexandru Lăpușneanu 274, 275.

Teodora, fiica lui Petru-Şchiopul 273.

*) *Asupra stăruinței lui Ştefan Lăcusta vezi notița din adaos, p. 365—366.*

Teodora sau Tudora, în călugărie monahia Teofana, soția lui Petrașcu voevod 294, 296, 297, 300, 305, 306.
 Teodosie banul 284, 297.
 Teodosie logofatul 294.
 Teodosie Mitropolitul 239.
Teodosie, fiul lui Neagoe Basarab 19, 23, 26, 27, 173, 241, 267.
 Teofan calugărul 197, 198.
 Teofan Mitropolitul 16, 218.
Teofanu, fiica lui Alexandru Lăpușneanu 164, 165, 274, 275.
 Tetrade 264, 266.
 Tirol 273, 274.
 Tirulica 324.
 Tismana (M-rea) 3, 77, 273, 249, 250, 308, 316, 317.
 Tisău schit 304.
 Toader, fiul lui Mateiaș logofatul 178.
 Toader, fratele lui Nicoară 321.
 Toader Prodan 121, 122.
 Tocsaba 211, 212.
 Toma 59, 61.
 Toma banul 4, 37.
 Toma Căndea 119, 121.
 Toma logofatul 188-190.
 Toma, logofatul lui Ștefan Lăcustă 185-188.
 Toma din Măldărești 54-56.
 Toma portarul 253, 254.
 Toma Salce 315.
 Tomaș, biraul Bistriței 176, 177, 180, 181, 185-189.
 Tomos 312, 313.
 Topana 243.
 Topoloveni 9, 10.
 Totrușan spătarul 133, 134.
 Transilvania 13, 84, 173, 292, 324.
 Trapezunt 148.
 Treime (M-rea) din București 281, 284.
 Tricolici vornicul 313-315.
 Triful 192, 193.
Trofana, fiica lui Alexandru Lăpușneanu 274, 275.

Trotuș, 89, 321, 322.
 Tudor diiacul 250, 251.
 Tudor postelnicul, fiul lui Radul logofatul din Drăgoești 303.
 Tudora din Târgșor 301, 304, 305.
 Tudosie spătarul, fiul lui Gherghel logofatul 299.
 Turcia 3, 175.
 Turda 304.
 Turturea paharnicul 245.
 Turocz cronicarul 4.

Țacalov, tatăl jupănesei Silca 281.

Țarigrad, 24, 25, 61-63.

Țigara-Zotu 274.

Țirbis 311, 312.

Țițul 10.

Țunda podgorie 269, 271.

Țuțora 160.

Udrea pârçalabul, hatmanul hanul 288, 290, 292, 293, 307, 308.

Udrea spatarul 265, 266.

Udriște 10.

Udriște 285.

Ungaria 75, 84, 101, 104, 106, 109, 115-118, 120, 122, 123, 167, 173, 175, 220, 233, 236, 321, 322.

Unguri 237, 258, 263, 286, 306, 307.

Urechie cronicarul 174, 181, 185.

Uspenshij Porfirij 255, 283.

Vad 169, 170.
 Vaideiei 299.
 Valahia 3, 173.
 Valea Albă 149.
 Valea Aurarilor 192, 193.
 Valea (M-rea) 242
Vasilisa, fiica lui Alexandru cel Bun 87, 88, 225.
 Vasile Bălțatul, fost logofăt, ginerile lui Alexandru Lăpușeanu 269-272, 275.
 Vasile Ciolhanschi 275.
 Vasile, egumenul Tismenei 77.
 Văsiu, fiul lui Badea logofăt 65.
 Văsiu logofăt 284.
 Văsiu scriitorul 308.
 Vaslui 88, 93, 94, 103, 105, 108, 110, 124, 125, 312, 313, 315, 321.
 Velica, fiica lui Cherbeleț 16.
 Velica din neamul Craioveștilor 39.
 Velica 295.
 Vereș-Mart 156, 158.
 Veteranii (peștera) 26.
 Vidin 238.
 Vierăș (M-rea) 80, 279, 328, 331.
 Vilaia, soția lui Dobromir banul 281, 299.
 Vilna 110.
 Vinia 39.
 Vintilă dvornicul 294.
 Vintilă dvornicul 58, 60.
 Vintilă stolnicul 4, 252, 253, 260, 264.
Vintilă, fiul lui Petrașcu vodvod 298, 300.
 Visarion Mitropolitul 126, 127, 130, 227.
 Vișca, soția lui Mihnea Turcicul 281.
 Vișca, soția lui Stroe logofăt 331, 332.
 Vișina 300.
 Vitold 88.
 Virful Vladului 249, 251.
 Vlada 39.

Vlad 3.
 Vlad 307.
 Vlad banul 4.
 Vlad al Caplei 247.
Vlad Călugăruț sau Monahul Pahomie, fiul lui Vlad Dracul 1-7, 9, 10, 12-14, 51, 52, 61, 232, 235, 237-242, 243-251, 256, 257, 261, 262, 234, 318, 326, 327.
Vlad cel Tânăr, fiul lui Vlad Călugăruț 4-6, 12, 37, 51, 237, 239, 241, 246-248, 257, 258, 262, 285, 326, 327.
Vlad, († 1487), fiul lui Vlad Calugăruț 237, 239-241.
 Vlad comisul 265, 266.
Vlad Dracul, fiul lui Mircea cel Bătrân 2-4, 51, 88, 99, 217-219, 241, 252-254, 312.
Vlad-Vlăduț fiul lui Vlad cel Tânăr 5, 61, 62, 159, 246-248, 258, 262.
Vlad, († 1589) fiul lui Miloș vodă 80, 274, 279, 280.
Vlad, († 22 Iulie 1587) fiul lui Mihnea Turcul 281, 282.
Vlad, fiul lui Radul de la Afumați 46, 51.
Vlad, fiul lui Radul Paisie 65, 237, 293.
 Vlaicul 16, 318, 319.
 Vlaicul clucerul 258-260, 262, 263.
 Vlaicul clucerul, socrul lui Mihnea Turcul 281, 282.
 Vlaicul din Dragomirești 10.
 Vlaicul clucerul 238, 239.
 Vlaicul părcălabul 119, 121.
 Vlaicul părcălabul, unchiul lui Ștefan cel Mare 147.
 Vlaicul fratele Albului 241.
 Vlaicul logofătul 247.
 Vlaicul stolnicul 211, 212.
 Vlaicul postelniul 4.
 Vlaicul țișanul 264, 266.
 Vlaicul vistierul 244.
 Vlaicul vornicul 46.

Vlad, fiul lui Petru-Șchiopul 273.
 Vlad dvornicul 10.
 Vlad paharnicul 244.
 Vlad stolnicul 265, 266.
 Vlad de la Spinișor 247.
Vlad Țepeș, fiul lui Vlad Dracul 3, 4, 12-14, 248-251.
Vlad Vintilă, fiul lui Radul cel Mare 3, 11, 14, 33, 51, 62, 65, 238, 239, 242, 247, 248, 255, 261, 264.
 Vlădica kir Mihail 285.
Vladislav I, 249, 251.
Vladislav II, († 22 August 1455), fiul lui Dan II. 4, 220, 237, 238, 252, 253, 254, 325.
Vladislav III, († 1456), fiul lui Vladislav II 252, 253, 285.
Vladislav (1523-1525) fiul lui Vladislav pomenit în socotelile Ardelene sub numele *Vladissa* (1521) 33, 39, 62, 244, 251-255.
 Vladislav, regele Poloniei 88.
 Vladislav, regele Ungariei 246.
 Vlad, fiul lui Stanciu spatarul 83.
 Vlăcsan Craiovescul 39.
 Vlăsan mare logofăt 4, 258, 259, 262, 263.
 Vodița 249-251.
 Voica, soția lui Mihnea cel Rău 13.
 Voica, soția lui Petrașcu voevod 294.
 Voica, fiica lui Radul Paisie 293.

Voiciul Darie 323, 324.
 Voico de la Oene 219.
 Voico țiganul 264, 266.
 Voico, fratele lui Stan 317 318.
 Voico al Tatului 9, 10.
 Voronețul 202.
 Vulpaș, scriitor, gramatic, logofăt 114, 115, 119, 121.

Walter 301.
 Wiesbaden 219.
 Windecke 220.

Zahorna iazer 221, 224.
Zamfira, fiica lui Eremia voevod 206, 328.
 Zamfira, soția lui Hrizea portarul 292.
Zamfira, fiica lui Radul de la Afumați 46, 51.
 Zannetto, fratele doamnei Ecaterina 280.
 Zapolya Iános 34, 84.
 Zbeara stolnicul 119, 121.
 Zochiya 308.
 Zografos mănăstire în sf. Munte 196, 219.
 Zorești 297.
 Zotu, ginerile lui Petru Șchiopul 273.
 Zvânjei 299.

GREȘELI de TIPAR, ÎNDREPTĂRI și ADAOSE

Greșeli de tipar.

Pagina 16, r. 29 notițe	citește 1577—1583	în loc de 1557—1585.
	с̄	с̄
21, r. 3 slavonește	> Матю	> > > Матю.
> 26, r. 3	> пак	> > > пак.
> 28, r. 6	> 3 Febr. 1522—2 Ian. 1529.	> > > Febr. 1521—2 Ian. 1529.
> 37, r. 15	> 152	> > > 1512.
> 44, r. 1 nota	> grește	> > > registre.
> 48, r. 16	> мн	> > > вн
> 127, r. 9	> ca să ne trimeți	> > > ca să ne trimeteți.
> 158, r. 5 notițe	> pomeneste Doamne	> > > pomeneste Dome.
> 165, r. 3	> în anul 7069=1561	> > > 7069=1551.
> 182, r. 6	к	к
	> Ана не учини	> > > Ана не учини.
> 184, r. 5	с̄	с̄
	> итнини	> > > итнини.
> 186, r. 1	м	м
	> дака на знаніе	> > > дака ни знаніе.
	з	з
	л	л
> 189, r. 1	> посла	> > > посла.
> 200, r. 3	> Быстрницъ	> > > Быстрницъ.
> 225, r. 18 notițe	> Petru II și Roman III	> > > Petru II și Roman[.
> 235, r. 13	> strămoș	> > > strămoș.
> 272, r. 1 notițe	> Mircea Ciobanul	> > > Mircea Ciobonul.
> 285, r. 14	> Dumnezeiască	> > > Dumnezezească.
> 319, r. 9	> (20 Apr. 1517—14 Ian. 1527).	> > > (18 Apr. 1518—14 Ian. 1527).
> 320, r. 4	> 12 păgari	> > > păgari.
> 254, r. 11	> Gherghița	> > > Argeș

Îndreptări.

Scrisoarea XX de la p. 48—50, s'a datat greșit, ea este de la Radul vodă Paisie din anii 1538—1542. Doamna, despre care ne vorbește scri-soarea, este soția lui Neagoe voevod. Neagoe și zice el însu-și într'un act din 16 Septembrie 1519: «Іѡ Нѣгѡе нарицаемн Басарака воевод = Іѡ Neagoe numit Basarab voevod (Arch. Stat., schitul Șeara. pach. 2, No. 2). Apoi în: «Посланіе Іѡ Нѣгѡе воеводи къ мощемъ мѣтрн своен Нѣгѡе, н сноромъ сконьмъ Петрѣ н Іѡаннѣ н дзичерн его Ягвѣаннн — слово оумн-ленно = Epistolia lui Iw Neagoe voevod către moaștele maicei sale Neaga și fi ei Petru și Ioan și fiica sa Angelina — cuvânt de înduioșare. (Spome-nic, XXXVII, p. 44).

Despina' — acesta e numele doamnei lui Neagoe voevod — și-a petrecut ultimii ani ai vieței sale la Sibiu. Acolo o găsim la 1524 judecându-se cu un argintar (cf. N. Iorga, *Studii și doc.*, III, p. LXXV). Ea pribegise în părțile acestea după moartea bărbatului și a fiului său Teodosie. În 1552 supt domnia ginerelui său Radul de la Afumați veni în țară, dar murind acesta în 1529, ea plecă din nou în Ardeal unde stătut până după 1536. La această dată o întâlnim iarăși în socotelile ardeleni (Harmuzaki XI, p. 755). Reveni în țară apoi supt domnia cumnatului său Radul vodă Paisie în 1538. După măziliria acestuia de la domnie, doamna fu nevoită din nou să apuce calea pribegiei de unde nu se mai întoarse. Spunând acestea, să vedem acum cine este omul de credință pe care Radul vodă îl trimete la Sibieni. El se numește Dragomir Scurtul. Al cui fiu este, pentru moment, nu o pot spune. Actele interne ne făinuesc că el împreună cu cumnatul său Stan paharnicul au dăruit domnului Radul vodă la 1542 o sfoară de moșie din satul Futești, anume din Partea Păpească. (Arch. Stat., M-rea Argeș pach., 22, No. 47). Lucrul de alt-fel, ni-l mărturisește însuși Radul vodă Paisie în cartea sa din 20 Februarie 1542. Iată acel pasagiū : « Понеж приидохъ Драгомѣр Скуртъловъ и шдръ его Станъ пѣхарникъ къбно съ житванницею си, тажъ поклонниши и дадохъ гдѣмо ми половинѣ отъ више рѣченѣ никихъ учинишъ = Pentru că au venit Dragomir Scurtul și cumnatul său Stan paharnicul împreună cu soțiile lor și au închinat și au dat domniei mele jumătate din moșia lor mai sus zisă ». (Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 22, No. 3) — Așijderea, scrisoarea XXVI, p. 68—69, este atribuită greșit pe sama lui Radul vodă Paisie. Scrisoarea este de la Radul vodă cel Frumos (August 1462—1474). Hârtia, filigranul ei : o cruce, ductul scrierii și mai ales pecetia aplicată în față cu următoarea legendă : † Іѡ Ра-дѣль воевода, гнѣ зѣманъ Шрѣвляхѣи = Іѡ Radul voevod, domn al țării Ungrovlahiei, ne îndreptățește la datarea ei. Scrisoarea e din ultimii ani de domnie ai lui Radul cel Frumos. Pe Giurcău vameșul despre care ne vorbesc apoi, l-am căutat indeșert în documentele interne, dar nu l-am aflat. În contra aserțiunei făcute (v. p. 301, 304, 305) asupra Tudorei din Târgșor că ar fi soția lui Mihai Viteazul, se opune cartea lui Alexandru Iliăș voevod dată din Târgoviște la 23 Decembrie 1616. Despre Marula, fiica lui Mibai cu Tudora, se spune că ar fi fost bastardă. (Arch. Stat., M-rea Cozia, pach. 24, No. 8). Florica, fiica legitimă a lui Mihai Viteazul, a fost măritată după Preda postelnicul. Preda postelnicul sau sulgerul din Greci, are de frate pe Stroe postelnicul. De la Preda ni s'a păstrat un prețios zapis. Iată-l în rezumat : « † Adică eu Preda sulgeriul de Greci împreună cu fiu mieu Mihaiū și cu știrea cocoanelor mele și a ginere-mieu Pătru slujerul și frăține-mieu lu Stroe post(elnicul), scris-am și mărturisim cu acest zapis al nostru, să fie de mare credință la mâna jupânului Trufanda biv vel vistier, ca să se știe cum i-am vândut noi satul Crușovul den Romanați. Și am vândut acest sat Crușovul de naintea domnu nostru Іѡ Alexandru voevod, sin Radul voevod, și de naintea boiarilor ai Divanului și ai țerăi, și am luat

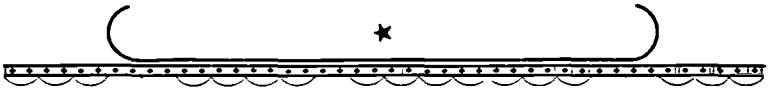
noi toți banii 250 de galbeni ce scriu mai sus «pre vreme cându au fost domnu nostru cu tabăra den jos de București, mergându la oaste de preun cu Miron voevod, domnul țerăi Moldovei și cu capitan pașa de la Împărăție, să facă cetate la Dogan Gheci». Scris de Lepădat logofătul, luna Mai în 10 zile, în anul 1735=1627. (Orig. pe hârtie, se află în proprietatea d-lui Șerban Gr. Stoienescu din Craiova).

Adaose.

Dragomir spătarul (v. notițe p. 4) a pierit de sabia lui Vlad Vintilă : «A pierdut averile lui cu rea viclenie de către donnia mea — zice Vlad Vintilă — și încă și capul l-a pierdut» (doc. din 7 Mai 1535 la Arch. Stat., Episcopia Buzeuului, pach. 72, No. 1). — La pagina 40 completează adresa cu cuvintele : «*wt Гнепню град=din cetatea Sibiului*». — Pag. 58, doc. XXIII ; p. 63, doc. XXIV ; pag. 71, doc. XXVIII ; pag. 74, doc. XXX, sunt date în rezumat și de d-l I. Bogdan în ale sale «Documente și Regeste». Documentul de la p. 105, No. XLIV, este reprodus și de Militici în «Daco-românii și literatura lor slavă, Sbornik IX (1893), p. 374—375, cu foarte multe greșeli». Scrisorile de la p. 138, No. LVI și 140—141, No. LVII, sunt date în simplă traducere și de d-l I. Bogdan în op. citată mai sus la p. 109—110. — Despre fii lui Ștefan cel Mare Petru și Alexandru (v. p. 150—152), mai sunt de spus și următoarele : «În anul 1493, Iw Petru voevod al Moldovei, a hotărât un ajutor anual de 5000 aspri mândstirei Castamonitu și 500 aspri spese de drum monașilor cari vor veni de la Athos în Moldova». Apoi : «În anul 1497, mândstirea Gregoriatu, a fost înviată de Alexandru, domnul Moldovei, tatăl lui Bogdan. Pe atunci era doamnă a Moldovlahiei Maria Asanina Paleologul. Ea a dăruit mândstirei icoana Maici Domnului, pe care a văzut-o Barski, în 1744». (Porfirij Uspenskij, Istoria Atonului III, p. 336). În notițe de la p. 158—160 mai avem de adaos, că Petru Rareș a înviat schitul sf. Iosif, zidit de Ștefan vodă cel Tânăr : «Понсж тако ѡткѣца сѣ Ес ѣ стос Блговѣренис, бгддъ быхъ гспдѣа мы въ азгнѣаніе wt нснвнстннк нашнхъ, ако сѣ помоцъ Бжн по тамо азгѣрохъ ѣ стѣшн насъ Бъ ѣ дхвннка нашѣго кр Іѡсифѣ = Pentru-că așa am făgăduit lui Dumnezeu și sîntei Bunavestire — sice Petru — când eram să pier donnia mea de urătorii noștrii, căci cu ajutorul lui Dumnezeu, pe acolo am fugit ; și ne-au scăpat pe noi Dumnezeu și duhovnicul nostru kir Iosif» (Doc. din 9 Martie 1535 la Arch. Stat., Secția Istorică). Și aceasta s'a întâmplat : «În vremea când însuși Împăratul turcesc a venit și a făcut război pînd la Sucenva» (doc. din 13 Decembrie 1568 la Arch. Stat., Mitropolia Moldovei, pach. 138, No. 1). — Asupra scrisoarei de la p. 160—161, No. LXVI, vezi manuscrisul 110 la Acad. Rom. — Despre Ștefan Lăcustă (v. notițe p. 185), am admis greșit după cronicarul polon Bielski că este fiul lui Alexandru voevod, fiul lui Ștefan cel Mare. Ștefan

Lăcustă e fiul lui Ștefan cel Mare. El însuși se intitulează ast-fel: «† Млс-тїю Ежїєю, млі Стефан воевода, снх старого Стефана воеводи гспдръ земан Молдавскон = *Cu mila lui Dumnezeu, noi Ștefan voevod, fiul Bătrânului Ștefan voevod, domn al țării Moldovei*» Documentul acesta conține o confirmare de stăpânire dată de către domn lui Crăciun peste satul domnesc Conțeștii din ținutul Suceavei. Domnul pune mărturia sa și a fiilor săi: «И на то ест въра нашего гсда вше писанного млі Стефана воеводи а въра правъзлюбленихъ снхъ гда мнъ Ялѣксандра а Стефана а въра кхсахъ коихъ нашихъ = *Și întru această este credința domniei noastre a mai sus scrisului Ștefan voevod și credința tuturor boerilor noștri*» Actul e scris pe pergament de logofătul Tăut în luna Martie 23, anul 1538. Poartă pecetie atârnată de un gros șnur de mătăce vișinie, împletit în două vițe: mare, rotundă, de ceară roșie, cu legenda: «† Печать Іу Стефана воеводи, господарь земан Молдавскон = *Pecetia lui Iu Ștefan voevod, domn al țării Moldovei*» (Acad. Rom. pecetia No. 31). Tatăl său Ștefan cel Mare a avut de soră și pe Grajdana. Despre aceasta ne vorbesc unele documente aflate pe la particulari. — Despre Petre Șchiopul (v. p. 269—276) și Ioan vodă cel Cumplit (p. 197—199) ne vorbește și un Mineiù pe luna Aprilie din anul 1574. Iată acel pasagiu: Вх дни гспдрнв нашемѣ Іѡан Пѣтрх воевода гспдръ зѣман Молдавскон, вгдѣ прїидшма поганїн Турци а Татарн а оубїшма Іуан воевода а кхсѣн вон вгдѣ а воекшма зѣманѣ Молдавскон квалшес половнна, в лѣтѣ зпк. мсца Ялгсѣт кї днїн, вх частъ дѣ тїн = *În zilele domnului nostru Ioan Petru voevod, domnul țării Moldovei, când au venit păgânii Turci și Tătari și au ucis pe Ioan voevod și toată oastea lui și au supus țara Moldovei mai mult de jumătate, în anul 7082=1574, luna August 12 zile, în al 9-lea ceis*. (Acad. Rom. Mss M-rei Neamțul No. 45). — Teodor sau Tudor marele logofăt (v. notițe p. 3, 4, 6, 16, 250 etc.) are de frate pe Stanciul banul (Arch. Stat., Episcopia Râmnicului, pach. 52, No. 8; M-rea Bistrița, pach. 1, No. 3). El are de fii: pe Părvul părcălabul pe Vlad comisul și pe Radul logofătul. La 24 Aprilie 1545 Mircea Ciobanul întărește stăpânirea lui Radul marele logofăt și fraților săi Părvul părcălabul și Vlad comisul peste moșia Voinigești: «*Pentru că le-a fost de mai nainte vreme bătrând și dreptă moșie de moștenire, iar ei în zilele Radului voevod au pierdut mai sus eisa moșie, pentru că au tăiat Radul voevod pe tatăl lor Tudor logofătul*» (Arch. Stat., Episcopia Râmnicului, pach. 52, No. 11) În notițe p. 37 la urmașii lui Harvat logofătul mai e de adaos și Moșea un alt fiu al său, care se înfrățeste pe timpul lui Neagoe Basarab cu Drăghici scriitorul. Moșea n'are urmași (Acad. Rom. doc. 27/LIX). — Radul vistierul (v. notițe p. 260—264) la 17 Noembrie 1538 primește iq dar moșia Urâții de la Radul Paisie «*pentru slujb i ce au slujit cu dreptate, când au mers la Ioan voevod Basarab și cu Stroe la Fântâna Țiganului, de s'a bătut cu domnia sa*» (Arch. Stat., cond. M-rei Vierăș). — Alte acte scrise de *Vulpaș*, diiacul, grămăticul sau logofătul pe lângă cele citate (vezi notițe p 121—122) mai

sunt și următoarele : Târgul de Jos, 26 Mai 1449 ; Suceava, 8 Iulie 1453 ca grămatic (Arch. Rom. 118/LXVII ; 43/LXXV) ; Suceava, 1 Aprilie 1470 ca gramatic (Arch. Stat., M-rea Neamțu, pach. 21, No. 8). — *Oprea* logofătul (vezi notițe p. 75) a scris și următoarele acte : Târgoviște, 2 Februarie 1533 (Arch. Stat., Episcopia Argeș, pach. 2 bis., No. 4) ; București, 27 Ianuarie 1536 (Arch. Stat., M-rea Glavacioc, pach. 4, No. 1) ; Târgul Buzău, 7 Mai 1535 (Arch. Stat., Ep. Buzeu, pach. 72 doc. 1) ; București, 25 Aprilie 1538 (Arch., Stat., M-rea Glavacioc, pach. 26, No. 1). — *Negoia* (v. notițe p. 47, 83) pe cele următoare : 29 Octombrie 1528 (Arch. Stat., M-rea Govora, pach. 9 No. 2) ; 20 Iulie 1537 (Arch. Stat., M-rea Govora, pach. 6, No. 2) ; Târșor, 28 Ianuarie 1538 (Arch. Stat., Mitropolia București, pach. 34, No. .). — *Nan* logofătul (v. notițe p. 67) scrie și actul din 16 Noembrie 1530 ca grămatic (Arch. Stat., M-rea Tismana, pach. 40, No. 3). — *Cârjeonae* (v. p. 257) s'a călugărit la M-rea Valea și acolo a luat în călugărie numele de «*Monahia Magdalina*» (Arch. Stat., M-rea Valea, pach. 18, No. 3). — M-rea Bucovățul vechiu (v. notițe p. 280) s'a zidit în 1572 întâi-i pisania : «*Cu vrerea Tatălui și îndemnarea Fiului și cu săvârșire a sfântului Duh, amin. Rădicatu-si-au acestu cinstiți și Dumnezeuască hramu întru numele celui dintru sfinți părintelui nostru marelui Arhierieu și făcătorului de minuni Ni olae, episcopul Mirelor de la Lichie, în zilele blugocestivului și iubitorului de Christos domnului nostru Iw Alexandru voivod, feciorul Mircei voivod, nepotul Mihnei voevod, cu totă osteneala și cheltuiala robului lui Dumnezeu jupan Stepan bin vel clucer și a fiului său jupan Păroul vel clucer. Și s'au început în luna lui Iulie 20 zile, și s'au săvârșit la Octombrie 3 zile, leatul 7031=1572*» (Arch. Stat., Căndica Brâncoveneasca, No. 268, p. 595). Pentru competiția la tronul țării Românești în anii 1522—1525, citez spre lămurire actele interne date de aceștia ca domni când norocul le-a surâs : *Radul de la Afumași*, 3 Februarie 1522 ; 4 Aprilie 1523 ; 8 Noembrie 1523 ; 9 Februarie 1524 ; 23 Mai 1524 ; 8 Noembrie 1524 ; 10 Februarie 1525 ; 11 Februarie 1525 ; 20 Februarie 1525. — De la *Radul Bădică* nu cunosc nici un document intern. *Vlad Vintilă* : 10 Ianuarie 1523 ; 18 Martie 1523 ; 23 Mai 1524 ; 24 Iulie 1524. — *Vladislav voevod* : 11 Iulie 1523 ; 12 Septembrie 1523 ; 16 Iunie 1524 ; 30 Mai 1525. Unele din documentele de mai sus se află în Arhiva Statului, altele la Academia Română. În documentul lui Vladislav voevod din 30 Mai 1525 ni se vorbește despre părintele și strămoșul său Vladislav voevod (Arch. Stat., M-rea Tismana, pach. 58, No. 9). Asupra filiației sale vezi p. 254—255. Vladislav, pretendentul, citat ca tată al lui Vladislav (1523—1525), ar fi Vladislav din socotelile Ardelene, despre care cred, că-i deosebit de Dragomir Călugărul. Scrisoarea de la p. 180—181, No LXXVII, îmi pare apocrifă. De așijderea, hrissovul lui Petru Rareș din 9 Martie 1535 în care figurează pan Huru mare vornic al țării de jos și Totrușan mare vornic al țării de Sus, este fals ; vornicia țării nefiind împărțită pe această vreme. (Arch. Stat., Secția Istorică).

ACEASTĂ CARTE
S'A TIPĂRIT IN TIPOGRAFIA
D-LUI L. MOTZĂTZEANU, INTRAREA ROSETI, 6,
ȘI A FOST ZEȚUITĂ DE HARNICUL
ȘI INTELIGENTUL LUCRĂTOR
CHIRIȚĂ N. FILIPEANU

